

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

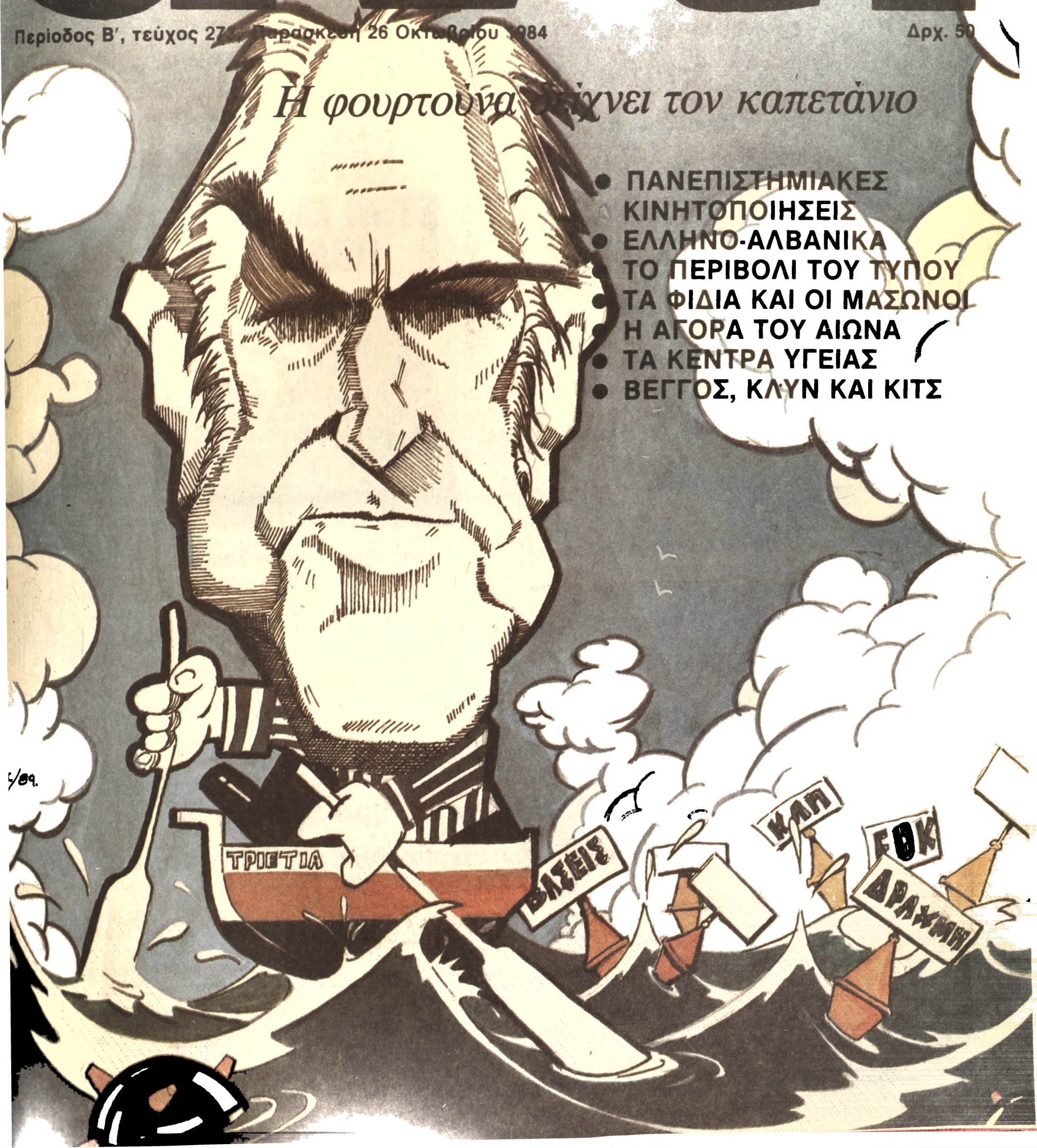
ΑΝΤΙ

Περίοδος Β', τεύχος 27, Παρασκευή 26 Οκτωβρίου 1984

Δρχ. 50

Η φουρτούνα χτυπάει τον καπετάνιο

- ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ
- ΕΛΛΗΝΟ-ΑΛΒΑΝΙΚΑ
- ΤΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ
- ΤΑ ΦΙΔΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΜΑΣΩΝΟΙ
- Η ΑΓΟΡΑ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ
- ΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΥΓΕΙΑΣ
- ΒΕΓΓΟΣ, ΚΛΥΝ ΚΑΙ ΚΙΤΣ

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
«ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»**

Κυκλοφορούν

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ

**ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ
ΣΤΟΝ ΕΜΦΥΛΙΟ ΠΟΛΕΜΟ**

ΚΩΣΤΑ ΤΣΟΥΚΑΛΑ

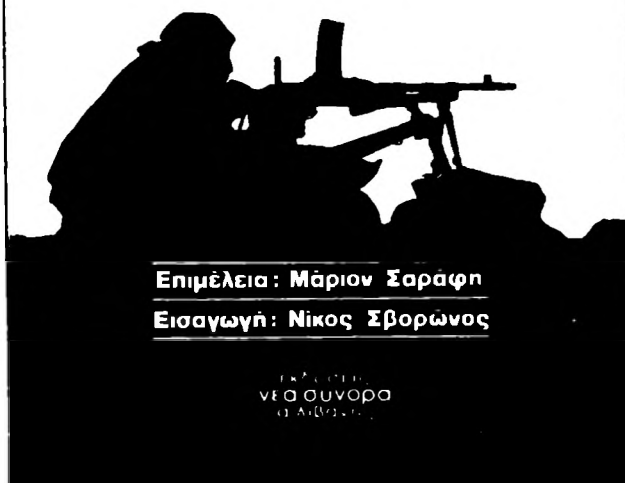
Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ

**Από την απελευθέρωση
ως τους συνταγματάρχες**

εκδόσεις
ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ
Αθήνας

Κων/νος Τσουκαλάς

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΣΤΟΝ ΕΜΦΥΛΙΟ ΠΟΛΕΜΟ

**Επιμέλεια: Μάριον Σαράφη
Εισαγωγή: Νίκος Σβορώνος**

εκδόσεις
ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ
Αθήνας

**επιμέλεια: Μάριον Σαράφη
εισαγωγή: Νίκος Σβορώνος**

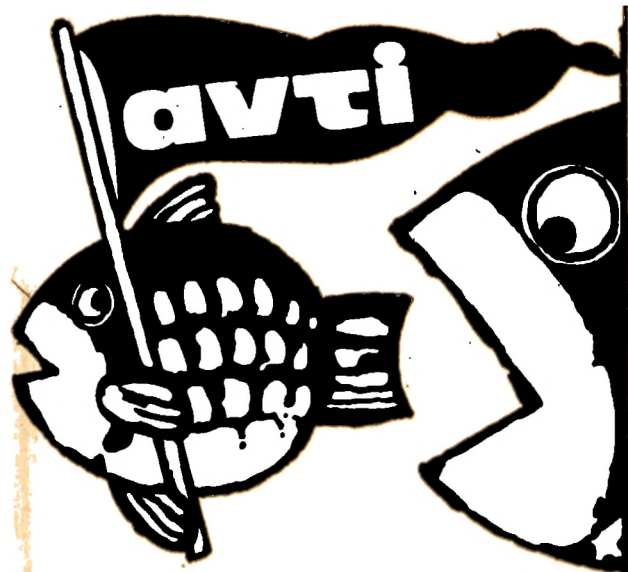
Δύο βιβλία που ρίχνουν άπλετο φως στην εθνική μας αντίσταση

*

Θα κυκλοφορήσουν επίσης

- **ΜΑΡΚΟΥ ΒΑΦΕΙΑΔΗ: Απομνημονεύματα Β' τόμος.**
- **ΣΤΡΑΤΑΡΧΗ ΤΙΤΟ: Απομνημονεύματα Α' τόμος.**

**ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ - ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»
ΣΟΛΩΝΟΣ 94, ΤΗΛ. 3610589-3600398**

Περίοδος Β' • Χρόνος 11ος • Τεύχος 273
Παρασκευή 12 Οκτωβρίου 1984 δρχ. 50

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ρεπόρτερ	
Το περιβάλλον του Τύπου	8
Στέλιου Κούλογλου	
Καληνύχτα κύριε Πρόεδρε	12
Αντ. Εργατικού	
Για το συνδικαλιστικό κίνημα	14
Ράνιας Κλουτσινιώτη	
Σχεδιασμός χώρου και Τοπική Αυτο- διοίκηση	16
Σταύρου Λυγερού	
Αγκάθι στην ελληνοαλβανική προσέγγι- ση	18
Στέλιου Καφαντάρη	
Σκέψεις για την αγορά του αιώνα	22
Άννυς Βιτσέντζου	
Λατ. Αμερική: Άλλοθι ή διέξοδοι;	25
Κύρας Αδάμ	
Ευρώπη - ΗΠΑ	27
Αντείας Φραντζή	
Αντι-καταναλωτικά: ένα πολύ χρήσιμο πράγμα	28
Αλέξανδρου Κύρτση	
Κοινωνικές επιστήμες και Πανεπιστή- μιο	30
Νίκου Καλογριδίου	
Αφύπνιση των Πανεπιστημιακών	35
Δημήτρη Σωφρονά	
Κέντρα Υγείας: Αβέβαιο μέλλον	36
Σ. Κακίση - Χ. Βακαλόπουλου	
Ο Βέγγος, ο Χάρρυ Κλυνν και το κιτς	38
Γιάννη Χάρη	
Για την εκστρατεία «διάσωσης» της γλώσσας	40
Ξενοφώντα Κοκόλη	
Επτά χαβάδες για τη στίξη	42
Γιάννη Μπάλλα - Τέτης Σώλου	
Σκίτσο — Ιστορίες για την κλεό	42
Κάρολιν Φορσέ	
Τρία ποιήματα	46
Δημοσθένη Αγραφιώτη	
Τεχνικό προϊόν, αισθητικό αντικείμενο	49

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ	
Η επέτειος και ο Γιαρουζέλσκι	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΕΣ	
Γ. Ιωάννου	11
Γ. Καλαϊτζής	33
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	44
Σωτήρης Κακίσης	
ΑΥΤΟΓΚΟΛ	47
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ	48
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	51

ΕΞΟΦΥΛΛΟ: ΓΗΣΗΣ

ΑΥΤΟΔΙΑΧΕΙΡΙΖΟΜΕΝΕΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΕΣ

ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ περάσει περισσότερα από δέκα χρόνια από την εποχή που ο σημερινός πρωθυπουργός ήταν ένας εξόριστος πολιτικός ηγέτης. Εξόριστος από μια δικτατορία στην οποία ο ίδιος αδιάλλακτα αντιτάχθηκε. Από μια σκοπιά μάλιστα η εντυπωσιακή μεταδικτατορική πορεία του κ. Παπανδρέου μπορεί και να οφείλεται στο γεγονός ότι ουδείς ξεπέρασε στην καταδίκη της χούντας τις δικές του θέσεις (ας θυμηθούμε μόνο πως και η μεταπολίτευση επί ένα διάστημα για τον σημερινό πρωθυπουργό θεωρήθηκε μια απλή «αλλαγή φρουράς»).

ΕΙΝΑΙ ΛΟΙΠΟΝ ο τελευταίος άνθρωπος στην Ελλάδα ο κ. Παπανδρέου που δεν γνωρίζει —τυχόν— τι σημαίνει μια δικτατορία πώς επιβάλλεται και πώς διατηρείται στην εξουσία.

ΚΑΙ ΕΙΝΑΙ ο ίδιος ο κ. Παπανδρέου που από τον Δεκέμβριο του '67 ως τον Ιούλιο του '74, έδωσε μια σειρά μάχες στο εξωτερικό ώστε να μην αναγνωριστεί, να μην νομιμοποιηθεί η χούντα των συνταγματαρχών, από οποιαδήποτε ξένη κυβέρνηση, κοινοβούλιο ή έστω απλό βουλευτή.

ΓΝΩΡΙΖΕ καλά ο κ. Παπανδρέου, πόσο συχνά ο ελληνικός λαός θυσιάστηκε στο βωμό μιας «υψηλής» πολιτικής, μιας πολιτικής που κατέληγε τελικά στο «τάλληρο», σε στρατηγικά ή οικονομικά ωφέλη της χώρας που «προσέγγιζε» την Ελλάδα των συνταγματαρχών.

ΑΣ ΜΗΝ έχει λοιπόν καμιά αμφιβολία ο κ. Παπανδρέου, πως ό,τι ήταν για τους έλληνες οι διάφοροι ξένοι επισκέπτες που χαιρετιόντουσαν με τον Παπαδόπουλο, έτσι υπήρξε και ο ίδιος αυτές τις μέρες για τους Πολωνούς, που τον βλέπουν στις τηλεοράσεις τους να συνδιαλέγεται με την εξουσία των τανκς.

ΑΝ ΛΟΙΠΟΝ είχε κριθεί ότι για κάποιους (δυσδιάκριτους πάντως), δικούς μας, εθνικούς λόγους, έπρεπε να γίνει αυτή η επίσκεψη, τότε τουλάχιστον έπρεπε να έχει ριζικά διαφορετικό χαρακτήρα.

ΔΙΟΤΙ ΔΕΝ είναι μόνο η ίδια η επίσκεψη που δημιουργεί ένα σοβαρό πρόβλημα με τη συντριπτική πλειοψηφία του πολωνικού λαού, (ενός λαού που απέδειξε μια πρωτοφανή ιστορική μνήμη για εχθρούς και φίλους). Είναι πως πραγματοποιήθηκε με τούς δυσμενέστερους όρους που μπορούσε κανείς να διανοηθεί.

ΔΙΟΤΙ, όχι μόνον δεν προπαρασκευάστηκε το έδαφος ώστε να συναντηθεί ο κ. Παπανδρέου στο πλαίσιο της επίσκεψής του με την πολωνική αντιπολίτευση, όχι μόνον δεν «κρατήθηκε» σε ένα αυστηρό διακρατικό πλαίσιο συμφωνιών, αλλά εκδηλώθηκε και μια ενεργή συμπάρασταση στις σπασμωδικές ενέργειες νομιμοποίησης του καθεστώτος Γιαρουζέλσκι.

ΔΕΝ ΘΑ υπήρξαν πιο έκπληκτοι άνθρωποι από τους στρατηγούς και τους αστυνομικούς της Πολωνίας, όταν άκουσαν από έναν σοσιαλιστή ηγέτη της Δύσης να αναγνωρίζει στην τρομοκρατία τους «ένα νέο πείραμα στο χώρο της σοσιαλιστικής Ανατ. Ευρώπης, γιατί έχουν δρομολογηθεί οι διαδικασίες που αλλάζουν τις σχέσεις παραγωγής προς την κατεύθυνση της διοίκησης των επιχειρήσεων από τους εργαζόμενους, δηλαδή μια πορεία προς την αυτοδιαχείριση».

ΕΧΟΥΜΕ επανειλημμένα τονίσει πως αν αυτές οι «χειρονομίες» θεωρούνται αναγκαίες ως ένα είδος «συστατικών επιστολών» για την επίσκεψη τον Γενάρη στη Μόσχα, και πάλι έγινε λάθος εκτίμηση. Διότι η «ρεάλ-πολιτική» των Ανατολικών εκτιμά περισσότερο τον φίλο που διαφωνεί παρά εκείνον που εγκολπύεται την ίδια τους την προπαγάνδα για πράγματα που καλύτερα από κάθε άλλον γνωρίζουν ότι είναι διαφορετικά.

ΓΙΑ ΝΑ ΤΟ πούμε αλλιώς: είμαστε πολύ μικρή χώρα για να προσαρμοζόμαστε στις ψυχρές σκοπιμότητες μιας «υψηλής» πολιτικής που κάποτε την καταδικάσαμε όταν απευθύνθηκε σε μας τους ίδιους.

ΑΝΤΙ

Η επέτειος και ο Γιαουζέλσκι

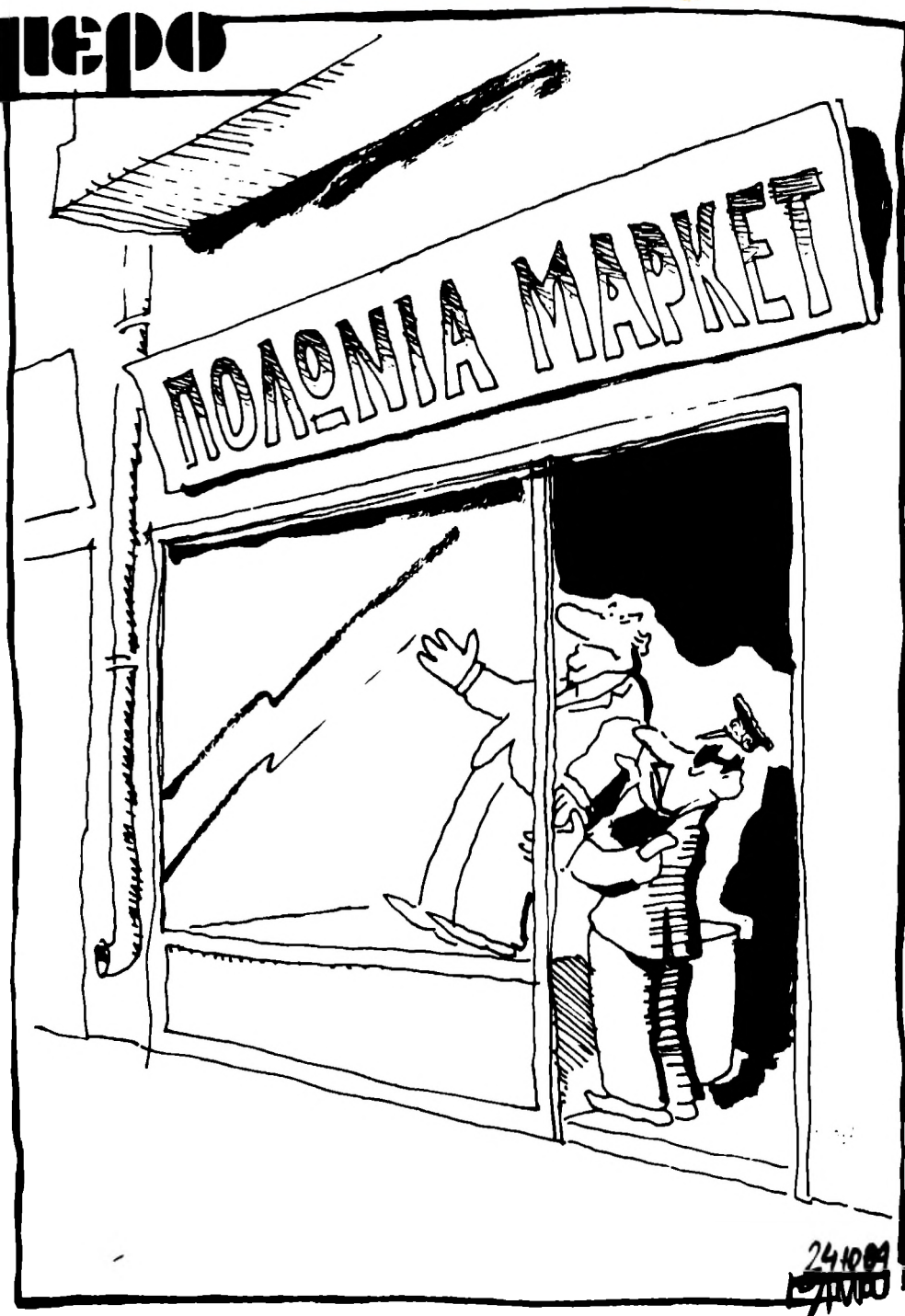
ΣΧΕΔΟΝ «σεμνά» —και διακριτικά— κύλησε η τρίτη επέτειος της ανόδου του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία... Υπήρξε, βέβαια, η τηλεοπτική συνέντευξη του πρωθυπουργού, που σημείωσε την επέτειο, με κάποιες μακρόσυρτες απαντήσεις. Και υπήρξαν οι διαβεβαιώσεις της «Εξόρμησης», ότι το ΠΑΣΟΚ «ξεπερνάει τις σκοτεινές σήραγγες του κατεστημένου». Αλλά εκείνοι οι υψηλοί, θριαμβευτικοί τόνοι του 1982 ή του '83 («γράφουμε και υποσχόμαστε ιστορία» — «η πολιτική μας είναι προσφορά σε παγκόσμια κλίμακα», κ.ά.), εκείνες οι δαπανηρότατες περσινές φωτοχυσίες, στην πλατεία Συντάγματος, με τις ακατάσχετες φωτοκραυγές και ζητωκραυγές, δεν υπήρξαν —ευτυχώς— φέτος. Κάποιοι θα σκέφτηκαν ότι το «πολύ Κύριε ελέησον, κουράζει τον παπά» (τον λαό, στην προκειμένη περίπτωση) και ότι «καλό θα είναι αν αποφύγουμε, φέτος, τις φιέστες και τα βεγαλικά».

Η ΑΠΟΦΑΣΗ αυτή, δεν εμπόδισε, ωστόσο, τον σύμβουλο του πρωθυπουργού, Αντώνη Στρατή, να γράψει ένα ακόμα από τα δοξαστικά άρθρα του, με το οποίο καλούσε τον λαό να κάνει τις μεγάλες επιλογές του, εν όψη της επερχόμενης εκλογικής μάχης... Στις προσεχείς, λοιπόν, εκλογές —έγραψε— δεν θα κριθεί, απλώς, η διακυβέρνηση της χώρας, αλλά η ελπίδα... Θα κριθεί αν η φωνή των εργαζομένων θα εξακολουθήσει ν' ακούγεται —όπως γίνεται τώρα, επί ΠΑΣΟΚ...— στην «πυραμίδα της διοίκησης και της παραγωγικής μηχανής», αν θα συνεχισθεί η αποκέντρωση —που πέτυχαν λ.χ. ο Μ. Κουτσόγιωργας και ο Α. Τρίτσης...— αν ο αγρότης «θα συνεχίσει να σκάβει το χωράφι του και να βλέπει τον χρυσό καρπό του ιδρώτα του», αν... αν... Κάπου, ωστόσο, ο Α. Στρατής φαίνεται να συνειδητοποιεί ότι τα πολλά «αν» δεν είναι και τόσο πειστικά. (Με ένα «αν» —λένε οι Γάλλοι— βάζεις και το Παρίσι σ' ένα μπουκάλι!). Συνεπώς προχώρησε στα συμπεράσματά του: Αν θέλετε, ω, Έλληνες, λαϊκή συμμετοχή, αποκέντρωση, πρόοδος, αναγέννηση και «χρυσούς καρπούς», τότε, ψηφίστε ΠΑΣΟΚ. Και, προπαντός, μη λησμονάτε ότι «αντίπαλος του ΠΑΣΟΚ», δεν είναι μόνο η Δεξιά, αλλά και η «παραδοσιακή Αριστερά», εφόσον τα δυο ΚΚ υποτιμούν το έργο της αλλαγής και το πάνε από κριτική σε κριτική!

Από το Ηράκλειο στη Στοκχόλμη...

ΕΤΣΙ ΕΙΧΑΝ τα πράγματα, όταν οι δυο «μονομάχοι» αποφάσισαν να φορτίσουν και πάλι το πολιτικό κλίμα, τη φορά αυτή με «τέλεξ» μεταξύ Ηρακλείου και Στοκχόλμης... Είχε προηγηθεί, όπως είναι γνωστό, η ερώτηση του ευρωβουλευτή της «ΝΔ» Ι. Μπούτου στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (για το περιεχόμενο των συμφωνιών με τη Λιβύη) και οι βαρύτατοι χαρακτηρισμοί του πρωθυπουργού περί «εθνικών μειοδοτών», κτλ., ώστε η νέα φόρτιση να είναι απλή και εύκολη συνέχεια.

ΛΑΒΗ στη νέα όξυνση έδωσε η περιοδεία του αρχηγού της Νέας Δημοκρατίας, Κ. Μητσοτάκη στην Κρήτη. Ορισμένοι αναλυτές είχαν ήδη σημειώσει (βλέπε και τα όσα μετέδωσε ο Κ. Πρετεντέρης στο «Βήμα», από το Ηράκλειο) ότι οι 90.000 ψήφοι —από τις 200.000 που χωρίζουν το ΠΑΣΟΚ από τη «ΝΔ», με βάση τα αποτελέσματα των ευρωεκλογών —βρίσκονται

στην Κρήτη. Και ότι ήταν φυσικό, για τον αρχηγό της «ΝΔ», να θέλει να το παίξει όχι μόνον σαν φιλελεύθερος, αλλά και σαν Κρητικός, σαν τοπάρχης! Η Νέα Δημοκρατία —είπε— είναι το «κατ' εξοχήν κεντρικό κόμμα της χώρας», που συνεχίζει την παράδοση του Ελευθερίου Βενιζέλου, του Σοφοκλή Βενιζέλου και του Γεωργίου Παπανδρέου... Από την άλλη, παραμένει γεγονός ότι, στην αρχή της περιοδείας του, ο Κ. Μητσοτάκης κρατήθηκε σε χαμηλούς τόνους. Δεν έλειψαν, μάλιστα, και οι αναφορές στην ανάγκη ηπιού κλίματος, στην ανάγκη μιας άλλης πολιτικής κουλτούρας. Τα πράγματα αγρίεψαν από τη στιγμή που έπρεπε να ικανοποιήσει τις «απαιτήσεις» κάποιων καλοστημένων συγκεντρώσεων, όπου το πάνω χέρι είχαν οι «ευγενείς νέοι» της ΟΝΝΕΔ (και ιδιαίτερα του Μιχαολιάκου), με ευγενή συνθήματα όπως «Κάτω η χούντα του ΠΑΣΟΚ» και άλλα υβριστικά παρόμοια.

ΑΠΟΚΟΡΥΦΩΜΑ της περιοδείας ήταν η «έκρηξη του Τζερμιάδο» (όπως αποκλήθηκε), με τον αρχηγό της Νέας Δημοκρατίας να χάνει την ψυχραιμία του και να χρησιμοποιεί μια ολόκληρη γκάμα επιθέτων —από το «πανικόβλητος», μέχρι το «ανεύθυνος» ή το «επιπόλαιος»— προκειμένου να χαρακτηρίσει τον πρωθυπουργό Α. Παπανδρέου, ο οποίος —κατά τον Κ. Μητσοτάκη— είναι «επισκέπτης, που έζησε στο εξωτερικό, με αμερικανική υπηκοότητα, και θα φύγει», αφού θ' αναζητήσει «μια τρίτη πατρίδα»!

Ο καθείς και το όπλο του

Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ ήλθε αυθωρί από τη Στοκχόλμη. Μόνο που το «έργο» ανατέθηκε, τη φορά αυτή, όχι στον κυβερνητικό εκπρόσωπο Δημ. Μαρούδα, αλλά στον υφυπουργό Εξωτερικών

Ι. Καψή, ο οποίος και ανέλαβε να «δια φωτίσει» τους Έλληνες της Σουηδίας, για τα συμβαίνοντα στην πατρίδα. Στην πατρίδα, λοιπόν, όταν υπουργός Εξωτερικών ήταν ο Κ. Μητσοτάκης και υπουργός Εθνικής Άμυνας ο Ευ. Αβέρωφ, η Λήμνος ήταν έτοιμη να πουληθεί στην Τουρκία, σαν αποτέλεσμα της συμφωνίας Ρότζερς, βάσει της οποίας, όπως είναι γνωστό, η χώρα επανήλθε στη στρατιωτική δομή του ΝΑΤΟ. Η συμφωνία αυτή —είπε ο Γιάννης Καψής— είναι «επαισχυνη, αντεθνική». Όσο για τη Λήμνο, οι Κ. Μητσοτάκης και Ευ. Αβέρωφ, όχι μόνο είχαν αναγνωρίσει τα «δικαιώματα» της Άγκυρας πάνω στο νησί αυτό, αλλά και είχαν πει στους Τούρκους: «Έχετε δικιο στις διεκδικήσής σας. Μπορείτε αυτό το νησί κάποτε να το πάρετε»!

Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ είναι γνωστή... Ο αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας διέψευσε όσα του καταμαρτυρούν ότι είπε, στο Τζερμιάδο... Και ο υφυπουργός Εξωτερικών διέψευσε όσα του καταμαρτυρούν ότι είπε, στη Στοκχόλμη... Όμως ούτε η μια, ούτε η άλλη διάψευση, άμβλυναν την ανησυχία —και αγωνία— του απλού Έλληνα πολίτη, που μπορεί και συλλαμβάνει, από τώρα, το κλίμα μέσα στο οποίο θα διενεργηθούν οι επικείμενες εκλογές. Και βέβαια το κλίμα αυτό δεν θα το διαμορφώσουν ούτε ο Όλαφ Πάλμε, ούτε ο Βόϊτσεκ Γιαρουζέλσκι, αλλά άνδρες επιφανείς, εγχώριοι, όπως ο Μένιος Κουτσόγιωργας, που ανακαλύπτουν, τώρα, ότι το ΠΑΣΟΚ... ουδέποτε είχε ταχθεί υπέρ της απλής και άδολης αναλογικής και ότι, όπως και αν έχει το πράγμα, ο καθείς αντιλαμβάνεται την απλή αναλογική κατά το δοκούν. «Ο καθείς και το όπλο του» —θα έλεγε ο Ελύτης. Μόνο που το εκλογικό σύστημα είναι, ακριβώς, ένα από τα στοιχεία που συμβάλλουν στη διαμόρφωση του εκλογικού κλίματος. Και δεν χρειάζεται ειδική κατάρτηση, για ν' αντιληφθεί κανείς τι είδους κλίμα —με σύστημα κομμένο και ραμμένο στα μέτρα του ΠΑΣΟΚ— θα έχουμε στις προσεχές εκλογές, όταν, στις ευρωεκλογές του Ιουνίου, με σύστημα απλής αναλογικής, είχαμε —όπως παραδέχτηκε και ο ίδιος ο πρωθυπουργός— το χειρότερο κλίμα που γνώρισε η χώρα, από το 1974 μέχρι σήμερα.

Τα εύσημα από τον Γιαρουζέλσκι

ΕΚΤΟΣ, όμως, από το «δικό μας» (εσωτερικό) κλίμα, υπάρχει και το διεθνές κλίμα. Και ο πρωθυπουργός είπε ότι το ταξίδι του στη Βαρσοβία αποτελεί συμβολή —«αξιόλογη συμβολή στην επιστροφή του κλίματος ύφεσης στην Ευρώπη».

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, οι συνομιλίες Παπανδρέου - Γιαρουζέλσκι διεξήχθησαν μέσα σε μια πολύ θερμή και εγκάρδια ατμόσφαιρα. Το ίδιο θερμές ήταν και οι προπόσεις. Ο στρατηγός Γιαρουζέλσκι αναφέρθηκε στην «αιώνια κληρονομιά της αρχαίας Ελλάδας» και στην πολωνικής καταγωγής μητέρα του πρωθυπουργού, Σοφία Μινέικο - Παπανδρέου: «Είσαστε, κύριε πρωθυπουργέ —είπε ο Βόϊτσεκ Γιαρουζέλσκι— ο εγγονός ενός ηρωικού μαχητή, του Ζιγκμουντ Μινέικο, που διακρίθηκε στην πολωνική εθνική εξέγερση του 1863 και που τιμήθηκε με τον σταυρό της στρατιωτικής ανδρείας, που είναι η μεγαλύτερη στρατιωτική διάκριση της Πολωνίας».

ΤΑ ΕΥΣΗΜΑ, όμως, του Γιαρουζέλσκι προς τον πρωθυπουργό κ. Α. Παπανδρέου, ήταν ακόμα πιο συγκεκριμένα: Σας τιμούμε, κύριε πρωθυπουργέ, γιατί επιδείξατε διορατικότητα και κατανόηση σε ό,τι αφορά την ουσία των δυσχερειών που δοκίμασε, πριν λίγα χρόνια, η Πολωνία... Σας τιμούμε γιατί δεν διστάσατε να στάθετε ενάντια στην ηθικά υποκριτική και ενορχηστρωμένη μεταχείριση των εσωτερικών προβλημάτων της χώρας μας... Και ο πρωθυπουργός; Ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου απάντησε δεόντως, εξαιρώντας την συμβολή της ση-

μερινής πολωνικής ηγεσίας στην προώθηση της ειρήνης.

ΑΛΛΑ Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ προχώρησε ακόμα περισσότερο. Ανακάλυψε ότι στην Πολωνία του Γιαρουζέλσκι, πραγματοποιείται, σήμερα, ένα «νέο πείραμα στον χώρο της σοσιαλιστικής ανατολικής Ευρώπης» —ένα πείραμα που αλλάζει τις σχέσεις παραγωγής και που αποσκοπεί στην ανάληψη της διεύθυνσης των επιχειρήσεων, από τους ίδιους τους εργαζόμενους. «Έχει δρομολογηθεί, δηλαδή —είπε— μια πορεία προς την αυτοδιαχείριση». Ο καθείς, βέβαια, ανάλογα με το τι του λένε, είναι ελεύθερος να «διαπιστώνει» ό,τι θέλει. Μόνο που η «αυτοδιαχείριση» δύσκολα συμβαδίζει με τον στρατιωτικό νόμο (κι ας έχει τυπικά καταργηθεί —η ουσία του μένει) ή με τον βιασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή με το «τσουβάλιασμα» των συνδικαλιστικών ελευθεριών (η «Αλληλεγγύη» παραμένει, πάντοτε, εκτός νόμου) κοντολογίς μ' ένα καθεστώς που δεν ανέχεται μια δεύτερη γνώμη, μια δεύτερη φωνή...

ΑΛΛΑ ΗΔΗ ο πρωθυπουργός βρίσκεται, από την περασμένη Τετάρτη, πίσω στην Αθήνα. Και τα προβλήματα —η οικονομική κρίση, η αβεβαιότητα για το μέλλον του εγχειρήματος «Αλλαγή», η ρευστότητα των εξελίξεων που οδηγεί σε μια παρατεταμένη προεκλογική περίοδο— απαιτούν λύσεις. Τις οποίες η σημερινή κυβέρνηση αδυνατεί να δώσει, καθώς οικοδομεί, από τώρα τον «διμέτωπο», με μοναδική έγνοια πως να εξασφαλίσει την διαβόητη αυτοδυναμία... Είναι κοινός τόπος, όμως, ότι η χώρα χρειάζεται —πρωτίστως— μιαν άλλη αντίληψη, ακριβέστερα μιαν άλλη πολιτική, ικανή να εμπνεύσει τους εργαζόμενους και να βγάλει την υπόθεση της αλλαγής από το σημερινό βάλτωμά της. Όσο για την αυτοδιαχείριση, την χρειάζεται, ασφαλώς, ο σοσιαλισμός, φτάνει να μην είναι τύπου Γιαρουζέλσκι.

ANTHNΩP

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ

Νέο τμήμα Κοινωνικών Επιστημών

- SOCIOLOGY
- POLITICAL SCIENCE
- INTERNATIONAL AFFAIRS
- HISTORY
- FEMINISM / WOMEN STUDIES
- SOCIAL ANTHROPOLOGY
- PSYCHOLOGY
- ECONOMICS
- GEOGRAPHY/URBAN STUDIES
- ΠΟΛΛΕΣ ΝΕΕΣ ΠΑΡΑΛΑΒΕΣ

Βιβλιοπωλείο Ι. Παντελίδη,
Αμερικής 9-11 (στη στοά),
τηλ. 3623673-3629763

Η ΚΡΥΦΗ ΓΟΗΤΕΙΑ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

Υπάρχει στους κύκλους των Βρετανών δημοσιογράφων ένα κλασικό ανέκδοτο για τον πρώην πρωθυπουργό Χάρολντ Ουίλσον και τον αντίστοιχο Μαρούδα του (του οποίου προς δόξαν του δικού μας δεν συγκρατούμε το όνομά του). Λέγεται λοιπόν ότι όταν κάποτε ο Ουίλσον αντιμετώπιζε έντονη αντιπολιτευτική πίεση από τον Τύπο ζήτησε από τον Μαρούδα του (μας συγχωρείτε κύριε υφυπουργέ) να «εκτονώσει» λίγο την κατάσταση. Και ω! του θαύματος, την επαύριο, πρωτοσέλιδο στις περισσότερες εφημερίδες ήταν ένα φρικιαστικό έγκλημα. Κατά την ιστορία, έντρομος τότε ο Ουίλσον κάλεσε τον επί του Τύπου αρμόδιό του και του είπε: «Προς Θεού! Δεν σου ζήτησα να φθάσεις τόσο μακριά!».

Η ιστορία αναφέρθηκε φυσικά εντελώς συμπτωματικά, αν και τις πολιτικές μας εκρήξεις συναγωνίστηκαν πυροβολισμοί ηθοποιών, φόννοι οικογενειών, δράματα γενικώς στο χώρο της Δικαιοσύνης.

Θα αποφύγουμε να επαναλάβουμε τα γενικότερα σχόλια περί της λειτουργίας της Δικαιοσύνης και στο κατά πόσο δρα επιλεκτικά, ως ιστός που συλλαμβάνει τα μικρά και αδυνατεί να συλλάβει τα μεγάλα. Εμείς ανήκουμε σε εκείνους που έχουν απόλυτη βεβαιότητα ότι η Δικαιοσύνη επιβάλλεται ισοτίμως και αδιακρίτως, έτσι ώστε να μην χρειάζεται να επιμεινουμε σ' αυτό το σημείο.

Το αιώνιο πρόβλημα δεν βρίσκεται στην ισότητα της Δικαιοσύνης αλλά στην ανισότητα όσων μετέχουν στην επικράτειά της. Η συνάφεια των εξουσιών δεν μπορεί παρά να έχει πρακτικές επιπτώσεις σε όλους τους τομείς της.

Και στην Ελλάδα ως μια από τις σταθερότερες αξίες αποδειχνεται η οποιασδήποτε προελεύσεως επωνυμία. Σύμφυτη, φαίνεται, με ένα ισχυρό δραματικό αίσθημα, μια υπόθεση που τα κοινά της μέτρα θα την οδηγούσαν στην κανονικότητα της σιωπής και των τυπικών διαδικασιών, παίρνει άλλο «χρώμα» όταν ένας από τους ήρωες ανήκει σε κάποιο «πάνθεον» επωνύμων.

Ένας άγριος φόνος σε κάποιο χωριό μας επιβεβαιώνει ότι το «κατά φύσιν ζην» δεν μας απομακρύνει από τα άγρια ένστικτα. Ο φόνος ενός συγγραφέα μας παραπέμπει στη λεπτότητα ανάλυσης των Ντοστογιεφσκικών ηρώων. Ένας πυροβολισμός στην ερωμένη μας θυμίζει ότι υπάρχουν άνθρωποι που μπορούν ακόμα να πάσχουν από έρωτα. Ο επώνυμος που πυροβολεί μας οδηγεί σε ευρύτερους στοχασμούς γύρω από τη σύμβαση της επιτυχίας, την άβυσσο της ανθρώπινης ζωής, μετατρέπει το ανεξερεύνητο δράμα της σχέσης δυο ανθρώπων σε αφορμή ενός κοινωνικού διαλόγου περί ανθρώπου και μοίρας του. Ο επώνυμος μας αθώνει και αθώνεται, καθώς γίνεται καθρέφτης των αντιφάσεων, απτή απόδειξη της σύμβασης των θεσμών, καθώς ιχνη-

λατεί το όριο ανάμεσα στα ανεξερεύνητα σημεία του εαυτού μας και στην προφάνεια των συνεπειών τους.

Ο επώνυμος είναι ούτως ή άλλως ήρωας της Δικαιοσύνης, μιας και διέρρηξε την κύρια σύμβασή της, που είναι το τυφλό της απονομής της. Τυφλή μπορεί να είναι. Κανείς δεν είπε όμως πως δεν ακούει. Και φαίνεται ακούει καλά.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΚΑΤΟΡΘΩΜΑΤΑ

Πολλαπλά έκθετη έμεινε από την υπόθεση της ερώτησης στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο η «ΝΔ». Έμεινε έκθετη τόσο στον τύπο όσο και στην ουσία των ενεργειών της. Είναι τόσα τα ερωτήματα που γεννά η ενέργειά της αυτή, ώστε να δικαιολογούνται οι πιο μεγάλες ανησυχίες για τη σημερινή πραγματικότητα του κόμματός αυτού.

Θα θέλαμε να αποφύγουμε τις εκφράσεις —κλισέ για «μειοδοσία και υποτέλεια» αν και αυτή τη φορά η κίνηση της «ΝΔ» έχει διάφανο και αυτό το στοιχείο.

Φοβούμαστε απλά ότι τα πράγματα είναι χειρότερα, καθώς έχουμε να κάνουμε με μια κίνηση τόσο οικτρά απογυμνωμένη από κάθε όφελος, ώστε να σε ανησυχεί περισσότερο για τα εσώτερα κίνητρά της απ' όσο αν τα εγνώριζες, έστω και αν διαφωνούσες μαζί τους.

Θα παρακάμψουμε λοιπόν το απαράδεκτο γεγονός ότι προηγήθηκε η ερώτηση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο από τον έλεγχο στην ελληνική Βουλή. Ας παρακάμψουμε και το ζήτημα της τόσο ανενδοίαστης προσφυγής σε μια ευρωπαϊκή επιδιαιτησία των διμερών σχέσεων της Ελλάδας με εκτός ΕΟΚ χώρες.

Φοβούμαστε πραγματικά ότι η «ΝΔ» αρχίζει να χάνει επικίνδυνα την επαφή με την πραγματικότητα. Ότι ακόμα και τα ηγετικά της στελέχη πιστεύουν στην ίδια τους την προπαγάνδα αυτοπειθόμενοι στις υπερβολές της ή —γιατί όχι— και στα ψεύδη της.

Διότι ευφυείς —τουλάχιστον— άνθρωποι σαν τον κ. Μπούτο δεν θα έφταναν στα όρια της γελοιοποίησης (υποστηρίζοντας ότι δεν υπάρχει καν συμφωνία), αν δεν ήταν έτοιμοι να πειστούν από δημοσιογραφικούς «ψιθύρους» ότι δεν υπογράφηκε τελικά καμιά συμφωνία ή ότι περιλαμβάνει τερατώδεις όρους κτλ.

Είναι φανερό ότι το «χαρτί» του κ. Μητσοτάκη για την εδραίωσή του στην ηγεσία της «ΝΔ» είναι η όξυνση της αντιπολίτευσης στο ΠΑΣΟΚ και προσωπικά στον κ. Παπανδρέου. Αλλά δεν είναι επιτρεπτό να υπάρξει μια τέτοια αντιπολιτευτική άμιλλα ώστε να στερήσει και από τα τελευταία ίχνη σοβαρότητας ένα κόμμα —που αν μη τι άλλο— έχει μακρά εμπειρία διακυβέρνησης, ώστε να μην επιτρέπεται να διακωμωδεί πολύπλευρα τις διεθνείς

Η συμπαθής τάξις...

Σε άλλες στήλες του ΑΝΤΙ υπάρχει μια πρώτη κριτική αποτίμηση των τελικών κυβερνητικών αποφάσεων για το θέμα της «κοινωνικοποίησης». Σε κάποια, όμως, φιλοκυβερνητικά δημοσιεύματα, διακρίνουμε ορισμένες «νύξεις», πως επειδή οι κοινωνικοποιημένες επιχειρήσεις θα έχουν στο Δ.Σ. εκπροσώπους των εργαζομένων και «άλλων κοινωνικών φορέων» θα καταφερθεί ένα «εκ των ένδον» πλήγμα στον «συντεχνιασμό» που έχει εγκαθιδρυθεί στη λειτουργία τους.

Θα θέλαμε —χωρίς να εμβαθύνουμε ιδιαίτερα στα περί «κοινωνικοποίησης»— να εκφράσουμε την επιφύλαξή μας για το κατά πόσο είναι δυνατόν να υπάρξει κοινωνικός έλεγχος μεταξύ ομοιότροπων και ομόλογων φορέων, μεταξύ δηλαδή ιδίων αντιλήψεων που στηρίζουν αμοιβαία τα

συμφέροντα που τις γεννούν και τις θεμελιώνουν.

Εννοούμε, δηλαδή, ότι ο «συντεχνιασμός» δεν είναι ένα τυχαίο συμβάν στην ανάπτυξη του κινήματος των εργαζομένων, αλλά αντίθετα, είναι ο οργανικός τρόπος ανάπτυξής του μέσα στα πλαίσια που του επέβαλε η κοινωνική και πολιτική σταθεροποίηση του ελληνικού καπιταλισμού.

Ο «συντεχνιασμός» λοιπόν είναι ο βασικός και κύριος τρόπος με τον οποίο ο ελληνικός καπιταλισμός διαχώρισε το εργατικό κίνημα από τους μισθωτούς στις δημόσιες υπηρεσίες, στις τράπεζες ή τους Δημόσιους Οργανισμούς.

Είναι η πραγμάτωση της μικρομεσαίας ιδεολογίας και της αντίστοιχης κοινωνικής και πολιτικής συμπεριφοράς. Ο συνδικαλισμός αυτών των στρωμάτων «ακουμπάει» στην εργατική τάξη όταν πρόκειται

να αντιμετωπίσει (ή να επιτύχει) μια επίθεση ή διεκδίκηση σε θέματα συνδικαλιστικών ελευθεριών. Και διαχωρίζει τη θέση του όταν πρόκειται για θέματα «συγκεκριμένων» διεκδικήσεων, μιας και αυτά εξειδικεύονται απόλυτα κατά «κλάδο», με τις απειράριθμες διαβαθμίσεις στο εσωτερικό του.

Σ' αυτό το πλαίσιο ο «συντεχνιασμός» αποδειχνεται η βασική έκφραση μιας μεγάλης άτυπης ίσως και ανεπίγνωτης προς το παρόν, κοινωνικής συμμαχίας των εξαρτημένων επαγγελματιών με τους «ελευθεροεπαγγελματίες», με κοινό πεδίο αναφοράς το κράτος, δηλαδή την υπόλοιπη κοινωνία, στο βαθμό που η κατανομή των Δημόσιων πόρων στις «κοινωνικές» παροχές έχει αποδειχτεί ότι πρόκειται πάντα για ανακατανομή στους κόλπους του τακτικού προϋπολογισμού και όχι για δημιουργία νέων πόρων από τον «έλεγχο

σχέσεις της χώρας που, επιτέλους, δεν ανήκουν μόνο στο ΠΑΣΟΚ.

Και επειδή βέβαια παρόμοιες τάσεις υπάρχουν και στο ΠΑΣΟΚ, δηλαδή η ρητορεία περί Δεξιάς να υποκαθιστά το σύνολο της ανάλυσης με απλοϊκά σχήματα, βρισκόμαστε σε ένα επίφοβο σημείο, όπου κανένα νόημα στο τέλος δεν θα έχει η επισήμανση των ευθυνών για το «ποιος άρχισε πρώτος».

Άλλωστε, αν δεν κάνουμε λάθος, η διακυβέρνηση της χώρας ή η άσκηση αντιπολίτευσης δεν μπορούν να κρίνονται με τα μέτρα παιδικών καυγάδων στη γειτονιά ή συγκρούσεων θαμώνων καφενείου.

Σ' αυτή λοιπόν την περίπτωση, η ευθύνη βαραίνει αποκλειστικά τη «ΝΔ». Αλλά χρειάζεται μια πολύ μεγάλη προσοχή και ευαισθησία στην γενικότερη λειτουργία της πολιτικής σκηνής, γιατί πολύ εύκολα χάνονται οι στοιχειώδεις κοινά αποδεκτές ισορροπίες της —και όχι με μονομερείς ευθύνες, δυστυχώς...

Το Όσλο και τα Χανιά μάλωναν

Θυμάστε εκείνο το δημοτικότροπο για τον Όλυμπο και τον Κίσσαβο τα δυο βουνά που μαλώναν; Ε, λοιπόν χάρη στην τεχνολογία οι ελληνικοί ορίζοντες διεστάλησαν στα δυο άκρα της Ευρώπης.

Από το Όσλο στην Κρήτη, απ' το Βορρά στο Νότο και ανάποδα ζήσαμε ένα τραγικό και απαράδεκτο πικ-πογκ δηλώσεων μεταξύ κυβέρνησης και αρχηγού της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης.

Ειλικρινά, αισθανόμαστε μειωμένοι ως έλληνες πολίτες απ' όλη αυτή την ιστορία. Δεν μπορεί, δεν επιτρέπεται, και σε τελευταία ανάλυση δεν είναι ανεκτό η πολιτική ζωή της Ελλάδας να εκτυλίσσεται μέσα από τα σάβανα της γλώσσας και του ήθους του 1965 και από τις δυο τοτινές πλευρές.

Αν κάποιος στη σημερινή κυβέρνηση αισθάνονται ότι είναι οι δημοκρατικοί ρεβανσιστές του 1965 με γεια τους και καμάρι τους. Άλλωστε με την πανσπερμία του ΠΑΣΟΚ μπορεί να έχουν και δίκαιο, και το ΠΑΣΟΚ να αποδειχτεί η φυσική μετεξέλιξη της τότε Ένωσης Κέντρου.

Αλλά και αν ακόμα είναι έτσι, αν το ΠΑΣΟΚ δεν είναι ένα σοσιαλιστικό κίνημα, αν είναι απλά ένα διαχειριστικό κόμμα των δημοκρατικών δυνάμεων, ήλθε παρόλα αυτά στην εξουσία το 1981, για να λύσει τα προβλήματα του '81 και μάλιστα στην προοπτική τους για το 2.000 όπως είπε τότε ο πρωθυπουργός.

Πολύ απλά δηλαδή το ΠΑΣΟΚ, όντας κυβέρνηση που εκλέχθηκε με συγκεκριμένες διακηρύξεις «Αλλαγής» κρίνεται πια με την απόδοση του συγκεκριμένου πολιτικού κυβερνητικού έργου στα σημερινά προβλήματα της χώρας.

Οι υπουργοί του, τα στελέχη του, ο πρωθυπουργός ακόμα περισσότερο, κρίνονται από μια και μόνη ρητορεία, δηλαδή τη ρητορεία του έργου. Αντί όμως την κυβερνητική πρακτική να τη διέπει η στοιχειώδης αυτή αλήθεια που την ξέρει και ο τελευταίος Έλληνας, όσο προχωράει ο χρόνος, παρατηρείται μια έξαρση του κενού λόγου. Υπουργοί, κυβερνητικοί εκπρόσωποι και στελέχη συναγωνίζονται σε μια αντιδεξιά φιλολογία που την κάνει ακόμα πιο άχρηστη η προσωποποίηση του κακού στον κ. Μητσοτάκη.

Ο κ. Μητσοτάκης απ' τη μεριά του φαίνεται να επαίρεται ότι οι ψόγοι που του απευθύνονται αποτελούν κρυφή αναγνώριση των αρετών του. Αναμφίβολα σε μια ορισμένη πολιτική αντίληψη είναι αρετή να μεταβάλλονται τα προσωπικά σου γνωρίσματα σε δημόσια μεγέθη. Αλλά η ουσία είναι πως αυτή η τακτική του ΠΑΣΟΚ αντί να αφήσει τον κ. Μητσοτάκη να φθαρεί με τις ανύπαρκτες αρετές του μέσα στις αγεφύρωτες αντιθέσεις της παράταξής του, τον συντηρεί ως μέγεθος διότι του δίνει μια υπόσταση που είναι φανερό ότι μόνος του δεν θα μπορούσε ποτέ να αποκτήσει.

Ακόμα πιο πέρα. Η αντιδεξιά ρητορεία συσκοτίζει το γεγονός ότι η Αριστερά σήμερα δεν αντιμετωπίζει τους «αποστάτες του '65» ούτε καν τη Δεξιά του '65. Γιατί η Δεξιά έχει αλλάξει. Και αν αυτό δεν έχει φανεί στην ηγεσία της ακόμα με διαύγεια γίνεται κατανοητό σε κάθε βήμα της κοινωνικής πρακτικής.

Γιατί το ΠΑΣΟΚ, ή όσοι μέσα του έχουν σοσιαλιστικές ανησυχίες, έχουν ζήσει πια στο πετσί τους την ύπαρξη μιας κοινωνικής δεξιάς που έχει ερείσματα ουσίας ακόμα και μέσα στο δικό τους χώρο.

Και ξέρουν καλά, αυτά τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ ότι οι πομφόλυγες για τη Δεξιά έτσι γενικά και αφηρημένα συγκαλύπτουν το πρόβλημα και δυσκολεύουν ουσιαστικά κάθε πραγματικό βήμα αλλαγής.

Και δεν ζητάμε εδώ από τον κ. Παπανδρέου και το ΠΑΣΟΚ να σταματήσουν τις «εκρήξεις» τύπου Όσλο.

Ζητάμε να αλλάξουν την κυβερνητική γλώσσα από γλώσσα του κενού σε λόγο της πράξης. Αυτή είναι άλλωστε η μόνη αντιδεξιά πολιτική.

του κεφαλαίου», ή, ω! της σοσιαλιστικής φρίκης, από την κοινωνικοποίηση, χωρίς εισαγωγικά αυτή τη φορά, του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας.

Έτσι, για παράδειγμα, η υπόγεια επαφή και «συνενοχή» των φορέων διαμορφώνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να αλληλοεξουδετερώνεται κάθε προοπτική, δυνατότητα ή θέληση ελέγχου. Για παράδειγμα, γράφτηκε επανειλημμένα χωρίς να διαψευστεί, πως η δωρεάν παροχή ρεύματος στους υπαλλήλους και τους συνταξιούχους της ΔΕΗ, δημιουργεί απώλεια εσόδων στη ΔΕΗ και στο κράτος (μέσω ΦΚΕ και χαρτοσήμου) της τάξεως των 5 δισεκατομμυρίων το χρόνο! Αυτό το έλλειμμα το καλύπτει φυσικά το Δημόσιο, δηλαδή οι υπόλοιποι φορολογούμενοι Έλληνες.

Οι δικηγόροι τώρα απ' τη μεριά τους, πραγματοποιούν αγωνιστικές κινητοποιήσεις με κύριο —αν όχι αποκλειστικό— αί-

τημα, να καλύψει με νόμο, δηλαδή παγίως και εις το διηνεκές, το κράτος, το έλλειμμα του Ταμείου νομικών. Δηλαδή οι απολαυτές των δικηγόρων δεν θα προέρχονται από αύξηση των εισφορών τους, αλλά από τους υπόλοιπους Έλληνες...

Κάντε μια αναγωγή τώρα στο σύνολο των διεκδικήσεων των φορέων και θα διαπιστώσετε ότι εκτός από την εργατική τάξη και τους μισθωτούς στον ιδιωτικό τομέα, που παραμένουν έκθετοι στους «νόμους» της αγοράς εργασίας, όλοι οι υπόλοιποι εργαζόμενοι, είτε με εξαρτημένη σχέση εργασίας, είτε ελευθεροεπαγγελματίες, έχουν οικοδομήσει τη συμμαχία τους στο πεδίο του κράτους και των παροχών του, από τους δικηγόρους και τους ταξιτζήδες μέχρι τις πιο παράξενες κατηγορίες «εργαζομένων».

Δεν χρειάζεται λοιπόν να αναφερθούμε στις κυβερνητικές «ελπίδες» για το τέλος

του συντεχνιασμού μέσω των «κοινωνικοποιήσεων», διότι η ίδια η κυβέρνηση ανήλθε στην εξουσία με την παρόξυνση όλων των διεκδικήσεων τέτοιας μορφής, ενώ ο μόνιμος είναι η συμπαράσταση όλων των κομμάτων στα σχετικά αιτήματα (ιδε και πρόσφατη αγωνιστική συμπαράταξη όλων των κομμάτων στους δικηγόρους).

Ο δρόμος της Αριστεράς είναι δύσκολος απ' τη στιγμή που (όχι εν απουσία της) διαμορφώθηκε μια τέτοια συνθήκη. Αν όμως θέλει και το μπορεί έχει ένα βασικό όπλο για να σπάσει αυτή τη σιωπή και να χαράξει άλλους δρόμους και άλλες ποιότητες στο κίνημα των εργαζομένων.

Έχει δηλαδή την ασφαλή βάση ότι καθόλου τυχαία, απ' όλες αυτές τις «ρυθμίσεις» βρίσκεται συστηματικά έξω η εργατική τάξη, που είναι τελικά και ο ακρογωνιαίος λίθος κάθε πρότασης κοινωνικού ή πολιτικού μετασχηματισμού...

ΑΠΟ ΤΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

φωτογραφία του Κώστα Πιττακή.

ΟΦΙΟΕΙΔΗ

Είναι πολύ σπάνιο πια να συμφωνεί κανείς «εφ' όλης της ύλης» με τον πρωθυπουργό. Κάτι οι ασυνέπειες, κάτι ή διπλή γλώσσα της κυβερνητικής πολιτικής, έχουν τις επιπτώσεις τους και στον πρωθυπουργικό λόγο.

Παρ' όλα αυτά είναι από τις λίγες φορές που συμμεριστήκαμε απολύτως την έκρηξη του για τη δημιουργία του θέματος περί «μασονείας Αρσένη» αποδεικνυόμενης δια των συμβόλων του νέου πεντακόσариου συν τοις άλλοις...

Στο θέμα αυτό υπάρχουν πολλές εκδοχές, που δεν είναι του παρόντος σχολίου. Συγκεκριμένα, οι «κύκλοι» του Υπ. Εθνικής Οικονομίας ισχυρίζονται ότι η επίθεση που δέχτηκε ο κ. Αρσένης από την «Ελευθεροτυπία» οφείλεται στο γεγονός ότι ο κ. Χρ. Τεγόπουλος, (εκδότης της εφημερίδας), συνδέεται με την «Αθηναϊκή Χαρτοποιία» η οποία, υποτίθεται, δεν βρίσκει «κατανόηση» από τον κ. Αρσένη. Από την άλλη βέβαια μεριά, υποτίθεται πάλι, πως η στάση του κ. Αρσένη στο θέμα της «Αθηναϊκής Χαρτοποιίας» ευνοεί «αντικειμενικά» τα συμφέροντα του κ. Χρ. Λαμπράκη.

Υποστηρίζεται δηλαδή ότι τα περί «μασονείας» είναι τελικά το προπέτασμα για μια σύγκρουση συμφερόντων εκδοτών, με τον κ. Αρσένη στην «μέση».

Ανεξάρτητα όμως από τις ενδεχόμενες τέτοιες πλευρές του θέματος, υπάρχει το πρόβλημα αυτό καθαυτό του χειρισμού του από την «Ελευθεροτυπία».

Έχουμε και παλαιότερα αναφερθεί

του Ρεπόρτερ

στην υποκατάσταση της πολιτικής κριτικής από τη «δαιμονολογική» εξήγηση των πραγμάτων. Οι «μασόνιοι» έχουν γίνει στις στήλες του Τύπου η απλή και ευκολοχώνευτη εξήγηση για όσα συμβαίνουν στη Δικαιοσύνη, στη Διοίκηση, στην Οικονομία, με λίγα λόγια στο σύνολο σχεδόν της δημόσιας ζωής.

Και είναι πραγματικά λυπηρό, που η «Ελευθεροτυπία», στις στήλες της οποίας στεγάζονται συχνά εύστοχος κριτικές φωνές στην κυβέρνηση, ολίσθησε, και μετέφερε στις πολιτικές της σελίδες τις προηγούμενες «επιτυχίες» του «ελεύθερου ρεπορτάζ» περί μασόνων.

Όλος ο χειρισμός του θέματος —και είμαστε βέβαιοι ότι υπεύθυνος δεν είναι φυσικά μόνο ο κ. Μασαβέτας— φανέρωνε αν μη τι άλλο μία προσχώρηση στην ευκολία του εντυπωσιασμού.

Μια στοιχειώδης έρευνα δυο τριών τηλεφωνημάτων θα απέδειχνε ότι το 500άρικο σχεδιάστηκε σε «ανύποπτο» (για τον κ. Αρσένη) χρόνο. Μία διασταύρωση του περίφημου καταλόγου των μασόνων (με την πηγή προέλευσης που εγνώριζε η εφημερίδα καλά), θα απέδειχνε τη συνωνυμία.

Αλλά το πρόβλημα δεν βρίσκεται στο ολόπλευρο δημοσιογραφικό φιάσκο. Βρίσκεται, στο γεγονός ότι ο δημόσιος έλεγχος, η κριτική, ασκείται με τέτοιο τρόπο, ώστε να καταργείται ο πολίτης και αυτή η ίδια η πολιτική.

Και εδώ είναι πράγματι να σε «ζώνουν τα φίδια»...

ΠΩΣ

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΖΟΝΤΑΙ ΟΙ «ΦΙΛΙΚΕΣ» ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Θέλει μακρά συζήτηση το φαινόμενο των τοπικών και επαρχιακών εφημερίδων. Επανελημμένα στις αρθρογραφίες και αναλύσεις του ΑΝΤΙ για τη λειτουργία του Τύπου στη χώρα μας έχει επισημανθεί ο ιδιαίτερος ρόλος που διαδραματίζει ο τοπικός και επαρχιακός Τύπος. Έχει τονιστεί η —σε μεγαλύτερο ίσως βαθμό— οικονομική εξάρτησή του απ' ό,τι οι εφημερίδες της Αθήνας ή της Θεσσαλονίκης, πράγμα που έχει εμφανείς επιπτώσεις στο είδος των σχέσεων του με την κυβέρνηση ή την Αντιπολίτευση (η οποία πολλές φορές «εξαγοράζει» το μερίδιό της στην υποστήριξη της εφημερίδας).

Υπάρχει όμως πάντα το κλασικό πρότυπο της «φιλοκυβερνητικής εφημερίδας» που εκδίδεται εξ αρχής με την προοπτική της ολόπλευρης στήριξης της κυβερνητικής πολιτικής με αντάλλαγμα την ολόπλευρη στήριξη της εφημερίδας από την κυβέρνηση (και ο νόων νοείται).

Σαν μια κλασική τέτοια περίπτωση μπορούμε να θεωρήσουμε την «Αδέσμευτη Γνώμη» του κ. Λιντοβόη (του γνωστού «οικονομικού υπεύθυνου» των εκδόσεων του κ. Πόπωτα). Ομολογούμε πως την εφημερίδα την γνωρίσαμε μετά την εκδήλωση του «σκανδάλου» αλλά είμαστε βέβαιοι ότι την ίδια ελεύθερη και αδέσμευτη γνώμη θα σχηματίζαμε

για λογαριασμό της ακόμα και χωρίς το «σκάνδαλο» που έχει μεσολαβήσει.

Η «Αδέσμευτη Γνώμη Βορειοανατολικής Αττικής» κυκλοφόρησε το 1982 εν μέσω του θριάμβου της Αλλαγής. Παρά τον τίτλο της η «Αδέσμευτη» παρουσιάζεται εξαιρετικά δεσμευμένη στην υπηρεσία της «Αλλαγής» και ειδικότερα ορισμένων εκπροσώπων τους.

Το μοντέλο της είναι σαφές και προκύπτει ανάγλυφο από το πανηγυρικό φύλλο της 3 Ιουνίου του '84 όπου υπάρχει και ρεπορτάζ για τον καθιερωμένο ετήσιο χορό της εφημερίδας.

Στην πρώτη σελίδα υπάρχει φωτογραφία του Δημάρχου Ν. Ψυχικού κ. Νίκου Ξαπλαντέρη και συνέντευξή του με τίτλο «έτσι θα περάσουμε στο Σοσιαλισμό». Προ της συνεντεύξεως ο κ. Λιντοβόης παρουσιάζει σεμνά τον κ. δήμαρχο (και γνωστό στέλεχος του ΠΑΣΟΚ): «Βαθιά συνειδητοποιημένος, πολιτικά ώριμος, με μεγάλες ηγετικές ικανότητες ο δήμαρχος Ν. Ψυχικού Δ. Ξαπλαντέρης. Ένα άτομο με ακέραιο χαρακτήρα, γνώση των σοσιαλιστικών ιδεών σε βάθος και επίγνωση των πολιτικών και κοινωνικών προβλημάτων, μας εκπλήσσει κάθε φορά που τον συναντάμε και συζητάμε μαζί του».

Στη δεύτερη σελίδα υπάρχει (μετά φωτογραφίας) παρουσίαση της προσωπικότητας και του έργου του Υπ. Εργασίας. Τίτλος του ολοσέλιδου «ρεπορτάζ»: «**ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: ο Υπουργός του Λαού**», και το δημοσίευμα αρχίζει: «Για τον Υπουργό Εργασίας έχουν γραφτεί πολλά. Έχουν περάσει δημοσιεύματα στον ημερήσιο και περιοδικό Τύπο που μιλάνε για έναν λ ε β έ ν τ η υ - π ο υ ρ γ ό για τον υ π ο υ ρ γ ό τ ο υ λ α ο ύ για τον Α ν θ ρ ω π ο κ α ι Σ υ ν δ ι - κ α λ ι σ τ ή » (οι υπογραμμίσεις του κ. Λιντοβόη).

Στην τέταρτη σελίδα υπάρχει επιστολή του κ. Τρίτη όπου αφού δικαιολογεί την απουσία του από τον «καθιερωμένο ετήσιο χορό» της «Αδέσμευτης Γνώμης» διαβεβαιώνει την εφημερίδα ότι: «*Η εφημερίδα σας ίσως αποτελέσει το μοναδικό παράδειγμα στο χώρο του Τύπου που στηρίζει ουσιαστικά τις λαϊκές συμμετοχικές διαδικασίες...*».

Στη σελ. 5 μέσα σε διπλό πλαίσιο υπάρχει μια ευνοϊκή παρουσίαση του έργου του κ. Κωστόπουλου, Γ.Γ.Τ.Π., με θέμα η «Αυτοδιαχείριση».

Η υπόλοιπη εφημερίδα είναι παρουσίαση της τοπικής δράσης πασοκικών οργανώσεων ή τοπικών φορέων, «αντιδεξιές» έρευνες για διάφορα τοπικά θέματα και ένα εκτεταμένο ρεπορτάζ από το χορό της «Αδέσμευτης Γνώμης» όπου, όπως γράφεται, «*η εκδήλωση τέλειωσε αργά τα μεσάνυχτα μέσα σε περιβάλλον διάχυτο από μουσική, τραγούδι και χορό*».

Όλη η αναφορά μας στην «Αδέσμευτη Γνώμη» του κ. Λιντοβόη ως θεωρηθεί απλά και μόνο μια αναφορά σε ένα μοντέλο, αυτό της κυβερνητικής εφημερίδας. Αυτό το μοντέλο υπήρξε μια κλασική πολιτική της Δεξιάς, που εντελώς άκριτα υιοθέτησε και αναπαρήγαγε το ΠΑΣΟΚ πανελλαδικά.

Σ' αυτό το φαινόμενο η ευθύνη δεν βρίσκεται κυρίως στους οποιουσδήποτε εκδότες αλλά στην κυβερνητική αντίληψη που τους δημιουργεί και τους στηρίζει.

Γι' αυτό δεν είναι καθόλου μα καθόλου πει-

στική η κυβερνητική έκπληξη κάθε φορά που ανακαλύπτει ότι η δεξιά πρακτική δεν εκθρέφει παρά μια δεξιά πολιτική...

ΠΩΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΖΟΝΤΑΙ ΟΙ «ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ»

Είναι γεγονός ότι είναι δύσκολο να προδιαγραφούν οι όροι ενός επιτυχούς ρεπορτάζ ή μιας «αποκλειστικότητας» στον Τύπο. Κανονικά η «αποκλειστικότητα» θα έπρεπε να είναι η επιβράβευση μιας επίπονης και συστηματικής παρακολούθησης ενός τομέα από έναν δημοσιογράφο ή ομάδα συντακτών, που καταλήγει μέσα από τη διασταύρωση στοιχείων στην ανάκλυψη ενός θέματος — κλειδιού που διαφυλασσόταν μακράν της δημοσιότητας ενώ θα όφειλε να είναι αντικείμενο δημόσιου ελέγχου.

Η μέχρι τώρα «ελληνική πραγματικότητα» πάντως έχει δείξει πως οι επιτυχεστέρες «αποκλειστικότητες» έχουν ως προνομιακή πηγή όχι το έργο των συντακτών, αλλά τις προτιμήσεις της κυβέρνησης στους... εκδότες.

Έτσι, ανάλογα με την ισχύ της πίεσης που μπορεί να ασκήσει ένα συγκρότημα ή ένας ισχυρός ανερχόμενος εκδότης, «διευκολύνονται» και οι επιλεγμένες διαρροές, που καθιστούν έγκυρη την εφημερίδα και εξασφαλίζουν τη διαφήμιση του έργου όσων την εξυπηρετούν.

Όμως, στον ελληνικό Τύπο, ή μάλλον σε μια ορισμένη κατηγορία φύλλων, ισχύει και το αξίωμα «πάσα προσφορά δεκτή». Πρόκειται για την πρακτική επίπτωση ενός διάχυτου λαϊκισμού όπου το «στοιχείο» δεν κρίνεται ούτε από την πηγή του ούτε από κάποια διασταύρωσή του αλλά «αξιοποιείται» με βάση την αρχή «si non e vero e ben trovato» (και αν ακόμα δεν είναι αληθινό είναι καλοστημένο — στην ελληνική του απόδοση).

Πριν 20 μέρες λοιπόν έφτασε στα γραφεία του ΑΝΤΙ ένας ανώνυμος φάκελος που περιείχε φωτοτυπία ενός υποτιθέμενου εγγράφου της ΚΥΠ με κατάλογο αμοιβομένων πρακτόρων της.

Μαζί με το υποτιθέμενο έγγραφο της ΚΥΠ υπήρχε, πάλι σε φωτοτυπία, ένα χειρόγραφο σημείωμα που ανέφερε: «η ορθή χρήση του συννημένου εγγράφου, ανατίθεται στην αγάπη σου για την Ελλάδα και την αλήθεια» και είχε τις υπογραφές «Μήτσος - Βαρβάρα».

Οι συντάκτες του ΑΝΤΙ δεν τυχαίνει να έχουν σχέση με την ΚΥΠ παρά μόνο μέσω του φακέλου τους, που διατηρείται και επαυξάνεται και επί Αλλαγής στα αρχεία της.

Με τον κοινό νου όμως η εξέταση του εγγράφου έδειχνε ότι «χάνει» από πολλές μεριές.

Πριν απ' όλα οι σφραγίδες ήταν καταφανώς πλαστές με μια κακοτεχνία ορατή διά γυμνού οφθαλμού. Δεύτερον, οι τρεις υπογραφές που έφερε το έγγραφο ήταν απελπιστικά όμοιες ακόμα και για κάποιον που δεν σπούδασε γραφολογία. Τρίτον, από προηγούμενα έγγραφα της ΚΥΠ που είχαν διαρρεύσει και είχαν επαληθευτεί, πρόκυπταν ουσίως διαφορές στους τίτλους τμημάτων κτλ.

Με λίγα λόγια το έγγραφο αυτό χωρίς κα-

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ

- ΤΣΑΟΥΣΗ Δ.Γ.
- Η Κοινωνία του Ανθρώπου
- ΤΣΑΟΥΣΗ Δ.Γ.
- Χρηστικό Λεξικό Κοινωνιολογίας
- BOTTOMORE T.
- Κοινωνιολογία
- ΓΚΥΡΒΙΤΣ Ζ.
- Μελέτες γύρω από τις κοινωνικές τάξεις
- LIENHARDT
- Κοινωνική Ανθρωπολογία
- TIMASHEF N.-THEODORSON G.
- Ιστορία Κοινωνιολογικών Θεωριών
- MICHEL A.
- Κοινωνιολογία του Γάμου και της Οικογένειας
- LEFEBVRE H.
- Κοινωνιολογία του Μαρξ
- WEBER MAX
- Η Προτεσταντική ηθική και το πνεύμα του καπιταλισμού
- DURKHEIM E.
- Κανόνες Κοινωνιολογικής μεθόδου
- ΦΙΛΙΑ Β. κ.ά.
- Εισαγωγή στη Μεθοδολογία και τις τεχνικές των Κοινωνικών Ερευνών
- ΦΙΛΙΑ Β.
- Αντιπαραθέσεις

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΕΡΕΥΝΑ

- ΜΠΙΤΣΑΚΗ Ε.
- Καρλ Μαρξ - Ο Θεωρητικός του Προλεταριάτου
- ΜΠΙΤΣΑΚΗ Ε.
- Θεωρία και Πράξη (Προβλήματα Φιλοσοφίας του Ανθρώπου)
- ΤΣΙΜΠΟΥΚΙΔΗ Δ.
- Οι Κλασικοί του Μαρξισμού για την Αρχαία Ελλάδα
- ΦΙΛΟΣ ΣΧΟΛΗ ΠΑΝ/ΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
- Δημήτρης Γληνός - Παιδαγωγός και Φιλόσοφος
- SEVE, ALTHUSSER, BALIBAR κ.ά.
- Διαλεκτική
- ΠΙΕΝΚΟΦ Ε.
- Η Διαλεκτική Λογική

GUTENBERG

ΣΟΛΩΝΟΣ 103 - ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ. 3600127

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ-ΜΑΡΤΕΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1993

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

μιά ειδική γνώση, με την κοινή λογική, δεν μπορούσε να θεωρηθεί παρά ως κακότεχνη πλαστογραφία (συμπέρασμα άλλωστε στο οποίο κατέληξαν με τον ίδιο τρόπο και τα ίδια —φантаζόμαστε— μέσα, οι συντάκτες του «ποντικιού» στους οποίους έφτασε επίσης με τον ίδιο τρόπο το έγγραφο...).

Όμως, το έγγραφο είχε μια «ελκυστική» πλευρά: υποτίθεται ότι «αποκάλυπτε» ως πράκτορες της ΚΥΠ —και επί ΠΑΣΟΚ— διάσημους αστέρες του χουντισμού, όπως ο Κωνσταντίνος Πλεύρης, ο Πολύδωρος Δάκογλου, ο Γρ. Μιχαλόπουλος κ.ά. με μισθούς μάλιστα από 120.000 ως 200.000 το μήνα!

Το «δόλωμα» ήταν σαφές και «έπιασε» εκεί που απευθυνόταν... Διότι ξαφνικά, αυτό το έγγραφο έγινε πρωτοσέλιδο δημοσίευμα της «Αυριανής» με βάση το οποίο απαιτούσε «κάθαρση», «τολμηρά βήματα της Αλλαγής» και δεν συμμαζεύεται. Κύριος οίδη ποιες ενδοχουντικές πλάκες θα έγιναν με τη δημοσιογραφική αυτή «επιτυχία» της «Αυριανής».

Δεν καταγράφουμε αυτό το περιστατικό παρά ως ένδειξη του απλού γεγονότος, ότι ορισμένες από τις «κακοδαιμονίες» του Τύπου οφείλονται αποκλειστικά και μόνο στις δικές του προχειρότητες και τις ανύπαρκτες λειτουργίες ελέγχου. Και ότι αυτές οι άθλιες λειτουργίες είναι που επιτρέπουν να παίζονται μέσω του Τύπου τα πιο παράξενα πολιτικά παιχνίδια, που συσκοτίζουν και «αστυνομικοποιούν» το πολιτικό κλίμα, καθώς ένας «Μήτσος» και μια «Βαρβάρα», μπορούν να προκαλούν γιγαντότιτλα πρωτοσέλιδα...

ΓΙΝΕΤΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ ΧΩΡΙΣ... ΛΙΒΑΝ(Η)Ι;

Ποιος υποστηρίζει ακόμα ότι η καλοκαιρινή ζέστη δεν επηρεάζει... τις πολιτικές αποφάσεις; Αν υπάρχουν ακόμη τέτοιοι άμυαλοι αναγνώστες του ΑΝΤΙ, ας ρωτήσουν τους υπεύθυνους της σύνταξης του περιοδικού «Οικολογία και Περιβάλλον». Που ενώ έκαναν

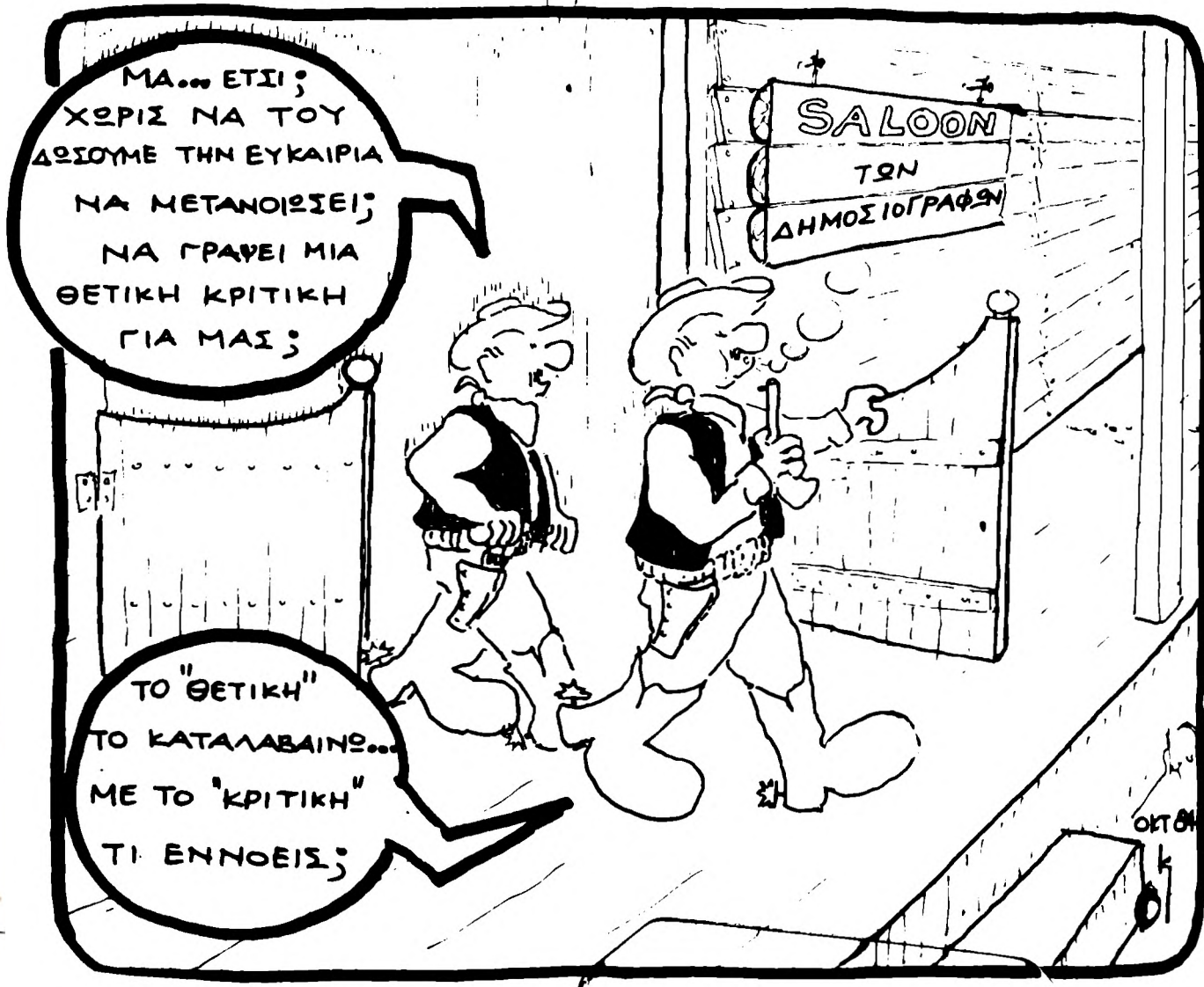
τις καλοκαιρινές τους διακοπές, πληροφορήθηκαν με ένα γράμμα του εκδότη του περιοδικού και διευθυντή του Πολιτικού Γραφείου του πρωθυπουργού κ. Α. Λιβάνη, ότι η έκδοση σταματάει για οικονομικούς λόγους.

Όλοι, όμως, στηριζόμενοι στην αρχή ότι «η πολιτική προηγείται της οικονομίας», επιμένουν ότι οι λόγοι ήταν πολιτικοί. Το ίδιο λένε οι αριθμοί και τα γεγονότα. Οι πρώτοι δείχνουν ότι το περιοδικό δεν ήταν ζημιογόνο. Με 4.500 περίπου φύλλα κυκλοφορία, η διμηνή έκδοση απέδιδε ένα ελάχιστο ποσό ως καθαρό κέρδος (γύρω στις 50.000), το οποίο θα μπορούσε να φτάσει με την ίδια κυκλοφορία στις 200.000, αν τα κέρδη δεν επενδύοντο —όπως έγινε— για την βελτίωση του περιοδικού.

Εκπονηθέν πριν την αλλαγή, το περιοδικό άρχισε να «μην συμφέρει» μετά, αφού ως γνωστόν τα οικολογικά προβλήματα του τόπου λύθηκαν αυτομάτως, ενώ οι περιεργοί συντάκτες του περιοδικού, εξακολουθούσαν —περιέργως— να πιστεύουν ότι δεν λύθηκαν. Έτσι, λίγο πριν το καλοκαίρι, έγινε προσπάθεια απομάκρυνσης του διευθυντή κ. Παπασηλινόπουλου, γνωστού ανατρεπτικού στοιχείου, εισχωρήσαντος στη διεύθυνση με τη μορφή πρασινοφρουρού.

Εκείνο όμως που έκανε το ποτήρι να ξεχειλίσει, ήταν το τελευταίο τεύχος, (αρ. 15), εκδοθέν μετά τις Ευρωεκλογές, και το οποίο διαπίστωνε και υπογράμμιζε την άνοδο των πρασίνων, λες και το περιοδικό ήταν οικολογικό ή οι πράσινοι οικολόγοι. Επρόκειτο, δηλαδή, περί προετοιμαζόμενης ανταρσίας, με βάση σχέδιο που αναιρούσε τον καθοδηγητικό ρόλο του ΠΑΣΟΚ στο εργατοαγροτικό, και ιδιαίτερα το οικολογικό κίνημα.

Αμετανόητοι ορισμένοι εκ των ανταρτών, ετοιμάζονται να επανακυκλοφορήσουν το περιοδικό σε μηνιαία βάση και με παρεμφερή τίτλο («Νέα Οικολογία»). Και να αποδείξουν ότι οικολογία γίνεται και χωρίς Λιβάνη... και χωρίς... λιβάνι.

ΤΟ..“ΛΑΕ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ”
ΕΦΤΑΝΕ....
ΕΚΕΙΝΟ ΤΟ “ΑΔΕΛΦΙΑ ΜΟΥ,”
ΤΙ ΤΩΘΕΛΕΣ;.....

24-10-84
ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΟ

του Γιάννη Ιωάννου

Καληνύχτα, κύριε Πρόεδρε

του Στέλιου Κούλογλου

Το είπε και ο κ. Αρσένης, κι έτσι επαναλαμβάνοντάς το, δεν μπορούμε να κατηγορηθούμε για «στείρο αντιπασοκισμό». Ο τρόπος με τον οποίο διεξάγεται η κατ' ευφημισμών ιδεολογική πάλη στους κόλπους της κυβέρνησης και του ΠΑΣΟΚ, δίνει την εικόνα του μοναχικού εξερευνητή σε... τροπική ζούγκλα. Το οποιοδήποτε κυβερνητικό ή κομματικό στέλεχος που βαδίζει μοναχό του (γιατί κανείς δεν έχει εμπιστοσύνη στους συμμάχους του) δεν ξέρει από πού θα του έρθει: θα του επιτεθεί άγρια τίγρης από τα φυλλώματα, κροταλιάς από τα δέντρα, δηλητηριώδης αράχνη από το έδαφος ή —για να γίνουμε πιο συγκεκριμένοι— άρθρο από φιλική εφημερίδα, διάταξη από συγγενές Υπουργείο, χαρτονόμισμα από κρατική τράπεζα ή θα του πέσει διαφορικό χωρίς γρανάζια στο κεφάλι;

Όλες οι υποθέσεις που συγκλόνισαν τις τελευταίες μέρες το κυβερνητικό στρατόπεδο, από τη δημοσίευση της επιστολής του κ. Φωτήλα και το σκάνδαλο Λιντοβόη - Πόπωτα μέχρι την περίπτωση του «μασόνου» κ. Αρσένη, αποδεικνύουν περίτρανα τα προηγούμενα, και το κυριότερο βάζουν σε σοβαρές σκέψεις όλους όσους ενδιαφέρονται για την αλλαγή, μετά ή άνευ εισαγωγικών.

ΟΙ ΥΠΟΓΕΙΕΣ ΣΤΟΕΣ ΤΟΥ ΔΙΑΦΟΡΙΚΟΥ

Η περίπτωση του διαφορικού που ήρθε στην επιφάνεια —μαζί με την υπαγωγή του κ. Αρσένη σε κάποια μασονική στοά— από την αρθρογραφία του Γ. Μασσαβέτα στην «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία», είναι από τις πιο διαφωτιστικές. Σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, το περίφημο αυτό διαφορικό χωρίς γρανάζια, ούτε είναι η ανακάλυψη του αιώνα, ούτε ήταν η αιτία για τον απίστευτο θόρυβο που ξεσηκώθηκε. Ήταν η αφορμή για την επίλυση άλλων «εκκρεμομένων λογαριασμών» στο εσωτερικό της κυβέρνησης.

Γιατί παρά τα λεχθέντα από τον κ. Παπανδρέου στην πρόσφατη συνέντευξη Τύπου, δεν ήταν «τα μεγάλα συμφέροντα» κάποιων σκοτεινών κύκλων που προσπάθησε να εξυπηρετήσει η αρθρογραφία της «Ελευθεροτυπίας», επιτιθέμενη εναντίον του κ. Αρσένη. Ήταν αντίθετα επώνυμα στελέχη της κυβέρνησης, επικεφαλής οργανισμών, ή όπως ο

πρώην διευθύνων σύμβουλος της ΠΥΡΚΑΛ κ. Σωτηρλής που «διοχέτευσαν» τα σχετικά στοιχεία, τα οποία και χρησιμοποιήθηκαν στη διαμάχη. Και σε αυτήν την περίπτωση ο Τύπος έχει την μικρότερη ευθύνη για ό,τι επακολούθησε. Στην πραγματικότητα, η πολιτική Αρσένη στον οικονομικό τομέα, έχει προκαλέσει αρκετές δυσარέσκειες, μέσα στο ίδιο το ΠΑΣΟΚ. Μία ακόμη απόδειξη ότι δεν ήταν τα «μεγάλα συμφέροντα» που υποκίνησαν την ιστορία, είναι και το γεγονός ότι ο κ. Αρσένης έχει επιδιώξει ένα είδος συμβιβασμού ή μια συνεργασία με τα συμφέροντα αυτά και επομένως επειδή —τουλάχιστον οι κεφαλαιοκράτες δεν έχουν τάσεις αυτοκαταστροφής— δεν θα είχαν κανένα λόγο να τον υπονομεύσουν. Δεν θέλουμε στο σημείο αυτό να κρίνουμε την πολιτική αυτή, για την οποία έχει αφιερωθεί αρκετός χώρος στο ΑΝΤΙ. Γιατί τα προβλήματα που τέθηκαν είναι αλλού.

ΤΟ ΠΑΣΟΚ ΠΟΥ ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ

ΠΡΩΤΟ: Σε οποιοδήποτε κόμμα, είτε βρίσκεται εντός είτε εκτός εξουσίας είναι αναπόφευκτο —αλλά και θεμιτό— να υπάρχουν διαφορετικές αντιλήψεις, και μάλιστα για θέματα τέτοιας σημασίας, όπως η οικονομική πολιτική. Πρόκειται για ένα φαινόμενο, με διεθνείς διαστάσεις. Τα σοσιαλιστικά κόμματα της Ευρώπης, που ήρθαν στην εξουσία στις αρχές της δεκαετίας του '80, βρέθηκαν αντιμέτωπα με προβλήματα, πολύ πιο σύνθετα και διαφορετικά, απ' αυτά που σχεδίαζαν να λύσουν στις προεκλογικές τους διακηρύξεις. Στο Σοσιαλιστικό Κόμμα της Γαλλίας για παράδειγμα, που έχει πραγματοποιήσει και αυτό, και

μάλιστα πολύ πιο συγκροτημένα και θεαματικά, μια «στροφή» στην οικονομική του πολιτική. Η στροφή αυτή συζητήθηκε, και συζητιέται ακόμη, ανοικτά, μέσα από τον Τύπο, τις δημόσιες συγκεντρώσεις ή τις πολιτικές λέσχες.

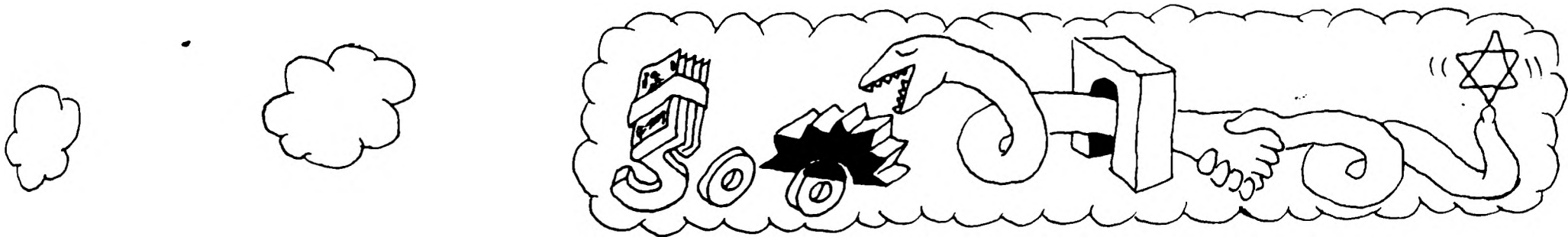
Όλη αυτή η συζήτηση, όχι μόνο βοήθησε στην καλύτερη επεξεργασία όλων των απόψεων, ξεκαθαρίζοντας τα θετικά και τους κινδύνους που περιέχει η κάθε μια, όχι μόνο επιτρέπει τη συγκροτημένη διόρθωση της κυρίαρχης πολιτικής ή και τη συγκροτημένη ανατροπή της αν χρειαστεί, αλλά και επιτρέπει ακόμη και στους πιο σφοδρούς πολέμιους της, να συμμετέχουν από θέσεις Υπουργών στην υλοποίησή της.

Αντίθετα, η έλλειψη στοιχειωδών δημοκρατικών διαδικασιών στους κόλπους του κυβερνώντος κόμματος, όχι μόνο έχει οδηγήσει στην υλοποίηση της πολιτικής αυτής με το χειρότερο και πιο «αλαλούμ» τρόπο, όχι μόνο επιτρέπει την εφαρμογή διαφορετικών πολιτικών από Υπουργούς της ίδιας κυβέρνησης, με τελικό αποτέλεσμα μηδέν, αλλά έχει διχάσει το ΠΑΣΟΚ σε βάση κάθε άλλο παρά πολιτική.

Οι θεωρητικοί της «ενιαίας αντίληψης» που εξέθεταν πριν ένα χρόνο τις απόψεις τους από τις στήλες της τότε νεότευκτης «Ελευθέρης Γνώμης», κατάφεραν τελικά το ακριβώς αντίθετο απ' αυτό που επεδίωκαν: τα μέλη και τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ αντί για υπερασπιστές ή επικριτές κάποιας πολιτικής, έχουν μετασχηματιστεί σε «κυνηγούς κεφαλών».

Οι «αριστεροί» θεωρητικοί της «ενιαίας αντίληψης», κατάφεραν να σβήσουν και την οποιαδήποτε διαφορά μεταξύ των δεξιών και των αριστερών αντιλήψεων μέσα στο ΠΑΣΟΚ: «Όσο κι αν σου φαίνεται παράξενο, μας έλεγε προ ημερών ένα από τα πιο αγωνιστικά στελέχη του κόμματος, ο κ. Αλευράς είναι σήμερα ο πιο αριστερός μέσα στο ΠΑΣΟΚ. Όχι λόγω θέσεων, όσο γιατί φρόντισε να κρατήσει μια συνεπή στάση, αποφεύγοντας τις προσωπικές αντιπαραθέσεις και κρατώντας τις όποιες συζητήσεις σε ένα κάποιο επίπεδο».

Συμπέρασμα: Όσο η ήγεςία του ΠΑ-

ΣΟΚ θα αρνείται το δημοκρατικό διάλογο και τη συγκρότηση ενός κόμματος αρχών, τόσο θα εισπράττει το πολιτικό κόστος ενός αγώνα αλληλοεξόντωσης χωρίς κανόνες, κατά τη διάρκεια του οποίου θα επιτρέπονται όλα τα χτυπήματα. Ενός αγώνα που θα δυναμώσει, όσο η αναπόφευκτη φθορά της κυβέρνησης θα προχωρεί και ο χρόνος της κρίσης θα πλησιάζει.

ΦΤΑΙΝΕ ΜΟΝΟ ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ;

ΔΕΥΤΕΡΟ: Η πολιτική που ακολουθεί το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, δεν είναι αποκλειστική υπόθεση του κ. Αρσένη, αλλά τυγχάνει της απόλυτης έγκρισης του κ. Παπανδρέου. Ο τελευταίος, μπορεί να έδωσε στον υπουργό του αρμοδιότητες περισσότερες απ' αυτές των άλλων συναδέλφων του, και γιατί τον εμπιστεύεται, και επειδή δεν ήθελε να χρεωθεί πολιτικά το κόστος της οικονομικής πολιτικής. Αλλά απ' αυτό το σημείο μέχρι την αντίληψη της απόλυτης εξουσίας του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας, και μάλιστα σε μία κυβέρνηση προσωποπαγή, υπάρχει μεγάλη διαφορά.

Ορισμένες αλήθειες, πρέπει κάποτε να συνειδητοποιηθούν από όλους: όπως η, με αυτόν τον εκπληκτικό τρόπο, άνοδος του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία οφείλεται κατά κύριο λόγο στον κ. Παπανδρέου, έτσι και όλα αυτά τα λάθη και οι παραλείψεις της κυβερνητικής πολιτικής, οφείλονται κυρίως σ' αυτόν.

Ο πρωθυπουργός υπήρξε ενθουσιώδης και χειμαρρώδης, και τα στοιχεία αυτά «μεταβιβάστηκαν» σε όλο τον κομματικό κορμό. Όπως τώρα μεταβιβάζονται στην κυβέρνηση η αντιφατικότητα στις ενέργειές της, η αναποφασιστικότητα, οι συνεχείς παλινδρομήσεις. Γιατί πώς αλλιώς μπορούν να χαρακτηριστούν η καταγγελία του «εφιάλτη», η χειραψία και μετά ξανά η εθνική μειοδοσία, κι όλα αυτά μέσα στη γενική παρόλα του «ήπιου κλίματος»; Πώς αλλιώς μπορεί να χαρακτηριστεί η «ναυτία» του πρωθυπουργού για το επίπεδο της πολιτικής ζωής που διαμορφώνουν οι μασονείες και την άλλη στιγμή η παραπομπή του κ. Φωτήλα στους ψυχιάτρους, γεγονός που θα οδηγήσει το Πανελλήνιο να ασχολείται με τα ψυχολογικά προβλήματα των πολιτικών;

Είναι αναμφισβήτητο, ότι η κυβέρνη-

ση λειτουργεί με συγκεντρωτικό τρόπο. Κι αυτό οδηγεί από την μία πλευρά τους υπουργούς να μην τολμούν —εκτός εξαιρέσεων που οι περισσότερες αναδομήθηκαν— να πάρουν πρωτοβουλίες στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους και αντίθετα να παραπέμπουν την όποια σημαντική απόφαση στην πρωθυπουργική κρίση, αναζητώντας ένα ναι και ένα όχι, μία έγκριση ή μία απόρριψη. Η οποία συνήθως δεν δίνεται ή ακόμη κι αν δοθεί, μπορεί να αποδειχθεί καταδικαστική για αυτόν που θα την εφαρμόσει, ή να ανατραπεί την επόμενη από την παρέμβαση άλλων κύκλων, ή από τον πόλεμο των άλλων.

Δεν θέλουμε με τα παραπάνω να πούμε ότι μέσα στην κυβέρνηση δεν υπάρχουν ικανότατοι υπουργοί, λιγότερο ικανοί μέχρι και ανίκανοι τουλάχιστον για τον τομέα που διαχειρίζονται. Αλλά απ' αυτό το σημείο μέχρι την αντίληψη του «Έθνους» που χαρακτήριζε όσους υπουργούς δεν δουλεύουν «πέμπτη φάλαγγα» του εχθρού, υπάρχει μεγάλη διαφορά και φυσικά μεσολαβεί ο ίδιος ο πρωθυπουργός.

«ΚΑΛΗΜΕΡΑ Κ. ΠΡΟΕΔΡΕ»

Κατά τούτο διαφωνούμε και με την αντίληψη της στήλης του Γ. Μασσαβέτα, αλλά και καταδικάζουμε τη διαγραφή του, η οποία θυμίζει άλλες εποχές και άλλες χώρες: η παράκαμψη όλων των «κακών» και η κατευθείαν απότιση του λόγου στον «καλό» πρωθυπουργό, μπορεί να βρήκε ενθουσιώδη υποστήριξη από μία μερίδα της βάσης του ΠΑΣΟΚ, αλλά τελικά δικαίωσε ένα μεσσιανικό μοντέλο, το οποίο ούτε τα πολιτικά ήθη της χώρας βοηθάει ούτε και στην πραγματικότητα ανταποκρίνεται.

Βέβαια, ένα τέτοιο μοντέλο κάθε άλλο παρά δυσκολεύει τον κ. Παπανδρέου: όχι μόνο στέκεται υπεράνω των λαθών, και αλώβητος απ' αυτά, αλλά και έχει την απόλυτη πρωτοβουλία των κινήσεων. Ο κ. Αρσένης δεν είναι φυσικά μασόνος, αλλά δεν ωφεληθήκε και από όλον τον σχετικό θόρυβο. «Κάτι έμεινε» σε ένα κοινό που αρέσκεται στα σκάνδαλα παρά στη διάψευσή τους, ή αλλιώς όλοι ενδιαφέρονται για κάποιον που είναι μασόνος, αλλά κανείς... επειδή δεν είναι. Ο Υπουργός της Εθνικής Οικονομίας βγαίνει περισσότερο φθαρμένος —αν και δικαιωμένος— από την

ιστορία, και ως εκ τούτου μπορεί ευκολότερα να αναδομηθεί, όταν και αν φτάσει ο καιρός.

«ΚΑΛΗΝΥΧΤΑ Κ. ΠΡΟΕΔΡΕ»

Εκτός όμως από τα προηγούμενα, οι πρόσφατες ενδοκυβερνητικές συγκρούσεις, απέδειξαν και κάτι άλλο. «Η κυβερνητική σταθερότητα», ως επιχείρημα εναγτίον της καθιέρωσης της απλής αναλογικής, δεν είναι μόνο ότι ανακαλύφθηκε αφού το ΠΑΣΟΚ πήρε την εξουσία, αλλά διαψεύδεται και από τα πράγματα. Γιατί τι χειρότερο θα μπορούσε να συμβεί μεταξύ δύο ή περισσότερων κομμάτων που συνεργάζονται σε έναν κυβερνητικό συνασπισμό, απ' αυτά που συνέβησαν στο εσωτερικό ενός κόμματος που κατέκτησε μία απόλυτη και επιπλέον συντριπτική πλειοψηφία; Αντίθετα εάν υπήρχαν διαφορές, αυτές θα ήταν πολιτικές. Και αν αυτές οδηγούσαν σε αποχώρηση, πάλι κι αυτή θα ήταν πολιτική, και δεν θα ανάγονταν ούτε στις δραστηριότητες των «μεγάλων συμφερόντων», ούτε στα... ψυχολογικά προβλήματα των αποχωρούντων.

Η καθιέρωση της απλής αναλογικής, με δεδομένη την κυβερνητική φθορά απ' αυτές τις συγκρούσεις που κάθε άλλο παρά θα εκλείψουν είναι η μόνη λύση για τη συνέχιση της αλλαγής. Γιατί η δεξιά, μετά τις πρώτες θριαμβολογίες παραμένει βαθύτατα διχασμένη, ο κ. Μητσοτάκης ανίκανος να επιβληθεί στο εσωτερικό της παράταξής του, και η καθιέρωση της απλής αναλογικής είναι ικανή να προκαλέσει βαθύτατες διαφοροποιήσεις στο εσωτερικό της.

Το ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί να ξαναπάρει την πλειοψηφία, παρά με ένα σύστημα που θα δυσχερανούσε βαθύτατα την αριστερά, και θα έβγαζε επανασυσπειρωμένη από ανάγκη τη δεξιά στους δρόμους, με απρόβλεπτες πια συνέπειες.

Είναι, βέβαια, δύσκολο για κάποιον να αποδεχθεί την ιδέα ότι πρέπει να συγκυβερνήσει, αντί να κάνει ό,τι θέλει στο εξουδετερωμένο κόμμα του. Αλλά επειδή η φθορά του ΠΑΣΟΚ θα συνεχιστεί και επειδή κανένα σύστημα δεν αρκεί από μόνο του για να κυβερνηθεί αποτελεσματικά ένας τόπος, πρέπει να συνηθίσει στην ιδέα ότι θα συγκυβερνήσει. Αλλιώς, το «Καλημέρα», μπορεί να γίνει «Καληνύχτα κύριε πρόεδρε».

Πλήγμα για το κύρος του Συνδικαλιστικού Κινήματος

του Αντ. Εργατικού

ΣΑΝ ΠΥΡΡΕΙΑ ΝΙΚΗ για τον ελεγχόμενο από την κυβέρνηση συνδικαλισμό θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν οι κυβερνητικές ανακοινώσεις για το περιεχόμενο των Προεδρικών Διαταγμάτων με τα οποία δηλώθηκε ότι υλοποιείται μια βασική προεκλογική επαγγελία του ΠΑΣΟΚ (Κοινωνικοποίηση των επιχειρήσεων του δημοσίου).

Η **ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ** αυτή δεν αφορά τόσο τη μορφή που θα πάρει τελικά η κοινωνικοποίηση σαν θεσμός όσο τη στάση που τήρησαν οι συνδικαλιστικές οργανώσεις των ενδιαφερόμενων κλάδων για την προώθηση των θέσεών τους. Ξεκίνησαν αρχικά με το «αξίωμα» ότι «η αγωνιστική διεκδίκηση της Αλλαγής είναι το καλύτερο στήριγμά της» για να καταλήξουν στην αποδοχή ρυθμίσεων που απέχουν αισθητά από τις θέσεις που είχαν διατυπώσει. Οι οργανώσεις ξεκίνησαν σαν «αμφισβητίες» των κυβερνητικών προθέσεων και όταν οι υποψίες τους δικαιώθηκαν συμφώνησαν με τις κυβερνητικές επιλογές επιβεβαιώνοντας έτσι έμπρακτα τις κατηγορίες που απευθύνονται γενικά προς τον «κυβερνητικό συνδικαλισμό». Ότι δηλαδή τα περιθώρια διαφοροποίησής του από τις κυβερνητικές αποφάσεις ή υποδείξεις είναι ουσιαστικά ανύπαρκτα όσο και αν εξωραϊζονται με δικαιολογίες ιδεολογικού ή κινδυνολογικού περιεχομένου.

Η **ΖΥΜΩΣΗ** που είχε μεσολαβήσει στο συνδικαλιστικό κίνημα στις παραμονές των κυβερνητικών αποφάσεων για τις κοινωνικοποιήσεις έδινε την ψευδαίσθηση ότι επιτέλους κάτι κινείται στο συνδικαλιστικό χώρο και ότι τείνει να εκλείψει έστω και στον τρίτο χρόνο της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ το φαινόμενο που θέλει το ελεγχόμενο από την κυβέρνηση συνδικαλιστικό κίνημα άβουλο υποστηρικτή των όποιων μέτρων λαμβάνονται συνήθως ερήμην του.

ΟΙ **ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΕΙΣ** των οργανώσεων ότι θα αγωνισθούν για μια «σωστή» κοινωνικοποίηση συνεπή προς τις εξαγγελίες του ΠΑΣΟΚ αντικειμενικά έδωσαν (προς στιγμή όπωρ αποδείχτηκε στη συνέχεια) την εντύπωση ότι άρχιζε να γίνεται πράξη η θεωρητική τοποθέτηση που θέλει το συνδικαλιστικό κίνημα πρωτοπόρο σε θέσεις και τρόπους προβολής και επιβολής τους.

ΤΟ «ΘΑΥΜΑ» όμως κράτησε πολύ λίγο και η πραγματικότητα έδειξε ότι η «απελευθέρωση» του συνδικαλιστικού κινήματος από τις κυβερνητικές συντεταγμένες είναι ακόμα πολύ μακρινή.

ΣΤΟΧΟΣ αυτού του σημειώματος δεν είναι η ανάλυση της κοινωνικοποίησης ούτε η επισήμανση των θετικών ή αρνητικών της στοιχείων. Απλά είναι η επισήμανση των αδυναμιών του συνδικαλιστικού κινήματος το οποίο κατά τα άλλα διεκδικεί για λογαριασμό του τον τίτλο και το δικαίωμα του εκφραστή των συμφερόντων και των θέσεων των εργαζομένων, ιδιαίτερα όταν αυτό το ίδιο έχει καλλιεργήσει ανάλογο κλίμα.

ΑΡΧΙΚΑ, στο θέμα της κοινωνικοποίησης η κυβέρνηση βρέ-

θηκε αντιμέτωπη με τις συνδικαλιστικές δυνάμεις οι οποίες κατά τα άλλα αποτελούν το πολιτικό της στήριγμα. Δεν ήταν μόνο η εννιάμηνη περίπου καθυστέρηση για την εξαγγελία των προεδρικών διαταγμάτων αλλά και το περιεχόμενο αυτών των διαταγμάτων άσχετα αν οι (φραστικές) συνδικαλιστικές αντιρρήσεις για το τελευταίο δεν μετασχηματίστηκαν σε δυναμικές αντιδράσεις αλλά περιορίστηκαν σε απειλές και επισημάνσεις πριν ανακοινωθούν τα διατάγματα.

ΣΕ **ΠΡΩΤΗ ΦΑΣΗ** ακόμα και προσκείμενες στο ΠΑΣΟΚ συνδικαλιστικές οργανώσεις (π.χ. ΓΕΝΟΠ-ΔΕΗ) είχαν διαμαρτυρηθεί για την καθυστέρηση εξαγγελίας των διαταγμάτων σημειώνοντας ότι η κατάσταση αυτή εκθέτει την κυβέρνηση ό-τι χρησιμοποίησε τις κοινωνικοποιήσεις σαν πρόσχημα για να «περάσει» το άρθρο 4 για το δικαίωμα της απεργίας στις κοινωνικοποιημένες επιχειρήσεις. Πραγματικά το άρθρο αυτό—που είχε προκαλέσει πολλές αντιδράσεις για την αμφιλεγόμενη δημοκρατικότητά του και την προφανή σκοπιμότητά του— τέθηκε αμέσως σε ισχύ σε αντίθεση προς τα υπόλοιπα τρία άρθρα του νόμου για τις κοινωνικοποιήσεις που είχαν προθεσμίες για την εφαρμογή τους. Προθεσμίες, όμως, που δεν τηρήθηκαν με αποτέλεσμα να χρειασθεί πρόσθετο νομοθετικό μέτρο για να τις παρατείνει μετά την αρχική εκπνοή τους.

Η **ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ** αυτή είχε προκαλέσει μεγάλη δυσαρέσκεια στον λεγόμενο «κυβερνητικό συνδικαλισμό» ο οποίος θέτοντας κατά καιρούς το θέμα δεν παρέλειπε να ασκήσει κριτική στο υπουργείο Εθνικής Οικονομίας στο οποίο απέδιδε την ευθύνη για την όλη κατάσταση.

ΣΕ **ΔΕΥΤΕΡΗ ΦΑΣΗ** οι αντιδράσεις των συνδικαλιστικών οργανώσεων που υποστήριζαν θεωρητικά το θεσμό της κοινωνικοποίησης αφορούσαν το περιεχόμενο των προεδρικών διαταγμάτων μια και είχαν ενδείξεις ότι η κυβέρνηση δεν επρόκειτο να υιοθετήσει τις προτάσεις τους για τη μορφή του νέου θεσμού. Έφθασαν δε στο σημείο οι οργανώσεις να αμφισβητούν ακόμα και το κατά πόσο θα ήταν «αλλαγή» η τελική κυβερνητική απόφαση και να αφήνουν να εννοηθεί ότι θα κινητοποιηθούν για να «στηρίξουν την αλλαγή» που απειλείται από τις κυβερνητικές επιλογές, οι οποίες είχαν χαρακτηριστεί σαν «δεξιές» σε σχέση προς τις αρχικές διακηρύξεις για την ποιότητα της κοινωνικοποίησης.

ΕΙΝΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ ότι οι οργανώσεις θεωρούσαν «αδιαπραγμάτευτες θέσεις» με την κυβέρνηση τις θέσεις τους που αφορούσαν την εργατική συμμετοχή και τις αρμοδιότητες των εργαζομένων στα πλαίσια της κοινωνικοποίησης. Θέσεις που δεν είχαν υιοθετηθεί κατά την πρώτη φάση της υλοποίησης των κοινωνικοποιήσεων στα γνωστά Γνωμοδοτικά Συμβούλια. Σ' αυτά η συμμετοχή των αιρετών εργατικών αντιπροσώπων ήταν μειωθητική με αποτέλεσμα να μην περάσουν οι θέσεις τους στην εισήγηση προς το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας για την έκδοση των προεδρικών διαταγμάτων.

ΓΙΑ ΤΟ ΛΟΓΟ αυτό οι οργανώσεις επανέφεραν το θέμα με υπομνήματα προς το υπουργείο εν όψει της έκδοσης των κυοφορουμένων προεδρικών διαταγμάτων.

ΟΙ ΕΠΙΦΥΛΑΞΕΙΣ που είχαν διατυπωθεί στις παραμονές της έκδοσης των Π.Δ. δικαιώθηκαν στην πράξη μια και η κυβέρνηση παρά τους συνδικαλιστικούς «λεονταρισμούς» δεν υιοθέτησε τις προτάσεις των οργανώσεων και έδωσε μια «δεξιά» στροφή στην κοινωνικοποίηση με την έννοια ότι δεν αναγνώρισε έμπρακτα το ρόλο των εργαζομένων οι οποίοι εξακολουθούν να αποτελούν τη μειοψηφία στα όργανα που παίρνουν τις αποφάσεις. «Τεχνικά» οι τελικές κυβερνητικές επιλογές είναι πιο προωθημένες σε σχέση με τα πορίσματα των γνωμοδοτικών επιτροπών και θα μπορούσαν να θεωρηθούν ότι πλησιάζουν περισσότερο προς τις προτάσεις των συνδικάτων χωρίς βέβαια και να ταυτίζονται μ' αυτές.

ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑ αυτό το χρησιμοποίησαν αρκετά έντονα οι συνδικαλιστικές οργανώσεις για να δικαιολογήσουν την υποχώρησή τους από τις «αδιαπραγμάτευτες θέσεις» τους για να υποστηρίξουν ότι τα προεδρικά διατάγματα αποτελούν «πρόοδο» αν ληφθούν υπόψη οι αρχικές προθέσεις και το γενικότερο κλίμα που είχε διαμορφωθεί στην κυβέρνηση σε βάρος της εργατικής εκπροσώπησης, η οποία είχε χαρακτηριστεί σε ορισμένα κυβερνητικά κλιμάκια από επικίνδυνη μέχρι ανεύθυνη που θα ναρκοθετούσε την επιτυχία της κοινωνικοποίησης.

Η «ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ» των συνδικαλιστικών οργανώσεων προς τις τελικές κυβερνητικές επιλογές για την κοινωνικοποίηση αποτέλεσε αντικείμενο ιδιαίτερης μέριμνας του κομματικού μηχανισμού του ΠΑΣΟΚ ο οποίος για μία ακόμα φορά χρησιμοποίησε το επιχείρημα της «κομματικής πειθαρχίας» για να πείσει τους συνδικαλιστές που πίεζαν για «σωστή» κοινωνικοποίηση ότι έπρεπε να ακολουθήσουν και να στηρίξουν τις κυβερνητικές αποφάσεις.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ των κοινωνικοποιήσεων τους τέθηκε σαν «πολιτική» απόφαση του ΠΑΣΟΚ έτσι, όπως, αποφασίστηκε σε ειδική συνεδρίαση του Εκτελεστικού Γραφείου και εξουσιοδοτήθηκε σαν υπεύθυνος για το συνδικαλισμό ο Α. Τσοχατζόπουλος για να μεταφέρει στους συνδικαλιστές τις αποφάσεις και να συστήσει «πειθαρχία» αφήνοντας σαφώς να εννοηθεί ότι πιθανή διαφοροποίηση από τις κυβερνητικές απόψεις θα είχε κομματικές συνέπειες για τους διαφωνούντες.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΨΗ αυτή η παρέμβαση του Ε.Γ. στις κοινωνικοποιήσεις είχε απόλυτη σχεδόν αποτελεσματικότητα γιατί αυτόματα έπεσε ο απεργιακός ζήλος των «διαφωνούντων» οι οποίοι όχι μόνο δεν αντέδρασαν στις κυβερνητικές αποφάσεις αλλά και τις εξεθίασαν παρά τις αντίθετες απόψεις που υποστήριζαν ένα εικοσιτετράωρο πριν.

ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ αυτό είναι ενδεχόμενο να δημιουργήσει στους συνδικαλιστές αυτούς σοβαρά προβλήματα στους χώρους τους όπου θα υποστούν σκληρή κριτική από τις άλλες συνδικαλιστικές παρατάξεις όσο και αν οι τελευταίες διαφωνούν ριζικά με το θεσμό της κοινωνικοποίησης όπως τον έχει προβάλει η κυβέρνηση. Οι ιδεολογικές τους, όμως, διαφορές προς την κοινωνικοποίηση δεν θα τις εμποδίσει να ασκήσουν αντιπολίτευση στον «κυβερνητικό συνδικαλισμό» με αντικείμενο κεντρικό άξονα το ότι η κυβέρνηση δεν έκανε τη «σωστή» κοινωνικοποίηση που είχε επαγγελθεί. Η κριτική αυτού του επιπέδου είναι αρκετά συχνή στο συνδικαλιστικό κίνημα το οποίο γενικά δεν διακρίνεται για τη συνέπειά του αλλά για τη σκοπιμότητα που υποκρύπτουν οι ενέργειες και οι δραστηριότητές του. Άλλωστε, από το παρελθόν έχουν υπάρξει πολλά περιστατικά όπου η συνδικαλιστική Δεξιά έκανε «αριστερή» κριτική στο ΠΑΣΟΚ ή η Αριστερά δεξιά κριτική αρκεί αυτό να εξυπηρετούσε τα συγκεκριμένα κομματικά και συνδικαλιστικά συμφέροντα τη συγκεκριμένη στιγμή.

ΙΑΝΟΣ

BIBΛΙΟΠΩΛΕΙΟ - GALLERY - ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΕΚΘΕΣΗ
ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

ΣΤΕΛΙΟΥ
ΜΑΥΡΟΜΑΤΗ

23 Οκτωβρίου
17 Νοεμβρίου

βιβλία
περιοδικά
ξένος τύπος
χαρτικά - σχολικά
εκδόσεις τέχνης
μεταξοτυπίες
λιθογραφίες
γκραβούρες
παλιά βιβλία

ΙΑΝΟΣ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 7 — ΘΕΣ/ΝΙΚΗ — ΤΗΛ. 277.004

Ο σχεδιασμός του χώρου και η Τοπική Αυτοδιοίκηση

της Ράνιας Κλουτσινιώτη

Δεν είναι δύσκολο να διαπιστωθεί πως η «αταξία» —ή η συγκεκριμένη τάξη πραγμάτων—, που κυριαρχεί στην οργάνωση του αστικού, ημιαστικού και αγροτικού χώρου της Ελλάδας, αποβαίνει εις βάρος της συντριπτικής πλειοψηφίας των κατοίκων της. Έστω και εάν η ίδια —ίσως όχι η συντριπτική, πάντως μεγάλο τμήμα της— είναι «υπόλογη» για το συγκεκριμένο αποτέλεσμα, από τη δική της καθημερινή δράση. Για την επιδιόρθωση των συνθηκών περιβάλλοντός τους όλοι έχουν το ίδιο πρόβλημα: πώς θα απαλλαγούν από την «αταξία», που δημιουργούν οι δραστηριότητες των υπολοίπων.

Το γεγονός ότι είναι δυνατόν η πλειοψηφία των κατοίκων της να χαρακτηρίζεται υπόλογη για την κατάσταση του φυσικού και του δομημένου χώρου, προέρχεται από τον ιδιαίτερο τρόπο με τον οποίο αναπτύχθηκε το καπιταλιστικό σύστημα στην Ελλάδα. Αυτά τα ειδικά χαρακτηριστικά που είναι γνωστά και διατυπωμένα. Αρκεί να επισημανθούν ενδεικτικά:

(1) ο μεγάλος κρατικοποιημένος —ή υπό κρατικό έλεγχο— τομέας της βιομηχανίας, της παραγωγής ενέργειας, των επικοινωνιών, σημαντικού τμήματος των μεταφορών, κτλ., όπου απέναντί τους ορθώνονται οι προβληματικοί μικρομεσαίοι·

(2) η παραγωγή της κατοικίας —και όχι μόνον αυτής, αλλά του συνολικού αστικού χώρου— με τις μεθόδους της αυτοστέγασης και της αντιπαροχής από μικρομεσαίους εργολάβους, όπου απέναντί τους ορθώνονται ο προβληματικός Οργανισμός Εργατικής Κατοικίας, οι ανύπαρκτες πραγματώσεις της Δημόσιας Επιχείρησης Πολεοδομίας, Οικισμού και Στεγασίας, καθώς και οι παντελώς απύσυχες μεγάλες εθνικές ή πολυεθνικές εταιρίες·

(3) ο κατακερματισμός της αστικής και της αγροτικής γης σε μικρομεσαίες ιδιοκτησίες και η σταδιακή μετατροπή τους σε «οικόπεδα προς εκμετάλλευσιν» από ευρύτατα κοινωνικά στρώματα, τα οποία αποτελούν τους ιδιοκτήτες γης.

Εξ ου και ο λαϊκός χαρακτήρας που κυριαρχεί στις αγωνιστικές συσπειρώσεις για τη διατήρηση κεκτημένων συμφερόντων, καθώς και η δυνατότητα που έχουν οι εκπρόσωποί τους να παρεμβαίνουν «δημοκρατικά» και να αλλοιώνουν τις οποιοσδήποτε προθέσεις για οργάνωση του χώρου. Με την ανοχή όλων των υπολοίπων, που βυθισμένοι στην απάθεια και την αδράνεια, δεν θέλουν μήτε μπορούν να γνωρίσουν. Και δεν μπορούν γιατί ουσιαστικά παροπλισμένοι είναι πανέτοιμοι να υπερασπιστούν, μόλις χρειαστεί, τα δικά τους στενά ιδιωτικά συμφέροντα, που κινδυνεύουν από τα δικά τους επίσης, πλην όμως συλλογικά συμφέροντα. Καθώς είναι ευνόητο πως οι χωροταξικές επιλογές —δηλαδή οι αποφάσεις για σχεδιασμό— έχουν πάντοτε πολιτικό χαρακτήρα, για το λόγο ότι ευνοούν ή θίγουν συμφέροντα. Μάλιστα ορισμένες από αυτές, οι κοινωνικά δικαιότερες, προωθούν συμφέροντα του συνόλου, έναντι των μεμονωμένων ή και του αθροίσματος ιδιωτικών συμφερόντων.

Με αυτόν τον τρόπο, «εξ αντικειμένου» βυθισμένοι στην αδράνεια και ενώ όλοι υποφέρουν, δεν αναπτύσσονται πραγματικά κινήματα αντίστασης. Αδιαμφισβήτητη απόδειξη αποτελεί και η οριακή κατάσταση: το νέφος και οι συνθήκες περιβάλλοντος, που επικρατούν στην Αθήνα. Είναι χαρακτηριστικό πως εκτός από τις,

τυπικές έστω, διαμαρτυρίες των κομμάτων και των οργανώσεων δεν έχουν εμφανιστεί ζωντανά κινήματα δράσης, που να αντιμάχονται τις εξαθλιωμένες συνθήκες ζωής στην πρωτεύουσα και να απαιτούν πραγματικά τη βελτίωσή τους. Δεν θεωρώ επομένως αστήριχτη την άποψη πως το ξεπέραςμα της κρίσης του χώρου μπορεί να προκύψει μόνον και μέσα από αυτές τις ιδιαιτερότητες. Βεβαίως εάν προκύψει. Πως δηλαδή μοναδική πιθανότητα για το άνοιγμα κάποιων διαφορετικών προοπτικών στην οργάνωση και τη διαχείριση του χώρου, αποτελεί ακριβώς η άσκηση κοινωνικού ελέγχου από αυτήν την συντριπτική πλειοψηφία. Τότε αναγκαστικά θα διατυπώνονται ρητά τα επιμέρους συμφέροντα θα αντιπαράτιθενται και θα συγκρούονται δημοσίως οι φορείς τους, ώστε να είναι σαφές σε όλους τους υπόλοιπους ποιες επιπτώσεις και σε ποιους έχουν οι συγκεκριμένες αποφάσεις και τι σημαίνει η δυνατότητα ή η αδυναμία εφαρμογής τους.

Είναι φυσικό ότι η κατανόηση των επιπτώσεων, που η συγκεκριμένη επιλογή έχει σε όλους τους υπόλοιπους, διευκολύνεται με την μακροχρόνια και συνεχή τριβή σε τέτοιου είδους προβληματισμό. Τη στιγμή μάλιστα που οι θιγόμενες ομάδες συμφερόντων έντεχνα προσπαθούν να τις συγκαλύψουν. Αυτή ακριβώς η διαδικασία της απόκτησης συλλογικής γνώσης πιστεύω πως μπορεί να αποτελέσει εγγύηση για να παίρνονται και να πραγματοποιούνται αποφάσεις με κοινωνικά δικαιότερες επιλογές.

Η προηγούμενη συνθήκη, δίχως να είναι αναγκαία, είναι ικανή να δημιουργήσει εστίες μόνιμης αντίστασης στην ανασταλτική δράση του χρόνου, στην οποία υπόκειται —όχι μόνο ηθελήμενα αλλά και εκ των πραγμάτων— η όποια παρέμβαση πολεοδομική ή χωροταξικού χαρακτήρα, στο αρκετά μεγάλο διάστημα που μεσολαβεί από την αρχική απόφαση έως και την έναρξη της εφαρμογής της. Όμως για τη λειτουργία της διαδικασίας αντιπαράθεσης των συμφερόντων απαιτείται να είναι, από την αρχή, γνωστό το πεδίο σύγκρουσής τους και ο πολιτικός φορέας που του αντιστοιχεί. Να είναι, δηλαδή, γνωστή η περιοχή αναφοράς του σχεδιασμού —μέσα στα γεωγραφικά όρια της οποίας κάποιοι κατοικούν, εργάζονται, είναι ιδιοκτήτες ή εργοδότες— και υπαρκτός ο πολιτικός φορέας, που εκλέγεται άμεσα από τα προηγούμενα συγκεκριμένα άτομα. Έχει συνεπώς εντολή να διαχειριστεί τα συμφέροντά τους —συλλογικά ή ιδιωτικά—, που απορρέουν από τις συνθήκες του ίδιου γεωγραφικού χώρου. Όντας πολιτικά υπόλογος απέναντί τους, είναι ο μόνος ικανός να αναλάβει την ευθύνη των αποφάσεων, που τελικά θα επιλεγούν, μέσα από τη διαδικασία ζύμωσης και αντιπαράθεσης. Και να τις πραγματοποιήσει.

Στην Ελλάδα του «λαϊκού καπιταλισμού», όπως παγιώνεται καθημερινά όλο και περισσότερο, η κρατική χωροταξία δεν φαίνεται να αποδίδει. Μέχρι σήμερα, εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις —μετρημένων στα δάχτυλα ενός χεριού Δήμων της χώρας—, η όποια προσπάθεια για οργάνωση του χώρου της προέρχεται από την κεντρική εξουσία. Η κατάσταση αυτή έχει συμβάλλει με τον τρόπο της στη συλλογική αδράνεια των πολιτών και έχει καταστήσει αδύνατη την ανοιχτή αντιπαράθεση και ζύμωση των απόψεων. Ενώ συγχρόνως οι ευκαιριακές συσπειρώσεις με τα κοινά

διωτικά συμφέροντα δρουν υπογείως προς τα απρόσωπα, απόμακρα και, κατά μεγάλο ποσοστό, ανεξέλεγκτα κέντρα εξουσίας, στα οποία διαθέτουν προσβάσεις. Εκμεταλλευόμενοι ακριβώς το μεγάλο χρονικό διάστημα, που απαιτεί η εφαρμογή μιας πολεοδομικής παρέμβασης, συνεχίζουν να αντιδρούν και να επιδρούν, με τρόπο που να αλλοιώνεται σταδιακά ο χαρακτήρας της, έως ότου αυτοκαταργηθεί από τη «φυσική» φθορά.

Από τα προηγούμενα γίνεται πιστεύω φανερό πως οι μόνοι φορείς που μπορεί να υποκινήσουν, να παρακολουθήσουν και να εγυθθούν την εφαρμογή μιας οποιασδήποτε παρέμβασης, για την οργάνωση του χώρου ευθύνης τους, είναι οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Ως άμεσα αιρετά όργανα έχουν την εντολή και επομένως τη δυνατότητα να φέρουν το βάρος των επιλογών, δίχως να συγκαλύπτονται οι αντιθέσεις. Όμως για να αναλάβουν μια τέτοιου είδους δράση, είναι ευνόητο ότι θα σταματήσουν να είναι απλά συμμετοχικός φορέας σε επιλογές, που γίνονται από άλλα κέντρα εξουσίας και ότι θα αποκτήσουν τις προϋποθέσεις να πραγματοποιούν τις αποφάσεις, που αφορούν στο χώρο τους.

Βεβαίως είναι ιδιαίτερα προβληματικό το ότι σήμερα η χωροταξική τους εμβέλεια είναι περιορισμένη: από την έλλειψη της δεύτερης και της τρίτης βαθμίδας. Δεν υπάρχουν δηλαδή άμεσα αιρετά όργανα, που να αντιστοιχούν έστω στα σημερινά διοικητικά σχήματα —τον Νομό και την Περιφέρεια—, με αποτέλεσμα να μην πληρούνται οι πολιτικοί όροι της διαχείρισης του χώρου σε αυτές τις γεωγραφικές ενότητες. Δίχως να παραβλέπονται τα θετικά σημεία από την καθιέρωση του θεσμού —έμμεσης όμως εκπροσώπησης— των Νομαρχιακών Συμβουλίων, αναγκαστικά στην παρούσα φάση δεν μπορεί να λειτουργήσουν ουσιαστικά παρά μόνον η πρώτη βαθμίδα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, που είναι ο Δήμος ή η Κοινότητα και πειραματικά η πρόσφατη υποδιαίρεσή της, που είναι τα συνοικιακά συμβούλια.

Όμως και εδώ τα πράγματα δεν είναι εφησυχαστικά. Σήμερα, κυρίως από παράδοση και από συνήθεια, η τοπική αυτοδιοίκηση λειτουργεί περισσότερο με την ιδιότητα του κοινωνικού φορέα, παρά με αυτήν του κέντρου εξουσίας, που ουσιαστικά είναι. Παρ' όλους τους θεσμούς που προωθήθηκαν από το Υπουργείο Εσωτερικών προς την κατεύθυνση της αποκέντρωσης της εξουσίας, εθιμικά δεν έχουν ξεπεραστεί πολλά προβλήματα. Και είναι τόσο ισχυρό το εθιμικό δίκαιο, ώστε το ίδιο το κράτος που θεσμοθετεί αλλιώς, να συμπεριφέρεται σύμφωνα με αυτό. Φυσικά, επειδή, κινείται —και όχι μόνον από αδράνεια— με τη δική του λογική, που είναι η συγκέντρωση της εξουσίας.

Για παράδειγμα η ανάθεση, η παρακολούθηση, ο έλεγχος και η παραλαβή —δηλαδή συνοπτικά η πολιτική ευθύνη— των μελετών της Επιχείρησης Πολεοδομική Ανασυγκρότηση έχει ανατεθεί στις Νομαρχίες, υποκαθιστώντας με αυτόν τον τρόπο το πολιτικό επίπεδο της Πόλης, που είναι ο Δήμος. Η μετάθεση των ευθυνών έχει αποτέλεσμα να παρεμποδίζεται η αντιπαράθεση και η ζύμωση των απόψεων και να παρουσιάζεται, ως εκ τούτου, κίνδυνος να μην εφαρμοστεί —ή μπει σε διαδικασία εφαρμογής— καμιά επιλογή. Κι ακόμη περισσότερο, όταν συνεπικουρεί η παράδοση και η συνήθεια. Η παρακολούθηση της πορείας των μελετών από πολυάριθμες επιτροπές «εκπροσώπων», εκτός που καταργεί κάθε έννοια δημοκρατικού ελέγχου, παρωθεί τους Δήμους να συνεχίσουν να απεκδύονται του τμήματος της πολιτικής ευθύνης που τους αντιστοιχεί και που, εάν την είχαν, θα έπρεπε

να τους καταλογίζεται. Τώρα ο κατ' εξοχήν αρμόδιος φορέας «εκπροσωπείται» από ένα άτομο, που κατ' ανάγκην μεταφέρει, αν όχι την προσωπική του, πάντως τη μέση άποψη, που συγκαλύπτει αντί να φανερώνει τις αντιθέσεις και τις πτυχές των προβλημάτων.

Με αυτόν τον τρόπο καταφεύγουμε πάλι σε υποχωρήσεις και σε υποσχέσεις, ολισθαίνοντας στον εύκολο δρόμο της δημαγωγίας.

Βεβαίως, ο καθένας νομιμοποιείται να θέσει το ερώτημα: Μήπως η μεταφορά αρμοδιοτήτων σχεδιασμού στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης θα σημάνει ακόμη μεγαλύτερη υποβάθμιση του περιβάλλοντος; Η απάντηση βρίσκεται στη μόνη δυνατή εναλλακτική διέξοδο που απομένει: να συνεχίσει η σημερινή πρακτική. Όστε, ας πούμε, τη δόξα της καταστροφής της Ιεράς Οδού να διεκδικούν τα τρία συναρμόδια Υπουργεία - Χωροταξίας, Πολιτισμού και Δημοσίων Έργων— και όχι οι όμοροι Δήμοι, αν είχαν την ευθύνη και αν αποφάσιζαν τον ίδιο τρόπο μεταχείρισής της.

Θα ήταν λάθος να υποστηριχτεί πως η μεταφορά των αρμοδιοτήτων οργάνωσης του χώρου στους Δήμους αποτελεί πανάκεια και πως ως εκ θαύματος θα εκλείψουν τα προβλήματα. Φυσικά καταστροφές θα γίνουν, όπως άλλωστε συμβαίνει και σήμερα, όπου για παράδειγμα το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας δικαιούται να χορηγεί άδειες εγκατάστασης στις βιομηχανίες, με μοναδικό κριτήριο τον οικονομικό παράγοντα. Το ερώτημα λοιπόν περιορίζεται στο εάν η αναμενόμενη, από την μεταφορά των ευθυνών, νέα «αταξία» στην οργάνωση του χώρου θα είναι μεγαλύτερη σε ποιοτική και σε ποσοτική έκταση, τουλάχιστον για την περίοδο προσαρμογής. Η απάντηση, κατά τη γνώμη μου, είναι πως όχι. Πως η απονομή των ευθυνών δημιουργεί αυτομάτως, εκτός από δικαιώματα, και υποχρεώσεις. Πέρα από την θεωρητική της διάσταση, η ελάχιστη αλλά σημαντική εμπειρία, από τη δράση ορισμένων δημοτικών αρχών στη χώρα, υποστηρίζει την παραπάνω διατύπωση.

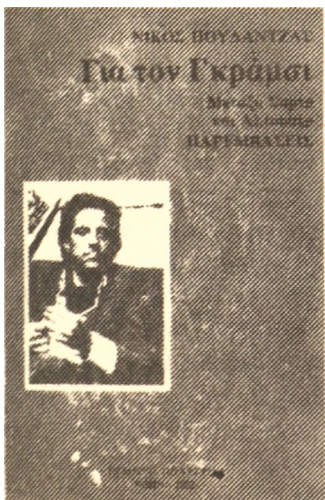
Επιπροσθέτως η διαδικασία της ανοιχτής αντιπαράθεσης και της ζύμωσης στο χώρο όπου ζει καθημερινά και αναγνωρίζεται, μεταβάλλει σταδιακά και τη συμπεριφορά του ιδιώτη. Άλλωστε η ιδιότητα του πολίτη μπορεί να υπάρξει μόνον εκεί όπου είναι δυνατός ο έλεγχος της κοινωνικής του υπόστασης και δράσης, εκεί δηλαδή όπου ο χώρος μετατρέπεται από απρόσωπο σε πραγματικό.

Η μέχρι σήμερα πρακτική έτσι κι αλλιώς κατακερμάτισε το χώρο, αποδιοργανώνοντάς μας μαζί του. Κάθε κυβέρνηση —δίχως να υπάρχει πρόθεση συγκρίσεων ανάμεσα στα πρόσωπα, αλλά στους ρόλους τους—, από τότε που δημιουργήθηκε το Υπουργείο Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος, έχει στην τσέπη της δύο εναλλακτικούς υπουργούς. Τον έναν που «οραματίζεται» —στην αρχή της θητείας της— και τον άλλον που «συμμαζεύει τα οράματα» —προς το τέλος της τετραετίας...

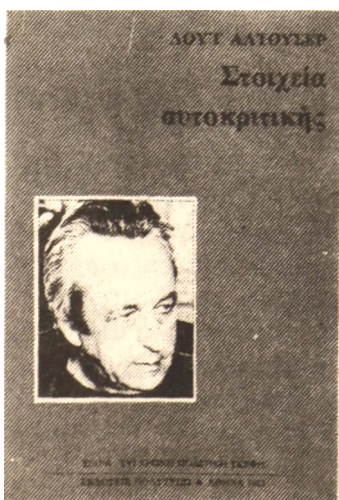
Φαίνεται έχει σημάνει προ πολλού η ώρα της ταύτισης του γεωγραφικού χώρου με τον χώρο της πολιτικής ευθύνης. Πλην όμως δεν καθιερώνεται.

Το σημείωμα κινείται στα ίδια πλαίσια με σχετική ανακοίνωση που έγινε στην Καβάλα την 4.5.84, σε ειδικό τριήμερο οργανωμένο από το τμήμα Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης του Τεχνικού Επιμελητηρίου και τον Σύλλογο Αρχιτεκτόνων Νομού Καβάλας.

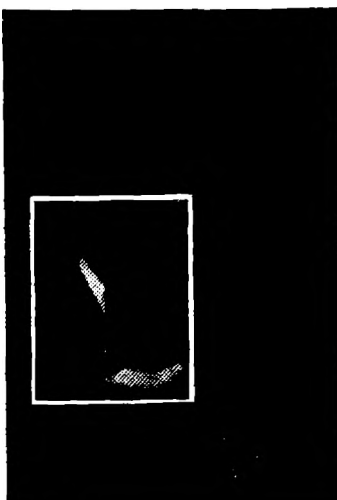
ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ

ΛΟΥΓΙ' ΑΛΤΟΥΣΕΡ

ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΚΓΡΑΟ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,

Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,

Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

Αγκάθι στην ελληνο-αλβανική προσέγγιση

Μετά από μια μεγάλη περίοδο στασιμότητας, οι ελληνο-αλβανικές σχέσεις έχουν εισέλθει σε μια φάση διπλωματικής κινητικότητας που θα κορυφωθεί με την επικείμενη επίσκεψη του κ. Παπούλια στα Τίρανα. Το σημείο - καμπή θα πρέπει να εντοπιστεί στην ομιλία του κ. Παπανδρέου στα Γιάννενα τον περασμένο Φεβρουάριο. Η ομιλία αυτή παρουσιάζει ξεχωριστό ενδιαφέρον όχι μόνο γιατί περιέχει μια αυστηρή προειδοποίηση προς τα Τίρανα σ' ό,τι αφορά τις διακρίσεις σε βάρος της ελληνικής μειονότητας, αλλά επίσης και γιατί το άλλο σκέλος της συνιστά ένα σημαντικό άνοιγμα. Πράγματι, σ' αυτή του την ομιλία ο Έλληνας πρωθυπουργός για πρώτη φορά αναγνώρισε ρητά τα υπάρχοντα σύνορα παραιτούμενος από διεκδικήσεις που για δεκαετίες η ελληνική πλευρά συντηρούσε εν υπνώσει. Δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, ότι ο κ. Μητσοτάκης μιλώντας εξ ονόματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης είχε επικρίνει αυτήν ακριβώς την πλευρά των πρωθυπουργικών δηλώσεων. Θα πρέπει, όμως, να υπενθυμιστεί ότι ο τότε αρχηγός της Ν.Δ. κ. Αβέρωφ είναι ο τελευταίος που θα μπορούσε να εμφανιστεί σαν υπέρμαχος των «Βορειοηπειρωτικών δικαιών». Το ΑΝΤΙ με έρευνά του τον Αύγουστο του 1978 έχει φέρει στη δημοσιότητα απόρρητη έκθεση του τότε κατ' απονομήν υποπλοίαρχου Ε. Αβέρωφ προς το υπουργείο Στρατιωτικών, στην οποία όχι μόνο θεωρούσε αβάσιμες τις ελληνικές διεκδικήσεις στην Αλβανία, αλλά επιπλέον διαβεβαίωνε ότι το ελληνόφωνο στοιχείο δεν καταπιέζεται. Σχολιάζοντας τις θέσεις που πήρε ε-

κείνη την εποχή ο κ. Αβέρωφ και τη μετέπειτα στροφή του, το ΑΝΤΙ επικαλούμενο και τον κ. Παν. Κανελλόπουλο παρατηρεί ότι αυτές αντανakλούσαν τις πολιτικές επιλογές του Λονδίνου.

Οι βλέψεις που έτρεφε στο παρελθόν η Αθήνα, όσο κι αν φαίνονται εξωπραγματικές, στηρίζονται σ' ορισμένα ιστορικά, νομικά και πολιτικά στοιχεία. Κοινό υπόβαθρο όλων αυτών η ύπαρξη της ελληνικής μειονότητας.

Ιστορικά στοιχεία

Στο γεωγραφικό χώρο της σημερινής Αλβανίας από παλιά κατοικούσαν φυλετικά και θρησκευτικά ανομοιογενείς πληθυσμοί. Εκτός από το πλειοψηφών μουσουλμανικό στοιχείο (75%) υπήρχαν ορθόδοξοι (15%), οι οποίοι ήταν κατά κανόνα Έλληνες, και καθολικοί (10%). Στις αρχές του αιώνα μας η Οθωμανική αυτοκρατορία βλέποντας την επικείμενη αναδιπλώσή της στη Βαλκανική, ευνόησε τη δημιουργία ανεξάρτητης Αλβανίας ώστε να αποτραπεί η απορρόφησή της από τις ανερχόμενες δυνάμεις Ελλάδα και Σερβία. Προς την ίδια κατεύθυνση εκινείτο και η ιταλική πολιτική, η οποία πάντα έδειχνε και συνεχίζει να δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον γαι την αντίπερα όχθη της Αδριατικής και ειδικά για την Αλβανία.

Οι ελληνικοί πληθυσμοί που συμπεριελήφθησαν στο νέο αλβανικό κράτος, εξ αρχής σχεδόν ζήτησαν και εξασφάλισαν την κατοχύρωση των δικαιωμάτων τους σαν ξεχωριστή μειονότητα με συμφωνία που υπέγραψαν το 1914 η Αθήνα και τα Τίρανα. Η αλβανική κυβέρνηση του επισκόπου Φαν Νόλι υποχρεώθηκε μάλιστα να αναγνωρίσει για μια ακόμα φορά τα δικαιώματα της ελληνικής μειονότητας (διακήρυξη 2/10/1921) ώστε να επιτύχει την είσοδό της στην κοινωνία των Εθνών.

Πέρα, όμως, από τα δικαιώματα της μειονότητας, υπάρχει απόφαση της αμερικανικής Γερουσίας που μιλάει για απόδοση της Βορείου Ηπείρου στην Ελλάδα (Μάιος 1921). Αξιοσημείωτο είναι ότι το ίδιο όργανο θα εκδώσει παρόμοια απόφαση 25 χρόνια αργότερα (29/7/1946). Το ότι η Ουάσιγκτον ευνοούσε τέτοιες διεκδικήσεις, φαίνεται και από σχετική επιστολή του υπεύθυνου για τις ελληνικές υποθέσεις στο Στάιτ Ντηπάρτμεντ Σούστερ (1961). Άλλωστε δεν είναι μυστικό ότι στις ΗΠΑ κυκλοφορούσαν αρκετά

ΑΛΒΑΝΙΑ ΑΠΟΜΟΝΩΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

του Σταύρου Λυγερού

Το αλβανο γιουγκοσλαβικό χάσμα

Η Αλβανία εκτός από το ότι είναι μικρή χώρα και ακολουθεί μια πολιτική ακραίου απομονωτισμού, έχει προβλήματα με τη γειτονική Γιουγκοσλαβία. Το χάσμα που χωρίζει τα Τίρανα από το Βελιγράδι δεν οφείλεται τόσο στη σφοδρή ιδεολογική αντιπαράθεση, όσο στις τριβές που προκαλεί η ύπαρξη της αλβανικής μειονότητας στο Κοσσυφοπέδιο. Η ομολογουμένως σκληροτράχηλη και πολυάριθμη αυτή μειονότητα (αλβανικές πηγές την υπολογίζουν σε πάνω από δυο εκατομμύρια) πιέζει το Βελιγράδι να ανακηρύξει αυτόνομη αλβανική δημοκρατία στους κόλπους της ομοσπονδιακής Γιουγκοσλαβίας. Τα Τίρανα ανοικτά υποστηρίζουν αυτό το αίτημα και συχνά

καταγγέλλουν τη γιουγκοσλαβική κυβέρνηση για καταπίεση των Αλβανών του Κοσσυφοπέδιου. Πρόσφατα, μάλιστα, πραγματοποιήθηκε διαδήλωση Αλβανών έξω από την έδρα του ΟΗΕ στη Γενεύη, ενώ η αλβανική διπλωματική αντιπροσωπεία στον ΟΗΕ (Νέα Υόρκη) κυκλοφόρησε σχετική καταγγελία σε βάρος του Βελιγραδίου. Το πρόβλημα του Κοσσυφοπεδίου δεν αφορά μόνο τις αλβανογιουγκοσλαβικές σχέσεις. Όπως είχε αποκαλύψει το ΑΝΤΙ το Μάιο του 1981 το σενάριο της νατοϊκής άσκησης WINTEX-CIMEX '81 ήταν βασισμένο στο ενδεχόμενο μιας παγκόσμιας σύρραξης που θα μπορούσε να ξεκινήσει από μια αλβανογιουγκοσλαβική σύγκρουση και να κλιμακωθεί από την παρέμβαση των Σοβιετικών στο πλευρό των Τιράνων και των Δυτικών στο πλευρό του Βελιγραδίου.

Η Γιουγκοσλαβία εκτός από τις καταγγελίες περί αλβανικής

προπαγάνδας στην επικράτεια της, κατηγορεί τα Τίρανα ότι αποσκοπούν στη «Μεγάλη Αλβανία». Ο γιουγκοσλαβικός Τύπος έχει αναφερθεί στην ύπαρξη σχετικών χαρτών που εμφανίζουν την Αλβανία να εκτείνεται σε γιουγκοσλαβικά και ελληνικά εδάφη, καθώς και σε κάποιο σχετικό υπαινιγμό του προέδρου της Βουλής και επικρατέστερου διάδοχου του Εμβέρ Χότζα, Ραμίζ Αλία.

Το Βελιγράδι, όμως, δεν περιορίστηκε στα παραπάνω. Έθεσε και επίσημα θέμα ύπαρξης «μακεδονικής μειονότητας» στην Αλβανία, ζητώντας από τα Τίρανα να εγγυηθούν με ειδική ρήτρα ότι θα προστατευτεί η πολιτική ταυτότητα αυτής της μειονότητας. Η αλβανική κυβέρνηση κατηγορήσε ευθέως τη γιουγκοσλαβική ότι αυτές οι απαιτήσεις ευθύνονται για το ναυάγιο των πρόσφατων συνομιλιών για μια συμφωνία πολιτιστικής συνεργασίας ανάμεσα στις δυο χώρες. Στα Τί

σενάρια για διαμελισμό και απορρόφηση της Αλβανίας από την Ελλάδα και τη Γιουγκοσλαβία μετά το θάνατο του Εμβέρ Χότζα και εφόσον αυτός συνοδευόταν από αποσταθεροποίηση του καθεστώτος και ευρύτερες ανακατατάξεις.

Είναι γνωστό ότι το σημερινό καθεστώς των Τιράνων δεν αναγνώρισε τις διεθνείς υποχρεώσεις του προκατόχου του, αν και συχνά επικαλείται παλιές συμφωνίες που το ευνοούν. Είναι γνωστό επίσης, ότι η Αλβανία παρόλο που είναι μέλος του ΟΗΕ, δεν έχει υπογράψει όχι μόνο τις διεθνείς συμβάσεις για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά ούτε και την τελική πράξη της Διάσκεψης του Ελσίνκι η οποία προβλέπει το απαραβίαστο των συνόρων στην Ευρώπη.

Οι δύο πτυχές του Βορειοηπειρωτικού

Όπως ήδη έχουμε σημειώσει, οι ελληνοαλβανικές σχέσεις μέχρι σήμερα επηρεάστηκαν αποφασιστικά απ' αυτό που ονομάστηκε Βορειοηπειρωτικό πρόβλημα. Η καινοτομία της σημερινής ελληνικής κυβέρνησης είναι ο διαχωρισμός των δυο πτυχών αυτού του προβλήματος. Από τη μια πλευρά παραίτηση από εδαφικές διεκδικήσεις και από την άλλη σταθερή εμμονή στην ανάγκη κατοχύρωσης ορισμένων δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας. Η θέση αυτή προσφέρει ένα ρεαλιστικό πλαίσιο όχι μόνο για τη βελτίωση του κλίματος, αλλά και για την πλήρη εξομάλυνση και ανάπτυξη των διμερών σχέσεων.

Παρ' όλα αυτά, όμως, θα ήταν σφάλμα να υποτιμήσουμε το «αγ-

κάθι» της ελληνικής μειονότητας. Αντίθετα από το προπολεμικό καθεστώς που συνήθιζε να εκμεταλλεύεται προς όφελός του τις εθνικές και θρησκευτικές αντιθέσεις, το σημερινό καθεστώς εξαρχής επεδίωξε τη σφυρηλάτηση του νέου αλβανού πολίτη ισοπεδώνοντας τις ιδιαιτερότητες. Δεν είναι άσχετες με την παραπάνω προσπάθεια οι πυκνές αναφορές στην ιστορική συνέχεια ανάμεσα στους αρχαίους Ιλλυρίους και τους σημερινούς Αλβανούς.

Τα Τιράνα, βέβαια, δεν αρνήθηκαν ποτέ την ύπαρξη της ελληνικής μειονότητας. Σύμφωνα με επίσημη αλβανική στατιστική του 1955 η μειονότητα αριθμούσε περίπου 40.000 ή 2% του πληθυσμού. Το 1977 αλβανικές πηγές την ανέβαζαν σε 50.000 άτομα. Τα νούμερα αυτά αμφισβητούνται έντονα από τους συλλόγους των Βορειοηπειρωτών. Οι τελευταίοι επικαλούνται επίσημη αλβανική στατιστική του 1923 που υπολόγιζε τους Έλληνες της Αλβανίας σε 16% του συνολικού πληθυσμού (130.000 σε σύνολο 804.000). Επικαλούνται επίσης στατιστική του 1939, η οποία ανέβαζε τους Βορειοηπειρώτες σε 450.000. Με βάση αυτούς τους αριθμούς και λαμβανομένου υπόψη ότι υπήρξε σημαντική διαρροή λόγω του μεταναστευτικού ρεύματος κυρίως προς την Ελλάδα και τις ΗΠΑ, τα σωματεία των Βορειοηπειρωτών μιλάνε για 350.000-400.000 Έλληνες σε σύνολο 2.300.000 Αλβανών.

Είναι απαραίτητο να υπογραμμισθεί ότι κάθε τέτοιος υπολογισμός έχει μέσα του ένα στοιχείο αυθαιρεσίας. Τα Τιράνα αναγνωρίζουν την ύπαρξη μειονότητας μόνο στην περιοχή Αργυροκάστρου. Από την άλλη πλευρά οι υπολογισμοί που μιλάνε για 400.000 περιλαμβάνουν και πληθυσμούς της Βορείου Ηπείρου οι οποίοι δεν είναι ελληνικής καταγωγής. Σύμφωνα μ' όλες τις ενδείξεις ο αριθμός 200.000 φαίνεται να είναι πλησιέστερα στην πραγματικότητα. Ωστόσο θα πρέπει να σημειωθεί ότι σε περιοχές όπου από παράδοση κατοικούσαν ελληνικής εθνικότητας πληθυσμοί, όπως για παράδειγμα στην Κορυτσά, σήμερα η κατάσταση έχει αλλάξει ριζικά.

Η πολιτική της ενσωμάτωσης

Το καθεστώς του Εμβέρ Χότζα στο θέμα της ελληνικής μειονότητας ακολούθησε μια πολιτική ενσωμάτωσης παρά διάλυσης. Επεδίωξε και κατάφερε να αφομοιώσει στην ευρύτερη πολιτική ελίτ ένα σημαντικό αριθμό Ελλήνων, οι οποίοι κατ' αυτόν τον τρόπο ταύτισαν τη μοίρα τους με το καθεστώς. Με βάση αυτούς και αποφεύγοντας ενέργειες άμεσου εξαλβανισμού, τα Τιράνα έριξαν το βάρος σε μια προσπάθεια βαθμιαίου εκφυλισμού των ιδιαίτερων εθνικών χαρακτηριστικών υπέρ των κοινωνικοταξικών στοιχείων που συνθέτουν την επίσημη ιδεολογία. Η χρήση της

αυτά πιστεύουν ότι η έγερση αυτού του θέματος από το Βελγράδι υποσκοπεύει στην εξισορρόπηση της πίεσης που ασκούν οι Αλβανοί του Κοσσυφοπέδιου.

Οι σχέσεις με τη Μόσχα

Με δεδομένες τις δυσχέρειες τις σχέσεις της με τη Γιουγκοσλαβία, η Αλβανία επιχείρησε ορισμένα ανοίγματα προς την Ιταλία, την Ελλάδα και την Τουρκία. Πριν μιλήσουμε γι' αυτά θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα Τιράνα αν κι έχουν διακόψει τις σχέσεις τους με τον Ανατολικό Συνασπισμό, αντιμετωπίζονται απ' αυτόν με ιδιαίτερη προσοχή. Η Μόσχα έχει επίγνωση ότι όσο το μόνιμο θα βρίσκεται στα χέρια του Ε. Χότζα δεν μπορεί να περιμένει εξομάλυνση των σχέσεων. Επομένως, όμως, ότι ο Αλβανός γέτης είναι υπερήλικας κι απ' τι φαίνεται σοβαρά άρρωστος,

ενδιαφέρεται πολύ να ελέγξει ή έστω να επηρεάσει τις μελλοντικές εξελίξεις.

Η Αλβανία είναι δύσκολο, λόγω της κοινωνικής της οργάνωσης, να ολισθήσει στη δυτική επιρροή. Το Κρεμλίνο έχει βάσιμες ελπίδες ότι η διάδοχος κατάσταση και λόγω της γιουγκοσλαβικής πίεσης δεν θα έχει άλλη επιλογή από μια προσέγγιση με τους Ανατολικούς. Αυτή η εξέλιξη εκτός από το ότι θα αντιστρέψει τα πράγματα βάζοντας πια τη Γιουγκοσλαβία κάτω από την πίεση μιας σοβιετικής παρουσίας και στα νώτα της θα επιτρέψει στη Μόσχα να ενισχύσει σημαντικά τη θέση της στον ευρύτερο μεσογειακό χώρο. Έτσι, ίσως, ερμηνεύεται η στάση των Ανατολικών που τείνουν να θεωρούν τα Τιράνα σαν το άτακτο παιδί της οικογένειας, το οποίο αργά ή γρήγορα θα επιστρέψει στους κόλπους της. Και ίσως ακόμα, όλοι αυτοί οι λόγοι τροφοδοτούν τις αμερικανικές ανησυχίες και

τα σχετικά σενάρια για διαμελισμό και απορρόφηση της μικρής αυτής χώρας.

Το ενδιαφέρον της Ρώμης

Σημειώσαμε ήδη το ενδιαφέρον της Ρώμης για την Αλβανία. Ήδη οι δύο κυβερνήσεις εκτός από τη σύναψη διπλωματικών σχέσεων έχουν προχωρήσει σε συμφωνίες μορφωτικών ανταλλαγών, βάση των οποίων η ιταλική γλώσσα διδάσκεται στο πανεπιστήμιο των Τιράνων. Σημαντική πλευρά των διμερών σχέσεων είναι και η λειτουργία γραμμής ferry boat μεταξύ των δύο χωρών. Και τούτο γιατί οι οδοί που συνδέουν τη χώρα του Χότζα με τον έξω κόσμο είναι ελάχιστες και γι' αυτό παίζουν ιδιαίτερο ρόλο.

Η Ρώμη ενδιαφέρεται να λειτουργήσει σαν προνομιακός ενδιάμεσος μεταξύ της Δύσης και της απομονωμένης Αλβανίας,

αλλά και σαν βασικός εμπορικός εταίρος της τελευταίας. Βέβαια, γεγονότα όπως η ομιλία του Πάπα στο Μπάρι (Φεβρουάριο 1984) εναντίον της καταπίεσης των χριστιανών της Αλβανίας, δεν διευκολύνουν αυτή την πολιτική, όπως άλλωστε έδειξε και η έντονη αντίδραση των Τιράνων. Παρ' όλα αυτά η ανάπτυξη των σχέσεων με την Ιταλία αποτελεί μόνιμη κατεύθυνση της αλβανικής εξωτερικής πολιτικής, γιατί εκτός των άλλων οι διμερείς σχέσεις δεν σκιάζονται από τριβές λόγω μειονοτήτων και διεκδικήσεων. Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι με πρωτοβουλία του συλλόγου των Αλβανών δασκάλων της Ιταλίας πραγματοποιήθηκε διάσκεψη για την οργάνωση των συμπατριωτών τους σ' αυτή τη χώρα.

Τα Τιράνα, στα πλαίσια των προσεκτικών ανοιγμάτων τους, βελτιώνουν τις σχέσεις τους και με την Αγκυρα. Σημαντικός σταθμός σ' αυτή τη διαδικασία ήταν η επίσκεψη του Τούρκου υφυ-

ελληνικής γλώσσας ιδιαίτερα μέσω της ελληνόφωνης εφημερίδας «Το λαϊκό βήμα» του Αργυροκάστρου, αλλά και ευρύτερα μέσω της σχολικής παιδείας, αντί να θεωρηθεί εμπόδιο, επιστρατεύτηκε για να υπηρετήσει αυτό το σκοπό.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το αλβανικό καθεστώς από ορισμένες απόψεις είναι καταπιεστικό απέναντι στους πολίτες του. Αυτό ισχύει ακόμα περισσότερο για την ελληνική μειονότητα όχι μόνο γιατί υφίσταται διακρίσεις, αλλά γιατί τα γενικά καταπιεστικά μέτρα την πλήττουν σ' όλα εκείνα τα σημεία που συντηρούν την εθνική ιδιαιτερότητά της. Τέτοια μέτρα είναι:

- Η κατάργηση όλων των θρησκευτικών εκδηλώσεων, η οποία κατοχυρώθηκε και επίσημα.
- Η συστηματική προώθηση των μικτών γάμων.
- Η κατάργηση των θρησκευτικών ονομάτων και «ακατάλληλων» επωνύμων και η λήψη ονομάτων κυρίως από την αρχαία ιλ-λυριακή παράδοση (23/9/1975).
- Η μετατροπή καταλήξεων σε ελληνικά επώνυμα, ώστε να προσεγγίζουν αλβανικούς τύπους.
- Ενώ μέχρι το 1966 οι ταυτότητες των μειονοτικών δίπλα στο υπηκοότητα αλβανική έγραφαν και εθνικότητα ελληνική, στη συνέχεια έγραφαν μόνο το πρώτο.
- Αλλαγή των ελληνικών τοπωνυμίων στις επαρχίες των Αγίων Σαράντα και της Κορυτσάς.
- Η ελληνική γλώσσα διδάσκεται στη μειονότητα σαν κύρια γλώσσα μόνο μέχρι 10 ετών και στη συνέχεια σαν ξένη γλώσσα.
- Η άνιση ανάπτυξη ανάμεσα στις βιομηχανικές βόρειες επαρχίες και στις αγροτικές νότιες, δημιουργεί μια ροή προς το Βορρά η οποία διευκολύνεται και από το θεσμό της ανταλλαγής τακτικών επισκέψεων και η οποία βέβαια συμβάλλει στο διασκορπισμό και κατά συνέπεια στην αφομοίωση της μειονότητας.
- Η πολιτική απομονωτισμού και η έλλειψη της ελευθεροεπικοινωνίας έχει αποκόψει τη μειονότητα από τους Έλληνες της άλλης πλευράς των συνόρων, γεγονός που χειροτερεύει και από την έλλειψη τακτικής ταχυδρομικής σύνδεσης.
- Τέλος, ο δυσανάλογα μεγάλος αριθμός πολιτικών κρατουμένων ελληνικής εθνικότητας, ο οποίος σύμφωνα με τα σωματεία των Βορειοηπειρωτών οφείλεται στη δίωξη και της παραμικρής εκδήλωσης ελληνικού εθνικού φρονήματος.

Πριν προχωρήσουμε, είναι απαραίτητο να σημειωθεί ότι αρκετά από τα παραπάνω στοιχεία είναι πολύ δύσκολο να εξακριβωθούν απόλυτα. Στηρίζονται σε συστηματικές έρευνες που έχουν οργανώσει οι Βορειοηπειρώτες και οι οποίες στο μεγαλύτερο μέρος τους έχουν κριθεί αξιόπιστες και από τρίτους ερευνητές.

Η κινητοποίηση των Βορειοηπειρωτών

Είναι αλήθεια ότι τα τελευταία χρόνια οι Βορειοηπειρωτικές οργανώσεις έχουν δραστηριοποιηθεί. Στις Ηνωμένες Πολιτείες το θέμα συντηρείται σε αρκετά υψηλό επίπεδο. Στην Ελλάδα το θέμα βρίσκεται κυρίως στα χέρια της Εκκλησίας και ορισμένων ακραίων συντηρητικών κύκλων μέσω της «Κεντρικής Επιτροπής Βορειοηπειρωτικού Αγώνα» που προεδρεύεται από τον αρχιεπί-

σκοπο Σεραφείμ. Η Ιερά Σύνοδος με την εγκύκλιό της υπ. α 2299 (9/10/1981) αφού διαπίστωνε την αφύπνιση του εθνικού φρονήματος της μειονότητας, καλούσε σε ενεργοποίηση. Λίγο και μετά, Ευρωβουλευτές της ΝΔ με επικεφαλής τον κ. Γόντικα κατέθεσαν στο Ευρωκοινοβούλιο πρόταση ψηφίσματος για το θέμα (19/1/1982). Στις 6 Μαΐου του ίδιου χρόνου Επιτροπή Βορειοηπειρωτών κατέθεσε σχετική αναφορά, την οποία αποδέχτηκε η ομόδια Επιτροπή του Ευρωκοινοβουλίου, με αποτέλεσμα να οριστεί εισηγητής ο Βρετανός ευρωβουλευτής κ. Ενράιτ (25/6/1981). Η έκθεση Ενράιτ ήταν σκληρή για τα Τίρανα και προκάλεσε αναστάση στο Στρασβούργο. Η πίεση, όμως, κλιμακώθηκε μετά τη ομόφωνη καταδικαστική απόφαση της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ. Το ενδιαφέρον σ' αυτή την απόφαση δεν είναι μόνο ότι η Αλβανία μπήκε στη «μαύρη λίστα» του ΟΗΕ, αλλά ακόμα ότι υπογράφεται από 43 χώρες μεταξύ των οποίων η ΕΣΣ και η Βουλγαρία και η Κίνα.

Τα παραπάνω γεγονότα, όπως και μια σχετική κινητοποίηση στην Ελλάδα, έπαιξαν οπωσδήποτε το ρόλο τους για να φθάσει με στην πρωθυπουργική ομιλία του περασμένου Φεβρουαρίου. πρωτοβουλία Παπανδρέου, που δεν ήταν κεραυνός εν αιθρία αφού είχαν προηγηθεί δηλώσεις των κ. Αλευρά και Παπούλια για τη μειονότητα, δεν υπαγορεύθηκε μόνο από την τακτική ανάγκη να εκτονωθεί και αν ήταν δυνατόν να υπερκερασθεί η εσωτερική πίεση, αλλά και από τη σκοπιμότητα της έναρξης ενός διαλόγου με τα Τίρανα σε μια νέα βάση. Παρά την αρχική της αντίδραση, αλβανική πλευρά ανταποκρίθηκε στο ελληνικό άνοιγμα, με αποτέλεσμα την επίσκεψη του Αλβανού υφυπουργού εξωτερικών Καπλάνι στην Αθήνα τον περασμένο Ιούνιο.

Οι συνομιλίες Παπούλια - Καπλάνι

Παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα και η Αλβανία έχουν αποκαταστήσει διπλωματικές σχέσεις από το 1971, τυπικά εξακολουθεί να ισχύει το καθεστώς της εμπόλεμης κατάστασης. Η άρση της ανμαλίας αυτής παραμένει σε εκκρεμότητα γιατί συνδέεται με μια σειρά άλλων εκκρεμοτήτων. Η ελληνική πλευρά αποσκοπεί σ' να αποσπάσει κάποιες εγγυήσεις για τη μειονότητα. Στο πλαίσιο αυτό ενδιαφέρεται να διευρύνει όσο γίνεται τις ελάχιστες δυνατότητες ελευθεροεπικοινωνίας, να ρυθμίσει το θέμα των απομειώσεων των Ελλήνων που εγκατέλειψαν την Αλβανία και ευτετερα να αναπτύξει τις εμπορικές και πολιτιστικές σχέσεις.

Στον τομέα των εμπορικών σχέσεων δεν υπάρχουν προβλήματα. Παρά τη μείωση που σημειώθηκε το 1983 σε σύγκριση με το 1980 και 1981 (από 60-70 εκατομμύρια δολάρια οι εμπορικές ανταλλαγές έπεσαν στα 40 εκατομμύρια δολάρια), σύμφωνα με δεβεβαίωση του κ. Καπλάνι τα Τίρανα επιθυμούν να καταλάβει η Ελλάδα την πρώτη θέση στο εξωτερικό εμπόριο της Αλβανίας με γειτονικές χώρες. Τα αποτελέσματα της παλιότερης επίσκεψης του υφυπουργού Εθνικής Οικονομίας κ. Γεωργιάδη, που είχε καταλήξει σ' ένα σχετικό πρωτόκολλο, φαίνεται πως θα συμπληρωθούν από την εκφρασθείσα αμοιβαία διάθεση για υπογραφή μ' μακροχρόνιας εμπορικής συμφωνίας.

πουργού εξωτερικών Τιαβουζάλπ στην Αλβανία, κατά τη διάρκεια μάλιστα της οποίας η αλβανική τηλεόραση έδειξε ιστορικό φιλμ με ανθελληνικές αιχμές. Δεν είναι τυχαίο ότι για το Κυπριακό τα Τίρανα συστήνουν διακοινοτικές συνομιλίες παρά την ανακήρυξη του ψευδοκράτους, για την οποία λένε μόνο ότι περιέπλεξε περισσότερο το πρόβλημα. Η σχεδόν υποκριτική αυτή θέση, που εξώφθαλμα παραβλέπει ότι το Κυπριακό είναι πρώτιστα πρόβλημα εισβολής - κατοχής, όπως και η διάθεση για ανάπτυξη των σχέσεων με την Τουρκία, εκφράστηκαν από τον Αλβανό υφυπουργό εξωτερικών κ. Καπλάνι κατά τη διάρκεια των συνομιλιών του με τον κ. Παπούλια στην Αθήνα.

Στον πολιτιστικό τομέα υπάρχουν επίσης σοβαρά περιθώρια ανάπτυξης των διμερών σχέσεων. Αναμένεται να υπογραφεί σχετική συμφωνία για επίσημη και μόνιμη συνεργασία μεταξύ των Πανεπιστημίων, των Ακαδημιών κτλ. Τα Τίρανα σαν ένδειξη καλής θέλησης ίδρυσαν έδρα νεοελληνικής γλώσσας στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο του Αργυροκάστρου, γεγονός που αυξάνει τις δυνατότητες μορφωτικών ανταλλαγών. Στα πλαίσια αυτά μάλλον θα επισκεφθεί την Αθήνα ο πρόεδρος της Αλβανικής Ακαδημίας Επιστημών.

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψής του στα Τίρανα ο κ. Παπούλιας αναμένεται να υπογράψει και άλλες σημαντικές συμφωνίες, όπως αυτή των οδικών μεταφορών, που σε συνδυασμό με την υπάρχουσα αεροπορική σύνδεση, θα συμβάλει ουσιαστικά στην ανάπτυξη των εμπορικών σχέσεων, αφού σήμερα κατά κανόνα χρησιμοποιούνται πλάγιοι δρόμοι. Άλλες υπό υπογραφή συμφωνίες είναι αυτές που αφορούν τις τηλεπικοινωνίες (οι διαπραγματεύσεις έχουν αρχίσει από το 1980) και τη συνεργασία ανάμεσα στις τηλεοράσεις και τα πρακτορεία ειδήσεων των δυο χωρών. Κατά τις συνομιλίες Παπούλια - Καπλάνι, η ελληνική πλευρά έθεσε επίσης το θέμα των επισκέψεων στην Ελλάδα γερόντων και ασθενών, όπως και τη ρύθμιση προβλημάτων που σχετίζονται με τη διακίνηση της αλληλογραφίας, δεμάτων και επιταγών.

Η βαθμιαία προσέγγιση

Όλα τα παραπάνω, σε συνδυασμό με το καθημερινό άνοιγμα της ελληνικής διόδου της Κρυσταλλοπηγής και το άνοιγμα της αλβανικής διόδου της Κακαβίας για τους κρατικούς παράγοντες και τα καλλιτεχνικά συγκροτήματα, συνθέτουν μια σημαντική βελτίωση των διμερών σχέσεων και ευρύτερα του πολιτικού κλίματος. Σύμφωνα με υπάρχουσες πληροφορίες ο κ. Παπούλιας κατά τη συνάντησή του με τον κ. Καπλάνι, απέφυγε να αναφερθεί στο θέμα της ελληνικής μειονότητας. Όλα δείχνουν ότι η Αθήνα στοχεύει στη βαθμιαία διαμόρφωση κλίματος εμπιστοσύνης μέσω της συνεχούς διεύρυνσης των διμερών σχέσεων, εκτιμώντας ότι αυτός είναι και ο καλύτερος τρόπος για την προστασία των όποιων δικαιωμάτων, κάτω από τις υπάρχουσες συνθήκες, μπορεί να απολαύσει η μειονότητα. Δεν είναι άσχετη μ' αυτή την πολιτική η απροθυμία της ελληνικής κυβέρνησης να επιτρέψει στον Αμερικανό γεροϋσιαστή κ. Ήγκλετον να επισκεφθεί τα ελληνοαλβανικά σύνορα διαμαρτυρόμενος για την καταπίεση της μειονότητας.

Ωστόσο, όσο κι αν η Αθήνα κατανοεί την ανασφάλεια και την ιδιορρυθμία των Τιράνων με αποτέλεσμα τους τελευταίους μήνες να αποφεύγει κάθε ενέργεια που θα μπορούσε να βαρύνει το κλίμα, δεν είναι διατεθειμένη να προχωρήσει σε άρση της εμπολέμου κατάστασης χωρίς να εξασφαλίσει ορισμένα ανταλλάγματα. Πολύ περισσότερο, όταν η παραδοσιακή περιχαράκωση και δυσπιστία των Αλβανών καταλήγει σε απαράδεκτα συννοριακά επεισόδια, όπως ο πρόσφατος φόνος του Έλληνα αγροφύλακα.

Θεωρούμε σκόπιμο να κλείσουμε αυτό το κομμάτι υπογραμμίζοντας την ανάγκη εξομάλυνσης και πολύπλευρης ανάπτυξης των ελληνοαλβανικών σχέσεων, όχι μόνο γιατί η χώρα μας έχει ήδη ανοικτό το ανατολικό της μέτωπο, αλλά και γιατί μια τέτοια εξέλιξη θα αποτελέσει ουσιαστική συμβολή στη διασφάλιση κλίματος ύφεσης και συνεργασίας στη Βαλκανική. Ωστόσο, είναι, επίσης, χρήσιμο να σημειώσουμε ότι όπως οι ξεπερασμένοι αλυτρωτισμοί είναι επικίνδυνο να παρεμβάλονται στις διμερείς σχέσεις, άλλο τόσο επικίνδυνο είναι τα Τίρανα να εγείρουν θέμα αλβανικής μειονότητας στην Ελλάδα. Άρθρα όπως αυτό του Κόλι Τζότζι στο «Λαϊκό Βήμα» του Αργυροκάστρου (18/8/1983) με τίτλο «Οι Αρβανίτες της Ελλάδας είναι τμήμα της Αλβανικής Διασποράς» σε συνδυασμό με κάποιες κινήσεις στον ελλαδικό χώρο, μπορεί να μη συνιστούν επίσημη έγερση τέτοιου θέματος, αλλά οπωσδήποτε, δικαιολογούν υποψίες ότι αποσκοπούν στην προετοιμασία του εδάφους για κάτι τέτοιο. Πολλοί υποστηρίζουν ότι τα Τίρανα, έστω και διακριτικά, θα προωθήσουν αυτή την υπόθεση, γιατί ενδιαφέρονται να δημιουργήσουν ένα αντίρροπο δέος στην πίεση που αντιπροσωπεύει η ύπαρξη της ελληνικής μειονότητας.

□

Φωτογραφίες από τα ελληνοαλβανικά σύνορα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

Γιάννη Καλαϊτζή ΤΣΙΓΓΑΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ

Μια επεισοδιακή αφήγηση στη γλώσσα των κόμικς. Το πρώτο ραντεβού ενός ζευγαριού στη σύγχρονη Αθήνα.

Ένας μισοπάλαβος από την απομόνωση αντιστασιακός, μια εργάτρια της νυχτερινής βάρδιας, ένα σωματείο-σφραγίδα, διαδηλωτές, μπάτσοι, τουρίστες, μπουζουξήδες, μαρόβιοι, πατημένα σκυλιά, μπερδεύονται στα πόδια τους, ώσπου κυνηγημένοι ανανεώνουν το ραντεβού τους για την επομένη.

Αίσθημα συγχρονικό: η ζωή στη μεταπολιτευτική Αθήνα, όταν πια έπεσαν οι ενθουσιασμοί του «πρώτου καιρού» και όλα αναζητούσαν πια ένα ρυθμό, που όμως δεν κατάφερνε να είναι ποτέ «κανονικός».

Ο Γιάννης Καλαϊτζής δημοσιεύει σκίτσα του απ' το 1961 στην «Αυγή», την «Πανσπουδαστική» και τους «Δρόμους της Ειρήνης». Έχει φτιάξει μακέτες συσκευασίας και διαφημιστικών εντύπων, εικονογραφήσεις παιδικών αναγνωσμάτων, εξώφυλλα βιβλίων, κινούμενα σχέδια, σκηνικά και κοστούμια για τον κινηματογράφο, ιδιαίτερα τον καιρό της δικτατορίας που δεν εργαζόταν στον Τύπο. Είναι μόνιμος συνεργάτης των περιοδικών «Αντί» και «Ντέφι» και της εφημερίδας «Ελευθεροτυπία».

Η «Τσιγγανική ορχήστρα» είναι το πρώτο του βιβλίο, του οποίου ένα τμήμα έχει δημοσιευθεί στην «Βαβέλ».

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία», Τσιμισκή 78

Σκέψεις της στιγμής για την Αγορά του Αιώνα

του Στέλιου Π. Καφαντάρη

Ελπίζω να καθυστερήσει πολύ ακόμα η Αγορά του Αιώνα. Το όφελος από την καθυστέρηση είναι ευθύ και εύκολο να υπολογιστεί. Είναι η εξοικονόμηση στο κόστος κεφαλαίου της αγοράς. Αντίθετα, το κοινωνικό/εθνικό κόστος —καθυστέρηση στη θωράκιση της χώρας— ισχυρίζομαι πως είναι νεφελώδες και μάλλον αβέβαιο.

Οι σκέψεις που ακολουθούν προέρχονται από έναν κοινό πολίτη χωρίς ειδικές γνώσεις με μόνη πιθανή αξία ότι αντανakλούν ερωτηματικά μεγάλης μερίδας της κοινής γνώμης. Πρώτα απ' όλα το σκέλος της επιβάρυνσης δεν είναι γνωστό παρά μόνο σαν απόλυτος και μάλλον μικρός σε ψηφία αριθμός. Αναφέρθηκε στον Τύπο ότι το κόστος των αεροπλάνων θα κυμανθεί ανάλογα με την ποσότητα και το μίγμα μεταξύ 2,5 και 3,6 δις δολάρια¹. Για να γίνει αντιληπτό το κόστος της εφάπαξ αγοράς θα χρησιμοποιηθεί σαν πρόχειρο συγκριτικό στοιχείο το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Το έλλειμμα τώρα κυμαίνεται στα 1,8-1,9 δις δολάρια —όσο περίπου και τα προηγούμενα δυο χρόνια. Το κόστος των αεροπλάνων δεν πρέπει να το δούμε σαν μια εφάπαξ πίεση στο ισοζύγιο. Θα πρέπει να γίνει αναγωγή του κόστους αγοράς σε ετήσιο κόστος κεφαλαίου, δηλαδή, του τόκου που αντιστοιχεί στα χρήματα της αγοράς.

Καθώς το έλλειμμα του ισοζυγίου καλύπτεται με δανεισμό, είναι αδιάφορο αν για την αγορά των αεροπλάνων χρησιμοποιήθηκε δάνειο ή όχι: η προμήθεια των αεροπλάνων θα δημιουργήσει πρόσθετο διαρκές έλλειμμα στο ισοζύγιο ίσο με τον τόκο αντίστοιχου δανείου. Αυτό είναι το λεγό-

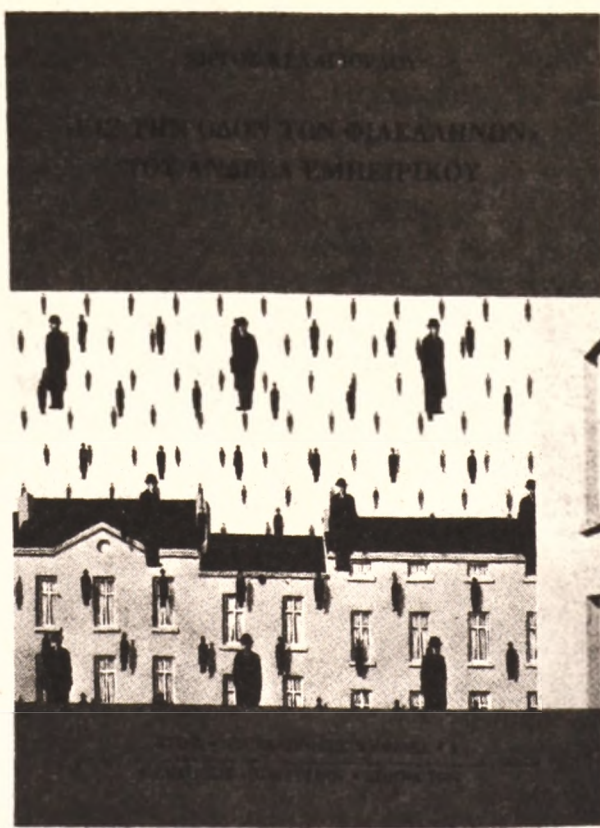
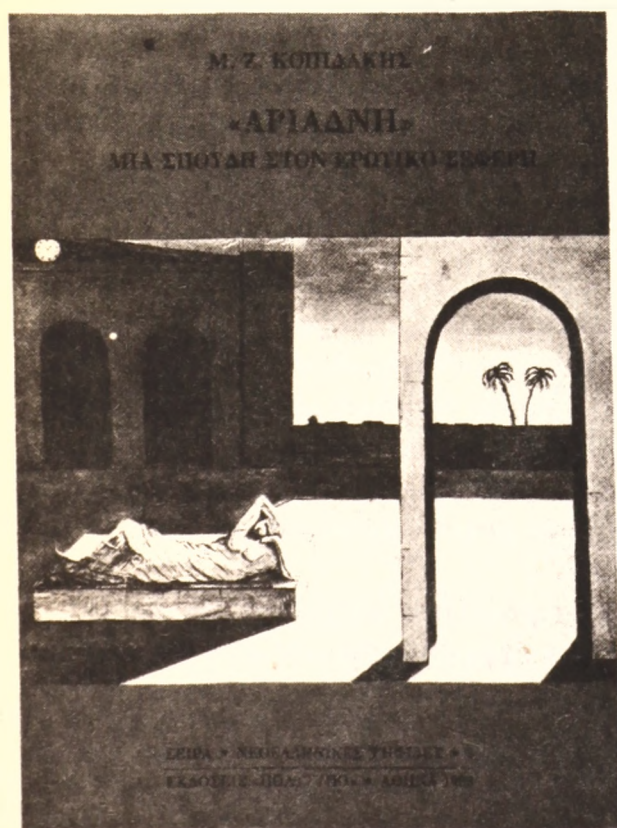
μενο κόστος ευκαιρίας και πρέπει μάλιστα να υπολογιστεί με επιτόκιο το ψηλότερο, το οριακό, από όλα τα δάνεια που πετυχαίνει η Τράπεζα της Ελλάδας καθώς η αγορά προστίθεται πάνω απ' όλες τις άλλες προμήθειες, στο τέλος. Για να γίνει συγκεκριμένο, αν το οριακό επιτόκιο δανεισμού είναι περίπου το επιτόκιο των ευρωδολαρίων (περίπου 12% σήμερα) τότε η αύξηση του ετήσιου ελλείμματος είναι περίπου 250-430 εκατομμύρια δολάρια δηλαδή 13,5%-23% του συνολικού ελλείμματος και αυτό θα υπάρχει εις το διηνεκές. Αυτό το κριτήριο και όχι το απόλυτο κόστος δίνει ένα μέτρο της Υπερχρέωσης του Αιώνα που θα υποστεί η χώρα από τα αεροπλάνα.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η καθυστέρηση, έστω και αθέλητη, εγγράφεται στο ενεργητικό της Κυβέρνησης. Κάθε μήνας που περνάει άπρακτα σημαίνει εξοικονόμηση 21-35 εκατομμύρια δολάρια ποσό που αντιστοιχεί στο μηνιαίο τόκο των χρημάτων της αγοράς. Το ποσό αυτό δεν είναι διόλου ευκαταφρόνητο: Αντιστοιχεί με ένα περίπου πανεπιστημιακό νοσοκομείο κάθε μήνα. Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι το νοσοκομείο αναφέρθηκε σαν ένα πρόχειρο στοιχείο για την τάξη μεγέθους της εξοικονόμησης. Συμφωνώ με το άρθρο στο ΑΝΤΙ¹ ότι το επιχείρημα του ΚΚΕ που συγκρίνει τιμές αεροπλάνων και νοσοκομείων είναι τουλάχιστον ανάρμοστο και υπερθεματίζω: ίδιο πνεύμα οικονομίας και διερεύνησης επιπέδων ισορροπίας που να ταιριάζουν με τις δυνατότητες της χώρας και τους στόχους της χωρίς μιμητισμό πρέπει να διέπει και τις αποφάσεις ε-

ξοπλισμού νοσοκομείων, και οποιωνδήποτε άλλων φορέων που εξαρτώνται από ξένη τεχνολογία².

Ίσως να ήταν υπερβολικό να ζητούσαμε έστω και από μια κυβέρνηση της Αλλαγής να αλλάξει τη νοοτροπία των στρατιωτικών τουλάχιστον σε ό,τι αφορά τις τεχνολογικές τους προκαταλήψεις. Ότι υπάρχει προκατάληψη υπέρ της προχωρημένης αεροπορικής τεχνολογίας —και μάλιστα της βιομηχανικής βορειο-Δύσης— είναι σαφές και ξεπερνάει το χώρο των στρατιωτικών τόσο οι γιατροί όσο και οι ερευνητές και τόσο άλλοι χρήστες εργαλείων απαιτούν από την Πολιτεία προηγμένη τεχνολογία αδιαφορώντας για τις θυσίες που συνεπάγεται η απόκτησή της. Άλλωστε, η έννοια της εξάρτησης αποδίδει όχι μόνο το φυσικό μέρος —ανταλλακτικά, συντήρηση— αλλά κυρίως την νοοτροπία. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι επαναπατριζόμενοι ερευνητές αισθάνονται ακυρωμένοι από την έλλειψη τεχνολογικών μέσων, ενώ εκείνο που θα μετρούσε στην αποστολή τους —αν καταλάβαιναν πραγματικά το ρόλο τους στη χώρα— πέρα και από την ανάπτυξη εγχώριας τεχνολογίας είναι τα ποιοτικά άλματα, οι επιστημονικές διαρθρωτικές μεταβολές και η αλλαγή στα επιστημονικά υποδείγματα που δεν εξαρτώνται τόσο από υλικούς όσο από άυλους παράγοντες όπως π.χ. η δυνατότητα επικοινωνίας με άλλους επιστήμονες σε κέντρα φορτισμένα τεχνολογικά και ίσως η μελέτη να ξεπεράσουν τα τεχνικά εμπόδια με δημιουργικότητα.

Η παρένθεση που άνοιξα με τη ζήτηση

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
**ΤΟΥ
ΤΩΤΟ**

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131,
τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ και
Σία», Τσιμισκή 78, Τηλ. 279.720

ψηλής τεχνολογίας δεν είναι άσχετη με το πρόβλημα των αεροπλάνων. Η κυβέρνηση είναι σοσιαλιστική και θα περίμενε κανείς απόπειρες για αντισυμβατική λύση στο πρόβλημα του αμυντικού εξοπλισμού και γενικά της άμυνας της χώρας. Δεν ξέρω τι θα σήμαινε αυτό στην εφαρμογή του, αν υπήρχε δυνατότητα εφαρμογής, αλλά δεν βλέπω και την αναζητήσή της. Σαν κοινός πολίτης θα εφησύχαζα ότι δεν πηγαίνουμε προς την γκάφα του Αιώνα αν η αγορά ήταν περισσότερο διαφοροποιημένη, αν τα αεροπλάνα ήταν σουηδικά, καθέτου απογειώσεως, μιας χρήσεως, επ' ενοικίω, με μεταπώληση, με συμφωνία κοινής εκμετάλλευσης με άλλες χώρες ή οτιδήποτε τέλος πάντων που να ξεφεύγει από τη βαριά και μόνη λύση της τρέχουσας ακριβής αεροναυτικής της Αμερικής και της Γαλλίας. Το ότι προκρίθηκαν και από άλλες χώρες μέσα κι έξω από το ΝΑΤΟ δεν ανακουφίζει διόλου· οι άλλες χώρες δικαιούνται να κάνουν γκάφες, ιδίως αυτές με μεγαλύτερες δυνατότητες.

Παρόλο που την τελική πολιτική ευθύνη έχει η Κυβέρνηση η απόφασή της δεν φαίνεται καθόλου διαφοροποιημένη από τις επιθυμίες της αεροπορίας. Δεν ξέρω πιλότο που να μη θέλει το ταχύτερο, ισχυρότερο και ακριβέστερο τρέχον μηχανήμα. Είναι παρόδοξο αλλά πρώτοι οι πιλότοι λένε ότι ο ανθρώπινος παράγων έχει ελαχιστοποιηθεί, ότι ουσιαστικά η κυριαρχία στον αέρα είναι υπόθεση μηχανών και οργάνων. Έτσι, οποιοδήποτε μίγμα και αν προκριθεί, το παιχνίδι το έχουν κερδίσει οι αρμόδιοι αξιωματικοί, όπως συνήθως γίνεται στα στρατιωτικό - βιομηχανικά συμπλέγματα και τις δικτατορίες όπου συνήθως ο μηχανικός εξοπλισμός του στρατού είναι πολύ πάνω απ' όσο θα προσδιόριζε το αναπτυξιακό τους επίπεδο και οι άλλες ανάγκες της χώρας (π.χ. Ιράν επί Σάχη).

Στην προσπάθεια να μη φανεί μονομερής η Κυβέρνηση ανακοίνωσε και την πρόθεσή της να εξοπλίσει ανάλογα και τα άλλα όπλα.

Αν λογαριαστούν οι δημοσιονομικές θυσίες τότε αυτή η πρόθεση ισοδυναμεί με οικονομική καταστροφή. Δεν είμαι σε θέση να προτείνω τη βέλτιστη οδό των εξοπλισμών αλλά καταλαβαίνω ότι η συνολική διόγκωση του εξοπλισμού δεν υποδηλώνει καμιά λεπτεπίλεπτη στρατηγική αντίληψη. Δεδομένου ότι το κόστος καταστροφής είναι πολύ μικρότερο από το κόστος απόκτησης ενός σύγχρονου όπλου, θα περίμενα οι προσπάθειες εξοπλισμού να μην είχαν σαν σκοπό την ισοπλία ή την υπεροπλία αλλά τη μεγιστοποίηση αυτής της ικανότητας αποτροπής. Έτσι μόνο θα ξεφεύγαμε από τον ανταγωνισμό των εξοπλισμών.

Επιτέλους, όμως, η ανάθεση στον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας του χειρισμού της τελευταίας φάσης της Αγοράς είναι μια σημαντική πολιτική καινοτομία. Φανερώνει το άγχος της κυβέρνησης για τις οικονομικές επιπτώσεις και τη διάθεσή της να κρίνει έστω και την τελευταία στιγμή ευρύτερα τις απαιτήσεις των στρατιωτικών. Είναι κρίμα ωστόσο πως αυτή η καινοτομία στη διαχείριση της προμήθειας δεν θα οδηγήσει σε αλλαγή της στρατιωτικής αντίληψης αλλά μόνο σε βελτιώσεις του αντισταθμιστικού οφέλους. Ο Αναπτυξιακός υπουργός δεν καλείται για την επίλυση του κλασικού διλήμματος «όπλα ή βούτυρο» αλλά για τη σύνδεση των μερών του σε «όπλα και βούτυρο».

Τα οφέλη αυτά, απ' όσο έγινε γνωστό στον Τύπο, είναι άλλης, πολύ μικρότερης τάξης μεγέθους από το αρχικό κόστος. Μάλλον ισοδυναμούν απλώς με μια μικρή έκπτωση πάνω στην τιμή, άλλωστε προς τι οι εταιρείες να υποβληθούν σε μεγαλύτερες θυσίες όταν έχουν ήδη διαμορφωμένη αγορά; Όσο κι αν είναι θετικό να κινητοποιούνται περισσότεροι μεσάζοντες για επενδύσεις στη χώρα είναι βέβαιο ότι εν τέλει δεν πρόκειται η Ελλάδα να γίνει απ' αυτούς τους εξοπλισμούς ένα απέραντο εργοτάξιο.

Τόσο από την πλευρά της στρατηγικής και των στρατιωτικών επιλογών όσο και α-

πό την πλευρά των αντισταθμιστικών ωφελημάτων υπάρχει επιτακτική ανάγκη διαλόγου. Σε πολλά έντυπα ειδικά και γενικά διατυπώθηκαν αντιρρήσεις. Πώς αντιμετωπίζονται από την κυβέρνηση; Με αδιαφορία. Προστατευμένη από τον εθιμικό κανόνα των τελευταίων ετών ότι η αντιπολίτευση δέχεται ασυζητητί οποιοδήποτε έξοδο για την Άμυνα, διάλεξε να συσκέπτεται μόνη της. Ο διάλογος μέσα στη Βουλή, μετά από κατάθεση όσων εκθέσεων και οικονομοτεχνικών μελετών δεν είναι άκρως απόρρητες, θα έδινε στον κοινό πολίτη μιαν αίσθηση ασφαλείας ότι ακούστηκαν όλες οι πλευρές διεξοδικά, και όλες, και οι εξωκοινοβουλευτικές ακόμα, ανέλαβαν τις ευθύνες των απόψεών τους. Σε ένα τέτοιο διάλογο υπάρχει ένα ενδιαφέρον ιστορικό προηγούμενο, η συζήτηση στη Βουλή του 1928-32 για τη σημασία του αεροπλάνου στην άμυνα, ενόψει αγοράς. Η εισήγηση του Βενιζέλου εντυπωσιάζει με την αναλυτική της επεξεργασία και με την διεισδυτικότητά της.

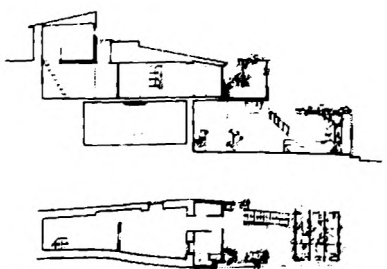
Θα ήταν ευχής έργο να διδάξει η σημερινή κυβέρνηση τον ουσιαστικό διάλογο σε θέματα εθνικά που περιέχουν το πρόβλημα του κοινωνικού κόστους - οφέλους ξεκινώντας από την προμήθεια των αεροπλάνων. Πέραν του διδακτικού μέρους, πολύ χρήσιμο πολιτικά για τον τόπο, θα ήταν και μια ευκαιρία επίδειξης αποφασιστικότητας για κατανάλωση από τη γειτόνα. Συνήθως τα ανοιχτά χαρτιά είναι η πιο κατάλληλη πολιτικοστρατιωτική επιλογή, η υπερ-στρατηγική για τη διασφάλιση των συμφερόντων της χώρας.

21 Οκτωβρίου 1984

1. ANTI 14/9/84. Ο Στρατιωτικός μνημονεύει και τους τόκους χωρίς όμως να χρειάζεται. Κάθε χρηματικό ποσό μπορεί να κινηθεί ισοδύναμα μέσα στο χρόνο —προσθαφαιρώντας ανάλογα για το μέλλον ή το παρελθόν— με συνυπολογισμό του τόκου (κόστους κεφαλαίου).

2. Αυτές τις μάλλον αμφιλεγόμενες θέσεις υποστήριξα και στο συμπόσιο για την υγεία που οργάνωσε το ANTI τον Απρίλιο.

ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΣΠΙΤΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»

Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

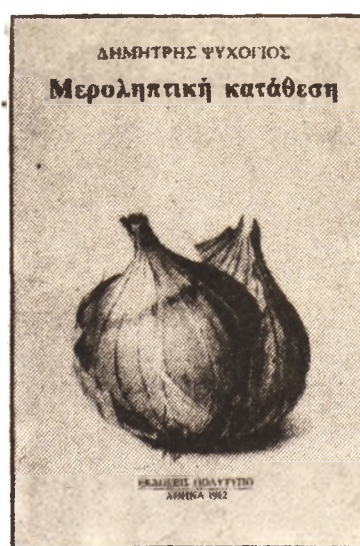
ΠΕΤΡΟΣ
ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ
Συνήγορία της
παραλογοτεχνίας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ» Δεινοκράτους 131 • τηλ. 72.29.237

ΘΕΣ/ΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία» • Τσιμισκή 78 • τηλ. 279.720

ΔΗΜΗΤΡΗΣ
ΨΥΧΟΓΙΟΣ
Μεροληπτική
Κατάθεση

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Εκδότης:

Μιχάλης Μοδινός

Δι/τής Σύνταξης:

Ηλίας Ευθυμίουπουλος

Γραμματεία Σύνταξης:

Δημήτρης Παπαϊωάννου, Γιάννης Σχίζας Κίμων Χατζημπίρος Σ. Παπασηλιόπουλος

Ξ. Κόζαρης, Μηχ. Ηλεκτρολόγος

Σ. Κούλογλου, Δημοσιογράφος

Α. Λασκαράτος, Ωκεανογράφος

Τ. Λεγάκις, Βιολόγος

Α. Λεοντίδου, Πολεοδόμος

Α. Λουλούδης, Γεωπόνος

Ν. Μάργαρης, Οικολόγος

Χ. Μπεζαντέ, Πολεοδόμοι

Χ. Ορφανίδης, Οικονομολόγος

Π. Παναγιωτίδης, Ωκεανογράφος

Α. Παπαγιαννάκης, Χημικός

Μ. Παπαγιαννάκης, Οικονομολόγος

Σ. Παπαρηγορίου, Υγιεινολόγος

Π. Πλαγιαννάκος, Χημ. Μηχανικός

Γ. Ράλλης, Ενεργειολόγος

Ε. Στάθη, Ακουστικός

Ν. Σταυροπούλου, Χημικός

Σ. Τσαγκαρουσιάνος, Δημοσιογράφος

Μ. Τρεμόπουλος, Δημοσιογράφος

Γ. Τρούμπης, Δημοσιογράφος

Γ. Τσεκούρας, Χωροτάκτης

Σ. Χαϊκάλης, Δημοσιογράφος

Σ. Ψύχας, Φοιτητής

Δ. Ψυχογιός, Κοινωνιολόγος

Καλλιτεχνική Επιμέλεια:

Δημήτρης Νίκας

Μηνιαία επιθεώρηση: Έκδοση της **Εταιρείας**

Οικολογίας & Ανάπτυξης, Μαυρομιχάλη 39, τηλ. 36.19.837.

Συνδρομές: Εσωτερικού 1.000 δρχ. φοιτητικές 750 δρχ., Υπηρεσιών 2.500 δρχ., εξωτερικού 400 δρχ. επί των ανωτέρω τιμών.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΣΚΟΠΙΟ

- 12. De Profundis
- 14. Η καλή τηλεόραση θα πέσει από τον ουρανό
- 16. Πορεία προς το λαό
- 20. Η μόνη λύση είναι η Mitsoubishi;
- 22. Η τρωτή πλευρά του Άρη
- 24. Η ραδιενέργεια ταξιδεύει
- 26. Ενδοαστική αποκέντρωση
- 28. Νέες εργασιακές σχέσεις
- 29. Ερμηνεύοντας την κρίση-Συνέντευξη
- 30. Τα παράδοξα της παραγωγικότητας
- 32. Τα αδιέξοδα της γεωργίας

Ν.ΜΑΡΓΑΡΗΣ
Σ.ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ
Χ.ΜΠΕΖΑΝΤΕ
Η.ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ
Α.ΛΟΥΛΟΥΔΗΣ
Η.ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ
Α.ΛΕΟΝΤΙΔΟΥ
Σ.ΧΑΪΚΑΛΗΣ
Γ.ΣΧΙΖΑΣ
Μ.ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
Γ.ΣΧΙΖΑΣ

ΦΥΣΗ

- 33. Φάλαινες στα ελληνικά νερά

Γ.ΠΟΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙΚΟΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

- 36. Ανταρκτική, η τελευταία ήπειρος

R.WILSON

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

- 43. Στον κόσμο της σιωπής

Κ.ΧΡΗΣΤΟΥ

ΤΕΧΝΕΣ

- 50. Το ταξίδι της Ευδοκίας

Σ.ΤΣΑΓΚΑΡΟΥΣΙΑΝΟΣ

ΕΠΑΡΧΙΑ

- 57. Ανταπόκριση από την Σταυρούπολη

Χ.ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ

ΕΝΕΡΓΕΙΑ

- 62. Λιθάνθρακας, η εύκολη λύση

Γ.ΡΑΛΛΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ

- 70. Έλληνες και Ρωμαίοι περιβαλλοντολόγοι

D.H.HUGHES

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

- 76. Βόμβα η πιθανότητα του λάθους

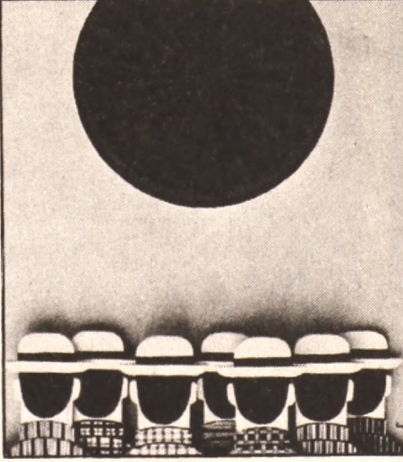
Κ.ΤΣΙΠΗΣ-Η.ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ

50

**Συζήτηση
με τον Αλ. Δαμιανό**

46

Εκθεση Γαΐτη

70

Οι πρώτοι οικολόγοι

Αναζητούνται άλλοθι ή διέξοδοι;

της Άννυς Βιτσέντζου

Η συνάντηση του χριστιανοδημοκράτη προέδρου του Ελ Σαλβαδόρ με την ηγεσία του ένοπλου ανταρτικού κινήματος της χώρας, οι επικείμενες εκλογές στη Νικαράγουα, και το ξαφνικό ενδιαφέρον για το ειρηνευτικό σχέδιο των χωρών της Κονταδόρα, παρά τον χαρακτηρισμό τους από τον Τύπο ως γεγονότα ιστορικής σημασίας, θα αποδειχθούν σύντομα κινήσεις άνευ ιδιαίτερης σημασίας, και να γιατί:

Σχέδιο ειρήνης «Κονταδόρα»

Πριν 20 μήνες, στο παναμαϊκό νησί Κονταδόρα, η Βενεζουέλα, ο Παναμάς, το Μεξικό και η Κολομβία αποφάσισαν ν' αναλάβουν ρόλο μεσολαβητή, στις εσωτερικές διαμάχες των πέντε κρατών της Κεντρικής Αμερικής. Η «ομάδα της Κονταδόρα», αποτελούμενη από κράτη των οποίων οι κυβερνήσεις αντιμετώπιζαν —και αντιμετώπιζουν— σοβαρά εσωτερικά προβλήματα, διάλεξαν επιπλέον για συνομιλητές, τους υπουργούς εξωτερικών των πέντε κρατών της Κεντρικής Αμερικής (Κόστα Ρίκα, Νικαράγουα, Ονδούρα, Ελ Σαλβαδόρ και Γουατεμάλα), οι οποίοι —για λόγους εγγενείς—, ελάχιστη εξουσία διέθεταν, και πάντως όχι την εξουσιοδότηση από το σύνολο του πληθυσμού.

Η «ομάδα Κονταδόρα», έμοιαζε έτσι εξ' αρχής, μ' αυτό που ήταν το 1973 η Διάσκεψη της Γενεύης για την Εγγύς-Ανατολή: Μια έγκυος, που κυοφορεί κάποια διαδικασία, η οποία όμως εκτυλίσσεται αλλού.

Παρά ταύτα, το Σεπτέμβριο του 1983, η «ομάδα Κονταδόρα» συμφώνησε με τα ενδιαφερόμενα πέντε κράτη της περιοχής, στην εκπόνηση ενός ειρηνευτικού σχεδίου, 21 σημείων, το οποίο όμως, στην τελική του μορφή, βασίζεται σε μια *συμμε-*

τρική αντίληψη της κρίσης.

Ιδού τα βασικά του σημεία: Διακοπή των εξοπλισμών, απαγόρευση εγκατάστασης ξένων στρατιωτικών βάσεων, μείωση ή και άρση της παρουσίας ξένων στρατιωτικών συμβούλων, απαγόρευση εμπορίας όπλων ή άλλων ενεργειών που αποσκοπούν στην αποσταθεροποίηση καθεστώτων της περιοχής, και τέλος, εκτιμήσεις για την «τελειοποίηση δημοκρατικών, αντιπροσωπευτικών και πλουραλιστικών συστημάτων».

Από την πλευρά της Νικαράγουα, όλα αυτά απευθύνονταν στην Κόστα - Ρίκα και στην Ονδούρα, απ' όπου εξορμούν οι «κόντρας» εναντίον της.

Για τις κυβερνήσεις του Σαλβαδόρ, και της Ονδούρας, πρόκειται για μέτρα που πρέπει να εφαρμοστούν άμεσα στην περίπτωση της Νικαράγουα και της Κούβας.

Η *ανάλυση της «ομάδας Κονταδόρα», στηριγμένη στη συμμετρία των παραχωρήσεων, των επιθέσεων και των αιτιών της κρίσης, μένει ακάλυπτη μπροστά στην ασυμμετρία του συσχετισμού των δυνάμεων*: Ακόμη κι αν αληθεύουν όσα λένε οι ΗΠΑ και το Ελ Σαλβαδόρ για την υποστήριξη από τη Νικαράγουα του «Δημοκρατικού Επαναστατικού Μετώπου» και του «Εθνικοαπελευθερωτικού Μετώπου Φαραμπούντο Μαρτί», και την υποχρέωσαν —βάσει του σχεδίου— να σταματήσει, ο πόλεμος στο Σαλβαδόρ θα συνεχιζόταν. Αν οι Αμερικανοί σύμβουλοι έφευγαν, κι αν οι ΗΠΑ διέκοπταν την παροχή όπλων στο Σαλβαδόρ, το αντάρτικο θα επικρατούσε πολύ γρήγορα, με ή χωρίς την υποστήριξη των Σαντινίστας. Ενώ, αν η αμερικανική και ονδουριανή βοήθεια στους «κόντρας» σταματούσε, ίσως να εξαφανίζονταν τελείως οι αντεπαναστάτες από τη Νικαράγουα. Τουλάχιστον σαν

στρατιωτική δύναμη.

Με δυο λόγια, η συμμετρία του σχεδίου της Κονταδόρα, όρος της ύπαρξής του, ήταν και αιτία της αδυναμίας του. Κοιμόταν λοιπόν για μήνες στα συρτάρια, για να ανασυρθεί πρόσφατα, όταν συνδυάστηκε η ανάγκη της ρηγκανικής εξωτερικής πολιτικής για κάποιο μέγκ-απ χρώματος ειρηνευτικής προσπάθειας, με τα ελάχιστα περιθώρια πρωτοβουλιών που μπορούσαν ξαφνικά να εκμεταλλευτούν τα ενδιαφερόμενα κράτη της Κεντρικής Αμερικής, εν ώρα αμερικανικών εκλογών.

Πρώτη η Νικαράγουα, ενώ μέχρι τώρα δισταζε, —για τους λόγους που προαναφέρθηκαν—, να προσυπογράψει το σχέδιο ειρήνης, δήλωσε πως συμφωνεί: Αν επανεκλεγεί ο Ρήγκαν, έχει πάντα να φοβάται, την εισβολή Αμερικανών, ενώ αν ισχύσει το ειρηνευτικό σχέδιο της Κονταδόρα, οι ΗΠΑ δύσκολα θα δικαιολογήσουν μια ενδεχόμενη ανοιχτή επέμβαση. Οπότε τι έγινε; Με το που συμφώνησε και η Νικαράγουα στην υπογραφή του σχεδίου ειρήνης, οι ΗΠΑ άλλαξαν γνώμη. Γιατί να παραιτηθούν από τη δυνατότητα εκπαίδευσης και υποστήριξης των «κόντρας» στη Νικαράγουα; Γιατί να διακόψουν τη βοήθειά τους στο Ελ Σαλβαδόρ, και γιατί ν' αποχωρήσουν από την Ονδούρα;

Έβαλαν, λοιπόν, την Ονδούρα και το Σαλβαδόρ να ζητήσουν τροποποιήσεις, ενώ όταν διαπίστωσαν πως το σχέδιο Κονταδόρα, έχει την έγκριση και της Κούβας, όπως επίσης και τις ευχές των Δέκα υπουργών Εξωτερικών, που εκφράστηκαν στην πρόσφατη σύσκεψη στην Κόστα - Ρίκα, το είπαν ανοιχτά, δια στόματος Σουλτς στις 11 Οκτωβρίου: Οι ΗΠΑ απαιτούν να μην πιαστούν κορόιδα από τη Νικαράγουα (Σ.Σ.: διότι εκείνο που τις ενδιαφέ-

ρει, δεν είναι η ειρήνη στην περιοχή, αλλά η ανατροπή των Σαντινίστας).

Ο ρόλος της Ουάσιγκτον ήταν και είναι καθαρός, ενώ της Νικαράγουα λιγάκι πιο περίπλοκος.

Εκλογές στη Νικαράγουα

Η απρόσμενη συμφωνία της με το σχέδιο της ομάδας Κονταδόρα, δεν αποσκοπούσε μόνο στο να εξασφαλιστεί η ίδια από μια ενδεχόμενη ανοικτή αμερικανική επέμβαση. Υποδηλώνοντας διάθεση συμμετοχής στις ειρηνευτικές προσπάθειες, επιβραβεύτηκε —όπως το ήλπιζε— από τους Δέκα Ευρωπαίους, και είναι γεγονός, ότι η διεθνής συμπαράσταση, της είναι ακόμα πιο πολύτιμη, από τις συνακόλουθες ευρωπαϊκές πιστώσεις.

Οι Σαντινίστας όμως, ενδιαφέρθηκαν για το ειρηνευτικό σχέδιο, και για έναν επιπλέον λόγο: το «Κονταδόρα» απαιτεί και στις πέντε κεντροαμερικανικές χώρες, τη διεξαγωγή ελεύθερων εκλογών υπό την εποπτεία μιας διεθνούς επιτροπής ελέγχου.

Στη Νικαράγουα, υπάρχει ωστόσο ένα κάποιο πρόβλημα: Οι Σαντινίστας διοργανώνουν εκλογές, στις οποίες —καλώς ή κακώς— είναι μοναδικοί υποψήφιοι, κι αυτό, —καλώς ή κακώς—, δεν κολλάει πολύ στην παράγραφο περί ελευθέρων εκλογών όπως τις εννοεί το σχέδιο Κονταδόρα.

Η ερμηνεία της Νικαράγουα, όχι μόνο δίνει λαβές για... κακεντρεχή σχόλια από Σαλβαδόρ, Ονδούρα, ΗΠΑ κτλ., αλλά αποδυναμώνει κιόλας το σχέδιο ειρήνης, αφού αγνοεί τη βασική του αρχή: να εφαρμοστεί κατά γράμμα, από όλες τις κυβερνήσεις.

Οπότε τι; Οι εκλογές θα γίνουν, —προς τι άραγε, αφού, οι Σαντινίστας θα επανεκλεγούν, οι «κόντρας» θα συνεχίσουν τη δράση τους, και η Ουάσιγκτον θα διατηρήσει τη θέση της περί «αυταρχικού καθεστώτος» στη Νικαράγουα, ενισχυμένη.

«Πρωτοβουλία» Ντουάρτε

Καθόλου «ιστορικό γεγονός», θα αποδειχθεί ωστόσο και το τρίτο συμβάν αυτής της εποχής στην Κεντρική Αμερική, η πρόσφατη κίνηση δηλαδή του Ντουάρτε, να συναντήσει τους αντάρτες, επειδή, —όπως και το σχέδιο Κονταδόρα, όσο και οι εκλογές στη Νικαράγουα—, αποτελεί κι αυτή μάλλον έναν άλλοθι, παρά ειλικρινή αναζήτηση διεξόδου στην τραγωδία του Σαλβαδόρ.

Ο Ναπολεόν Ντουάρτε, «καθαρή βιτρίνα» της ρηγκανικής πολιτικής στην Κεντρική Αμερική, αντλεί το όποιο κύρος του, επειδή σαν Χριστιανοδημοκράτης, προτιμήθηκε από τους υπόλοιπους ακροδεξιούς υποψήφιους για το προεδρικό αξίωμα, σε εκλογές του περασμένου Μάη, όπου ο πληθυσμός του Σαλβαδόρ, με πέντε χρόνια εμφυλίου, και 50.000 νεκρούς, πήγε απαυδισμένος, να ψηφίσει.

Ο κ. Ντουάρτε, λοιπόν, αφού πήρε εγγυήσεις από τις ΗΠΑ, ότι θα ελέγχει —μέχρι να ολοκληρώσει την αποστολή του—, τον κυβερνητικό ακροδεξιό στρατό (που μια ζωή τα συμφέροντα της ολιγαρχίας «14 οικογενειών» υπηρετούσε), ξεκίνησε να συναντήσει στην πόλη Λα Πάλμα, την ένοπλη ηγεσία αριστερών, σοσιαδημοκρατών, και καθολικών, που έχει περάσει στο αντάρτικο —εν μέρει από το '70— και καθολικά από το 1980.

Τι είχε το θράσος να τους προτείνει; Να παραδώσουν τα όπλα, και να περιμένουν φρόνιμα τις εκλογές, που υπολογίζει να μαγειρέψει τον ερχόμενο Μάρτη, και στις οποίες θα μπορούν να συμμετέχουν. Υπό ποιους όρους, και τι θα γίνει με την οργισμένη ανάμιξη της ΣΙΑ κουβέντα.

Το γεγονός αυτό, προβλήθηκε με τυμπανοκρουσίες από όλο σχεδόν το φάσμα του ξένου —τουλάχιστον— Τύπου, ως «θαυμάσια πρωτοβουλία του Ντουάρτε, κι ελπίδες ειρήνευσης στο Σαλβαδόρ». Υπερβολές. Από την πρώτη στιγμή της εκλογής του, τόσο το «Δημοκρατικό Επαναστατικό Μέτωπο», όσο και το «Εθνικοα-

πελευθερωτικό Μέτωπο Φαραμπούντι Μαρτί», ζητούσαν επίμονα αυτή τη συνάντηση, όχι μόνο προκειμένου ν' αναγνωρισθούν μ' αυτό τον τρόπο επίσημα σαν παράλληλη εξουσία, αλλά και για να υποβάλουν την πρόταση μιας κυβέρνησης εθνικής ενότητας, που την ονομάζουν «πρωτοβουλία κυβέρνησης διευρυμένης συμμετοχής», και η οποία θα μπορεί να αναλάβει την προετοιμασία αντιπροσωπευτικών εκλογών.

Ο Ντουάρτε αρνήθηκε, και το μόνο που συμφώνησαν οι δύο πλευρές, είναι να ξανασυναντηθούν το Νοέμβριο.

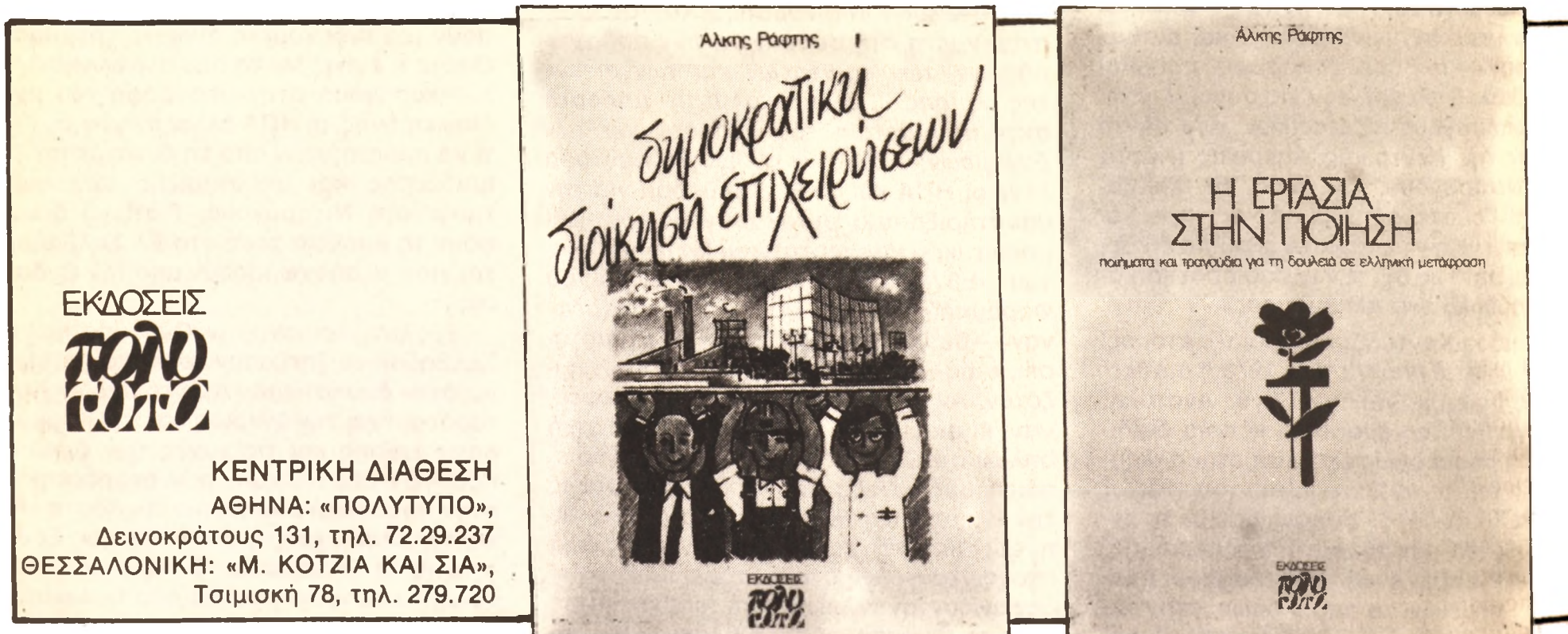
Ο Ρήγκαν βρήκε, έτσι, την ευκαιρία να πει σ' όσους τον ακούν, «κοιτάξτε πώς ο Ντουάρτε διαπραγματεύεται με τους αντάρτες, ενώ οι Σαντινίστες ούτε που τ' σκέφτονται στη Νικαράγουα να κάνουν τι ίδιο».

Ενώ ο Ντουάρτε ισχυροποίησε το κύρος του και αποστόμωσε κατά κάποιο τρόπο τις ακροδεξιές συμμορίες, αποκαλύπτοντας, ότι η κεντροαμερικανική πολιτική της ρεπουμπλικανικής κυβέρνησης δεν οδηγεί απαραίτητα σ' ένα «νέο Βιετνάμ».

Συμπερασματικά: Ούτε ο Ντουάρτε, ούτε το σχέδιο Κονταδόρα, αλλά ούτε οι επικείμενες εκλογές στη Νικαράγουα μπορούν να διαφοροποιήσουν ουσιαστικά τι από καιρό διαμορφωμένο σκηνικό της Κεντρικής Αμερικής.

Αν, ωστόσο, το αντάρτικο στο Σαλβαδόρ καταφέρει να διατηρήσει για ένα μακρύτερο χρονικό διάστημα, το τωρινό επίπεδο πιέσεων προς τον Ντουάρτε και οι Σαντινίστας επιτύχουν στις προσπάθειες κοινωνικής συμφιλίωσης (στον ιδιωτικό τομέα, Τύπο, Εκκλησία, εκλογές κτλ. κυρίως δε, αν η επανάσταση στη Νικαράγουα μπορέσει να επανακτήσει τη διεθνή υποστήριξη, και να τη μετασχηματίσει σε πράξεις —όπλα, πιστώσεις, πετρελαϊκές προμήθειες κτλ.—, ίσως τότε η δύναμη των μεν, και η αδυναμία των άλλων, υποχρεώσει τον καθένα να υπολογίσει αλλιώς τα πράγματα.

[

Τζωρτζ Ουάλλας: η ώρα της ακροδεξιάς.

Λίγες ακόμα μέρες απομένουν μέχρι τις 6 Νοεμβρίου για να λήξει η προεκλογική εκστρατεία στις ΗΠΑ, η πιο αθόρυβη και ανούσια που έχει παρατηρηθεί τις τελευταίες δεκαετίες.

Αθόρυβη, γιατί ποτέ ίσως άλλοτε η προσωπικότητα των δύο υποψηφίων δεν παρουσίαζε τόσο μικρό ενδιαφέρον. Και ανούσια, γιατί ποτέ ίσως το διεθνές πολιτικό σκηνικό δεν ήταν τόσο καλά στημένο, χωρίς προοπτικές διεξόδων, αλλά και χωρίς νέες ιδέες που θα μπορούσαν να στηρίξουν ένα κάποιο νέο όραμα. Τουλάχιστον σε ό,τι αφορά στη Γηραιά Ήπειρο.

Η πρώτη πενταετία Ρήγκαν σημάδεψε σχεδόν καθοριστικά το μέλλον και το ρόλο της Ευρώπης μέχρι το τέλος αυτού του αιώνα. Η πολιτική των «παιδιών από την Καλιφόρνια», (η πρώτη φουρνιά αμερικανών πολιτικών που σχεδόν δεν τους συνδέει τίποτα, ούτε σαν καταγωγή, ούτε σαν κουλτούρα με την Ευρώπη), απέδωσε στις ΗΠΑ, στην «καμπούρα» όμως της Ευρώπης. Η Γηραιά κυρία των ηπείρων αναγκάστηκε να ξεχάσει πολύ γρήγορα το ρόλο της συμπτωταγωνίστριας στη διεθνή σκηνή και να περιοριστεί στον άβολο και άχαρο ρόλο του «μπάτλερ» των ΗΠΑ, δυσφορώντας και αντιδρώντας βέβαια, αλλά αποδεχόμενη στην πράξη ότι είναι πια η περιφέρεια της μητρόπολης, μια άλλη επαρχία του «δυτικού κόσμου» των ΗΠΑ.

Τα παιδιά της Καλιφόρνιας κατόρθωσαν μέσα σε μια πενταετία να φέρουν τα πάνω κάτω: για πρώτη φορά στη μεταπολεμική ιστορία οι ΗΠΑ δεν χρηματοδοτούν τον υπόλοιπο κόσμο, αλλά το αντίθετο. Για πρώτη φορά η φτωχή Ευρώπη, που γίνεται ολοένα φτωχότερη, χρηματοδοτεί την πλούσια, που γίνεται πλουσιότερη, Αμερική. Η φτωχή ευρωπαϊκή περιφέρεια στηρίζει και προωθεί την ανάκαμψη και την αύξηση του πλούτου της μητρόπολης, ενώ η ίδια χάνει συνεχώς και αδιακόπως το τραίνο της ανάκαμψης, του βιομηχανικού εκσυγχρονισμού και της ανταγωνιστικότητας. Με συνέπειες, που ξεπερνούν κατά πολύ το στενό οικονομικό τομέα και ανάγονται σε κύριο πολιτικό πρόβλημα.

Ποιος δεν έχει αποδεχτεί πια ότι το πείραμα της σοσιαλιστικής διαχείρισης της κρίσης, όπου έγινε απόπειρα να εφαρμοστεί μέσα στην τελευταία πενταετία, έχει περίπου αποτύχει. Στη Γαλλία, την Ελλάδα και σ' αυτήν ακόμα την Ισπανία με τις

Η Επαρχία της Ευρώπης μπροστά στη Μητρόπολη των ΗΠΑ

της Κύρα Αδάμ

αυτοδύναμες κυβερνήσεις των σοσιαλιστικών κομμάτων, το σοσιαλιστικό πείραμα μπαίνει σταθερά πια στα συρτάρια του χρονοντούλαπου για να δώσει τη θέση του σε μια αγωνιώδη προσπάθεια σωστής ή σωστότερης διαχείρισης της κρίσης. Η ευρωπαϊκή Δεξιά αρχίζει να φοράει το κουστούμι του φιλελευθερισμού «MADE IN USA», που δεν της πάει ούτε και της πέφτει καλά. Ενώ στο παρελθόν σε εποχές οικονομικής κρίσης και ανεργίας απαιτούσε περισσότερο κράτος τώρα μπροστά στα «σκέρτσα» της εξοντωτικής αμερικανικής πολιτικής, φαίνεται να θέλει περισσότερη ανταγωνιστικότητα, μεγαλύτερη ακόμα ιδιωτική πρωτοβουλία, λιγότερο κράτος. Η ευρωπαϊκή Αριστερά καταλαβαίνει ότι η κρατική διοίκηση δεν μπορεί να είναι ο κύριος μοχλός της κοινωνικής αλλαγής που επικαλείται και αναζητά «τη δεύτερη φάση της αριστεράς», ενώ παράλληλα συμπεριφέρεται αρκετές φορές σαν να έχει ξεχάσει ότι είναι η αριστερά.

Με το δόγμα «ο καθένας για τον εαυτό του» η Δυτική Ευρώπη και πολύ περισσότερο οι αριστερές της δυνάμεις έχουν ξεχάσει τα μικρά αλλά πολύτιμα όπλα τους απέναντι στη Μητρόπολη. Έχουν ξεχάσει το διάλογο Βορρά-Νότου, έχουν ξεχάσει την «ευρωπαϊκή συνεργασία», με εξαίρεση τις κάποιες στενές προσπάθειες της Γαλλίας και της Δ. Γερμανίας, που όμως δεν έχουν αποδώσει.

Και, βέβαια, έχουν φροντίσει να «ξεχάσουν» το τεράστιο πρόβλημα των σχέσεων Ανατολής Δύσης, αφήνοντας σχεδόν ολόκληρο το πεδίο ελεύθερο στους δύο μεγάλους, τις ΗΠΑ και την ΕΣΣΔ να χειρι-

Σπάιρο Άγκνιου: εδώ η κυρία Πρόεδρου του κλείνει ματάκι.

στούν όπως θέλουν τα σενάρια του σύγχρονου ψυχρού πολέμου.

Και αυτά ακόμα τα δειλά βήματα μιας «γουεσπολίτικ» που επιχείρησε πρόσφατα η Ανατολική Γερμανία του Χόνκερ φρόντισαν οι Δυτικοευρωπαίοι να εξαφανιστούν χωρίς να αφήσουν ίχνη πίσω τους, με μόνο «αντίβαρο» τις υποτονικές επισκέψεις του Γιάνος Καντάρ και του Νικολαέ Τσαουσέσκου στο Παρίσι και στη Βόννη αντίστοιχα.

Επιβεβαιώνοντας, έτσι, και παρά τις φραστικές διαμαρτυρίες τους, το νέο δόγμα της σοβιετικής πολιτικής στην Ανατολική Ευρώπη, που θα μπορούσε να συμπυκνωθεί στο «κάνετε ότι σας λέω, αλλά μην κάνετε αυτό που κάνω εγώ».

Ο Ροκφέλερ σε προεκλογική συγκέντρωση, σαν υποψήφιος Πρόεδρος.

Κόβοντας έτσι τους ασθενείς ομφάλιους λώρους που συνδέουν την Ανατολική και τη Δυτική Ευρώπη στο τεράστιο θέμα των πυρηνικών εξοπλισμών στο ευρωπαϊκό έδαφος, αφού όχι μόνον δεν ματαιώθηκαν οι αποφάσεις για την εγκατάσταση των αμερικανικών πυραύλων, αλλά αντίθετα όλα δείχνουν ότι θα υπάρξει και «δεύτερος γύρος» με την εγκατάσταση και άλλων, σε αντιστάθμισμα των σοβιετικών τούτη τη φορά πυραύλων Κρουζ, που το αμερικανικό πεντάγωνο επιμένει σκίζοντας τα ιμάτιά του ότι υπάρχουν και τοποθετούνται.

Αλλά, και έτσι να είναι το πράγμα, η «μάχη της Ευρώπης» για τους πυρηνικούς πυραύλους στο έδαφος της έχει μάλλον χαθεί. Οι δύο μεγάλοι, με τη θεαματική προσπάθεια «κάποιας αποκατάστασης» των σχέσεών τους, (με τον «συμβιβαστικό» λόγο του Ρήγκαν στον ΟΗΕ, την επίσκεψη Γκρομύκο στο Λευκό Οίκο και την ολιγόλογη συνέντευξη Τσερνιένκο στην Ουάσιγκτον Ποστ) δείχνουν να έχουν ξεπεράσει κατά πολύ τις διαφορές τους στη γη και να προσπαθούν πλέον να δουν αν μπορούν να «συμβιώσουν αξιοπρεπώς» στο διάστημα με μια διαστημική συμφωνία για τους εξοπλισμούς τους στο χώρο αυτό. Με έναν σίγουρο θεατή: την Ευρώπη, Ανατολική και Δυτική να θαυμάζει την «εξέλιξη» και τις εφιαλτικές προόδους της νέας τεχνολογίας, που γίνονται βέβαια και γι' αυτήν, αλλά που δεν μπορεί ούτε καν να τις αγγίζει.

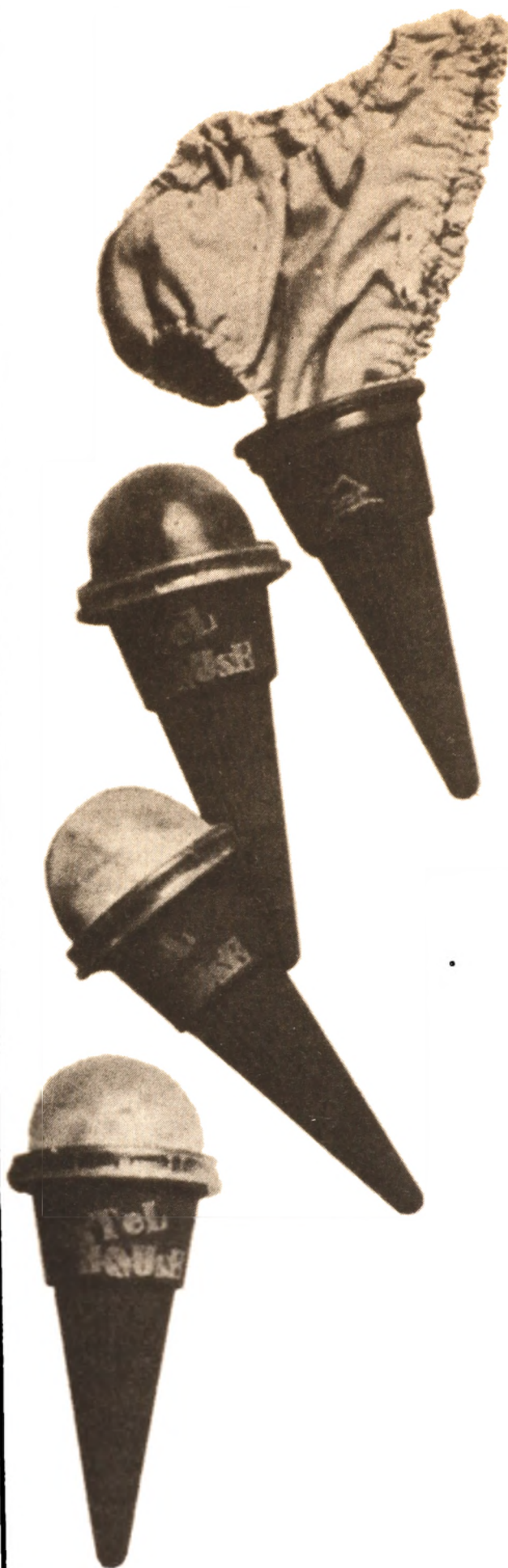
της Άντειας Φραντζή

Δεν είναι η πρώτη φορά που το ANTI καταπιάνεται με το θέμα της κατανάλωσης. Παλαιότερα, από τις στήλες μας, ο συνεργάτης Διονύσης Σκάλος, αποπειράθηκε την απομυθοποίηση και υπονόμηση της διαφήμισης. Ο καταναγκασμός της υπερπροσφοράς, αλλά και της άμεσης ή έμμεσης διαφήμισης που ασκείται μέσα από τα έντυπα —ιδιαίτερα από αυτά που απευθύνονται προς τις γυναίκες— πολλαπλασιάζει τη δράση της «μόδας», επαυξάνει την κτητική διάθεση που έτσι κι αλλιώς έχει ο μικροαστός —και όχι μόνο— και ωθεί προς αντιπαραγωγικές επενδύσεις. Επίσης, εξωθεί τους ανθρώπους σε όλο και πιο αλλοτριωμένη σχέση με τις επιθυμίες τους, μιας και οι γνήσιες επιθυμίες στην ουσία χάνονται μέσα στην τυποποίηση της γενικευμένης επιθυμίας προς κτήση αγαθών και μάλιστα συγκεκριμένων, σινιέ, της μόδας, κτλ.

Ο θρίαμβος του «άχρηστου» είναι η μεγαλύτερη πρόκληση της κατανάλωσης, παρόλο που τα περισσότερα αγαθά παρουσιάζονται συστηματικά ως αναγκαία. Η κατασκευή αναγκών οδηγεί προς όλο και πιο εντατική, προσήλωση στην εργασία ή τις εργασίες, μετατρέπει τον άνθρωπο αποκλειστικά σε εργαζόμενο που αυτοεξαντλείται στην εναγώνια οικονομική του άνοδο για να καλύψει τις νέες, όλο και αυξανόμενες ψευδο-ανάγκες του. Το πρόσωπο εξαφανίζεται για να παραχωρήσει τη θέση του στη γένικευμένη εικόνα του καταναλωτή. Τα προσφερόμενα «αγαθά» συχνά παρουσιάζονται ότι διευκολύνουν τη ζωή μας, είναι υποτιθέεται πρακτικά και μας αποδίδουν, θεωρητικά, τον ελεύθερο χρόνο για να ασχοληθούμε με τα άλλα, τα σημαντικά· τα οποία, όμως, μέσα σ' αυτή τη διαδικασία χάνονται και εξαργυρώνονται ακριβώς με τον ίδιο τρόπο που ο χρόνος ανταλλάσσεται με το ισοδύναμό του χρήμα, που φέρνει την «ευημερία». Ο καπιταλιστικός φαύλος κύκλος, το δόκανο του εκσυγχρονισμού, ο οριστικά χαμένος παράδεισος του τεχνολογικού ονείρου.

Το περιβάλλον, όμως, μέσα στο οποίο ανθούν όλα αυτά τα υποτιθέμενα «αγαθά» παρουσιάζεται ως περιβάλλον ευημερίας και άνεσης. Συνδυάζεται με την κοινωνική άνοδο και είναι ένα περιβάλλον συχνότατα εισαγόμενο. Το ίδιο ξένη και εισαγόμενη είναι και η «ευτυχία» που μας παρέχει.

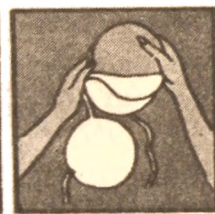
Ένα πολύ χρήσιμο πράγμα

● Απ' το παγωτό χωνάκι, τρέξτε στην κατάψυξη. Εκεί θα βρείτε τις δύο θήκες με την ειδική ουσία, που θα βάλετε μέσα στο σουτιέν σας και φυσικά πάνω στο στήθος σας για 5 λεπτά, αφού βέβαια τις έχετε αφήσει, προηγουμένως, στην κατάψυξη να παγώσουν.

Βάζετε τις θήκες στο ψυγείο

Τις τοποθετείτε παγωμένες μέσα στο σουτιέν

τό φοράτε 5 λεπτά

● Παγωτό χωνάκι —κατάψυξη και καλοκαίρι. Για να μαυρίσετε γρήγορα (σε 4 μέρες) και αποτελεσματικά, αγοράστε την ειδική ηλιοπετσέτα, η οποία διαφημίζεται με το χαρακτηριστικό σλόγκαν: «πωλείται ήλιος». Είναι η πετσέτα που «θα σας βγάλει... μαυροπρόσωπη», λέει ο εισαγωγέας της και δεν έχετε παρά να «σκεφτείτε μόνο για το καινούργιο σας μαγιό (αν φοράτε)», συμπληρώνει για να αφαιρέσει με τη φαντασία του το μαγιό της ξαπλωμένης κοπέλας ο αναγνώστης του εντύπου.

● Βέβαια, και ελληνικό να ήταν το προϊόν, τα πράγματα δεν θα άλλαζαν προς το καλύτερο. Δεν είναι, δηλαδή, το ζήτημα «να επιμένει κανείς ελληνικά», ή καλύτερα, δε φτάνει αυτό. Ούτε θα μπορούσε, βέβαια, να αισθανθεί κανείς «εθνικά περήφανος», αν η ιδέα για «λαχταριστό παγωτό με αλλιώτικο περιεχόμενο», του ανήκε. Πάντως, τα «παγωτά χωνάκια, που δεν λιώνουν, αλλά μπορούν να σπάσουν τον πάγο ανάμεσα σε σας και στους πιο ψυχρούς από τους καλεσμένους σας» μιλούν εύγλωττα, όταν ανοίξετε το διάφανο καπάκι και ανακαλύψετε το σλιπ που περιέχουν.

● Με το καλοκαίρι σκεφτόμαστε τα καπέλα. Μη φανταστείτε, όμως, ψάθινα ή τελοσπάντων καπέλα για τον ήλιο. Πρόκειται για το «καπέλο - πλαστική θήκη που κρύβει πολύ όμορφα 1 ρολό χαρτί τουαλέτας», ένα καπέλο γεμάτο... νερό, όπως συμπληρώνει το κείμενο, το οποίο «μπορεί ακόμη να χρησιμοποιηθεί για να βάλετε νερό στο ψυγείο του αυτοκινήτου». Μια πρωτοβουλία

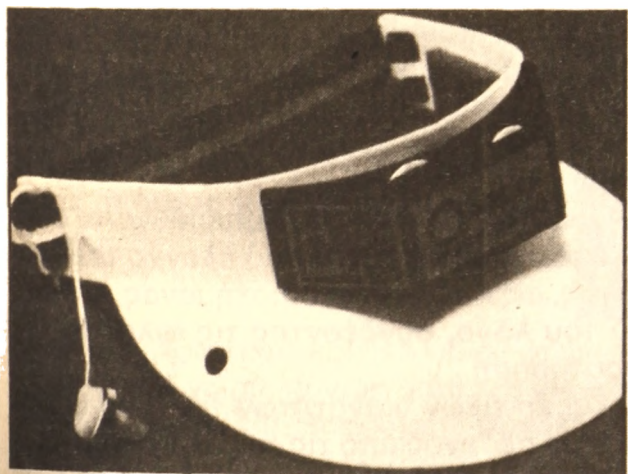

γεμάτη... ντροπή! Ένα χαρτί τουαλέτας σε γενική θέα, γυμνό! Απαράδεκτος και κατακριτέος ο... γυμνισμός του.

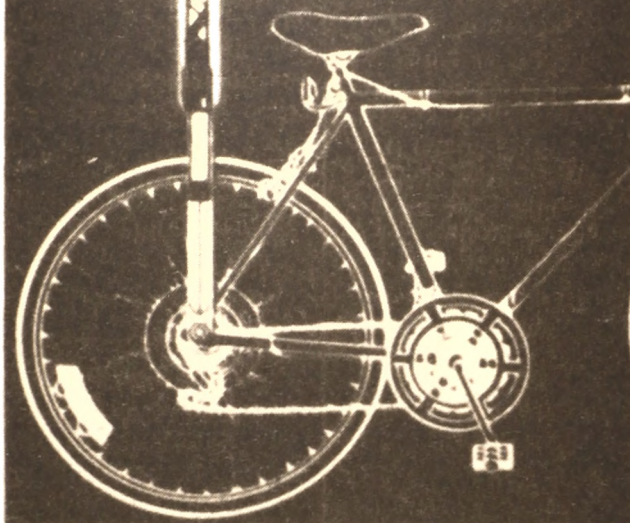

● Αλλά και ειδικός τρίφτης με... καπέλο. «Ειδικό εξάρτημα που κρατάει το είδος που τρίβετε, για να μην κόβετε τα χέρια σας». Μια σαλάτα με καπέλο, ας πούμε...

● Κι ένα κασκέτο! «Καπέλο με ηλιακό ραδιόφωνο, για να ακούτε μουσική, όταν παίζετε τένις, όταν κάνετε τζόγκινγκ, θαλάσσια σπορ ή ηλιοθεραπεία». Ένα μουσικό... κασκέτο που η ειδική μπαταρία του φορτίζεται από τον ήλιο.

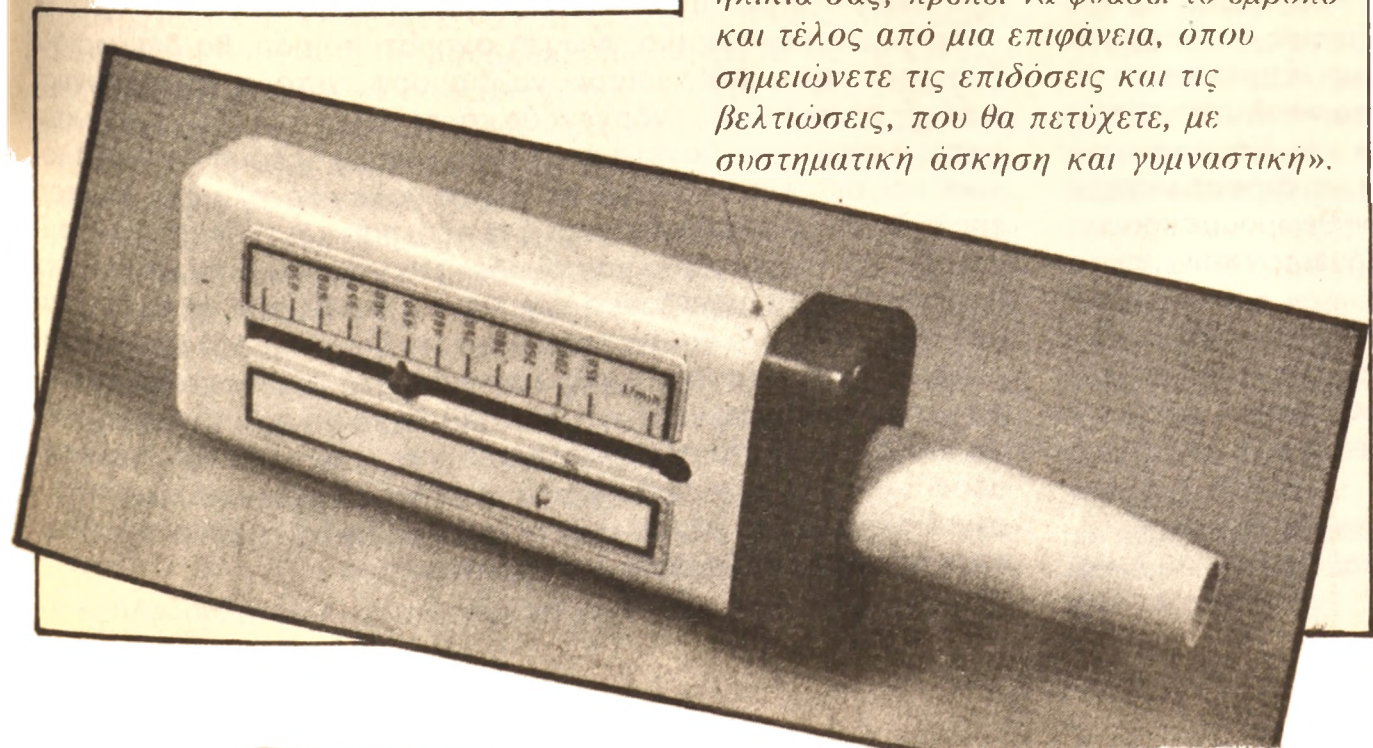

Entire
Wand
Lights
Up!

● Τη νύχτα, όμως, οι ποδηλάτες θα πρέπει να βάλουν τη φωτεινή κεραία που φωσφορίζει από μακριά. Ποιοι ποδηλάτες, σε ποια πόλη «μαγική» κυκλοφορούν τη νύχτα; Πάντως, στην Αθήνα μετά ή άνευ φωσφορίζουσας κεραίας, καλύτερα να το αποφύγουν.

● Τώρα γιατί πρέπει κανείς να μετρά τα πνευμόνια του, δεν γνωρίζω να σας πω. Πάντως με 1.300 δρχ. παίρνετε «εξάρτημα που σας επιτρέπει να μετράτε γρήγορα και εύκολα την αντοχή των πνευμόνων σας. Αποτελείται από ένα στόμιο, από όπου φυσάτε, ένα έμβολο που σπρώχνεται ανάλογα με τη δύναμη της αναπνοής σας, ένα δείκτη όπου, ανάλογα με το ύψος και την ηλικία σας, πρέπει να φθάσει το έμβολο και τέλος από μια επιφάνεια, όπου σημειώνετε τις επιδόσεις και τις βελτιώσεις, που θα πετύχετε, με συστηματική άσκηση και γυμναστική».

● Με αυτόματο τρόπο ανεβοκατεβάζετε τα ρολά των παραθύρων σας, μόνο με 19.000 δρχ. Βέβαια, τέτοια παράθυρα δεν συνηθίζονται στην Ελλάδα, αλλά αυτό δεν σημαίνει τίποτα. Μπορούμε να ξανασκεφτούμε το ζήτημα και να... φτιάξουμε κι εμείς τέτοια παράθυρα, προκειμένου να χαρούμε την ευτυχία του προσφερόμενου αυτοματισμού.

● Μέσα στον αυτοματισμό και την ξενομανία, ανθούν ξερά λουλούδια. Αν δεν σας αρκεί ο παλιός καλός τρόπος να τα πατικώνετε, δηλαδή, ανάμεσα στα φύλλα ενός βιβλίου και να στοιβάζετε άλλα βιβλία από πάνω, τότε δε μένει παρά «μια πολύ χρήσιμη πρέσα. Έχει δύο τετράγωνες πλάκες ζωγραφιστό ξύλο, πολλά ειδικά χαρτιά και τέσσερις βίδες, που σφίγγουν στις τέσσερις γωνίες».

Ξεραμένα φύλλα, καταναλωτική τσιγκουνιά, ανάσες μετρημένες, όσο και θερμίδες, παγωτά παραλλαγή, καπέλα διαφόρων ειδών, νά η καταθλιπτική εικόνα του καταναλωτισμού. Μικρό δείγμα από το αλαλούμ της αγοράς, που θα σας παρουσιάσουμε και σε επόμενα τεύχη. Για την ώρα, καλά ψώνια!

Κοινωνικές Επιστήμες και Πανεπιστήμιο

του Αλέξανδρου Κύρση

Τα εμπόδια που παρουσιάζονται στην ανάπτυξη των κοινωνικών επιστημών στην Ελλάδα, έχουν επανειλημμένως συζητηθεί. Νομίζω όμως ότι παρά τις σωστές διαπιστώσεις, δεν πρέπει να είμαστε υπερβολικά απαισιόδοξοι. Βρισκόμαστε μπροστά σε μια νέα κατάσταση: Η Πάντειος αναδιοργανώνεται και αποκτά Τμήμα Κοινωνιολογίας, το πρώτο στην Ελλάδα, ενώ ήδη έχει εκφραστεί η πολιτική βούληση για την ίδρυση Σχολής Κοινωνικών Επιστημών στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, που θα περιλαμβάνει τμήματα Κοινωνιολογίας, Οικονομικών Επιστημών, Ψυχολογίας και Πολιτικής Επιστήμης.

Η νέα φάση μπορεί να αποβεί γόνιμη, αν ξεπεράσουμε μια σειρά από δυσκολίες που προέρχονται από μας τους ίδιους, τους κοινωνικούς επιστήμονες.

Δυστυχώς είμαστε συχνά αερολόγοι.

Δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο, να εμφανίζονται κοινωνιολόγοι στα ηλεκτρονικά μέσα μαζικής ενημέρωσης ή στις απογευματινές εφημερίδες και να εκφράζουν με βαρύγδουπο ύφος απόψεις πάνω σ' όλα τα θέματα, χωρίς να αισθάνονται την υποχρέωση να στηρίξουν τα λεγόμενά τους σε προηγούμενη πραγματολογική έρευνα ή στην χρησιμοποίηση λίγο πολύ διαμορφωμένων συμπερασμάτων. Η τάση αυτή κυριαρχεί και στις συζητήσεις μεταξύ εκείνων των κοινωνιολογούντων που στηρίζονται στον κοινό νου ή στην ιμπρεσιονιστική αντιμετώπιση αποσπασμάτων από θεωρίες.

Πρόκειται για μια στάση που δεν είναι άσχετη προς τον αυταρχισμό των διανοουμένων. Ο κοινωνικός επιστήμονας έχει συχνά τη δυνατότητα να προωθήσει τις απόψεις του, στηριζόμενος στην ικανότητά του να χρησιμοποιεί όρους που εντυπωσιάζουν και να χτίζει με σχετική ευκολία επιχειρήματα. Πολλές φορές μάλιστα αρκείται στην αυθεντία που του προσδίδει κάποιος τίτλος ή η δημοσιότητα της οποίας απολαμβάνει.

Όποιος θέλει, μπορεί εύκολα να καταλάβει, πως ένας τέτοιος ρόλος των κοινωνικών επιστημόνων επιτείνει τις σχέσεις εξουσίας που διαμορφώνονται μέσα από συστήματα επικοινωνίας.

Οι κοινωνικές επιστήμες κάτω από τέτοιες συνθήκες παίζουν αντιδραστικό ρόλο, θα 'λεγα μάλιστα ανεξάρτητα από την κατεύθυνση στην οποία στρατεύονται. Ο κοινωνικός επιστήμονας διεκδικεί αυτό που θα πρέπει να μπορούν όλοι, άσχετα από το επάγγελμα που ασκούν: να συμβάλουν με τον τρόπο τους στην παραγωγή και αναπαραγωγή της ιδεολογίας. Είναι γνωστό, πως οι διανοούμενοι τα καταφέρνουν πιο καλά απ' ό,τι οι λοιποί πολίτες σ' αυτόν τον τομέα. Τι μας λέει όμως πως η δικιά τους φαντασία οδηγεί σε πιο σωστά συμπεράσματα για τους νόμους που διέπουν τη λειτουργία των κοινωνιών μας και τις αντιθέσεις που εμφανίζονται σ' αυτές;

Ο κοινωνικός επιστήμονας δεν μπορεί να θεωρείται μάγος που ανασύρει ανά πάσα στιγμή ολοκληρωμένες λύσεις από τις τσέπες του σακακιού του. Υπάρχουν πολλοί οξύνοες παρατηρητές της κοινωνικής ζωής ή αυτό που ονομάζουμε «μορφωμένοι άνθρωποι», που γνωρίζουν πληθώρα καταστάσεων καλύτερα από οποιονδήποτε κοινωνιολόγο ή οικονομολόγο και διαμορφώνουν τις απόψεις τους με βάση πολύ ανεπτυγμένα και διαφοροποιημένα εννοιολογικά συστήματα. Κι όμως δεν τους θεωρούμε κοινωνικούς επιστήμονες. Τι είναι λοιπόν αυτό που κάνει τον κοινωνικό επιστήμονα να ξεχωρίζει;

Θα 'λεγα κυρίως η ικανότητά του να διατυπώνει ερωτήματα ή να μετατρέπει σε ερευνητικό πρόβλημα ερωτήματα που διατυπώνονται μέσα σε μια κοινωνία, κάνοντας γόνιμους εκείνους τους ερευνητικούς και μεθοδολογικούς προβληματισμούς καθώς και

τις τεχνικές, που θα του επιτρέψουν μέσα από πραγματολογική έρευνα, να δώσει μια απάντηση. Και η απάντηση αυτή μπορεί να προσφέρεται με την σεμνότητα του ερευνητή που αμφιβάλλει και να προστίθεται με τέτοιο τρόπο στις απόψεις των μη επιστημόνων, ώστε να συμβάλει στη διαφάνεια των μύθων και την κατάρριψη των προκαταλήψεων.

Ξεκινώντας από τέτοιες σκέψεις πιστεύω, πως οι Σχολές Κοινωνικών Επιστημών πρόκειται να παίξουν έναν σημαντικό ρόλο: Να διαχωρίσουν τον αυθόρμητο λόγο του ενεργού πολίτη από τον επιστημονικό λόγο που στηρίζεται σε εμπειριστική έρευνα. Μόνο όταν ο κοινωνικός επιστήμονας αρχίσει να ψάχνει πίσω από τον κοινό νου, μπορεί κι αυτόν τον ίδιο τον κοινό νου να τον εμπλουτίσει. Το να ξεπερνάς όμως τον κοινό νου αναλύοντας, είναι μια τέχνη που προϋποθέτει κάποιες ικανότητες.

Ως προς τον χαρακτηρισμό των ικανοτήτων αυτών, οι κοινωνικοί επιστήμονες έχουν πολύ διαφορετικές απόψεις, ιδιαίτερα ανάλογα με το ιδεολογικό στρατόπεδο ή την ακαδημαϊκή παράδοση στην οποία ανήκουν.

Από την δικιά μου σκοπιά, οι ικανότητες αυτές δεν έγκεινται στο να μπορεί ο κοινωνικός επιστήμονας, με χειροτεχνικό τρόπο, να κατασκευάζει συμπεράσματα μέσα από αμφίβολες εφαρμογές ερευνητικών τεχνικών, αλλά στην *κριτική* αντιμετώπιση του τρόπου με τον οποίο διαμορφώνονται τα επιστημονικά συμπεράσματα και πάντα σε σχέση με μια προοπτική που οδηγεί στην πραγματολογική έρευνα.

Βέβαια, επιστημονική κριτική δεν μπορεί να υπάρχει χωρίς επιστημονική πράξη: όποιος δεν κάνει πραγματολογική έρευνα, δεν μπορεί να είναι καλός μεθοδολόγος, και η πραγματολογική έρευνα απαιτεί ορισμένες «τεχνικές» ιδιότητες.

Τα τμήματα κοινωνικών επιστημών που πρόκειται σύντομα να λειτουργήσουν πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να πετύχουν μια σύζευξη των κριτικών ικανοτήτων με τις απαραίτητες για κάθε επιστήμονα τεχνικές ικανότητες. (Απαραίτητες είναι άκόμα ευρείες προσλαμβάνουσες παραστάσεις, χωρίς τις οποίες ούτε η σκέψη μπορεί να ξεφύγει από τους κοινούς τόπους, ούτε η γλώσσα να υποβοηθήσει το άνοιγμα στέρεων δρόμων στις ερευνητικές αναζητήσεις).

Την κριτική δεν την εννοώ εδώ σαν κάτι που απευθύνεται στην δουλειά των άλλων, αλλά ιδίως σαν αυτοκριτικό έλεγχο του τρόπου με τον οποίο ο καθένας, ως κοινωνικός επιστήμονας, διαμορφώνει τον επιστημονικό του λόγο, συνδέοντας τις φιλοσοφικές του αρχές με την παρατήρηση.

Τη σύζευξη τεχνικών και κριτικών ικανοτήτων την βλέπω σαν το μόνο τρόπο να ξεφύγουμε αφ' ενός από τις επιστημονικίστικες αντιλήψεις, αφ' ετέρου από την υπεριοδεολογικοποίηση που συχνά χαρακτηρίζει την κοινωνιολογική σκέψη.

Χρησιμοποιώντας μια γνωστή σχηματοποίηση, θα διαχωρίσω δύο πεδία στα οποία μπορεί να διαμορφώνεται η επιστημονική κριτική: το πεδίο της ενδογενούς και το πεδίο της εξωγενούς κριτικής. Κάνοντας *ενδογενή κριτική* θεωρούμε δεδομένο το ιδεολογικό και σε μεγάλο βαθμό το επιστημολογικό πλαίσιο. Σκοπός της ενδογενούς κριτικής είναι η αναζήτηση και ενδεχομένως αμφισβήτηση της λογικής που συνδέει το νοηματικό πλαίσιο μέσα στο οποίο διαμορφώνεται η ερευνητική διαδικασία με τα εννοιολογικά συστήματα και τις υποθέσεις που αυτά παράγουν, και παρ'όλα αυτά, τη μετατροπή των θεωρητικά διατυπωμένων υποθέσεων σε εμπειρική διερεύνηση. Η προσπάθεια να γίνει διαφανής η σχέση μεταξύ των εννοιολογικών βάσεων και των τεχνικών έρευνας, μέσω των οποίων είναι δυνατή η αποκάλυψη δομικών χαρακτηριστικών του αντικειμένου που μελετάται, καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος της ενδογενούς κριτικής.

Επομένως, μια εμβριθής αντιμετώπιση των μεθοδολογικών

* Εισήγηση στη δημόσια συζήτηση με θέμα «Κοινωνικές Επιστήμες και Πανεπιστήμιο» στο Τριήμερο Παιδείας του ΚΚΕ εσωτερικού, 9-11 Δεκεμβρίου 1983.

προβλημάτων δεν είναι νοητή χωρίς άρτια γνώση των τεχνικών έρευνας. Μόνο η καλή γνώση τους μπορεί να μας βοηθήσει να αποφύγουμε τους κινδύνους που ελλοχεύουν —κυρίως λόγω της συχνής μυθοποίησής τους— και να τις χρησιμοποιήσουμε συναρτημένες πάντα με θεωρητικούς και μεθοδολογικούς προβληματισμούς. Το να αρνούμαστε να μάθουμε τις τεχνικές έρευνες, υποψιαζόμενοι τους υπαρκτούς κινδύνους κάποιου θετικισμού που τον έχουμε ακουστά από τους προβληματισμούς τρίτων, είναι σα να αρνούμαστε, όχι μόνο τη σημασία της έρευνας, αλλά και της κριτικής: ελπίζω να συμφωνούμε όλοι πως είναι παράδοξο να κάνεις κανείς κριτική σε κάτι που δεν το γνωρίζει.

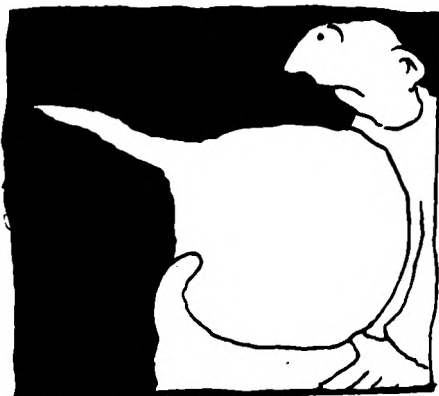
Η γνώμη μου είναι, πως δεν μπορούμε να συζητάμε για το αν χρειαζόμαστε τεχνικές έρευνες ή όχι, αλλά ποιες τεχνικές έρευνες πρέπει να εφαρμόσουμε, αφ' ενός για να αυξήσουμε το ποσό και να καλυτερεύσουμε την ποιότητα της πληροφορίας που χρειαζόμαστε, αφ' ετέρου για να είναι δυνατή η αποκατάσταση μιας αμφίδρομης σχέσης μεταξύ της θεωρίας μας και της εμπειρικής αναζήτησης.

Η ενδογενής κριτική λοιπόν αφορά την αλυσίδα: νοηματικό πλαίσιο - εννοιολογικό σύστημα - υπόθεση - εμπειρική διερεύνηση.

Μια τέτοια αλυσίδα είναι όμως ιδεολογικά προκαθορισμένη. Η ενδογενής κριτική μπορεί να οδηγήσει στην αποκάλυψη των ιδεολογικής υφής μετατοπίσεων με το πέρασμα από τον ένα κρίκο της αλυσίδας στον επόμενο. Η διερεύνηση όμως των ιδεολογικών πηγών από τις οποίες αντλούνται τα νοήματα και οι έννοιες που συνιστούν τη βάση της ερευνητικής διαδικασίας, ξεπερνούν τα όριά της. Μια τέτοια κριτική λειτουργία εμπίπτει στο πεδίο της *εξωγενούς κριτικής*. Η ενδογενής κριτική όταν δεν συνδέεται με εξωγενή κριτική σημαίνει όχι μόνο την αποδοχή από έναν κύκλο επιστημόνων ορισμένων ιδεολογικών απαρχών, αλλά και την αποδοχή μιας τεχνοκρατικής αντίληψης που θεωρεί ότι η εφαρμογή τεχνικών έρευνας μπορεί να είναι ανεξάρτητη από το ιδεολογικό υπόβαθρο των υποθέσεων. Η εξωγενής κριτική μας βοηθάει ακόμα να εντοπίσουμε τον κοινωνικό ρόλο των επιστημονικών αναζητήσεων.

Νομίζω ότι οι σκέψεις που προσπαθώ να παρουσιάσω εδώ έχουν ιδιαίτερη σημασία για τους διανοούμενους της αριστεράς που επιδίδονται, και καλά κάνουν, στο άθλημα της ιδεολογικής

Εμφανίζονται κοινωνιολόγοι στα ηλεκτρονικά μέσα μαζικής ενημέρωσης ή στις απογευματινές εφημερίδες να εκφράζουν με βαρύγδουπο ύφος απόψεις πάνω σ' όλα τα θέματα

κριτικής. Αριστερή κριτική όμως όπως την αντιλαμβάνομαι, δεν είναι νοητή χωρίς μόνιμη διάθεση για απομυθοποίηση —και κάθε προσπάθεια απομυθοποίησης συνδέεται με φιλοσοφική κριτική. Η φιλοσοφική κριτική δεν είναι όμως επαρκής όταν δεν οδηγεί σε πραγματολογική έρευνα. Αν μείνει κανείς στο επίπεδο της ιδεολογικής κριτικής, κινδυνεύει να εμπλακεί σε κάποια άλλη διαδικασία μυθοποίησης— να παρασυρθεί δηλαδή χωρίς να το καταλάβει στο δογματισμό. Αν η ιδεολογική κριτική δεν υποστηρίζεται, έστω και έμμεσα, από εμπειρικά δεδομένα, τότε και η εξωγενής κριτική που ίσως θελήσουμε να ασκήσουμε θα στηρίζεται σε αδύνατα θεμέλια και θα είναι τρωτή.

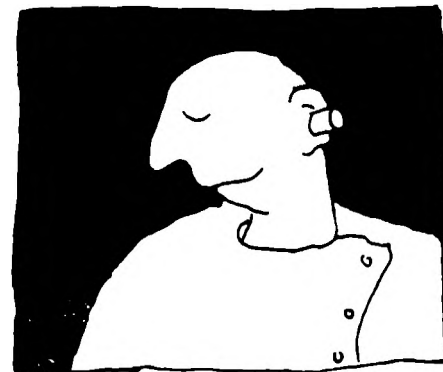
Για όποιον συμφωνεί με όσα παρατίθενται εδώ, τα νέα τμήματα των Σχολών Κοινωνικών Επιστημών καλούνται να μορφώσουν κοινωνικούς επιστήμονες που μπορούν να αναλύσουν με κριτική συνείδηση και συγκεκριμένες ικανότητες την πορεία των κοινωνιών μας και τα προβλήματα που εμφανίζονται σ' αυτές.

Ποιοι είναι όμως οι παιδαγωγικοί στόχοι που πρέπει να επιτευχθούν ώστε να αποκτήσουν οι φοιτητές τις αναγκαίες για κάθε κοινωνικό επιστήμονα ικανότητες κριτικής σκέψης;

Θα αναφέρω τέσσερεις κατά τη γνώμη μου σημαντικές κατευθύνσεις, πάνω στις οποίες θα πρέπει να διαμορφωθούν τα προγράμματα σπουδών:

Πρώτον: Σε κάθε σπουδαστή θα πρέπει να προσφέρεται η δυνατότητα ανάπτυξης των ικανοτήτων του στον τομέα της θεωρητικής κριτικής. Αυτό μπορεί να γίνει μέσα από τη φιλοσοφική παιδεία, τη γνώση της ιστορίας των θεωριών της επιστήμης που μελετά, τη γνώση της διαμόρφωσης των επιχειρημάτων και των αντιπαραθέσεων σε σχέση με το κοινωνικό - ιστορικό πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύχθηκαν οι διάφορες θεωρητικές τάσεις.

Μόνο με την παραγωγή καλών επιστημόνων οι οποίοι όμως δεν έχουν παροπίδες και διαθέτουν μια πλατιά μόρφωση, θα μπορέσουμε να χτυπήσουμε όχι μόνο τον τεχνοκρατισμό, αλλά και την κουλτούρα της ημιμάθειας

Δεύτερον: Προϋπόθεση για κάθε κοινωνικό επιστήμονα είναι η συγκεκριμένη γνώση κοινωνικών σχηματισμών και της ιστορικής τους εξέλιξης. Θα μπορούσα να πω πως έχει σχετικά μικρή σημασία με ποια κοινωνία θα ασχοληθεί ο φοιτητής κατά τη διάρκεια των σπουδών του. Αυτός που έχει αναλύσει μια ή πέντε, για παράδειγμα, αφρικανικές κοινωνίες είναι σίγουρα πιο ικανός να αναλύσει ακόμα και την τελείως διαφορετική ελληνική πραγματικότητα, απ' αυτόν που έμεινε στο επίπεδο της θεωρίας και μόνο. Ακόμα πιστεύω πως η δυνατότητα μιας συγκριτικής προσέγγισης μέσα από τη γνώση περισσότερων κοινωνιών είναι ιδιαίτερα σημαντική για την ανάπτυξη θεωρητικών και εμπειρικών κριτηρίων.

Τρίτον: Κάθε απόφοιτος των τμημάτων που δίνουν διπλώματα στις κοινωνικές επιστήμες νομίζω πως πρέπει να έχει έστω και στοιχειώδεις ικανότητες ερευνητή. Αν ένας κοινωνικός επιστήμονας δεν είναι ικανός να αναλύσει μια κοινωνική πραγματικότητα, τότε τι θα είναι ικανός να κάνει; Ίσως είναι μεγάλος θεωρητικός και μεθοδολόγος. Πόσο καλός όμως μπορεί να είναι αν δεν έχει ιδέα από τα προβλήματα της έρευνας;

Πέρα από την απόκτηση γνώσεων γύρω από τα μεθοδολογικά προβλήματα και τις τεχνικές, νομίζω πως ο φοιτητής πρέπει να πάρει μια γεύση του τι σημαίνει εμπειρική ανάλυση. Η εκπόνηση μιας ερευνητικής εργασίας ή η συνεργασία με τους διδάσκοντες σε ερευνητικά σεμινάρια ίσως είναι οι πιο κατάλληλοι τρόποι για να διαμορφώσει κανείς έναν επιστήμονα —κι αυτό δεν ισχύει βέβαια μόνο για τις κοινωνικές επιστήμες.

Η δημιουργία τέτοιων θεσμών δεν έχει εμφανισθεί ακόμα στον ορίζοντα των τόσο σοβαροφανών ΑΕΙ μας.

Τέταρτον: Σημαντική νομίζω πως είναι τέλος η απόκτηση κάποιας διεπιστημονικής αντίληψης. Η γνώση των σχέσεων μεταξύ των επιστημών του ανθρώπου, αλλά και των τομέων όπου συναντώνται οι φυσικές με τις κοινωνικές επιστήμες, μπορεί να αποβεί ιδιαίτερα γόνιμη. Όχι μόνο αντιλαμβάνεται ο κοινωνικός επιστήμονας τα όρια των περιοχών της γνώσης που καλύπτει, αλλά του ανοίγονται δρόμοι διεύρυνσης του πεδίου του. Πέρα από την κατανόηση του γεγονότος ότι οι διάφοροι γνωστικοί τομείς μπορούν να αλληλοσυμπληρώνονται όταν αυτό είναι αναγκαίο, η διεπιστημονική θεώρηση μας βοηθάει να ξεπεράσουμε τάσεις αναγωγής όλων των εννοιολογικών συστημάτων που μπορούν να μας οδηγήσουν σε εξηγήσεις, στην επιστήμη που ο καθένας μας ασκεί και μόνο.

Η διεπιστημονική παιδεία μπορεί να επιτευχθεί με την εισαγωγή εκτός της κύριας, και δευτερευουσών κατευθύνσεων σπουδών, ενσωματωμένων μέσα στο υποχρεωτικό πρόγραμμα. Μια άλλη δυνατότητά είναι τα κοινά ερευνητικά σεμινάρια που διευθύνονται από περισσότερους από έναν διδάσκοντες, διαφόρων τμημάτων, και όπου συνεργάζονται φοιτητές διαφόρων κατευθύνσεων σπουδών.

Για να είναι όμως δυνατή η διάρθρωση των σπουδών με βάση αυτές τις κατευθύνσεις, απαιτούνται ορισμένες προϋποθέσεις, όμως το υψηλό επιστημονικό και γενικότερα μορφωτικό επίπεδο

του ΔΕΠ, η σύνδεση όχι μόνο των μεταπτυχιακών, αλλά και των προπτυχιακών σπουδών με την έρευνα, και η αντιμετώπιση της άκρατης μαζικοποίησης των ΑΕΙ που δεν αντιστοιχεί στην αύξηση του προσωπικού και της απαραίτητης υποδομής.

Τα εμπόδια που προέρχονται από συντεχνιακές αντιλήψεις και θεσμικούς παραλογισμούς κινούν την υποψία, πως η πιθανότητα να υπάρξουν τεράστιες δυσκολίες στην επίτευξη υψηλής στάθμης στα υπό ίδρυση τμήματα κοινωνικών επιστημών δεν είναι μικρή. Νομίζω όμως ότι καθαροί στόχοι, για των οποίων τη διατύπωση έχει ακόμα να γίνει αρκετή δουλειά, θα μας βοηθήσουν να αντιμετωπίσουμε με νηφάλια σκέψη, αλλά και επιμονή τα προβλήματα της πανεπιστημιακής μας ζωής.

Πριν κλείσω θα 'θελα να αναφερθώ σε δυο ακόμη σημεία. Το πρώτο αφορά τα επαγγελματικά προσόντα των αποφοίτων των τμημάτων κοινωνικών επιστημών.

Η ανάπτυξη της κριτικής συνείδησης, όπως ξέρουμε, δεν συμβάλλει στην ικανότητα προσαρμογής στους θεσμούς της καπιταλιστικής κοινωνίας αλλά και γενικότερα στις δομές εξουσίας. Συγχρόνως, όσο κριτική κι αν γίνει η συνείδησή μας, στο βαθμό που δεν είμαστε εισοδηματίες πρέπει να βρούμε κάπου δουλειά. Λίγοι, πολύ λίγοι, είναι αυτοί που πληρώνουν κριτικά σκεπτόμενους. Αν επιτύχουν λοιπόν τον στόχο τους τα υπό ίδρυση τμήματα —όπως τον φαντάζομαι σ' αυτή την εισήγηση— θα παράγουν ανέργους;

Το πώς θα λύσουν οι διπλωματούχοι των κοινωνικών επιστημών το ηθικό πρόβλημα που τίθεται σε κάθε επιστήμονα, δηλαδή ποιον, με ποιο τρόπο και ως ποιο σημείο θα υπηρετήσουν, δεν μπορώ να το προβλέψω. Θα εξαρτηθεί κατά μεγάλο μέρος και από το πώς θα κοινωνικοποιηθούν μέσα στα τμήματα αυτά. Βέβαιο είναι πάντως ότι οι περισσότεροι θα έχουν ανάγκη κάποιου μισθού και γι' αυτό θα φροντίσουν να προσληφθούν. Θα υπάρξουν ακόμα και σύλλογοι ή επαγγελματικές ενώσεις που θα πιέζουν το κράτος και ίσως και την ιδιωτική οικονομία να δημιουργήσουν θέσεις. Δεν θέλω να μπω στα επιμέρους αυτού του ζητήματος. Θέλω μόνο να πω, πως όσο θεμιτό είναι να προσβλέπει κανείς στην οικονομική του κατοχύρωση, άλλο τόσο είναι θεμιτό για τους εργοδότες (κράτος και ιδιώτες), στο βαθμό που δεν θέλουν να προσφέρουν αργομισθίες, να απαιτούν ορισμένα προσόντα. Μια μελέτη για την Ολλανδία έδειξε, ότι η πίεση των κοινωνιολόγων για τη δημιουργία θέσεων εργασίας και στον ιδιωτικό και στον δημόσιο τομέα ήταν επιτυχής στο βαθμό που μπορούσαν να αποδείξουν ότι έχουν συγκεκριμένα προσόντα. Ελπίζω να μην φτάσουμε σε τέτοιες διεγκυστίνδες. Υποθέτω ότι η έκφραση της πολιτικής βούλησης για την προώθηση των κοινωνικών επιστημών στα ΑΕΙ σημαίνει συγχρόνως και κάποια πρόβλεψη για την επαγγελματική καταχώρηση των αποφοίτων.

Το πρόβλημα των προσόντων όμως παραμένει. Αν θέλουν οι

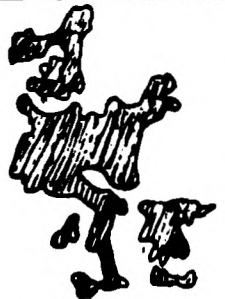
κοινωνικοί επιστήμονες να μην καταλήξουν σε θέσεις γραφειοκρατών, τότε θα πρέπει να μπορούν να πιέζουν με βάση συγκεκριμένα προσόντα. Για όσους ανησυχούν ότι θα παράγονται μόνο «άχρηστοι» θεωρητικοί, θέλω να πω, ότι ελπίζω πως πέρα από τους γερούς θεωρητικούς και καλούς ερευνητές, οι απόφοιτοι των τμημάτων αυτών θα μπορούν να επιδείξουν χρήσιμες πρακτικές ικανότητες που θα τους επιτρέπουν να ασκήσουν κάποιο επάγγελμα σαν κοινωνικοί επιστήμονες. Γι' αυτή την κατηγορία αποφοίτων, το κύριο εφόδιό τους, πέρα από μια γενική μόρφωση, θα πρέπει να είναι οι καλές μεθοδολογικές γνώσεις και ικανότητες στην εφαρμογή των τεχνικών ανάλυσης. Το ποια θα είναι η κοινωνική τους στράτευση, είναι κάτι που δεν θα εξαρτηθεί μόνο από το πανεπιστήμιο, αλλά κυρίως από τους πλατύτερους πολιτικούς συσχετισμούς και το επίπεδο των συνδικαλιστικών αγώνων.

Το τελευταίο σημείο που θέλω να θίξω αφορά την ένταξη μαθημάτων από τον κύκλο των κοινωνικών επιστημών μέσα σε άλλες κατευθύνσεις σπουδών, όπως οι πολυτεχνιακές σπουδές, οι φυσικομαθηματικές ή των επιστημών υγείας. Υπάρχει η τάση να γίνουν όλοι ολίγον κοινωνιολογούντες. Νομίζω πως εδώ πρέπει να ξεκαθαρίσουμε κάτι: οι κοινωνικές επιστήμες, όπως και όλες οι επιστήμες έχουν τη δικιά τους λογική, τους ιδιαίτερους μεθοδολογικούς τους προβληματισμούς και η άσκησή τους, όπως είπαμε, προϋποθέτει πάντα έναν κύκλο πραγματολογικών και τεχνικών γνώσεων.

Δεν νομίζω, λοιπόν, πως είναι δόκιμο κάποιος να τελειώνει το πανεπιστήμιο και να είναι, για παράδειγμα, ολίγον μηχανικός και ολίγον κοινωνιολόγος. Ή το ένα θα είναι ή το άλλο ή τίποτα από τα δύο. Ένα σοβαρό ποσοστό μαθημάτων που προέρχεται από τις κοινωνικές επιστήμες είναι βέβαια αναγκαίο. Ο ρόλος τους όμως θα πρέπει να είναι, πέρα από τη γενική μόρφωση και την ανάπτυξη μιας κριτικής συνείδησης, να ανοίξει ένα παράθυρο προς τις κοινωνικές επιστήμες, έτσι ώστε στα πλαίσια της διεπιστημονικής επικοινωνίας να ξέρει ο μηχανικός πού και πότε χρειάζεται τον κοινωνιολόγο ή τον οικονομολόγο, το ίδιο και ο γιατρός ή ο οποιοσδήποτε άλλος επιστήμονας.

Η συνειδητοποίηση του ρόλου των κοινωνικών επιστημών πρέπει μεν να συμβάλει στην κριτική αντιμετώπιση του τεχνοκρατισμού, δεν νομίζω όμως πως η κριτική του τεχνοκρατισμού σημαίνει να παράγουν τα πανεπιστήμια ανθρώπους που δεν ξέρουν τη δουλειά τους. Να παράγουν πάλι τα πανεπιστήμια ανθρώπους που ξέρουν καλά δυο και τρεις δουλειές, κι αυτό δεν μου φαίνεται να 'ναι εύκολο.

Μόνο με την παραγωγή καλών επιστημόνων οι οποίοι όμως δεν έχουν παροπίδες και διαθέτουν μια πλατιά μόρφωση, θα μπορέσουμε αφ' ενός να πετύχουμε μια καλύτερη διεπιστημονική επικοινωνία, αφ' ετέρου να χτυπήσουμε όχι μόνο τον τεχνοκρατισμό, αλλά και την κουλτούρα της ημιμάθειας. □

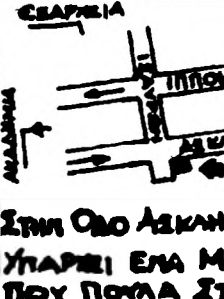
ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ....

ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΔΙΝΑ

ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 76

ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 76

... ώστε να εφορμήσει να εξυπηρετήσει τις ιδανικές με την ίδια συνέπεια και φιλική διάθεση όπως και παλαιά

Ενας Φυσικός-Ηλεκτρονικός και ένας Ηλεκτρολόγος-Ηλεκτρονικός εώς περιμένουν για να διαλέξετε μαζί το καλύτερο Stereo και τα λεφτά σας να πιέσουν τόπο

STUDIO HI FI ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 76
ΑΘΗΝΑ 706
ΤΗΛ 3602697 - 3627658

ΟΛΑ ΟΣΑ ΘΕΛΑΤΕ ΝΑ ΜΑΘΕΤΕ ΓΙΑ ΤΑ STEREO ΚΑΙ ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΣΑΣ ΤΑ ΕΛΕΓΕ -

ΔΕΝ ΕΧΕΙΣ ΤΙΠΟΤΑ ΑΝΤΡΕΑ
ΑΝ ΣΟΥ ΠΡΟΚΑΛΟΥΣΑΝ ΝΑΥΤΙΑ
ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΑΝ ΤΗΝ ΠΕΝΤΑΛΦΑ
ΚΑΙ ΤΟ ΝΕΡΟ ΤΟΥ ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ
ΘΑ ΔΙΕΓΡΑΦΕΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΑΨΗ
ΑΠΟ ΤΟ ΥΠ. ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΚΑΙ ΣΑΝ ΑΠΟΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΑΠΟΦΥΓΗΣ
ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΝ ΣΤΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ
ΤΩΝ ΔΥΟ ΧΩΡΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ Κ ΣΟΥΗΔΙΑΣ
ΑΥΤΟΣ Ο ΚΟΥΡΔΟΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΗΣ
ΘΑ ΠΑΡΑΔΩΘΕΙ ΣΤΟΝ ΕΒΡΕΝ

Ο ΑΛΗΤΗΣ

ΣΟΥΗΔΙΚΕΣ
ΦΥΛΑΚΕΣ

ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ
ΕΙΝΑΙ ΤΟΣΟ
ΣΠΟΥΔΑΙΟΣ
ΓΙΑ ΜΑΣ
ΑΥΤΟΣ Ο ΑΝΤΡΕΑΣ
ΣΤΡΑΤΗΓΕ
ΠΑΡΟΥΖΕΛΣΚΙ;

ΔΙΟΤΙ ΕΤΕΙ
ΑΝΟΙΓΟΥΜΕ ΤΟΝ
ΔΡΟΜΟ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΥΣΗ
ΚΑΙ ΜΙΑ ΜΕΡΑ
ΑΝ ΟΧΙ ΕΜΕΙΣ
ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΑΣ
ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ
ΘΑ ΕΠΙΣΚΕΦΤΟΥΝ
ΣΑΝ ΠΡΕΣΒΕΥΤΕΣ
ΤΟΝ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ
ΔΕΝ ΕΙΔΕΣ Ο ΑΝΤΡΕΑΣ;

ΑΚΟΥ ΝΑ ΣΟΥ ΠΕ
ΓΙΑΡΟΥΖΕΛΣΚΙ, ΜΠΟΡΕΙ
ΝΑ ΞΕΧΑΣΑ ΠΙΣ ΕΙΣΑΙ
ΕΝΑΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΑΣ ΚΑΡΑΒΑΝΑΣ
ΑΛΛΑ Η ΥΠΟΜΟΝΗ ΕΧΕΙ
ΚΑΙ ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ

ΚΑΛΑ ΑΝΤΡΕΑ
ΑΦΘ ΕΠΙΜΕΝΕΙΣ
ΚΡΑΤΗΣΤΕ
ΤΟΝ ΓΚΜΟΧ

ΑΠΑΝΤΑ ΕΡΜΑΝ ΕΣΣΕ

(Βραβείο Νόμπελ)

Κυκλοφορούν Σιντάρτα (Ένα ινδικό παραμύδι)
Πήτερ Κάμετσιντ (Μυθιστόρημα)
Ταξίδι στην Ανατολή (Μυθιστόρημα)
Κνουλπ (Μυθιστόρημα)
Γερτρούδη (Μυθιστόρημα)
Ροσάλντε (Μυθιστόρημα)
Κάτω από τον τροχό (Μυθιστόρημα)
Ο λύκος της στέπας (Μυθιστόρημα)
Ταξίδι στη Νυρεμβέργη (Νουβέλα)
Το τελευταίο καλοκαίρι του Κλίνκσορ
(Νουβέλες)
Παράξενα νέα από κάποιο άλλο άστρο
(Διηγήματα)

Ετοιμάζονται Το παιχνίδι με τις χάντρες
(Μυθιστόρημα)
Στοχασμοί
Νάρκισσος και Χρυσόστομος
(Μυθιστόρημα)

ΖΗΤΗΣΤΕ ΤΑ στις μεταφράσεις των **ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ**
Μόνο στα βιβλιοπωλεία

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

**ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ
ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ
ΖΗΤΕΙΣΤΕ ΤΑ
ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ**

Εκδόσεις Καστανιώτη
Ζ. Πηγής 3, 106 78 Αθήνα
Τηλέφ. 3603234 - 3601331

Η αφύπνιση των Πανεπιστημιακών

του Νίκου Καλογριδῆ

Φαίνεται πως και το πνεύμα έχει τα όρια της αντοχής του. Η απεργιακή κινητοποίηση των καθηγητών του Πανεπιστημίου Κρήτης, που εκδηλώθηκε με την απόφασή τους για διήμερη προειδοποιητική απεργία και, ακολούθως, αποχή από τα μαθήματα, αν ως την 7η Νοεμβρίου δεν ικανοποιηθούν τα αιτήματά τους, αποτελεί την πρώτη απεργιακή εκδήλωση πανεπιστημιακών καθηγητών στην ιστορία της Ανώτατης Παιδείας μας. Αποτελεί ταυτόχρονα και τη συνδικαλιστική αφύπνιση της μόνης, ίσως, τάξης εργαζομένων, που δεν την είχε απασχολήσει σχεδόν καθόλου το πρόβλημα των εργασιακών σχέσεων της με την πολιτεία.

Δομικές ανακατατάξεις

Για να είμαστε ακριβέστεροι. Οι συνθήκες μιας τέτοιας απασχόλησης δεν είχαν ωριμάσει, γιατί η δομή της ιεραρχίας των διδασκόντων ήταν διαφορετική πριν από το νόμο 1268/82 για την Ανώτατη Παιδεία, τον αποκαλούμενο νόμο-πλαίσιο. Μέχρι τότε ίσχυε η πολωτική διάκριση σε Επικουρικό Διδακτικό Προσωπικό (ΕΔΠ), και σε Καθηγητές (οι παλαιοί Τακτικοί Καθηγητές), δύο ομάδες διδασκόντων με διαφορετικά συμφέροντα η καθεμιά και μακρά ιστορία μη φιλικών σχέσεων μεταξύ τους.

Ο νόμος-πλαίσιο με τη ριζική αναδόμηση της διδακτικής κλίμακας και τη δημιουργία του Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ), δηλαδή ενός ενιαίου, μέσα στα πλαίσια των διαβαθμίσεών του, διδακτικού οργάνου, αποτελούμενου από διδάσκοντες όλων των βαθμίδων (Καθηγητές, Αναπληρωτές Καθηγητές, Επίκουρους Καθηγητές και Λέκτορες), ανέτρεψε το παλιό σχήμα και τείνει να εγκαθιδρύσει ένα νέο καθεστώς σχέσεων μεταξύ των διδασκόντων. Λέμε τείνει, γιατί τα κατάλοιπα της προηγούμενης νοοτροπίας

είναι, ακόμη, ισχυρά. Πολλοί καθηγητές συνεχίζουν να βλέπουν με επιφυλακτικότητα και δυσπιστία τους παλαιούς υποτακτικούς τους, όχι μόνο τους Λέκτορες αλλά και τους Επίκουρους Καθηγητές, και η ιδέα μιας συνεργασίας μαζί τους σ' έναν ενιαίο συνδικαλιστικό φορέα, τους προκαλεί δυσφορία. Έτσι στο επίπεδο των συνδικαλιστικών σχέσεων, παρά τις ουσιαστικές ανακατατάξεις, η διάσταση, μολονότι λιγότερο έντονη, συνεχίζεται: από τη μια το ΕΔΠ εξακολουθεί να επιβιώνει, με εξασθενημένη όμως υπόστασή, αφού πολλά από τα μέλη του μεταπήδησαν στο ΔΕΠ, και από την άλλη οι συντηρητικοί Καθηγητές παραμένουν προσκολλημένοι στις Ενώσεις τους, που έχουν όμως τώρα σε μεγάλο βαθμό απομονωθεί από τη μεγάλη πλειοψηφία του ΔΕΠ.

Το παράδειγμα της Κρήτης

Είναι, λοιπόν, φυσικό που οι πρώτοι ενιαίοι συνδικαλιστικοί φορείς πανεπιστημιακών δημιουργήθηκαν στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, ένα καινούργιο Πανεπιστήμιο απαλλαγμένο από την οργανωτική δομή και τη νοοτροπία των παλαιών ΑΕΙ και από τις ισχύουσες μεταξύ των διδασκόντων σχέσεις. Ο «Ενιαίος Φορέας Διδασκόντων Φιλοσοφικής Σχολής» και ο «Σύλλογος Διδασκόντων Φυσικομαθηματικής Σχολής» του Πανεπιστημίου Κρήτης, συγκροτημένοι σύμφωνα με την ενιαιότητα του σχήματος του ΔΕΠ πριν ακόμη αρχίσει να ισχύει ο νόμος - πλαίσιο, αποτελούν την πρώτη ουσιαστική υλοποίηση των νέων σχέσεων μεταξύ των Ελλήνων πανεπιστημιακών διδασκάλων. Αποτελούν επίσης τα πρώτα ενιαία και συμπαγή συνδικαλιστικά όργανα, η δύναμη των οποίων έχει αρχίσει να γίνεται αισθητή στο Υπουργείο Παιδείας. Δεν είναι χωρίς σημασία ότι οι ισχυρότερες και πιο οργανωμένες αντι-

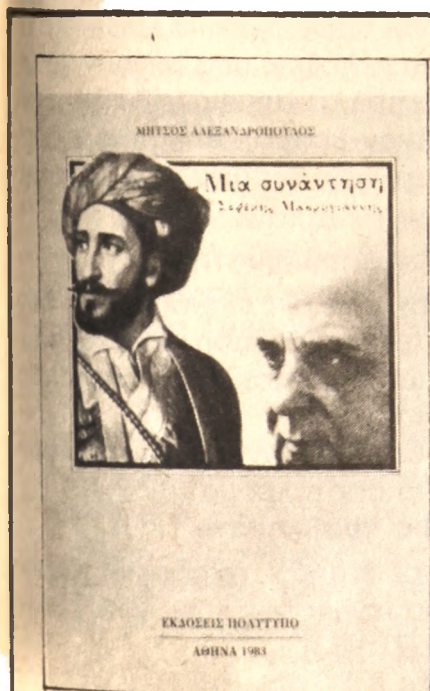
δράσεις για τον τρόπο με τον οποίο μεθοδεύτηκε η υπέρογκη αύξηση του φετινού αριθμού εισακτέων στα ΑΕΙ, προήλθαν από το Πανεπιστήμιο Κρήτης· ότι ο Υπουργός Παιδείας αναγκάστηκε να σπεύσει ο ίδιος στο Ηράκλειο, στην προσπάθειά του να κατευνάσει τα πνεύματα· και ότι τα σχετικά αιτήματα των διδασκόντων του Πανεπιστημίου Κρήτης ικανοποιήθηκαν χάρη ακριβώς σ' αυτή την κινητοποίηση.

Η διαμαρτυρία της Παντείου

Τη σημασία της οργάνωσης συνδικαλιστικών φορέων σαν κι αυτά του Πανεπιστημίου Κρήτης την έχουν αντιληφθεί οι περισσότεροι διδάσκοντες και των άλλων ΑΕΙ και ήδη έχουν δραστηριοποιηθεί για τη δημιουργία τους. Η ίδρυση ενιαίου συλλόγου στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης βρίσκεται στο στάδιο της πραγματοποίησης, ενώ η επιστολή διαμαρτυρίας προς την κυβέρνηση των διδασκόντων της Παντείου για τη μισθολογική εξαθλίωση των πανεπιστημιακών, με την απόφασή τους να διεκδικήσουν «μαχητικά» μίαν οικονομική μεταχείριση που να εξασφαλίζει την αξιοπρέπεια και να κατοχυρώνει το λειτούργημά τους αποτελεί συγκεκριμένη έκφραση της ίδιας βούλησης.

Η κοινή απόφαση των συλλόγων των καθηγητών του Πανεπιστημίου Κρήτης να κλείσουν το Πανεπιστήμιο, με σκοπό ν' αναγκάσουν την κυβέρνηση να φέρει στη Βουλή το νομοσχέδιο για το νέο πανεπιστημιακό μισθολόγιο, και να επιτύχουν τη θεσμοποίηση κινήτρων για τους διδάσκοντες των περιφερειακών Πανεπιστημίων είναι η πλέον σημαντική έως τώρα πράξη της συνδικαλιστικής τους δραστηριότητας, και είναι βέβαιο πως θα συντελέσει στην ουσιαστική αφύπνιση των μελών ΔΕΠ και όλων των άλλων ΑΕΙ.

□

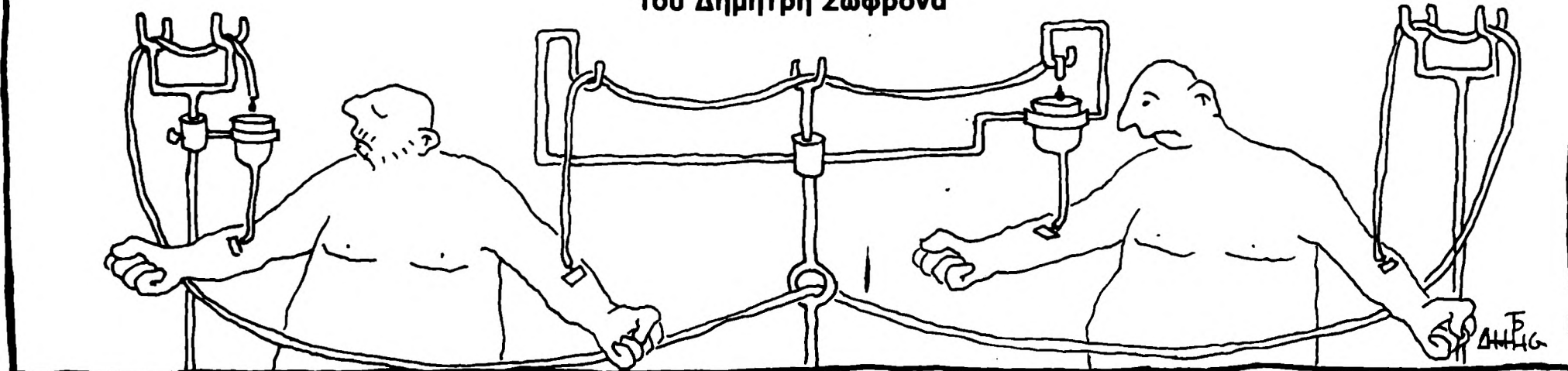
ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131,
τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ και
Σία», Τσιμισκή 78, Τηλ. 279.720

Κρίσιμες Στιγμές - Αβέβαιο Μέλλον

του Δημήτρη Σωφρονά

Στις 20 του Σεπτεμβρίου το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας έδωσε στη δημοσιότητα — με φαινομενικά ιδιαίτερη ικανοποίηση — στοιχεία για την ανάπτυξη του προγράμματος ίδρυσης Κέντρων Υγείας (ΚΥ) στις αγροτικές περιοχές της χώρας. Μετά από λίγες ημέρες, στις 25 του μήνα, είδαμε στην εκπομπή της ΕΡΤ-1, «Μ' ανοιχτά χαρτιά», μια εικόνα που παρουσίασε το Υπουργείο για τα Κέντρα Υγείας, αγγελικά πλασμένα, στα μέτρα του διακαούς λαϊκού πόθου για σωστή περίθαλψη και υγεία. Αλλά κατά πόσο αυτή η εικόνα ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, καθώς και στη δυνατότητα και τη θέληση του Υπουργείου και της Κυβέρνησης;

ΥΠΟΣΧΕΣΕΙΣ: ΧΡΥΣΟΣ ΧΩΡΙΣ ΑΝΤΙΚΡΙΣΜΑ

Ο πρώην Υπουργός Υγείας και Πρόνοιας, Παρασκευάς Αυγερινός, στην επιχειρηματολογία του στη Βουλή για την ψήφιση του Νόμου 1397, τον Οκτώβρη του 1983 για το Εθνικό Σύστημα Υγείας (ΕΣΥ) είχε δηλώσει ότι θα γίνουν 190 Κέντρα Υγείας μέσα στο 1984 — και που θα ήταν το σύνολο των Κ.Υ. αγροτικού τύπου. Σε άλλες δηλώσεις από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας αναφερόταν ότι το 1985 θα λειτουργήσουν αρκετές δεκάδες νέων Κ.Υ. — αστικών πια περιοχών.

Από τα πρόσφατα όμως στοιχεία που δόθηκαν στη δημοσιότητα φαίνεται ότι ο συνολικός αριθμός των Κ.Υ., αγροτικού τύπου θα είναι 184 (μετά από διάφορες κατά καιρούς ταλαντώσεις). Έγινε δε γνωστό, ότι μόνο 2 Κ.Υ. είναι έτοιμα (Αριδαία, Ελασσόνα), και άλλα 6 θα ολοκληρωθούν μέχρι το τέλος του 1984. Δηλαδή, ακόμα κι αν πράγματι ολοκληρωθούν, θα είναι έτοιμα 8 αντί 190 Κ.Υ., ποσοστό μόλις 4,6% περίπου του πλάνου: (Αξίζει δε να σημειωθεί ότι πιο παλιά, ο τότε Υπουργός μιλούσε για Κ.Υ., αρκετά τον αριθμό, τα οποία θα είχαν ήδη περατωθεί από το 1983...).

Σύμφωνα, επίσης, με τα πρόσφατα στοιχεία, το 1985 θα είναι έτοιμα άλλα 93, όσο δε για τα υπόλοιπα: για 55 απ' αυτά θα τελειώσει η δημοπράτηση και η μελέτη το 1985, για άλλα 14 δεν έχει οριστικοποιηθεί το οικοπέδο, το κτίριο ή ακόμα και η θέση και τέλος, 19 Κ.Υ., θα λειτουργήσουν σε μικρά Νοσοκομεία (γι' αυτά δεν υπάρχει χρονοδιάγραμμα, ούτε γίνεται σχετική αναφορά στις εργασίες των Νοσοκομείων για το 1985). Βλέπουμε, δηλαδή ότι — καλώς εχόντων των πραγμάτων — αντί να ολοκληρωθούν τα 184 Κ.Υ., μέσα στο 1984, μπαίνοντας στο 1986, θα έχουν ολοκληρωθεί μόνο το 55,4%, περίπου από αυτά τα Κέντρα Υγείας.

Ας δούμε τώρα τι γίνεται στον τομέα του εξοπλισμού των Κ.Υ.: Σύμφωνα με τα στοιχεία που κατά καιρούς έχει δώσει στη δημοσιότητα το Υπουργείο, κάθε Κ.Υ., θα στοιχίσει, σύμφωνα με τον προϋπολογισμό, 35 εκατομμύρια δραχμές για κτιριακή υποδομή και 12-15 εκατ. δρχ. για τον εξοπλισμό του (μηχανήματα, εργαλεία, νοσηλευτικό υλικό, ρουχισμός, ιματισμός κ.ά.). Πρόσφατα ακριβή στοιχεία για την κτιριακή υποδομή δεν έχουν δοθεί στη δημοσιότητα — κι έτσι διατηρούμε επιφυλάξεις προκειμένου να εκφέρουμε άποψη — αλλά από τα στοιχεία που δόθηκαν για τον εξοπλισμό φαίνεται ότι η συνολική τους δαπάνη θα είναι 2 δισε-

κατομμύρια δρχ., δηλαδή αντιστοιχούν για κάθε Κ.Υ. αγροτικού τύπου 10,85 εκατομμύρια δρχ. περίπου και όχι 12 ή 15 εκατομμύρια δρχ. (και πρέπει βέβαια να υπολογιστεί και η σχετική άνοδος του τιμαρίθμου).

Αλλά ακόμα και αυτά τα 12 ή 15 εκατομμύρια αρκούν για τον εξοπλισμό; Για να εφοδιαστεί ένα Κέντρο Υγείας με έναν εξοπλισμό αρκετά μέτρων απαιτήσεων — αλλά και όχι τέτοιων που να καταντήσε το Κ.Υ., ένα νέο Αγροτικό ιατρείο — απαιτούνται, για τον «Ιατρικό Επιστημονικό Εξοπλισμό» — δηλαδή μηχανήματα και συσκευές ιατρικές — 10-12 εκατομμύρια δρχ., για ένα ακτινολογικό εργαστήριο, 1 εκατομμύριο δρχ. για ένα μικροβιολογικό, 3,5 εκατομμύρια δρχ. για το βιοχημικό, 2 εκατομμύρια δρχ. για ένα σπητικό χειρουργείο, μισό εκατομμύριο δρχ. για το γυναικολογικό εξωτερικό ιατρείο, 300 χιλιάδες δρχ., για το καρδιολογικό εξωτερικό ιατρείο κ.ά. Όλα δε αυτά τα έξοδα του «Ιατρικού Επιστημονικού εξοπλισμού», που πλησιάζουν περίπου τα 20 εκατομμύρια δρχ. θα αποτελέσουν — όπως λέει το Υπουργείο — το 65% των συνολικών δαπανών του εξοπλισμού. Δηλαδή, με κάποιους πρώτους υπολογισμούς, χρειάζονται για τον εξοπλισμό, για κάθε Κ.Υ., 25-27 εκατομμύρια δρχ. περίπου και όχι 10,85 εκατομμύρια δρχ., που δίνονται σήμερα. Η διεξοδική μελέτη και κριτική των υπολοίπων στοιχείων του εξοπλισμού, εντός του «Ιατρικού Επιστημονικού Εξοπλισμού», απαιτεί πλήρη στοιχεία που πρέπει να δοθούν στη δημοσιότητα από το Υπουργείο και μελέτη από επιτελικές ομάδες, πράγμα που ξεφεύγει από τις δυνατότητές μας.

«Η ΑΡΧΗ ΤΟ ΗΜΙΣΥ ΤΟΥ ΠΑΝΤΟΣ»

Η αποτυχία ή η επιτυχία βέβαια των Κέντρων Υγείας και κατά συνέπεια όλου του Εθνικού Συστήματος Υγείας (ΕΣΥ) (μιας και η πρωτοβάθμια περίθαλψη θα είναι ραχοκοκαλιά του συστήματος), έχει να κάνει και με πολλές άλλες παραμέτρους που η σφαιρική και διεισδυτική τους θεώρηση ξεφεύγει από τα πλαίσια αυτού του άρθρου. Αναφερόμενοι όμως σχετικά λακωνικά σ' αυτές θα λέγαμε ότι συνολικά οι επιφυλάξεις μας τείνουν να γίνουν πίστη ότι αν δεν αλλάξει σε πολλά σημεία ριζικά η ροή τους θα οδηγήσουν σε αποτυχία έναν θεσμό - ορόσημο για τη λαϊκή υγεία και τον εκσυγχρονισμό των θεσμών του κράτους Πρόνοιας. Και συγκεκριμένα:

Κύρια βραχυπρόθεσμα προβλήματα

1. Χρονοδιάγραμμα εγκατάστασης του εξοπλισμού δεν υπάρχει: έτσι, αν αργήσει αυτή η εγκατάσταση, θα είναι αδύνατο να αρχίσει η λειτουργία των Κ.Υ., που είναι ήδη ή που θα είναι σύντομα έτοιμα κτιριακά.
2. Προκήρυξη θέσεων για τα Κ.Υ. δεν έχει γίνει ακόμα, και φαίνεται να αργεί αρκετά, με το ίδιο αποτέλεσμα.

Κύρια μακροπρόθεσμα προβλήματα

1. Τα κίνητρα για να πάνε οι γιατροί στα Κ.Υ. αγροτικών περιοχών είναι σχεδόν ασήμαντα, δοσμένων των κοινωνικών συνθηκών της Υπαιθρου (Νόμος 1397/1983).
2. Οι επαγγελματικές συνθήκες στα Κ.Υ., δεν φαίνεται να είναι καθόλου ευοίωνες, δοσμένης μάλιστα και της πληθώρας

- δουλειάς που θα υπάρχει, τουλάχιστον στο άμεσο μέλλον.
3. Η επιστημονική κατάρτιση των γιατρών θα κινδυνεύσει να καταποντιστεί στην —ακόμα μακρινή— επαρχία.
 4. Οι μισθοί —σύμφωνα και με την τελευταία εμμονή του Υπουργείου— θα κυμανθούν σε τόσο χαμηλά επίπεδα που είναι αμφίβολο αν αφήνουν περιθώρια όχι μόνο για επαγγελματική αξιοπρέπεια αλλά και για βασικές κοινωνικές ανάγκες.
 5. Οι εργασιακές σχέσεις των γιατρών —και όχι μόνο— στα Κ.Υ., στην πλειοψηφία τους, είναι ακόμα ομιχλώδεις και αδιευκρίνιστες και πολύ δύσκολα εργαζόμενοι πηγαίνουν να εργαστούν σήμερα κάπου χωρίς να είναι γνωστές αυτές οι σχέσεις.
 6. Στα Κέντρα Υγείας Αγροτικών περιοχών, κατά πάσα πιθανότητα, θα κατέχουν μόνιμες θέσεις οι Γενικοί γιατροί, οι παιδίατροι και οι εργαστηριακοί γιατροί (απόφαση ΚΕΣΥ, δελτίο τύπου στις 12/7/84). Γιατροί άλλων ειδικοτήτων θα κάνουν μόνο τακτικό εξωτερικό ιατρείο. Η έλλειψη λοιπόν, κυρίως παθολόγων, στο μόνιμο προσωπικό νομίζουμε ότι θα δημιουργήσει προβλήματα υποβάθμισης των Κ.Υ.
 7. Το Υπουργείο εμφανίζει ακόμα μεγάλη δυστοκία για ν' ανοίξει την ειδικότητα της Γενικής Ιατρικής που είναι σήμερα ουσιαστικά κλειστή. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ειδικότητα θα απαιτεί τρισήμισι χρόνια σπουδές, οι δε γενικοί γιατροί θα αποτελούν τους μισούς από τους 1.700 γιατρούς των Κ.Υ., αγροτικών περιοχών. Πότε και πώς θα καλυφθούν αυτές οι θέσεις, αφού σήμερα δεν υπάρχουν γενικοί γιατροί; Από την άλλη, η διάρθρωση σπουδών της ειδικότητας της Γενικής Ιατρικής που φαίνεται να υιοθετεί το Υπουργείο (Απόφαση ΚΕΣΥ, αρ. 4 στις 19/7/1984), μάλλον υποβαθμίζει αισθητά την ειδικότητα με τον πολυδαίδαλο κατακερματισμό της εκπαίδευσης σε επιμέρους ειδικότητες (υπάρχουν 14 τμήματα εκπαίδευσης!).
 8. Πότε και πώς θα καλυφθούν οι θέσεις του νοσηλευτικού προσωπικού (μαίες, νοσοκόμες), όταν, ως γνωστόν σήμερα υπάρχει μεγάλη έλλειψη;
Όσο γι' αυτές που ήδη υπάρχουν σήμερα στα αγροτικά ιατρεία δεν έχει αρχίσει μετεκπαίδευση και προσπάθεια προσαρμογής.

ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ - ΤΟ ΠΑΡΟΝ - ΚΑΙ ΤΟ ΔΥΣΟΙΩΝΟ ΜΕΛΛΟΝ

Παρ' όλα αυτά υπάρχουν στοιχεία που πρέπει ν' αναφερθούν για «του δικαίου το αληθές»:

Από το 1955 (Βασιλικό Διάταγμα 3487/55) ιδρύθηκαν και υπάρχουν στην ύπαιθρο τα αγροτικά ιατρεία, μια κατάσταση απαράδεκτη για παροχή πρωτοβάθμιας περίθαλψης σε ένα τόσο μεγάλο κομμάτι του λαού. Το θεσμό των Αγροτικών Ιατρείων το δημιούργησε η Δεξιά, για λόγους, κύρια βραχυπρόθεσμου πολιτικού οφέλους.

Ο Νόμος 1397/1983 για το Εθνικό Σύστημα Υγείας (ΕΣΥ) με τα Κ.Υ. στην ύπαιθρο βάζει τις θεσμικές βάσεις για σωστή περίθαλψη του πληθυσμού της υπαίθρου. Το ΕΣΥ —απαραίτητο για τον εκσυγχρονισμό του κράτους Προνοίας και με στοιχεία σοσιαλιστικού μετασχηματισμού της κοινωνίας— είναι μια υπόθεση και δύσκολη και χρονοβόρα. Στην κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, λοιπόν, δεν θα μπορούσαμε να καταλογίσουμε ευθύνες για τη μη πραγμάτωση του ΕΣΥ: «μέσα σε μια νύχτα». Άλλωστε, από μια άποψη, «να είμαστε κι ευχαριστημένοι», γιατί σε πολλούς τομείς της δημόσιας ζωής οι ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις φρενάρονται ή μία μετά την άλλη. Αλλά και το ότι δόθηκε προτεραιότητα στα Κ.Υ., αγροτικών περιοχών —και όχι των αστικών— πάλι θετικό είναι. Επίσης πρέπει να πούμε ότι κι άλλοι φορείς παρεμβαίνουν —και όχι μόνον εδώ— για να διαμορφώσουν μια πορεία: τα κόμματα, οι συνδικαλιστικοί φορείς και γενικότερα το λαϊκό κίνημα.

Στην κυβέρνηση, όμως, απομένει το κύριο βάρος της ευθύνης, που είναι τόσο μεγαλύτερη όσο μικρότερη είναι η δημοκρατική της στάση και ευαισθησία και η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, κάθε άλλο παρά θα μπορούσε να καυχηθεί για τη στάση της, κυρίως μέχρι την αντικατάσταση του Παρασκευά Αυγερινού από τον Γιώργο Γεννηματά στο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας. Και μια

αξιοπρόσεκτη σημείωση: Σχεδόν όλοι οι συνδικαλιστικοί φορείς, στο χώρο της υγείας, ήταν σύμφωνοι και πίεζαν για τη δημιουργία του ΕΣΥ...

ΒΑΘΙΑ ΠΛΗΓΗ, ΝΥΣΤΕΡΙ ΚΑΙ ΕΛΠΙΔΕΣ ΓΙΑ ΙΑΣΗ

Καμία κυβέρνηση —και μάλιστα όταν αυτοαποκαλείται λαϊκή— δεν έχει δικαίωμα να αθετεί ή να παίζει με τις υποσχέσεις που δίνει. Η εξαπάτηση των λαϊκών πόθων υποβαθμίζει —τα ήδη υποβαθμισμένα— πολιτικά ήθη της χώρας, δυσχεραίνει τις πολιτικές συνεργασίες, δημιουργεί συγκρούσεις και εκρήξεις, γίνεται μπούμεραγκ για την ίδια την κυβέρνηση, ναρκοθετεί το μέλλον.

Απ' την άλλη η άποψη: «θεσμός να 'ναι κι ό,τι θέλει ας είναι», κάθε άλλο παρά σε σωστά κριτήρια και επιλογές οδηγεί. Πιστεύουμε ότι ο κίνδυνος της μη σωστής λειτουργίας των Κ.Υ., είναι μεγαλύτερος και από τυχόν μεγάλες καθυστερήσεις στην κατασκευή τους. Οι πενιχρότατες δαπάνες για την κατασκευή των Κ.Υ., οι πενιχροί μισθοί η ουσιαστική απουσία κινήτρων και τόσοι άλλοι λόγοι που προαναφέρθηκαν θα οδηγήσουν με μαθηματική ακρίβεια —ήδη από την αρχή της λειτουργίας τους— στην υποβάθμιση των Κ.Υ., υποβάθμιση που δεν θα έχει τίποτα να ζηλέψει από αυτήν των πολυϊατρείων του Ι.Κ.Α. και που θα οδηγήσει μοιραία πάλι τις μάζες στον ιδιωτικό τομέα που τόσα δεινά έφερε στον τόπο μας, στον τομέα της υγείας.

Οι λύσεις για τη λαϊκή υγεία απαιτούν νυστέρι· νυστέρι κύρια για την κυβέρνηση —και μάλιστα γρήγορα— που μπορεί να φτάνει ακόμα και σε τροποποιήσεις του νόμου 1397 για το ΕΣΥ που η ίδια ψήφισε πριν ένα χρόνο· νυστέρι και για το ίδιο το συνδικαλιστικό κίνημα των υγειονομικών και κύρια των γιατρών για πιο ουσιαστική παρέμβαση, για ριζοσπαστικές προτάσεις και καινοτόμους λύσεις.

Το υγειονομικό σώμα ζει μετέωρο με προβλήματα διογκωμένα εδώ και τρία χρόνια. Περιθώρια συνεπώς λανθασμένων κινήσεων δεν υπάρχουν ούτε για τους θεράποντες ούτε για τους θεραπευόμενους. Η υγεία του λαού μπορεί ακόμα και πρέπει να γίνει κοινωνικό αγαθό.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΘΕΜΑΤΑ

Προβλήματα μεθόδου
και εξέλιξης της επιστήμης

T. Kuhn, *Η δομή των επιστημονικών
επαναστάσεων*

P. Feyerabend, *Ενάντια στη μέθοδο*

B. Κάλφας, *Επιστημονική πρόοδος
και Ορθολογικότητα*

A. Κουτούγκος, *Η σύγκρουση επιστήμης
και επιστημολογίας*

Γεκνήρια

A. Μητσός, *Η προσχώρηση στις Ευρωπαϊκές
Κοινότητες*

A. Βρυχέα, K. Γαβρόγλου.
*Απόπειρες μεταρρύθμισης
της Ανώτατης Εκπαίδευσης
1911 - 1981*

K. Βαϊτσος, A. Μητσός, *Διεθνής Οικονομική*

A. Κωτσιόπουλος, *Ζητήματα
Αρχιτεκτονικής Θεωρίας*

E. Laclau, *Πολιτική και Ιδεολογία
στη Μαρξιστική Θεωρία*

Ο Βέγγος

φεύγει ελεύθερος. Γι' αυτό, κατά τη γνώμη μου, ο Βέγγος δεν είναι κιτς. Μπλέκεται μες στο κιτς των άλλων, αλλά σαν σίφουνας-

Σ.Κ.: -το εξοντώνει. Το νικάει.

Χ.Β.: Το νικάει. Αντίθετα, οι άλλοι νομίζω ότι μένουνε προσκολλημένοι στο κιτς. Μπαίνουνε μέσα σε μία κατάσταση κιτς, την υιοθετούν, π.χ. μες στην νεοελληνική πραγματικότητα, και απλώς κάνουν τις επιλογές μέσα σ' αυτή την πραγματικότητα. Διαλέγουν το ένα αντί το άλλο. Ο Βέγγος τα περνάει όλα και επιδιώκει να μείνει μόνος του και καθαρός. Η ταχύτητα, σαν ουσιαστικός παράγοντας, όχι σαν τεχνική, τον εξασφαλίζει. Να ο τρόπος που αντιλαμβάνεται τον κόσμο: Να περνάει από τα πράγματα, χωρίς να υιοθετεί τίποτα, μπας και σώσει τον εαυτό του.

Σ.Κ.: Έχει άρα ισχυρό όπλο την καλή του ταχύτητα, την αυθεντικότητά του που εκφράζεται έτσι. Ας τον πούμε και σε αντίθεση με τον Χάρρυ Κλυνν. Εγώ είδα τον Βέγγο στο έσχατο ματς Ηθοποιοί - Δημοσιογράφοι να μπαίνει κάποια στιγμή στο παιχνίδι, κι αυτομάτως όλες οι

Χ.Β.: Κιτς είναι ο καθένας που πιστεύει ότι ορίζεται από κάτι πέρα απ' τον ίδιο. Απ' τον έξω κόσμο, που λέμε. Κι ο έξω κόσμος σήμερα είναι πια κιτς. Τα αποσπάσματά του δεν συνθέτουν ένα αρμονικό σύνολο, που να σχετίζεται με τον εσωτερικό κόσμο των ανθρώπων. Είναι ξέφτια, δάνεια, που μόνο παραθετικά, προσθετικά, μπορούν να ορίσουν κάτι. Αν πιστέψεις ότι έτσι ορίζεται κι εσύ, γίνεσαι κι ο ίδιος κιτς, με την έννοια ότι σπας κι εσύ σε διάφορα κομμάτια, χωρίς εσωτερική αρμονία.

Σ.Κ.: Διαλύεσαι, υποκύπτεις, διαλύεσαι.

Χ.Β.: Διαλύεσαι εις τα εξ ων συνετέθεις. Τον εαυτό σου δεν τον έχεις συνθέσει ο ίδιος, τον έχει συνθέσει, έξω από σένα, η βιομηχανία, η βιομηχανοποίηση.

Σ.Κ.: Οι Ινδιάνοι της Αμερικής μπορεί να φορούσανε παρόμοια πράγματα με τον νεοέλληνα, αλλά δεν ήτανε κιτς. Αν ο πολιτισμός είναι μια αποστασιοποίηση ή το να τρώμε με πηρούνια αντί με τα χέρια, το χυδαίο και το πρόβλημα αρχίζει απ' την υπερβολή σ' αυτή την αποστασιοποίηση.

Χ.Β.: Οι Ινδιάνοι δεν ήταν μεταμφιεσμένοι. Ενώ η μεταμφίηση είναι μοτίβο πια του πολιτισμού που ζούμε. Μονάδα μετρήσεως είναι η μεταμφίηση. Το κιτς έχει καταφέρει να μην υπάρχει τίποτα πριν απ' τη μεταμφίηση. Σαν να γεννιόμαστε μεταμφιεσμένοι.

Σ.Κ.: Είναι πάντα πλούσια η οδός των κωμικών, αφού, προσπαθώντας να μιλήσουμε για τους κωμικούς και το κιτς, φιλελεύθερα και απροετοίμαστοι, δώσαμε μερικούς ορισμούς του κιτς.

Χ.Β.: Για να ξαναγυρίσουμε όμως, ο Βέγγος, επειδή, όπως όλοι οι μεγάλοι κωμικοί έχει σχέση με την παιδική ηλικία, δεν δέχεται τελικά τη μεταμφίηση. Ένα παιδί δεν επιμένει ποτέ στο να ταυτιστεί με το ρούχο που φοράει. Δεν θα μπερδέψει ποτέ τα ρούχα του με τον εαυτό του.

Σ.Κ.: Ο Χάρρυ Κλυνν, για μένα, είναι κιτς. Το πιστεύω με την απλή συλλογιστική: Απ' τη μια όλα όσα κάνει είναι κιτς κι απ' την άλλη εμφανίζεται πολύ σοβαρός, πολύ κύριος και πολύ ενσυνειδητός. Αυτό ακριβώς τον ενοχοποιεί.

Χ.Β.: Συμφωνώ. Εγώ λέω ότι ο Χάρρυ Κλυνν είναι σαν ένας θεωρητικός του κιτς. Σαν να ξέρει ότι είναι κιτς και να το κάνει σημαία αυτό το κιτς. Δηλαδή είναι ένα δευτέρου επιπέδου κιτς, γι' αυτό αρέσει και στους διανοούμενους, από μία άποψη. Αισθάνονται ένα είδος συνενοχής με τον Χάρρυ Κλυνν: Σαν να βλέπουν αυτό που δεν τολμούν να πούνε ότι είναι. Τους απελευθερώνει από ενοχές τους.

Σ.Κ.: Για μένα, χωρίς πολλά πολλά και εξηγήσεις, διαισθητικά, ο Καραγκιόζης κι ο Βέγγος δεν είναι κιτς, ενώ ο Χάρρυ Κλυνν, με την υπερβολή του στην αποστασιοποίηση, είναι κιτς. Όσο κι αν στο τέλος ηρωικών έργων του Θεάτρου Σκιών έπεφτε το πανί, αποχωρούσαν οι σκιές κι έπαιζε ο ίδιος ο Καραγκιοζοπαίκτης, με περικεφαλαία και σπαθί, σοβαρότατα κι επιβλητικά το Τέλος και το Νόημα του έργου, αριστοφανικά, ποτέ αυτή η εικόνα δεν κινδύνευσε να γίνει

κιτς.

δεν είναι κιτς, ο Χάρρυ Κλυνν,

—μια συζήτηση του Σωτήρη Κακίση με τον Χρήστο Βακαλόπουλο για τους κωμικούς και το κιτς. Μερικά συμπεράσματα.

● Μπορεί να κάθεσαι μπροστά στην κλειστή τηλεόραση και να περιμένεις ένα ματς της Εθνικής. Τότε ν' αρχίζεις να συζητάς, χωρίς λόγο ιδιαίτερο, όπως γίνονται όλες οι συζητήσεις άλλωστε, όπως στα καφενεία κάποτε, για διάφορα θέματα. Π.χ. για το κιτς και τους κωμικούς. Και κάτι να προκύπτει.

δυστυχώς, είναι

Σωτήρης Κακίσης: Ποιοι απ' τους κωμικούς είναι κιτς, και ποιοι δεν είναι; Ο Βέγγος είναι κιτς, ο Χάρρυ Κλυνν είναι κιτς; Ποιος είναι και ποιος δεν είναι;

Χρήστος Βακαλόπουλος: Όλοι έχουν σχέση με το κιτς. Απλώς, εγώ αυτό που έλεγα για τον Βέγγο είναι ότι ο Βέγγος είναι σαν ένας μαγνήτης, ο οποίος, στο πέρασμά του, καθώς τρέχει ας πούμε, μαζεύει, κολλάνε πάνω του διάφορα πράγματα. Διάφορα αντικείμενα, διάφορα ρούχα, κλουβιά από πουλιά, φωνόγραφοι... Όλο το κιτς που έχουν οι άλλοι, ο Βέγγος το μαζεύει, το δουλεύει, το διαλύει, το πετάει μετά, και

χαλκομανίες που τρέχανε γύρω απέκτησαν την τρίτη διάσταση από το περίσσευμά του.

Χ.Β.: Ναι. Γιατί τον Βέγγο δεν τον ενδιαφέρει μόνο αυτό που γίνεται εκείνη τη στιγμή, το ματς μόνο. Δεν πιστεύει μόνο σ' αυτό το ματς, πιστεύει και σε κάτι που ξεπερνάει τις άλφα χρονικές στιγμές και ενώνει τους ανθρώπους, φιλάθλους και παίκτες. Οι άλλοι πιστεύουν στ' ότι πρέπει να προσηλωθούμε στην κατάσταση, να την υπηρετήσουμε. Ο Βέγγος πιστεύει ότι πρέπει η κατάσταση να μας υπηρετήσει.

Σ.Κ.: Σε τι σχέση βρίσκονται οι ασαφείς έννοιες κιτς και προσωπικότητα;

Χ.Β.: Η αποστασιοποίηση του *Καραγκιόζη* ήταν μες στο σύστημά του. Γιατί απ' την άλλη, συγκινείσαι απ' τα παθήματα του *Καραγκιόζη*, ταυτίζεται, και κλαις ίσως. Οι καταστάσεις *Χάρρυ Κλυνν* βασιζονται ολοκληρωτικά στο σχόλιο, είναι μεταμφιεσμένες εξ αρχής. Δεν είναι δυνατό ποτέ να συγκινηθείς από ένα πάθημα του *Χάρρυ Κλυνν*. Διότι δεν υπάρχει πάθημα.
Σ.Κ.: Σαν τη διαφορά *Τζέρυ Λούις* και *Μόντυ Πάιθονς*.

Χ.Β.: Ναι. Δεν υπάρχει πάθημα στον *Χάρρυ Κλυνν* και στους *Μόντυ Πάιθονς*. Υπάρχουν συνεχώς μαθήματα. Όταν δεν υπάρχει πάθημα, δεν υπάρχει και πάθος. Όταν δεν υπάρχει πάθος, δεν υπάρχει αυθεντικότητα, που λες εσύ, άρα υπάρχει μόνο μεταμφίεση. Μόνο απόσταση. Είσαι μετεωρισμένος, χωρίς βάση, σε απόσταση από όλα. Να και το μοτίβο του πολιτισμού, για να υπάρξει: Πρέπει όλοι να 'ναι σε απόσταση από κάτι. Από το σεξ μέχρι τον θάνατο.

Σ.Κ.: Ο έλεγχος της επαφής μας με την καρδιά και το σώμα μας χάνεται με την άμετρη αποστασιοποίηση. Έτσι δεν μπορούμε πια να διαλέξουμε, ούτε ρούχα, ούτε ανθρώπους, ούτε στάση, ούτε τίποτα. Ο μπουφές στο σπίτι του ναυτικού με κάθε τι κακόγουστο από κάθε μέρος του κόσμου, με όλα τα αταίριαστα συγκεντρωμένα, είναι το πορτραίτο πολλών σημερινών εσωτερικών κόσμων, πολλών ψυχών γύρω μας.

Χ.Β.: Ας σημειώσουμε πάντως ότι η απόσταση είναι το δεύτερο στάδιο του *κιτς*. Το πρώτο είναι η αφέλεια. Το *αυτονόητο*.

Σ.Κ.: Μιλάμε για προχωρημένο *κιτς*, γιατί μιλάμε για τους *κωμικούς*, για διανοούμενους.

Χ.Β.: Η δεύτερη φάση του *κιτς*, που την υιοθετεί πια ολόκληρος ο πολιτισμός, είναι όταν η απόφαση που 'χει πάρει ένας χώρος έξω απ' τον άνθρωπο, μια απόφαση, ας πούμε, της βιομηχανίας ή της εξουσίας, εσωτερικεύεται, θεωρητικοποιείται και γίνεται πια πρόταση ζωής. Απ' τον κάθε άνθρωπο χωριστά. Αυτή τη φάση διανύουμε τώρα, προφανώς. Γι' αυτό δεν μπορούμε να ξεχωρίσουμε αν ένα μπαρ του *Κολωνακίου* είναι πιο *κιτς* από ένα μπαρ της *Τρούμπας*.

Σαν το μπαρ του *Κολωνακίου* να θεωρητικοποιεί το μπαρ της *Τρούμπας*, και να το κάνει *αξία*.

Σ.Κ.: Έχω μια υποψία ότι το έργο ή η γενική εικόνα ενός κωμικού ή ενός άλλου καλλιτέχνη είναι *κιτς* όταν έχει *σκληρότητα*. Όταν σε κάποια στροφή το μυαλό τους δεν μπόρεσε, και προδώσανε. Γιατί ο *Βέγγος* θυμώνει όταν βλέπει τον *Τσάρλυ Τσάπλιν* να κλέβει το γάλα ενός μωρού, και λέει ότι αυτό δεν θα μπορούσε ποτέ να το κάνει αυτός σε ταινία του; Υπάρχει αυτή η διάσταση της σκληρότητας στο *κιτς* των διανοούμενων, έστω και προς τον εαυτό τους;

Χ.Β.: Ναι, υπάρχει *σαδισμός*. Μόνο που ο *σαδισμός* του *Τσάπλιν* δεν είναι *κιτς* γιατί έχει να κάνει ακόμα με κάτι άμεσα σωματικό. Ο *σαδισμός* του *κιτς* είναι πέρα απ' το σώμα πια, φθάνει στο *ομοίωμα*, στην υπαρκτή του σώματος ως *δήθεν*. Αυτό λέω ότι είναι *σαδιστικό* γιατί μοιάζει με τελετουργίες που δεν προκύπτουν από τις αρμονικές ανάγκες της κοινότητας, αλλά αποτελούν συλλήψεις εγκεφαλικές —βλέπε *ναζισμός*, ο οποίος *ναζισμός* είναι ένα απ' τα προσφιλή θέματα *κιτς*. Πρόκειται για τελετουργίες που προσπαθούν να προκαλέσουν κάτι, χωρίς όμως να προκύπτουν από κάτι.

Σ.Κ.: Ο *Αυλωνίτης* γιατί δεν ήταν *κιτς*;

Χ.Β.: Το 'παμε. Τίποτα το άμεσα σωματικό δεν μπορεί να είναι *κιτς*.

Σ.Κ.: Πάλευε κι αυτός εναντίον του γύρω *κιτς* χώρου.

Χ.Β.: Το σώμα του *Αυλωνίτη* παλεύει εναντίον του περιγύρου που είναι *κιτς*. Αυτή την παράδοση συνεχίζει ο *Βέγγος* σήμερα, τελειοποιώντας την.

Σ.Κ.: Ο *Αυλωνίτης* δηλαδή, ο *Μακρής*, σ' ένα άλλο επίπεδο, ο *Σταυρίδης*, ο *Ευθυμίου*, κι η *Βασιλειάδου*.

Χ.Β.: Όλοι οι «*άσχημοι*» μπορούμε να πούμε. Οι *κωμικοί* με τα *κακοχυμένα* σώματα, που ακριβώς γι' αυτό το λόγο προέταξαν τα σώματά τους αυτά στον πόλεμο με τη γύρω *ήττα*. Όπου το πλαίσιο καθορίζει το σώμα (*ναζισμός*, *σαδομαζωχισμοί* κτλ.), έχουμε αρμονία του σώματος με τον περίγυρο, που κάνει και τα δύο, σώμα και πλαίσιο, *κιτς*.

Σ.Κ.: Αν οι *κωμικοί* που λέγαμε είχανε

συνείδηση της «*κακομορφίας*» της εμφανίσεώς τους, θα θεωρούσανε το πράγμα αυτό πολύ *σοβαρό*, δεν μπορούσαν να *αστειευτούν* μ' αυτό το πράγμα, και *παλέψανε* για να νικήσουνε *αναγκαστικά*, να κερδίσουν την ουσιαστική εσωτερική αρμονία που μεταμορφώνει *μαγικά* και *δίνει λάμψη*.

Χ.Β.: Αυτό προκύπτει απ' το γεγονός ότι ο *Αυλωνίτης* έρχεται από την *Επιθεώρηση*, για την οποία δεν υπάρχει *κιτς* με την έννοια που υπήρχε στα *Μπουλούκια* ας πούμε. Με την έννοια ότι το πράγμα *προκύπτει*. Προκύπτει απ' τη σχέση με το κοινό. Κάποτε, βέβαια, έρχεται κι εκεί το *κιτς*, αλλά νομίζω ότι ο *Αυλωνίτης* είναι η στιγμή της πάλης ανάμεσα σ' αυτό που προκαλείται τεχνητά και στο πραγματικό.

Σήμερα έχουμε πια την αίσθηση θεαμάτων που είναι «*φυτεμένα*», *εγκεφαλικά*—

Σ.Κ.: —κι όλοι οι ηθοποιοί είναι *παραδομένοι*, δεν παλεύουν, δεν προτάσσουν το σώμα τους—

Χ.Β.: —σαν να μην είναι αυθεντικό το σώμα τους, σαν να μην βλέπουν την αξία του. Γι' αυτό, άλλωστε, *θριαμβεύει* κι η *τηλεόραση*.

Σ.Κ.: Αναλόγως με την ανόητη πια επικαιρότητα βρίσκεται ο τίτλος της ταινίας, καλούνται οι γερασμένοι *κωμικοί* και οι *ανεργάτιστοι νέοι*, και *υπηρετούν*.

Χ.Β.: Είναι *σκληρωμένα* σώματα.

Σ.Κ.: Κάτι που δεν θ' άντεχε ποτέ σωματικά ούτε ο *Αυλωνίτης*, ούτε ο *Καραγκιόζης*.

Χ.Β.: Δεν θα μπορούσε να το αντέξει.

Σ.Κ.: Γι' αυτό κι ο *Βέγγος* τα τελευταία χρόνια αισθάνεται *αιχμάλωτος*.

Χ.Β.: Μα, στις τελευταίες του ταινίες, ο *Βέγγος* δεν είναι σαν *θηρίο στο κλουβί*;

Σ.Κ.: Και στο *θέατρο*.

Χ.Β.: Σαν να προσπαθεί να σπάσει τους τοίχους. Μια τίγρης που γυρίζει πολύ ανήσυχη μες στο κλουβί της. Δεν είναι *συμφιλωμένος*. Μόνο που τώρα είναι πολύ δύσκολο γι' αυτόν, γιατί δεν έχει πίσω του το κοινό αίσθημα. Είναι *μόνος*.

Σ.Κ.: Ο κόσμος έχει προδώσει.

Χ.Β.: Έχει προδώσει γιατί με την τηλεόραση μπήκε κι αυτός μέσα σ' ένα μεγάλο *θέαμα*, «*κιτσοποιημένο*».

«ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ»

(Γύρω από το ήθος της εκστρατείας για τη «διάσωση» της γλώσσας)

του Γιάννη Η. Χάρη

Το ακόλουθο σημείωμα, που άξονά του έχει το ήθος της εκστρατείας για τη σωτηρία της γλώσσας και αφορμή, απλώς, έναν φιλόλογο, κριτικό θεάτρου και συγγραφέα, πολύτιμο δηλαδή παράδειγμα για να στηριχτεί το θέμα μας, στάλθηκε στις 24 Αυγούστου, με τον συμβατικό τίτλο «Πού πρέπει να αναζητηθούν οι ρίζες της αγλωσσίας;», στην Καθημερινή, όπου αρθρογραφεί ο εν λόγω φιλόλογος —μικρό αντίδοτο στη γλωσσαμνητορική διαίτα στην οποία υποβάλλει τους αναγνώστες της. Η διεύθυνση της εφημερίδας αρνήθηκε να το δημοσιεύσει και το παρέπεμψε στις επιστολές, όπου επίσης δεν δημοσιεύτηκε, επειδή «αρχή της εφημερίδας είναι να μη φιλοξενεί επιθέσεις εφ' όλης της ύλης απέναντι σε συνεργάτες της».

Το λογοκριτικό αυτό κρούσμα βοηθάει, πιστεύω, στην ανάγνωση του σημειώματός μου και προσυπογράφει τις εκτιμήσεις ως προς το ήθος ακριβώς της εκστρατείας για τη διάσωση της γλώσσας (και άλλων τινών).*

Πού πρέπει να αναζητηθούν οι ρίζες της αγλωσσίας;

Έπειτα από τα «δύο απολογητικά σημειώματα» του κ. Τάσου Λιγνάδη, που δημοσιεύτηκαν στα τρία με τον γενικό τίτλο «Τα γραπτά μένουν» (Καθημερινή 29, 31 Ιουλίου και 1 Αυγούστου), συνέχεια στην πλουσιότητα, εσχάτως, αρθρογραφία του με θέμα τα αρχαία ελληνικά και τη διδασκαλία τους, και γενικότερα το γλωσσικό πρόβλημα, θα ήθελα να παρεμβληθώ, κατά κάποιον τρόπο, σ' αυτή τη μαραθνοδρομία, που παίρνει συχνά τη μορφή συζήτησης με άλλους συνεργάτες της Καθημερινής (ειδικότερα με την κ. Ιωάννα Παπαζαφείρη). Ωστόσο η παρεμβολή αυτή θα έχει χαρακτήρα κάπως ανορθόδοξο —ή θα είναι ακριβώς παρεμβολή, και όχι συμμετοχή στη «συζήτηση»· επιθυμία ή σκοπός μου, εξαιρετικά φιλόδοξος ομολογώ, να βοηθήσουν οι γραμμές αυτές να εκτραπεί ο ρους μιας τόσο άγονης «συζήτησης», άγονης επειδή διεξάγεται, πρώτα πρώτα, με όρους πλαστούς (όπως δηλώνουν και τα εισαγωγικά της).

Θα ξεκινήσω περιγράφοντας, έστω, την καχυποψία μου —και το ερέθισμά μου, το οποίο έχει να κάνει εξάλλου με το ερέθισμα του κ. Λιγνάδη, όταν έγραφε τα σημειώματά του αυτά:

Ο κ. Λιγνάδης απαντά «σε μερικά δημοσιεύματα, σε κάποιες επιστολές και σε τηλεφωνήματα» όπου «διατυπώνεται η απορία ή και η μομφή για το όψιμο ενδιαφέρον που επιδεικνύεται για την γλώσσα από μερικούς, ενώ το κακό έχει ήδη συντελεσθεί» (29.7, υπογράμμιση Τ.Α.). «Η περίπτωση δεν με αφορά» γράφει ο κ. Λιγνάδης, και παραπέμπει σε παλαιότερα γραψίματά του, από το 1964 και δώθε, εφτά συνολικά (αν σχετίζονται με το θέμα του και τα εφτά —δεν είναι απολύτως σαφές), βιβλία για τον Λόρκα, τον Ελύτη, τον Γκάτσο κ.ά., όπου βρίσκουν θέση και απόψεις του για τη γλώσσα.

Ας γίνω και εγώ ψιλικατζής, να παρατηρήσω ότι η ανάλογη παραγωγή του τους τελευταίους μήνες (ούτε καν τον τελευταίο χρόνο, δηλαδή όσον καιρό είναι τακτικός συνεργάτης της Καθημερινής) είναι πολύ πλουσιότερη.

Και για να μην κλείνουμε το μάτι πονηρά, να θυμηθούμε: τους τελευταίους μήνες πήρε καινούρια, μεγάλη φόρα ο αγώνας των τελευταίων, πάλι, χρόνων για «τη σωτηρία της γλώσσας»: «Κίνηση φιλολόγων για τα αρχαία ελληνικά», τηλεοπτική συζήτηση όπου ακούγεται, πρώτη φορά από τέτοιο βήμα, το σύνθημα «Εμπρός για το Κρυφό Σχολείο», δημόσιες συζητήσεις κτλ. Στον αγώνα αυτόν στρατεύθηκε και ο κ. Λιγνάδης, ομιλητής στην Α' Συνάντηση της Κίνησης Φιλολόγων, ένθερμος διακομιστής της ιδέας του Κρυφού Σχολείου, παραγωγικότατος αρθρογράφος: φανερό η διαφορά ανάμεσα στο οσοδήποτε ζωηρό ενδιαφέρον και την «ευκαιριακή» διατύπωση απόψεων, από τη μια, και στη στράτευση, από την άλλη.

Τα πράγματα είναι σαφή και τα σχόλια περιττεύουν.

Υπάρχει πάντως, και διατυπώνεται καθαρά, η εξήγηση: Σήμερα, τονίζει ο κ. Λιγνάδης, δεν μιλούν ελληνικά, επειδή σήμερα δεν διδάσκονται ελληνικά (ενώ οι «προγενέστερες γενιές που έβγαζαν το σχολείο ήξεραν να μι-

λούν και να γράφουν», 1.8.1984).

Να μη γλιστρήσουμε κι εμείς σ' αυτή την εξήγηση, και παγιδευτούμε έτσι στη «συζήτηση», προσδίδοντάς της επιπλέον νομιμότητα.

Ας πούμε χοντρικά —κι επειδή η πρόκληση είναι μεγάλη—, με τους όρους προς στιγμήν του κ. Λιγνάδη, ότι δεν μιλούν σήμερα ελληνικά όσο δεν μιλούσαν και χτες ελληνικά, ή επειδή ούτε χτες, ή επειδή και χτες δεν μιλούσαν ελληνικά. (Και αφού δεν μιλούσαν ελληνικά, τι ελληνικά έτσι κι αλλιώς να διδάξουν, ώστε να μάθουν τα σημερινά παιδιά ελληνικά, κτλ.)

Χρειάζεται τώρα να τεκμηριώσω την αφοριστική αυτή πρόταση. Δεν θα ψάξω μακριά. Σταχυολογώ από τα γραπτά του κ. Λιγνάδη, των τελευταίων ιδίως μηνών. Από του κ. Λιγνάδη έτσι κι αλλιώς, επειδή ο κ. Λιγνάδης δεν διδάχτηκε απλώς —άρα έμαθε και μιλά και γράφει, κατά το γενικευτικό του σχήμα, το οποίο διεκδικεί ισχύ αξιώματος— παρά ως φιλόλογος διδάχτηκε κάποια χρόνια παραπάνω, και διδάχτηκε ακριβώς αρχαία, και νέα, γενικώς ελληνικά, και διδάχτηκε επιπλέον να τα διδάσκει, και τα καλλιεργεί έκτοτε συστηματικά, ως δάσκαλος (χωρία η συγγραφική του δραστηριότητα).

Ας δούμε λοιπόν τι ελληνικά μιλά και γράφει (άρα διδάχτηκε;) ο κ. Λιγνάδης, και πόσο διαφέρουν από τα «ελληνικά» που ελεεινολογεί, που ελεεινολογούμε στο στόμα των άλλων (τα παραθέματα, όπου δεν σημειώνεται διαφορετικά, είναι από την Καθημερινή):

1. Σύνθετα με -ποίηση, -ποιώ:

(α) αν δεν ανηθικοποιήσουμε την πρόθεση, τι σημαίνει άραγε λαϊκισμός; (18.3.1984),

(β) η γαλλοποίηση της θεματογραφίας (18.4.1984),

(γ) τα αρχαία ελληνικά πρέπει να (...) ειδικοποιηθούν ως μάθημα κατευθύνσεως στο λύκειο (29.6.1983),

(δ) όταν προσπαθούσε να καθημερινοποιήσει την ηρωίδα (29.6.1983),

(ε) η παναγοποίηση της Μάνας σαν (sic) ανάγκη της ψυχικής σταθερότητας του ανθρώπου (Μεσημβρινή 25.11.1981).

2. Αδόκιμοι νεολογισμοί γενικότερα:

* Σε παλαιότερη επιστολή μου προς την Καθημερινή (επιστολή που έπεσε επίσης θύμα λογοκρισίας και τελικά δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Ο πολίτης» 56, Δεκ. 1982, σ. 82), σημείωνα τις εκπώσεις που είχε εγκαινιάσει η εφημερίδα αυτή, η οποία ξεκίνησε τη σημαντικότερη συμβολή της στο γλωσσικό, έπειτα από την επανέκδοσή της (1974), με την τεκμηριωμένη και εξαιρετικά γόνιμη έρευνα του Κώστα Τριανταφυλλίδη, «Μια σταυροφορία για τη γλώσσα» (Οκτ.-Νοέμ. 1975), και κατέληξε σ' ένα σκαρίφημα του Άγγε-

λου Βλάχου που παρίστανε τη «Γραμματική της Νεοελληνικής: Για τον εγγονό μου Αλέξανδρο» (Νοέμ. 1982).

Μπορώ τώρα να επανέλθω και να επεκταθώ: από τις συγκεκριμένες προτάσεις του Κ. Τριανταφυλλίδη, προτάσεις ευσύνοπτες και πιο πλούσιες σε περιεχόμενο από οποιοδήποτε εγχειρίδιο γραμματικής (ήταν άλλωστε καρπός πολύχρονης εργασίας αρμόδιων φιλολόγων, με σκοπό να αποτελέσει οδηγό για τη σύνταξη μιας εγκυκλοπαιδείας που ποτέ δεν εκδόθηκε), στην αγραμμάτη γραμματική του Α. Βλάχου

και στην ασώματη και αυτάρεσκη «έρευνα» του Χρ. Καρανίκα, «Τι ελληνικά μιλάμε: Ανοικτός διάλογος σ' ένα κρίσιμο για την εθνική μας επιβίωση θέμα» (Απρ.-Ιούν. 1983), έρευνα που αυτοσαρκαζόταν, ή τη σάρκαζαν, τόσο το επίπεδο πλείστων συνεργατών της, όσο και τα άφωνα προλογικά σημειώματα του επιμελητή από τα τεκμηριωμένα πάντοτε και ερεθιστικά άρθρα του Λίνου Πολίτη, του Βασ. Δ. Φόρη κ.ά., στις αλλήθωρες αναλύσεις του Τάσου Λιγνάδη, στις πομφόλυγες και τα εύκολα ευφυσολογήματα του Νίκου Πολίτη ή

του Κανέλλου Αθανασόπουλου (= Αθαν. Κανελλόπουλου), και γενικότερα στις εμβριθείς παρατηρήσεις όλων σχεδόν των χρονογράφων της (πανστρατιά λοιπόν, από μιαν άλλη άποψη), όπου η γλωσσική καλλιέργεια και συχνά η ορθή απλώς σύνταξη έχουν την τελευταία θέση.

Το κουτόχορτο —στην καλύτερη περίπτωση— που ταιΐζει η Καθημερινή τους αναγνώστες της το τρώει πρώτα η ίδια.

(α) τα αρχαία ελληνικά είναι (...) η γονιμική μας δύναμη (1.7.1984),

(β) χωρίς να υπάρχει (...) καμιά συμφωνία πάνω (!) σε παραστασιακούς στόχους (=στ. της παράστασης) (Εκκύκλημα 1, Οχτ.-Δεκ. 1983, σ. 10),

(γ) ένα άλλο θέμα που έχει προκαλέσει συζητητική σύγχυση (31.7.1984· να ψάξω και τυπογραφικό σφάλμα: συζητησιακή; δεν αλλάζει!),

(δ) η επαναφορά των αρχαίων ελληνικών στο γυμνάσιο (...) είναι ένας (!) παράγων εξασφαλιστικής υποδομής (31.7.1984),

(ε) το βιβλίο μās επιφυλάσσει (...) μια αποτροπαϊκή κραυγή (18.3.1984).

3. Ελληνικά φαστ φουντ:

(α) Η έκθεση (...) ήταν κάποτε τμήμα μαθήματος και έγινε τώρα ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ (1.8.1984).

Αυτά, δειγματοληπτικά. «Υπερβάλλω; (...) Δεν είναι όλα αυτά αφασία, φίμωση, παράλυση, προειδοποιητική φάση αλλοτρίωσης του γλωσσικού οργάνου; Αν δεν είναι αλαμπουρνέζικα, τι είναι, πέστε μου!» (Τάσος Λιγνάδης, 1.8.1984).

Είναι, αλαμπουρνέζικα! Όχι όμως πια «προειδοποιητική φάση». Αγγίξαμε πάτο.

Ελάχιστα θα σταθώ σε γενικότερα ολισθήματα, συντακτικά κ.ά. (σε ελάχιστα ελληνικά τελικά), απλώς για να μην επεκταθούμε, κι όχι γιατί και το απλούστερο από αυτά είναι συγγνωστό στη γραφίδα φιλόλογου γενικά, του κ. Λιγνάδη ειδικά. Με γαργαλάει μόνο η φράση ότι το τελευταίο του σημείωμα «δεν γράφτηκε για να υποστηρίξει μια γενικότερη πνευματική ή ιδεολογική θέση, αλλά για να εξακριβωθεί η συνέπειά της, που υπήρξε ισοβία (η συνέπεια;) και που έμμεσα αμφισβητήθηκε ως όψιμη (η συνέπεια;)» (29.7.1984). Να σημειωθεί με την ευκαιρία ο δυσκοίλιος γαλλισμός «που... και που...», ο οποίος εξάλλου ανθεί στο λόγο του κ. Λιγνάδη: «που ενεργεί όπως ενεργεί κάθε φασισμός και που δικαιώνεται με (sic) το δικαίωμα που δίνει...» (5.2.1984), συν «πουπουισμός» δηλαδή.

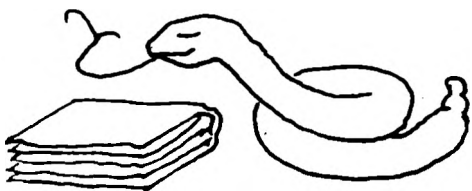
Κι άλλος ένας -ισμός, ο «σανισμός»: (α) «σαν δάσκαλοι και σαν γονείς και σαν πολίτες γίναμε...» (1.8.1984), (β) «να θεωρηθεί... σαν...» (29.7.1984). Ποιος θα διδάξει σήμερα πού χρειάζεται «ως» (α), πού δεν χρειάζεται τίποτε (β), και οπωσδήποτε όχι «σαν»; Πάντως, όχι ο κ. Λιγνάδης (παρότι φιλόλογος), που λίγο πιο πάνω έχει γράψει: «ως παρήγορο φαινόμενο πρέπει να θεωρηθεί...» Ή αλλού: «να το αποδείξει ως σαπουνόφουσκας» και «περιγράφονται ως αχρείαστης πολυτέλειας έπιπλα» (5.2.1984· αχρείαστη πολυτέλεια είναι και ο

έλεγχος για τη σωστή χρήση του «ως» στα δύο τελευταία παραδείγματα).

Ας γυρίσουμε, μια και κάναμε ανάποδα τη διαδρομή, από τα «υποβαθμισμένα» ελληνικά, ή τα ναλλικά, στη γλωσσική αφασία:

Στις κατηγορίες 1 και 2, λοιπόν, ο κ. Λιγνάδης, ας πούμε, δημιουργεί —καταπώς λειτουργεί το γλωσσικό του αίσθημα, σε τελική ανάλυση. Αλλά στην 3η κατηγορία ακολουθεί τα αθλιότερα μαϊμουδίσματα της τελευταίας μόδας: για ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ μιλά, με κοκοράκι στη φωνή, και το γράφει —πώς αλλιώς;— με κεφαλαία (όπως και ο συνάδελφός του, κ. Κ. Σταματίου, που έγραφε στα Νέα: «Η Γυναίκα της Ζάκυνθος είναι ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ», 4.2.1984). Κι όμως, ο κ. Λιγνάδης πρέπει να είχε διδαχτεί να λέει και να γράφει: το σημαντικότερο, το βασικότερο, το σπουδαιότερο, μείζον, πρωταρχικό κτλ. κτλ. πρόβλημα.

Αν δεν δεχτούμε —για να τελειώνουμε— ότι το καινούργιο γλωσσικό ιδιοσκεύασμα έχει τέτοια εκφραστική δύναμη ώστε να υπονομεύει και να αναιρεί την παραδοσιακή γλωσσική εξάρτηση ενός κλασικού φιλόλογου, στρατευμένου μάλιστα στον αγώνα εναντίον αυτού ακριβώς του ιδιοσκεύασματος, και αν δεχτούμε, με τις καλύτερες δυνατός προθέσεις, τις αγνές προθέσεις του κ. Λιγνάδη, τότε ας μας επιτραπεί να επιμεινουμε ότι ο κ. Λιγνάδης έχει παγιδευτεί σε ιστορίες με σκοπιμότητες —δυστυχώς ή ευτυχώς— εμφανείς, όπου άλλο είναι ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ. Οφείλει λοιπόν να θέσει το δικό «μας» πρόβλημα με όρους ριζικά διαφορετικούς: τότε θα έχουμε πολλά να συζητήσουμε —και σε πολλά θα συμφωνήσουμε.

Υστερόγραφο

Με το σημείωμα αυτό ήθελα να υποδείξω τη σαθρή βάση των σημερινών ιερειϊσμών για την πορεία της γλώσσας. Τον κ. Λιγνάδη δεν τον γνωρίζω προσωπικά. Υπήρξε απλώς από τους πληθωρικότερους συνδρομητές στην ιδιωτική μου συλλογή συνθέτων με -ποίηση, μολονότι σποραδικά ξεφύλλιζα την εφημερίδα Μεσημβρινή, όπου έγραφε κριτική θέατρον. Η «συνεργασία» μας μονιμοποιήθηκε τον τελευταίο ενάμιση περίπου χρόνο, όπου έχω κι εγώ το μερτικό μου στην κοινή μοίρα των τακτικών αναγνωστών της Καθημερινής, με την οποία συνεργάζεται πλέον. Τρόπος άμυνας, καθώς φάνηκε, δεν υπάρχει. Επιμένω ωστόσο: όταν ο καθένας, και ο κ. Λιγνάδης, ή ακόμη

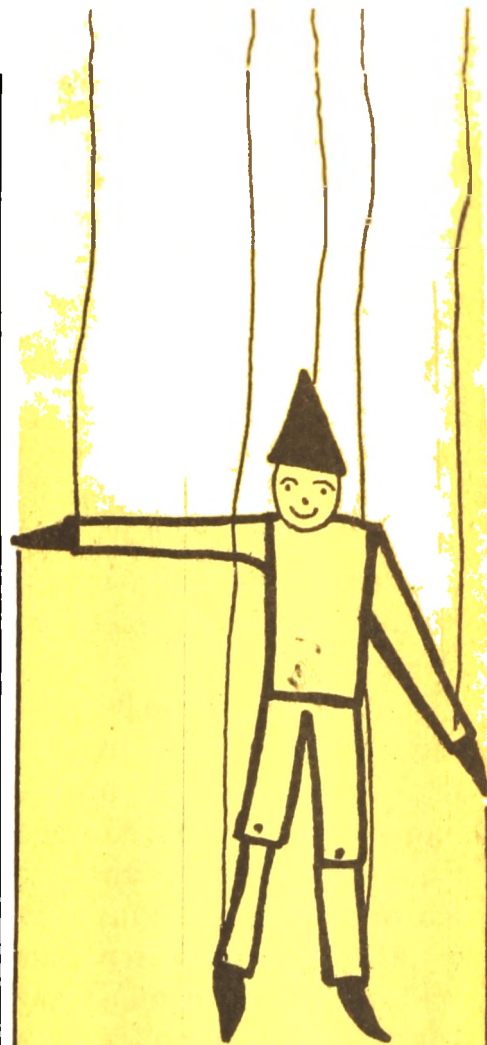
και ο κ. Λιγνάδης, μπορεί να εγκληθεί, όχι τόσο για «λάθη αγνοίας ή αβλεψίας» (αλλά τι σημαίνουν, προς τα πού δείχνουν επιτέλους και αυτά;), όσο για «γλωσσικά βανασουργήματα ε-σ κ ε μ μ έ ν α», σύμφωνα με τη διάκριση και την υπογράμμιση λ.χ. του κ. Γ. Μ. Καλιόρη (και γι' αυτό επέμεινα ιδιαίτερα σε λεξιπλασίες κ.ά. κατασκευές του κ. Λιγνάδη), τότε πρέπει να δούμε σε εντελώς διαφορετική βάση τα δεδομένα που συνθέτουν το «πρόβλημα», ή τα προβλήματα.

Να δούμε δηλαδή ποιες ανάγκες (κοινωνικές ή τι;) ακυρώνουν τις δυνατότητες της «τρισχλιετούς» γλώσσας του κ. Λιγνάδη λ.χ., και ωθούν στην καταστροφή ή λεκτικών τεράτων που περικλείουν, στριμώχνουν, για την ακρίβεια, κακήν κακώς, ολόκληρο συλλογισμό, ο οποίος θα απαιτούσε περισσότερες από μία φράσεις για να διατυπωθεί με κάποια σαφήνεια: «η παναγιοποίηση της μάνας» γράφει ο κ. Λιγνάδης, και εννοεί κάτι όπως: «η τάση ή η επιθυμία του ανθρώπου να βλέπει τη μάνα (του) σαν Παναγία», ή ποιος ξέρει τι άλλο! Ή γράφει: «Έξυπνη λύση για την απουσιοποίηση του χορού...» (12.9), σε παράσταση αρχαίου δράματος κατά την οποία είχε σχεδόν καταργηθεί ο χορός, άρα: «έξυπνη λύση για να αντιμετωπιστεί ή να υποστηριχτεί η απουσία του χορού», ή τι; (ενώ, βεβαίως, «απουσιοποίηση του χορού» ίσον «ο χορός γίνεται απουσία»!).

Και να δούμε τέλος πόσο έχει να κάνει αυτός ο μηχανισμός σκέψης και έκφρασης (και τα προϊόντα του) με την κατάργηση της διδασκαλίας των αρχαίων στο γυμνάσιο ή με την καθιέρωση του μονοτονικού!

Ή μήπως πρέπει ενδεχομένως να χτυπήσουμε την πόρτα της κοινωνιολογίας, και στο παλιό, γνωστό σύνδρομο σπουδαιοφάνειας και ξιπασιάς, στοιχείο δομικό της καθαρεύουσας, ή της ψυχολογίας του χρήστη κωδικού λόγου, να προσθέσουμε κάποιες άλλης τάξεως ανάγκες, διαφορετικούς ρυθμούς κτλ. ανάπτυξης της κοινωνίας, ρυθμούς που οδηγούν, αντιστοίχως, στη διατροφή λ.χ. με πλαστικά παρασκευάσματα σε πιτσερίες και «φαστφουντάδικα». Οπότε δεν θα μιλούμε τουλάχιστον για αμιγώς γλωσσικό ζήτημα ή πρόβλημα, που γεννιέται μάλιστα σήμερα κτλ. κτλ. Άλλα πράγματα γεννιούνται σήμερα, ή καλύτερα παρασκευάζονται —ευτυχώς σε φαστφουντάδικο: με τη λογική και με τα υλικά φαστφουντάδικου μεθοδεύεται, όπως είδαμε, η νέα σταυροφορία υπέρ σωτηρίας της περισπωμένης και της βαρείας, και γενικώς των ψυχών ημών.

28 Σεπτεμβρίου 1984

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΜΑΡΙΟΝΕΤΑΣ

Αντί να αγοράσετε ένα συνηθισμένο χριστουγεννιάτικο δώρο, το καλλιτεχνικό εργαστήρι μαριονετών σας βοηθά να φτιάξετε μόνοι σας, μέσα σ' ένα γκρουπ, μια πρωτότυπη μαριονέτα.

Τηλ. 36.33.665.

Κυκλοφορεί

ANDREA DWORKIN
ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑ
Η ΑΝΑΡΧΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΥΤΟΠΙΑ
Νικηταρά 8-10 ΑΘΗΝΑ
τηλ: 36.38.696

ΕσειΣστοΚωμ(μ)α ΚιΕμεις...

ΕΠΤΑ ΧΑΒΑΔΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΙΞΗ

στο χαβά του μέλλοντός μας
Σάββας Νιονιόπουλος (Μέγας πρωτέκδικος και
χαρτοφύλαξ του εν Γενεύη Πατριαρχείου
Κωνσταντινουπόλεως): «Μέσα την Αγία Τράπεζα!»
2003 μ.Χ

Εκδοτικά προλεγόμενα

(απόσπασμα πρόδρομης ανακοίνωσης)

Το κείμενο που ακολουθεί προέκυψε μετά από κοπιώδη αποκωδικοποίηση της υπολογιστικής (computational) καρτέλας PHI - 2004 - LO - VII - TREL, η οποία, μετά από δυσχερή ανάστροφη πορεία 240 μηνών έφθασε σχεδόν σώα στα χέρια μου.

Οι αντι-φάσεις ακριβώς αυτής της πορείας (από το μέλλοντα χωρόχρονο στον παρόντα) είχαν προκαλέσει όχι ασήμαντες αλλοιώσεις και φθορές στις οπές της διατήρησης καρτέλας. Ωστόσο, όλα τα σχετικά ζαρώματα, ξεχειλώματα και άλλα παθήματα των οπών έγινε δυνατό να αποκατασταθούν πλήρως, χάρη στις άοκνες προσπάθειες των συναδέλφων P. A. Rassoglou και Georges Lesage-Parygöle, προς τους οποίους η υπολογιστική επιστήμη εκφράζει την αβυθομέτρητη ευγνωμοσύνη της.

Ο συγγραφέας του κειμένου και ο χρόνος γραφής παραμένουν προς το παρόν αδιασαφήνιστοι· αντίθετα, ο χρόνος διατήρησης της καρτέλας είναι απόλυτα εξακριβωμένος: Ιούλιος του 2004.

Η μόνη επέμβασή μου στο κείμενο αφορά την ανάπτυξη των συντομογραφημένων τίτλων των επιστημονικών περιοδικών (λ.χ. του ΚΚΕ στη σημείωση 1 του Χαβά 1, του PASOK στη σημείωση 1 του Χαβά 4, του ΚΚΕΣ στη σημείωση 2 του Χαβά 7).

Ξ. Α. Κοκόλης, VII/84

ΧΑΒΑΣ ΠΡΩΤΟΣ

Το κόμμα είναι ένα. Σπανιότατα, όμως¹.

1. Για την αντίθετη άποψη βλ. D. Ogmatitsch, «The deep structure of the computational Central Committee in relation to the Party's platform On the Comma Distribution», *Kinesiotherapy of Knock-out Enthusiasm*, IIX (1988) 88-888.

ΧΑΒΑΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

Η τελεία, και στον ποιητικό και στον μη ποιητικό λόγο, χρειάζεται κυρίως για ν' αρχίζουμε μετά με κεφαλαίο¹. Π.χ.

- Υπευθυνότητα
- Έρωτες
- Φοιτητικό •Κίνημα

1. Της ρυθμίσεως αυτής εξαιρείται ο Οδυσσέας Ελύτης· ίσως και άλλοι.

ΧΑΒΑΣ ΤΡΙΤΟΣ

Το θαυμαστικό, όταν δηλώνει θαυμασμό κ.τ.ό., παραμένει ως έχει· όταν δηλώνει αποτροπιασμό κ.τ.ό., αναστρέφεται¹. Π.χ.

- εγώ!
εσύ!!
εκείνος!!!

1. Της ρυθμίσεως αυτής εξαιρούνται οι ισπανόφωνοι.

ΧΑΒΑΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

Τα αποσιωπητικά, εκτός από την οριζόντι χρήση τους, λ.χ. άντε...ί, μπορούν, σε ορισμένες περιπτώσεις, να χρησιμοποιηθούν και κάθετα, λ.χ.

και με τις κρυστάλλινες αυτές διευκρινίσεις έκλεισε την κάθετη τοποθέτησή του πρόεδρος:

Nota bene: οι αριστερές ή δεξιές παρεκκλίσεις των κεντροκαθέτων αποσιωπητικών θεωρούνται από τις 18 Οχτώβρη (του 2001, βεβαίως), ως απόπειρες ρετρό κακού γούστου!

1. Βλ. την εν προκειμένω θεμελιώδη και αποκαλυπτική διατριβή της P. Ass-Oca, «The verticality axiom of presidential τελειότητας (i. e. punctuality). Archeological aspects of heterochronisms», στο β' τόμο του τρισεβδομαδιαίου δελτίου *Pizzicato - Allegretto - Sostenuto in Orgasmic Ketchup*, II (2002) 202-222.

ΧΑΒΑΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

Το ενωτικό (-), μετά τους πρόσφατους θριάμβους της ΕΑΓΕ¹ τείνει, όλο και πιο πεσματικά, να υποκαταστήσει την παύλα (—). Ήδη οι σκληροπυρηνικοί της γνωστής παραγραμματικής οργάνωσης «Στικτική Πρωτοπορία» διαμόρφωσαν την παλαιά αποστομωτική κραυγή² ως εξής:

τελεία και ενωτικό!

1. ΕΑΓΕ = Εθνική Αντι-Γραμματική Ενότητα. Όσο για τα γεγονότα, βλ. την πρόχειρη αλλά αρκετή αξιόπιστη καταγραφή τους στο χρονικό του: A. North O' Graph, «*Alles Zusammen!* The final step toward the Holy Free

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΛΕΟ Γιάννης Μπάλας • Τέτη Σώλου

Scripture», στο σύμμεικτο τόμο *Le degré zéro de l'écriture, en fin!*, Cat - Astro - Publications, Ano - Kato - Toumba, 2004, σ. 14-114.

- Γενικά για το φαινόμενο της αποστομωτικής κραυγής και ειδικότερα για την ιστορική διάσταση και δικαίωσή - του βλ. την πρωτοποριακή μελέτη των S. I. Lent και T. S. Imoudhia, «Shut-up conditioning and constipation tactics», *Pavlov's Strategies* (Πράγα), LXXX (1980) 80-180

ΧΑΒΑΣ ΕΚΤΟΣ

Τα εισαγωγικά της ειρωνείας τελευταία υποχωρούν ενώπιον της εισαγωγής του τσιτάτου λ.χ.

μας είπε «(:) για το καλό του λαού και του τόπου!!!».

Ορισμένοι παλαιοεισαγωγικοί (οι αποκαλούμενοι από τους αντιπάλους τους «σεχταριστές της ειρωνείας») επιμένουν ότι πρέπει, επί του προκειμένου (αλλά όχι μόνον), να γράφουμε

μας είπε «(:) Σωσιαλισμός iii! »,

δίχως όμως να διευκρινίζουν εάν πρόκειται περί τσιτάτου ή όχι. Διότι, εάν όχι, τότε για τι ακριβώς πρόκειται;¹

- Για το θέμα αυτό, σύμφωνα με τελευταίες έγκυρες πληροφορίες, πρόκειται να συγκληθεί ειδικό πολιτικογαστρομαργικό συνέδριο. Πάντως, για τον *σωσιαλισμό (saucialism)* βλ. και το πασίγνωστο, αν και έως πρόπερσι παράνομο, φυλλάδιο Anonymous the Balkan, *Existent Saucialism Versus Inexistent Socialism. Some Notes Concerning Subversive Tastefulness and Submissive Tastelessness of the Social Sauce*, FAO Publ., Beo-Soph-ist-Athens 2003.

ΧΑΒΑΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

Οι παρελθόντες (της δεκαετίας του 1980 κ.έ.) και οι παρόντες Φοιτητικοί Πληθυσμοί¹ είτε α) πίστευαν και πιστεύουν ότι το κόμμα εγγράφως δεν χρειάζεται· είτε β) το απέφευγαν και το αποφεύγουν ασυνειδητοποιήτως.

Το υποβόσκον σχόλιο, ότι

οι Φ. Π. δεν κομματίζονται, είναι, όπως έχει αποδείξει η «Ζωή, περιττό —αν δεν είναι εκ του Πονηρού².

Το έτερον σχόλιο, ότι

οι Φ. Π. είναι κομματικά ασυνειδητοποιητοί ή ασυνειδητοί,

δεν χρειάζεται ερωτηματικό στο τέλος (δυνατόν να ισχύουν αμφότερα· εν μέρει, βεβαίως). Η αρμοδιότερη στίξη της πρότασης αυτής είναι αναστραμμένο θαυμαστικό και οριζόντια αποσιωπητικά θλίψης³.

- Στους Φ.Π. περιλαμβάνονται (κατ' άλλους: εγκλείονται):

α) τα δύο, ή περισσότερα φύλλα· β) οι προοδευτικοί· γ) «τα παιδιά»· δ) οι συντηρητικοί· ε) οι «προοδευτικοί»· στ) οι απόντες· ζ) οι λοιποί. Βλ. και το (ακόμη επίκαιρο) μελέτημα του: P. Ess-Imist, «Sterility in the student population: a metaphôr or a metonymy?», *Genetische Forschungen der Metaphern*, 11 (1993) 93-133. Βλ. επίσης τη γνωστή για το θόρυβο που προκάλεσε φυλλάδα των:

S. Hlt - M. Erde - A. N. Tidrastric, *Student Population or Student Populace?*, εκδόσεις Ethica Universalls (Vaticanum Transatlanticum) 1991.

- L. Uclfer, «Teufel in der Polittik», στην άτακτη μηνιάτικη έκδοση *Keep on Knitting Elusive Sentiments*, τεύχος 99 (1999) 99-100.
- Βλ. σχετικά D. A. Krybrecht - T. S. Atilas, «Feeling and punctuation symbols. A psychographometric research», *Scriptorium Corculorum*, 1 (2001) 11-111.

Ο ΤΡΙΤΟΣ ΔΡΟΜΙΟΣ

ΓΙΑΝΗ
ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

ΑΓΓΕΛΟΣ ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ ΞΑΦΝΙΚΑ ΤΟΝ ΕΙΠΑΝΕ ΤΡΕΛΟ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Στα κεντρικά βιβλιοπωλεία

Κεντρική διάθεση:
Βιβλιοπωλείο της ΕΣΤΙΑΣ

ΤΙ ΘΑ ΠΕΙ ΕΙΜΑΙ ΚΟΝΤΗ;

ΓΙΑΤΙ ΔΗΛΑΔΗ; ΕΜΕΙΣ ΔΕΝ
ΕΧΟΥΜΕ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ; ΕΞ ΑΛΛΟΥ...

...ΤΑ ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΑΡΩΜΑΤΑ ΤΑ
ΒΑΖΟΥΝ ΣΕ ΜΙΚΡΑ ΗΠΟΥΚΑΛΑΚΙΑ!

Ιστορία των επετείων

Του Αγίου Δημητρίου σήμερα και η Θεσσαλονίκη γιορτάζει την απελευθέρωσή της. Σε δυο μέρες, η πανεθνική γιορτή του «ΟΧΙ». Με την μεταπολίτευση, η επέτειος του Ελληνοϊταλικού Πολέμου συνεορτάζεται και με την Εθνική μας Αντίσταση. Εμπλουτισμένη με νέο περιεχόμενο, η 28η Οκτωβρίου είναι μια ημερομηνία σημαδιακή κι αυτή για την αφύπνιση της μνήμης των νεοελλήνων.

Σε είκοσι ημέρες πάλι, θα γιορτάσουμε —με ΟΝΝΕΔ ή χωρίς ΟΝΝΕΔ;— το Πολυτεχνείο.

Από μια πρώτη άποψη, όλα αυτά είναι ωραία και με σημασία. Όμως, πόσο πραγματικά έχουν μπει στη ζωή μας οι μέρες αυτές, πόσο είναι σύμφωνη η ζωή μας με τα μηνύματά τους; Μοιάζουν με κείνες τις συμβατικές οικογενειακές επετείους, που επίσης συνοδεύονται με φωτογραφικές αναπαραστάσεις και με μουσική. Αλλά καμιά επέτειος δεν φάνηκε να σήμανε κάτι ιδιαίτερο, αφού η σύμβαση και η μυθοποίηση της σύμβασης είναι ό,τι κυριαρχεί. Ζώσα ιστορία δεν έχουμε. Ας δούμε όσα συμβαίνουν στις μέρες μας, το πολιτικό παιχνίδι και τους κοινωνικούς συμβιβασμούς, και ας τα αναμετρήσουμε με τη δράση και την υπέρβαση της θυσίας των ημερών, που πάγωσαν τώρα πια σε επετειακές παράτες.

Τα διαγγέλματα που θα διαβάσουμε στις εφημερίδες —από εκείνο του προέδρου της Δημοκρατίας, το άλλο του αρχιεπισκόπου Σεραφείμ, ή της πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας— είναι απαράλαχτα όπως τα περυσινά. Φέτος δεν προφτάσαμε, αλλά του χρόνου, τέτοιες μέρες, το υποσχόμαστε: θα κάνουμε ένα απάνθισμα τέτοιων διαγγεγμάτων —της τελευταίας, ας πούμε, δεκαετίας— και θα προσθέσουμε και τα φετεινά. Θα σας προσφέρουμε ένα πληχτικό ανάγνωσμα, το ξέρουμε· αλλά ίσως να βγουν κάποια διδακτικά συμπεράσματα.

Κάθε χρόνο, όπως φεύγουμε πιο μακριά, δεν εμπλουτίζουμε τη ζωή μας με πείρα αλλά με μύθους, με συμβάσεις. Η Ιστορία μας ντύνεται με αχλύ και ωραιοποιείται, οι αδύνατοί ώμοι μας φορτώνονται με νέα σκόνη και νέα νεφελώματα αμβλύνουν την όρασή μας.

Η Ιστορία, όπως την διδασκόμαστε, ταιριάζει στα μέτρα μας της στιγμής. Οι σκοτεινές ώρες αποσιωπούνται, οι λαμπρές υπερτονίζονται, οι ιστοί συνεχείας του έθνους μπερδεύονται και οι εικόνες διαθλώνται. Γεγονότα τονίζονται επιλεκτικά και οι ερμηνείες τους καθοδηγούνται από ένα πνεύμα οικειοποίησης από πολιτικές, τοπικές ή κοινωνικές ομάδες. Ομαδική συμπεριφορά που θυμίζει την ατομική: όλα συνέβησαν χτες για να αποδειχτεί πόσο δίκαιοι, άξιοι και ικανοί είμαστε σήμερα. Μόνο που κάπου, μέσα σε όλα αυτά, το αίσθημα της δικαιοσύνης ατόνισε και η αντικειμενική κρίση απουσίασε.

Όσο η ζωή μας —η πολιτική, η κοινωνική, ή η ατομική αν θέλετε— εμμένει στην ωραιοποίηση, το μύθο και τη σύμβαση, τόσο οι επέτειοι, αντί να μετρούν την αρετή του έθνους, θα συμβάλουν στη νέκρωση της κοινωνίας μας.

● Πώς θα νιώθατε αν είσατε Σταμάτης Φασουλής στη θέση του Σταμάτη Φασουλή και σας παίρναν συνέντευξη απ' τον «Αγωνιστή» της νεολαίας ΠΑΣΟΚ; Φανταζόμαστε δεν θα νιώθατε τίποτα το ιδιαίτερο, καταρχήν... Αν όμως η πρώτη ερώτηση ήταν η ακόλουθη: «Σταμάτη, κριτική δεν σου κάνω για την παράσταση, όμως οφείλω να ομολογήσω ότι ορισμένα σκετς είναι ανώδυνα». Ίσως να νιώθατε λίγο επώδυνα...

● Πολλά επώδυνα φαίνεται όμως ότι συντελούνται γενικώς. Η Γενική Συνέλευση του Συλλόγου Εργαζομένων του Κ.Ψ.Υ. μας απέστειλε (με άλλους παραλήπτες το ΕΚΑ, ΙΣΑ, ΕΙΝΑΠ, ΣΕΨ, ΣΚΛΕ, Εργοθεραπευτών, Γραμματέων) καταγγελία ότι απειλούνται από τον Πρόεδρο του ΚΨΥ (Κέντρου Ψυχικής Υγιεινής). Ρε παιδιά, δεν παίζουμε στις διαμάχες σας, σπασμένα νεύρα έχουμε όλοι, υποψήφιοι επισκέπτες σας είμαστε, λίγη σαφήνεια στις καταγγελίες σας γιατί φοβόμαστε... ● 150 χρόνια Αθήνας. Στα 300 χρόνια η πεζοδρομημένη Πανεπιστημίου θα ονομάζεται «Λεωφόρος Τρίτη» και το πάρκο της Σταδίου «Λεωφόρος Κουλουμπή». Μέχρι τότε, στην Πινακοθήκη του Δήμου Αθηναίων (Πειραιώς 51) μπορείτε να δείτε παλιές ιστορίες. Με υλικό από κρατικές και ιδιωτικές συλλογές γίνεται έκθεση φωτογραφίας για την «Αθήνα του χθες». Η ιστορία μοιάζει ωραία, για νοσταλγικούς, οραματιστές, πολεοδόμους και γενικότερα ανθρώπους που γράφουν Ιστορία, ή την Ιστορία στα παλιά τους παπούτσια. Όποιος προλάβει... ● Παρόλ' αυτά, υπάρχουν και θαυμαστές των ριζικών μεθόδων κατεδαφίσεων. 24 στρατιώτες από επαρχιακή πόλη μας έστειλαν επιστολή όπου επικροτούν την ανατίναξη του «Γκραντ - Οτέλ» από τον Ι.Ρ.Α. Αποστέλλουν λοιπόν στους Ιρλανδούς επαναστάτες μέσω του ΑΝΤΙ «τα θερμά τους συγχαρητήρια, επειδή πιστεύουν ότι η συγκεκριμένη μορφή πάλης είναι η καλύτερη γλώσσα που ιμπεριαλιστές και στρατοκράτες καταλαβαίνουν».

Και καταλήγει η επιστολή: «Ευχόμαστε στους συντρόφους του προσωρινού Ι.Ρ.Α. τις επόμενες φορές να πετύχουν στους στόχους τους Κέντρο».

Προσοχή σύντροφοι στις διατυπώσεις σας, το Κέντρο στην Ελλάδα δεν δυναμιτίστηκε, αλλά αυτοκατέρρευσε. ● Πάλι στην πολιτική το ρίξαμε όμως. Ας πούμε και καμιά κουβέντα για τον πολιτισμό. Καλές εκθέσεις

στην «περιφέρεια» πρώτα. Στη γκαλερί «Σταυρακάκη» στο Ηράκλειο της Κρήτης γίνεται ήδη η έκθεση έργων του Χρήστου Σαρακατσιάνου. Μια πλήρης σειρά ακρυλικών ο κορμός της έκθεσης, με τη γνωστή ποιότητα του ζωγράφου. Τώρα που 'φυγε ο Μητσοτάκης πηγαίναμε και στο Ηράκλειο, να πούμε, για τον Χρήστο...

● Στην τραγουδισμένη Αθήνα μας τώρα στην Γκαλερί «Νέες Μορφές» εκθέτει ο Γιάννης Βαλαβανίδης. Σημειώνουμε ουσιώδη δήλωση του ζωγράφου χρήσιμη για καλλιτέχνες και μη: «Σήμερα βλέπω στο χώρο της τέχνης να προτείνονται πολλά πράγματα με εντυπωσιακή σιγουριά. Στη ζωγραφική μου όμως, ομολογώ πως ό,τι κάνω, το κάνω με πολύ κόπο και αμφιβολία». ● Αυτά. Γίνεται όμως με μας στο ΑΝΤΙ Ο Χρήστος κάνει την ταινία του, ο Στέλιος ακούει τροβαδούρους στη Χάλκη και εγώ γράφω «ειδήσεις» και έχω τρακ. Δεν πάει άλλο. Θα ζητήσω άδεια ή

αύξηση ● Μέσα σε όλα αυτά, τρακ, απειλές, ανασφάλειες, μυστήριες μπόμπες έχεις και τους μασόνους. Με χαιρετάνε φίλοι μου και σκέφτομαι ότι όλοι οι έλληνες είναι λίγο μασόνοι. Ακούω ιστορίες με φίδια και υποψιάζομαι. Μήπως είμαι ο Μασαβέτας και δεν το ξέρω; ● Γι' αυτό λοιπόν προσέχτε παιδιά που βγάξετε το περιοδικό «επιστημάνσεις» στα Χανιά. Δεν ξέρω τι είστε αλλά έτσι πως πάτε μπορεί να γίνετε και πρωτοσέλιδο. Είδατε πάνω αριστερά το σήμα που έχετε; Για κοιτάξτε σε καμιά εγκυκλοπαίδεια, σε κανένα αποκρυφιστικό σύγγραμμα. Ρωτήστε και τη Διεύθυνση Αιρέσεων της Αρχιεπισκοπής Αθηνών.

Σήμερα άμα δεν φυλάς τα ρούχα σου και 500σάρικο μπορεί να σε εκδώσουν... ● Καλή προσπάθεια το Εμείς που βγάξω στην ξενιτιά ο Περικλής ο Κοροβέσης και άλλα παιδιά. Κάπου μέσα γράφει (μάλλον ο Περικλής): «Η τραγική περιπέτεια της μετανάστευσης πρέπει να καταγραφεί απ' τους ίδιους τους μετανάστες. Είναι μια υποχρέωση και ένα καθήκον για όσους θέλουν να κρατήσουν

ζωντανή τη μνήμη της νέας ιστορικής περιπέτειας του Ελληνισμού».

Περικλή, σ' αυτή τη φάση κακή η ξενιτιά, κακό και το μέσα, πιστεψέ μας. ● Να κλείσουμε και με ένα δικό μας. Καιρός είναι τα απολωλότα ερίφια του ANTI να γυρίσουν στη στρουγγα (Χρήστο, Στέλιο, Τάκη, Χριστίνα, μ' ακούτε;)

Και γενικώς οι φίλοι του ANTI να σπεύσουν με είδη κιτς στα γραφεία μας, πριν πέσει το κιτς και μας πλακώσει...

ΣΤΗΛΗ ΑΥΤΟΚΡΙΤΙΚΗΣ

Δόξα τω Θεώ η έκδοση του ANTI καλλιεργεί κάθε τόσο τα παραδοσιακά αριστερά μας ανακλαστικά, ιδίως στον κλασικό τομέα της αυτοκριτικής.

Όλη αυτή η σαδομαζοχιστική διάθεση που καταφέρει να «κουκουλώσει» τις ευθύνες του εκδότη και της συντακτικής επιτροπής επαναφέρεται από τα «παροράματα» και τις «αβλεψίες» του περασμένου τεύχους.

● Έτσι, στο κομμάτι του Μιχ. Ράπη για την Κύπρο στις σελ. 12 και 13, χρειάζεται μια αντιμετάθεση: η σ. 13 να μπει στη θέση της σ. 12 και τούμπαλιν.

● Στο κείμενο για το Πανεπιστήμιο του Ν. Καλογριδή στη σελ. 40 η δεξιά στήλη οφείλει να

μετατεθεί αριστερά και το αυτό αντιστρόφως.

● Τέλος, στο κείμενο του Χρ. Βακαλόπουλου, το «οδοιπορικό» στο 25ο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης, η Παρασκευή προηγήθηκε της Πέμπτης, όχι από σουρεαλιστική διάθεση του συντάκτη ή των οργανωτών του Φεστιβάλ, αλλά από τον ασύλληπτο δαίμονα των στηλών μας.

Αν και αυτή τη φορά τα λάθη ευχερώς διαπιστώνονταν —και διορθώνονταν— από τον αναγνώστη, η Σ.Ε. σε ειδική συνεδρίασή της αφού επισήμανε τις παραλείψεις και τα λάθη της δεν παρέλειψε να αναφερθεί στις ευθύνες του εκδότη.

Ο εκδότης αφού με τη σειρά του παραδέχτηκε τις ελλείψεις και τα κενά του πλάνου του τεύχους, ανακοίνωσε πως εμπνεόμενος από το προτσές κοινωνικοποίησης του ANTI, καθιερώνει κατά το πρότυπο Αρσένη, ειδικό πριμ παραγωγικότητας για την αποφυγή λαθών.

Μετά από αυτή τη σοσιαλιστικού χαρακτήρα λύση των αντιθέσεων στους κόλπους του ANTI θα συμφωνήσετε πως κάθε λάθος που θα ανακαλύπτεται στο ANTI θα είναι μια ευθεία επίθεση κατά των σοσιαλιστικών πριμ και της υπόθεσης του σοσιαλισμού εν γένει, ως εκ τούτου θα προέρχεται από κύκλους των οποίων τα κίνητρα ανήκουν στην αρμοδιότητα άλλων επιστημών...

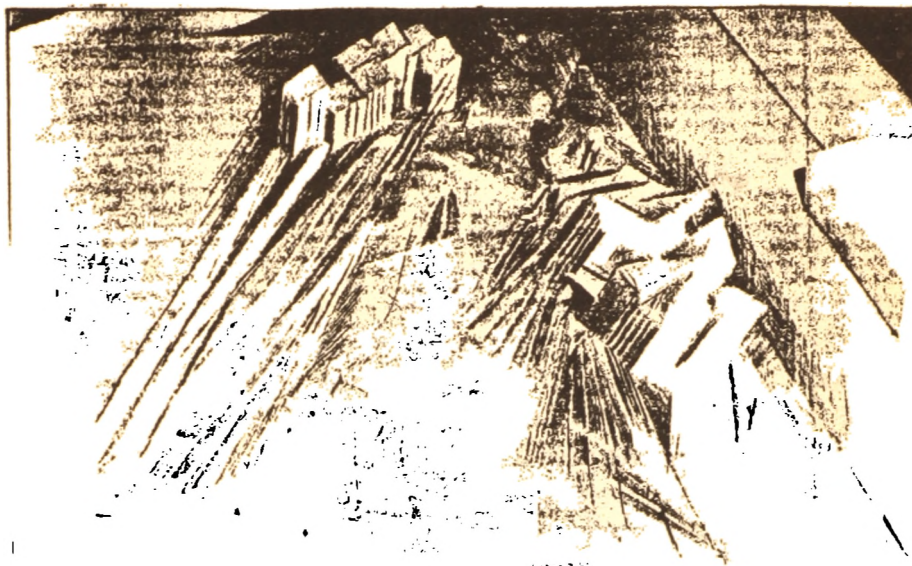
Το κιτς έρχεται...

Το «κιτς», καθώς φαίνεται, έχει πολλούς αντιπάλους: η πρόσκληση που απευθύναμε από τις στήλες του προηγούμενου τεύχους στους αναγνώστες μας, να προσκομίσουν ό,τι θεωρούν κακόγουστο από τα υπάρχοντά τους, για να... φιλοτεχνήσει την έκθεση του κιτς, προκάλεσε ήδη κάποιο συνωστισμό στα γραφεία του περιοδικού.

Σε λίγο καιρό, τα πάσης φύσεως και παντός προορισμού αντικείμενα που κοσμούν ή υπηρετούν τη σκευή και το χώρο του νεοέλληνα, θα βρουν τη θέση τους σε ένα χώρο αρκετά μεγάλο, για να χωρέσουν όσο το δυνατόν περισσότερα τέτοια δείγματα της καθημερινής μας αισθητικής. Γι' αυτό και απευθύνουμε ξανά την πρόσκληση στους ευαισθητοποιημένους στην κακογουστιά αναγνώστες μας: θέλουμε πολλά, πάρα πολλά «κιτς» κατασκευάσματα. Η συμμετοχή σας θα είναι για μας ένα μέτρο αποτίμησης του διαβήματός μας και ένας τρόπος εμπλουτισμού και της δικής μας αντίληψης «περί της ωραιότητας και της ασχημίας».

Θα περιμένουμε κάθε μέρα τις αγαθές σας προσφορές στα γραφεία του περιοδικού· υπενθυμίζουμε ακόμα ότι μπορείτε και να προεγγραφείτε με 500 δρχ. στο άλμπουμ «κάτι το ωραίο», που θα εκδοθεί σε λίγες μέρες, κερδίζοντας και μια προτεραιότητα στην απόκτησή του.

falco tinnunculus

Μοναχικές αγριαχλαδιές πάνω σε μια γη, που δεν μπορείς ποτέ να θυμηθείς τι χρώμα είχε όταν πέρασες με το τρένο την προηγούμενη φορά, αν ήταν χώμα ή σπορά καμμένη, ωχρή και χρυσή μαζί να κυματίζει, προκλητικά χλωρή, να «ματώνει» απ' την αγκυρά της παπαρούνας.

Ένα χωματένιο αυλάκι να τρέχει σα φίδι ανάμεσα στις κόντρα υφαδιές του αρότρου, που ξαφνικά ευθυγραμμίζεται σε αρδευτικό αυλάκι, και συνοστιζονται γύρω του, σε αυστηρή διάταξη, ψιλόλιγνα καβάκια, πήχτρα στις παρακαξοφωλιές που λίγες βδομάδες αργότερα, τέλος του Μάη, περνάνε σε δεύτερη χρήση από τον ασίο otus τον scops το falco subbuteo και το falco tinnunculus και η ζωή των αρουραίων και των ερπετών γίνεται δύσκολη, οι καρακάξες σαχλαμαρίζουν ανήσυχα γύρω απ' τ' αρχαία σκιάχτρα, το παραμυθένιο μάτι του tinnunculus διαβάζει ακίνητο τον απέραντο κάμπο μέχρι το τέλος. Τα κανονάκια του κάμπου μετράνε το χωροχρόνο του και ξεσηκώνουνε σύννεφα σπουργίτια σε άγνωστες κατευθύνσεις.

Ηλεκτροφόρες καλώδιες κατασκευές και πύργοι από δικτυώματα, πολλά και διάφορα γεωργικά μηχανήματα να βολοδέρνουνε μες στην αόριστη πεδιάδα και να μαζεύνονται το βραδάκι νικημένα στο μικρό οικισμό, που αχνοφέγγει πίσω απ' τις παλιές ακακίες. Καμιά φορά και κανένας υδατόπυργος και μια σιδηροδρομική γραμμή να ξεσκίζει τα πάντα. Όλα αυτά, η επίπλωση και τα στολίδια του θεσσαλικού κάμπου.

Το υπουργείο Γεωργίας για να «τιμήσει το ιστορικό γεγονός του Κιλελέρ», στις 25 Ιουνίου μετά από «κλειστό» διαγωνισμό, βράβευσε μια μελέτη για μνημείο, κάποιο μουσείο, και κάποιους

χώρους εκθέσεων και επιμόρφωσης, δίπλα στο ιστορικό σημείο του Κιλελέρ, που μέχρι σήμερα μαζεύεται κόσμος στην επέτειο, πλάι σε μια αγροτική αποθήκη, στη διασταύρωση σιδηρόδρομου και επαρχιακής οδού, που πάει στο Βόλο, σ' ένα χώρο 10-12 στρέμματα.

Εκεί μέσα, η αρχιτεκτονική μελέτη, που προκρίθηκε, για να ολοκληρωθεί απ' τους μελετητές και να κατασκευαστεί, έβαλε όλες τις λειτουργίες που ζητήθηκαν κάτω από την ανάγκη μιας οριζόντιας έξαρσης. Οι κατασκευές γέρνουνε στις 45°, η γη σηκώνεται και η συνάντησή τους, που δεν είναι ούτε τοίχοι, ούτε δάπεδο, είναι μια σιωπηλή ανάσα της γης, που δεν τα βάζει σε ύψος ούτε με τα φουγάρα κάποιας μακρινής βιομηχανικής κατασκευής, ούτε με τους υδατόπυργους, που μάταια κρεμιούνται απ' την κατακόρυφο, «μιλάει» λίγο με τον ορίζοντα και ξαναπέφτει. Χαράζεται το έδαφος μαζί με τις κατασκευές και η μοναξιά της περιοχής, δίνει λαβή, για παιχνίδια της προοπτικής, που καταργούνε τα απόλυτα μέτρα. Το φως μπαίνει από πάνω μέσα από γυαλιά, που καθρεφτίζουν και στέλνουν το είδωλο του ουρανού, στο μακρινό περαστικό του τρένου και του επαρχιακού δρόμου.

Η απόφαση ανάθεσης της μελέτης είναι απ' τις 25 Ιουνίου. Η σύμβαση, μετά από τόσο καιρό, δεν υπογράφηκε ακόμα.

Μόλις χτιστεί, το falco tinnunculus, που τώρα λικνίζεται με τα φτερά του ακίνητα στο μαλακό αέρα του κάμπου, θα καθίσει σε κάποια απ' τις κορυφές του κι αφού καθρεφτιστεί, θ' αρχίσει με τα παραμυθένια ματάκια του να διαβάσει τον απέραντο κάμπο μέχρι το τέλος κι αλίμονο στους αρουραίους και τα ερπετά του Κιλελέρ. Αλίμονό τους.

Κάρολιν Φορσέ

ΤΡΙΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΣΑΝ ΟΝΟΦΡΕ

Έχουμε έλθει πολύ νότια.
Από δω και κάτω οι γριές
ξεφλουδίζουν φασόλια μέσα σε μαύρα σάλια.
Ο Πορτιγιο γράφει τ' όνομά του
στους τοίχους με τις λεπτές κλωστές
του κάτουρου, παιδιά χτυπάνε με τα χέρια τους τη λάσπη.
Αν συνεχίσουμε, μπορεί να σταματήσουμε
στο δρόμο στο ίδιο ακριβώς σημείο
που κάποιος εξαφανίστηκε
κι ίσως ακούσουμε τις λέξεις
Έλα μαζί μας! Αν συμβεί αυτό, θα
περάσουμε τη ζωή μας με τα χέρια δεμένα
το 'να με τ' άλλο. Να γιατί νοιώθουμε
πως είναι αρκετό ν' ακούς
τον άνεμο να σπρώχνει τα λεμόνια,
τα σκυλιά να κλαίνει στις ταρατσες
γνωρίζοντας ότι ενώ πουλιά και πιο ζεστός καιρός
μετακινούνται για πάντα προς το βορρά
οι κραυγές αυτών που χάθηκαν
θα πάρει χρόνια να φτάσουν μέχρι δω.

Ο ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΣ

Ό,τι ακούς είν' αλήθεια. Ήμουν στο σπίτι του. Η γυναίκα του κρατούσε ένα δίσκο
με καφέ και ζάχαρη. Η κόρη του έβαφε τα νύχια της, ο γιος του είχε βγει έξω για βρά-
δυ. Εδώ κι εκεί σκόρπιες εφημερίδες, μικρά σκυλάκια, ένα πιστόλι στο μαξιλάρι δι-
πλα του. Στην τηλεόραση έργο αστυνομικό. Στα Αγγλικά. Σπασμένοι λαιμοί από
μπουκάλια, σφηνωμένοι στον τοίχο γύρω απ' το σπίτι του για να τσακίσουν τα γόνατα
και να πετσοκόψουν τα χέρια οποιουδήποτε τολμούσε. Στα παράθυρα σιδεριές όπως
στα μαγαζιά που πουλάνε ποτά. Φάγαμε αρνί ψητό, καλό κρασί, χρυσό καμπανάκι
στο τραπέζι για να καλούμε την υπηρέτρια. Η υπηρέτρια έφερε πράσινα μάνγκος, α-
λάτι, ένα είδος ψωμιού. Με ρώτησε πώς μου φαίνεται η χώρα. Μια σύντομη διαφήμιση
στα ισπανικά. Η γυναίκα-του τα μάζεψε όλα. Έγινε λίγη κουβέντα σχετικά με το πό-
σο δύσκολη έχει καταντήσει η διακυβέρνηση της χώρας. Ο παπαγάλος στην ταρατσα
είπε Hello. Ο συνταγματάρχης του 'πε να το βουλώσει και τράβηξε την καρέκλα του
απ' το τραπέζι. Ο φίλος μου, μου είπε με τα μάτια του: μη βγάλεις λέξη. Ο συνταγμα-
τάρχης γύρισε σε λίγο κρατώντας μια σακούλα απ' αυτές που χρησιμοποιούνται για
τα ψώνια. Άδειασε πολλά ανθρώπινα αυτιά πάνω στο τραπέζι. Ήταν σαν ξερά ροδά-
κινα χωρισμένα στη μέση. Δεν υπάρχει άλλος τρόπος να το πω αυτό. Πήρε ένα απ' τ'
αυτιά στα χέρια του, το τίναξε μπροστά στα μούτρα μας, το 'ριξε σ' ένα ποτήρι με νε-
ρό. Το αυτί ζωντάνεψε εκεί μέσα. Βαρέθηκε να κοροϊδεύει, είπε. Όσον φορά τα δι-
καιώματα του κόσμου, πες στους δικούς σου να πάνε να γαμηθούνε. Σκόρπισε τ' αυ-
τιά του στο πάτωμα με το χέρι του και κράτησε το τελευταίο του κρασί ψηλά στον αέ-
ρα. Κάτι για την ποίησή σου, ε; είπε. Μερικά απ' τ' αυτιά στο πάτωμα έπιασαν αυτό
το κομμάτι της φωνής του. Μερικά απ' τ' αυτιά στο πάτωμα έστησαν αυτί κι άκου-
σαν.

ΓΙΑΤΙ ΠΑΝΤΟΤΕ ΜΑΣ ΞΕΧΝΑΝΕ

Όταν θάψανε τον Βιέρα ξέραμε ότι όλα ήταν τελειωμένα,
τό φέρετρό του λικνιζόταν μέσα στη γη σαν βάρκα ή σαν κούνια
Θα μπορούσα να πάρω την καρδιά μου, είπε, και να τη δώσω σ' έναν καμπεσίνο
κι εκείνος θα την έκοβε κομματάκια και θα μου την έδινε πίσω:
δεν μπορείς να φας καρδιά σ' αυτά τα τέσσερα σκοτεινά
κελιά όπου μπορεί κανείς να 'ναι κλεισμένος χρόνια και χρόνια
Ένα παιδί στρατιώτης στον πυρωμένο ήλιο με το σουγιά του
ξεφλουδίζει το πρόσωπο ενός σκοτωμένου
και το κρεμάει απ' τα κλαδιά ενός δέντρου
γεμάτο άνθη από τέτοια πρόσωπα.
Η καρδιά είναι το πιο σκληρό μέρος του σώματος.
Η τρυφεράδα είναι στα χέρια.

Carolyn Forché

Παρουσίαση - μετάφραση Ντίνος Σιώτι

Η Κάρολιν Φορσέ είναι μία Αμερικανίδα ποιήτρια που
δεν πιστεύει στους γυάλινους πύργους των ποιητών.
Έχει ταξιδέψει επανειλημμένα στη Λατινική Αμερική
(Κεντρική και Νότια) και έχει καταγράψει στ'
ποίησή της την ιστορία, τους αγώνες, τη μιζέρια, τη
καταπίεση και τους καημούς ενός λαού που ζει σε μι-
ά άλλη πραγματικότητα. Η Λατινική Αμερική χρειάζεται
μια τέτοια φωνή σαν της Κάρολιν Φορσέ που
εξυμνεί ακόμα, σαν τον Νερούδα, την ομορφιά, το
φόβους και τα όνειρα ενός λαού που έχει μάθει
παιζει με το θάνατο

Οπωσδήποτε η Φορσέ βρήκε τον τρόπο να κάνει
την ποίηση να συνυπάρχει με την πολιτική —δίχως
ενεργεί η μία εις βάρος της άλλης και δίχως
φορτώνεται την ετικέτα της «πολιτικοποιημένης
ποιητριάς. Διότι, όπως λέει η ίδια, «δεν αρχίζεις
καταλαβαίνεις παρά μονάχα όταν έλθεις στη θέση τ'
άλλου, οπότε σε πιάνει φρίκη

Η Φορσέ ταξίδεψε πολλές φορές στο Ελ Σαλβαδόρ
και είδε από κοντά τη βία και τη διαφθορά. Τη
τελευταία φορά, που έμεινε εκεί για δυο χρόν-
ι εργαζόμενη σαν δημοσιογράφος και σε μια επιτρο-
πή για τα ανθρώπινα δικαιώματα, γύρισε στην Αμερική
με υλικό που της χάρισε τον τίτλο της καλύτερης
ποιητριάς της χρονιάς (1981) από τη Lamont Po-
e Selection της Ακαδημίας Αμερικανών Ποιητών: «I
Country Between Us», ένα βιβλίο το πρώτο μέρος τ'
οποίου είναι αφιερωμένο στη μνήμη του επισκόπου
Μονσινιόρ Οσκάρ Ρομέρο, ξύπνησε πολλ-
ές συνειδήσεις κι αφύπνισε πολλούς ακαδημαϊκούς
ποιητές με το σκληρό του ύφος. Η Φορσέ οργώνει τη
Αμερική, απ' τη Νέα Υόρκη έως το Πόρτλαντ κι α-
π' τη Μιζούλα μέχρι το Τέξας διαβάζοντας τα ποιήμα-
τά της σε πανεπιστήμια και βιβλιοπωλεία —ο-
ι ιεροκήρυκες— φέρνοντας το μήνυμα ενός λαού που
ενώ υποφέρει εμείς τείνουμε να τον ξεχάσουμε

«Η χώρα που μας χωρίζει» είναι μια ώριμη συλλογή
μιας ώριμης ποιήτριας που είδε κι άκουσε κι έμα-
θε από πρώτο χέρι τη βία και την τρομοκρατία για τη
οποία διαβάζουμε κάθε μέρα σε εφημερίδες και
περιοδικά. Στη συλλογή της αυτή, όπου η δραματι-
κή ένταση και το κουράγιο αφήνουν χώρο και για
πάθος, τον έρωτα και το λυρισμό, η Φορσέ
τρυφερότητα και ειλικρίνεια δίνει το στίγμα της
πολυπλοκότητας και της βαρβαρότητας της
ανθρώπινης εμπειρίας, όπως τη «συνέλαβε» ζώντας
στα χωριά του Ελ Σαλβαδόρ, κι όχι όπως μας
δίνουν φτιαχτή οι στρατευμένοι ποιητές γράφοντας
του ασφαλούς κλεισμένοι στον οποιοδήποτε πύρ-
ργο

Εδώ, εδώ, στο όνειρο αυτό!

● Βλέπω όνειρα όπως όλος ο κόσμος. Τι να κάνω κι εγώ, άνθρωπος είμαι όπως όλοι, με σάρκα, οστά και φαντασία. Βλέπω πού και πού και αθλητικά όνειρα, όνειρα σπορτίφ, που άλλοτε επιμένουν ελληνικά κι άλλοτε ασχολούνται με εισαγωγές, ταξιδεύουν στην υπερεθνική πραγματικότητα των ομάδων. Αυτά τα όνειρα και με ηρεμούν και με αναστατώνουν. Θα σας κάνω την περίληψη μιας συστάδας ονείρων, κι ό,τι σας αρέσει χάριμά σας, κι ό,τι σας ενοχλεί λησμονείτε το.

● Δεν άντεξα, λοιπόν, μια νύχτα κι είδα στον ύπνο μου, σ' έναν καθαρό ουρανό με φωτισμένα γράμματα την ιδανική Εθνική Ελλάδος στο ποδόσφαιρο. Τα ονόματα δεν πήγαιναν πολύ παλιά, άρχιζαν από κείνους που έχω προλάβει κι έχω δει με τα μάτια μου, και πολύ συγκινήθηκα και από την Επιστροφή τους, και από την Έκπληξή μου ότι αρκετοί παίζουν ακόμα, αλλά δεν μπορούμε να τους μαζέψουμε.

● Έγραφε ο ουρανός: **Σαργκάνης** (Θεοδωρίδης) — **Καρούλιας**, **Μανωλάς**, **Βαμβακούλας**, **Αρδίζογλου** (άμυνα), — **Νικολούδης**, **Τερζανίδης**, **Δομάζος**, — **Παπαίω άννου**, **Σιδέρης**, **Χατζηπαναγής** (Δεληκάρης). Τι ομάδα! Και γύρω τους να πετάνε δύο άλλα ονόματα, και πικραμένα, και αδιάφορα: **Νεστορίδης** και **Μποτινός**.

● Η πλάκα είναι ότι την επομένη ακριβώς, χωρίς να το επιδιώξω, ξαναείδα σύνθεση και Εθνική Ελλάδος. Μια φοβερή και τρομερή άλλη ενδεκάδα που τα 'χασα όταν μου αποκαλύφθηκε. Πριν όμως τα χάσετε κι εσείς, κάντε λίγη υπομονή, να σας πω το όνειρο της τρίτης νύχτας. Ορίστε, πρώτα, η πιο τολμηρή σύνθεση όλων των (τελευταίων) εποχών: **Μυλωνάς** — **Ορφανίδης**, **Νικολάου** (ΑΕΚ), **Γονιός**, **Δημητρίου**, — **Σημαιοφορίδης**, **Ζελελίδης**, **Αρδίζογλου** (με το 10), — **Καλλιγέρης**, **Χαραλαμπίδης** (ΠΑΟ), **Δίντσικος**. Δύο αδικημένοι, αλλά καθόλου πικραμένοι, βέβαια, φάνηκαν οι **Σεμερτζίδης** και **Λεμονής**. Το εκπληκτικό είναι ότι ο **Αρδίζογλου** εμφανίστηκε και στις δύο Εθνικές, στη δεύτερη όμως ως ο εγκέφαλος

της ομάδος.

● Να τώρα κι η πολύ μεγάλη έκπληξη. Την τρίτη νύχτα ονειρεύτηκα να παίζουν μεταξύ τους οι ευρηματικές συνθέσεις μου. Τι έγινε, λέτε; Οι «καλοί» χάσανε 3-2, παρόλο που ο **Αρδίζογλου**, που έπαιζε και με τους δύο, χτύπησε πέναλτυ με τα χέρια (σαν αράουτ) κι ο διαιτητής **Βασσάρας** έδωσε αλλαγή. Τα γκολ των νικητών τα σημείωσαν ο **Μυλωνάς** με εντυπωσιακό σόλο ελεύθερο, και τ' άλλα δύο ο **Δίντσικος**, ο **Σκόρερ**. Η ζωή είναι τραγελαφική κι η Ελλάς πρωτοπόρος σε κάτι τέτοια.

● Θα σας πω και γι' άλλες Εθνικές, αλλά πάω με τη σειρά τα όνειρα, όπως τα θυμάμαι. Το Σάββατο 15.9.84 άνοιξα στον ύπνο μου την ΕΡΤ-2 κι είδα ένα νέο σκετς **Γκμοχ** που είπε με τα τέλεια ελληνικά του ότι είμαστε μεγαλοπτιμίστες, ότι **Καρούλιας** είναι πρόμπλεμ που στο δρόμο βρήκαμε, κι ότι έχουμε πολλές μαλακοσημείες.

● Να κι η ιδανική, ονειρική Εθνική Κόσμου όπως την ετοίμασα για διαχρονικό ματς με την Εθνική Αφροδίτης (για το Αστρικό Κύπελλο): **Μπανκς**, — **Καλτς**, **Μουρ**, **Τρεζόρ**, **Φοκτς**, — **Κρόυφ**, **Ριβελίνο**, **Πελέ**, — **Μπεστ**, **Τοστάο**, **Ρίβα**. Ξέρω ότι έτσι μένουν έξω στη Θέση του **Κρόυφ** ο **Ντέννα** κι ο **Πήτερς**, στη Θέση του **Πελέ** ο **Κουμπίλια** κι ο **Μπρούκινγκ**, και στη Θέση του **Ρίβα** ο **Κουμπίλια** (Ουρουγουάη) κι ο **Τζάιτς**, αλλά έτσι είναι ο ύπνος. Σκληρός.

● Ναι, αυτή είναι η «άλλη» Εθνική Κόσμου που θέλετε ν' ακούσετε τώρα, και που, όχι, δεν είδα να έχει προπονητή τον **Αρχοντίδη**: **Αρκονάδα** (**Μπέντο**), — **Τζεντίλε**, **Γουέμπ**, **Μακ Κουήν**, **Δημητρίου**, — **Ριξ**, Άλλοφς (οποιοσδήποτε), **Μαραντόνα** (ο γνωστός), — **Σιξ**, Άρτσιμπαλντ, **Χουανίτο**. Κι όμως, αυτή η σύνθεση, αν παίζει με κανένα δορυφόρο του **Πλούτωνα** (πάλι Αστρικό) μπορεί να τον σαρώσει. Η συμμετοχή του **Δημητρίου** δεν αποτελεί ούτε για μένα έκπληξη, αφού, άλλωστε, είχε παίζει και στην πραγματικότητα στη Μικτή Κόσμου.

● Θυμάμαι, λίγο αμυδρά, στο προηγούμενο όνειρο έναν θεατή στην

εξέδρα που έφερνε στον κύριο **Παπαποστόλου** να διαμαρτύρεται που παίζει ο **Αρκονάδα** κι όχι ο **Οικονομόπουλος** (της ΑΕΚ).

● Μια άλλη καλοκαιρινή νύχτα ονειρεύτηκα ότι ήμουν ο **Γκέοργκ Καίσερ** και έδινα συνέντευξη Τύπου στην ιδανική Πολιτεία του **Πλάτωνος**, κι έλεγα στους ιδανικούς Έλληνες ότι ευτυχώς που χάσαμε απ' τον Άρη (Θεσσαλονίκης) στο φιλικό, κι έτσι δεν θα πάρουν τα πολλά μυαλά μας αέρα. Μου φάνηκε μάλιστα πως με καταλάβαιναν όλοι και πως στο ματς με την **Ξαμάξ** θα 'μασταν πια σοβαροί κι επαγγελματίες αντίστοιχοι των οικονομικών μας απολαβών.

● Είδα και την καλύτερη σύνθεση Εισαγωγής, αν ενδιαφέρεστε, των ξένων που ήρθαν στην Ελλάδα κι έπαιξαν μπάλλα, και δεν έπαιξαν μπιλιάρδο. Ήταν: **Ερέα**, — **Λίμα**, **Ζάιτς** (θα παίζει), **Νοβοσέλατς**, **Άλμπερτσεν**, — **Βιέρα**, **Μπόνεφ** (δεν έπαιξε γιατί δεν ήθελαν οι μέτριοι να παίζει), **Ιορντανέσκου**, — **Λοσάντα**, **Μπάγεβιτς**, **Βερόν**. Μείνανε έξω στη θέση του **Μπόνεφ** που επιμένω, ο **Ντεμέλλο** κι ο **Ιλούνγκα** και στη θέση του **Ιορντανέσκου** ο **Ντένεφ**. Αυτοί οι Έντεκα παίζανε ένα άλλο βράδυ υπό το φως —επιτέλους— των προβολέων με τα ρετάλια των άλλων εισαγωγών και τους διέλυσαν 14-0. (Η αντιπαλός τους έπαιξε χωρίς θέσεις ακολούθως: **Πολέττι**, — **Βισέντε**, **Νικολάου** (Ολυμπιακού), **Λάνγκλεϋ**, **Ρος**, **Γκραμάχο**, **Ιράλα**, **Φανής**, **Άλτσιμπαρ**, **Ντορουνικολάε**, **Πεχλιβανίδης**).

● Τρία όνειρα μένουν: Στο ένα είδα τον **Δομάζο**. Έπαιξε, λέει, σήμερα, όπως είναι, στα 43 του, με τον **Παναθηναϊκό** και τα χάσαμε όλοι, και έβαλε τα γυαλιά σ' όλους, και αξιοποίησε μέχρι και τον **Σαραβάκο**, και έδειξε τι πάει να πει καρδιά και μυαλό.

● Το προτελευταίο όνειρο είναι λίγο τρελό. Το συνέθεσε και το παρουσίασε ο πιο παλαβός προπονητής που πλήρωσε ποτέ Ελληνική ομάδα, ο ανεκδιήγητος **Ρόννι Άλλεν**. Και τι είναι; Είναι μια σύνθεση Ελληνικής Εθνικής μόνο από τα ονόματα, που θα παίζει στο **Γουέμπλεϋ** (Ναό του Ποδοσφαίρου), θα χάσει μεν με πολλά, αλλά θα στείλει στο ψυχιατρείο τον εγγλέζο, ειρωνικό σπήκερ που θα μεταδίδει τα ακόλουθα ονόματα: **Τσανακτζής**, — **Τσιγκιτζέλας**, **Καραγκιοζόπουλος**, **Χαλιαμπάλλας**, **Τσεβρετζής**, — **Πατσιαβούρας**, **Μητσιμπόνας** (**Μπατσιμπόνας**), **Κασδοβασίλης**, — **Αγιομαμίτης**, **Μπατσινίλας** (**Μητσινήλας**), **Αριστείδης Καμάρας** (**Μάλλιαρης**).

● Το έσχατο όνειρό μου δεν έχει σχέση με το ποδόσφαιρο. Είδα τον μυθικό **Τεόφιλο Στήβενσον** να πυγμαχεί πάλι. Να σαρώνει εύκολα τους αντιπάλους του, και να κερδίζει άνετα τους αγώνες **Φιλίας** (Έχθρας;) των Ανατολικών, μια και ηλίθιοι δεν τον άφησαν να πάει να σαρώσει στο **Λος Άντζελες**, να πάρει το 5ο χρυσό του. Αυτό το τελευταίο όνειρό μου βγήκε.

Ο Μάνος Κοντολέων γράφει για το βιβλίο της Νένης Ευθυμιάδη, Αθόρυβες Μέρες, εκδ: Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 1983

Η αμφισβήτηση μπορεί να παίζει το ρόλο της ιδεολογίας. Μπορεί να είναι στάση ζωής. Άποψη. Θέση. Και συνάμα —για να 'ναι συνεπής με την υπόστασή της, να αναιρεί όλα αυτά, να τα καταργεί, να υποσιδιάζει την όποια αποτελεσματικότητά τους.

Δεν είμαι σίγουρος, μα έτσι όπως προσπαθώ να καταγράψω τις προσεγγίσεις μου στο μυθιστόρημα της Νένης Ευθυμιάδη «Αθόρυβες Μέρες», αυτή η αυτοαμφισβητούμενη αμφισβήτηση μου φαίνεται πως είναι το λιθάρι που πάνω του στηρίχτηκε και απλώθηκε τούτο το βιβλίο.

Υπάρχει κάτι —γεγονός, συναισθημα, σχέση, κατάσταση— κάτι, τέλος πάντων, που η συγγραφέας να δέχεται την αυτοτελή αντικειμενικότητά του; Όχι! Όλα στέκονται ειδωμένα από απειράριθμες γωνίες όρασης που η κάθε μια τους είναι μια συγκεκριμένη αντικειμενικότητα, μα που την ίδια στιγμή είναι μια το ίδιο συγκεκριμένη υποκειμενικότητα. Απόμυθοποίηση ή αναρχισμός; Τολμώ να δηλώσω και τα δύο.

Είναι περιεργο —ή μάλλον είναι πολύ φυσικό. Αυτό το τόσο ανορθόδοξο στη θεμελιακή του υπόσταση βιβλίο έχει ένα στέρεο μύθο, μια σφιχτή πλοκή. Που, όμως, δεν το χαρακτηρίζει. Γιατί όσο κι αν οι «Αθόρυβες Μέρες» δηλώνονται σαν μυθιστόρημα, όσο κι αν έχουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα αυτού του είδους της πεζογραφίας, παράλληλα αγίζουν τα όρια του φιλοσοφικού και ψυχογραφικού κειμένου. Λογοτεχνία και δοκίμιο. Και τα δύο. Και τίποτα από αυτά. Η απόλυτη συνέπεια με το έναυσμα που προκάλεσε τη συγγραφή.

Τα πρόσωπα που κιούνται μέσα στις σελίδες είναι λίγα. Η γραφή σε πρώτο πρόσωπο. Ο αφηγητής είναι και ο πρωταγωνιστής. Μέσα από τη δική του τη ματιά ο αναγνώστης θα μυηθεί στα γεγονότα. Και είναι η δική του —του αφηγητή, εννοώ— α-

νορθόδοξη και συνεχώς αμφισβητούσα άποψη που θα χαρακτηρίσει τα συμβάντα. Θα τα χαρακτηρίσει, θα τα συγκεκριμενοποιήσει και θα τα διυλίζει. Και ποια, τελικά, είναι αυτά τα γεγονότα που πάνω τους στηρίζεται ο μύθος;

Ένα από αυτά υπάρχει για να στηθεί η βασική πλοκή, για να υποστηριχτεί το κεντρικό σημείο της δράσης. Όλα τα υπόλοιπα για να χαρακτηρίσουν την ατμόσφαιρα, να επιβεβαιώσουν τη διάσταση της δυναμικής και σε όλα υπάρχουσας αμφισβήτησης. Θα τα έλεγα αυτά τα γεγονότα ασήμαντα, και είναι. Μα γίνονται μοναδικά και σημαίνοντα. Κάτι, όχι από την ίδια τους τη θέση μέσα στο μύθο, αλλά από την αποφασιστικά ανατρεπτική διάθεση, με την οποία η Νένη Ευθυμιάδη αποφάσισε να τα χρησιμοποιήσει.

Από τα λίγα πρόσωπα που υπάρχουν μέσα στο έργο, δύο είναι τα κύρια. Δύο αδελφια. Το ένα περιγράφει, ζει και σχολιάζει τα δρώμενα. Το άλλα τα δημιουργεί —στο μεγαλύτερο τουλάχιστον μέρος τους. Δύο αδελφια. Από τον ίδιο πατέρα. Με διαφορετικές μάνες. Η πρώτη ανατροφή εισβάλλει. Οι «φυσιολογικά» αντίζηλες είναι εδώ, το ίδιο φυσιολογικά, σύμμαχοι. Συνυπάρχουν. Συγκατοικούν. Όχι γιατί αυτό τους το επέβαλε ο κοινός τους σύντροφος. Οι ίδιες επέλεξαν τη μεταξύ τους συνύπαρξη, αλλά και την παθητική αντιπαράθεσή τους με τον ερωτικό —κάποτε— σύντροφό τους. Κι αυτός επιλέγει όσο και εξαναγκάζεται στο ρόλο του περιθωριακού, του σχεδόν μουσειακά οικογενειακού αντικειμένου. Τα δυο αδελφια, αδυνατώντας να βοηθήσουν τον ομόφυλό τους γεννήτορα, αλλά και να σπάσουν τις διπλές μητρικές εξαρτήσεις, θα προτιμήσουν τη φυγή —ο καθένας τη δική του— και το μυθιστόρημα έχει έτοιμη την προϊστορία του. Μπαινει στην καταγραφή του παρόντος.

Ο αφηγητής —πρωταγωνιστής εγκαθίσταται σε χώρα της Κεντρικής Ευρώπης— εγκατάσταση τυχαία και σημαίνουσα το τίπο-

τα. Κερδίζει τα προς τα ζειν με μεταφράσεις, που εκτελεί με συνείδηση της αναγκαστικής παραποίησης των αρχικών λέξεων του πρωτοτύπου. Συζεί με μια ελληνίδα —συγκατοίκηση επίσης τυχαία και σημαίνουσα, μάλλον εμφανίσιμα το ιδεολογικό πιστεύω της μοναξιάς. Συντηρεί στενές φιλικές σχέσεις με ντόπιο συνομήλικό του —φιλική σχέση που επιβεβαιώνει την τραγική ομορφιά της ανεπιτυχούς προσπάθειας επικοινωνίας. Και διατηρεί τη συνήθεια μιας ετήσιας συνάντησης με τον αδελφό του— συνάντηση που κρύβει ερωτικές, ίσως, προεκτάσεις και επιβεβαιώσεις παιδικών ονείρων, πίσω από καταστάσεις ευθυμίας, ψυχικής ευφορίας και συναισθηματικής εκφόρτισης. Στην ουσία βιώνει τις αθόρυβες μέρες του, που κυλούν δίπλα στις αθόρυβες μέρες των άλλων.

Αυτά μέχρι την ημέρα που ο αδελφός επιστρέφει απροσδόκητα στην καθημερινή ζωή του αφηγητή. Μα δεν είναι αυτός ο αδελφός των παιδικών —εφηβικών αναμνήσεων, ούτε ο άλλος, των ετήσιων συναντήσεων. Στη θέση μιας προσωπικότητας που εξέπεμπε τη μαγεία, το όνειρο, την κοινωνικότητα, την επανάσταση, υπάρχει τώρα μια άλλη που αποπνέει φόβο, πτώση, φυγή, εγκατάλειψη. Γιατί τάχα; Ο αφηγητής, πιστός πάντα στη γοητεία της απόστασης, είναι διατεθειμένος να δεχτεί —έστω, να συμβιβαστεί— με τη νέα έκφραση της αδελφικής παρουσίας. Μα ο περίγυρος, όσο στενός και ολιγάριθμος κι αν είναι, έχει πάντα την τάση να ερευνά τα αλλότρια, να προβάλλει πιθανότητες ερμηνείας τους και να εκβιάζει τη λύση τους. Υποτίθεται στο όνομα της αλήθειας. Μα ποιας αλήθειας; Τα διάφορα σενάρια πιθανολογίας έχουν μοναδικό αποτέλεσμα να επιφέρουν το τραγικό τέλος και να επιβεβαιώσουν την ανυπαρξία μιας αντικειμενικής εξήγησης. Οι αθόρυβες μέρες συνεχίζουν την ύπαρξή τους. Αυτές των άλλων, δίπλα σ' εκείνες των εαυτών μας.

Η δομή του μυθιστορήματος ακολουθεί κάποιους κανόνες α-

στυνομικής πλοκής. Πρόσχημα για την ύπαρξη μυθιστορηματικής υπόστασης. Στην ουσία μυστήριο εξυπηρετεί την έρευνα των σχέσεων, των προσωπικών προβλημάτων και των παρξιακών ανακυκλώσεων. Ο κεντρικός πυρήνας συνεχώς κρύβεται, το ίδιο συνέχεια όλο και μεταμορφώνεται. Κι όμως, πάρεχει και είναι ένας. Ποιος; ταυτότητά του θα καταγραφεί από το προσωπικό ταμπεραμέντο κάθε αναγνώστη.

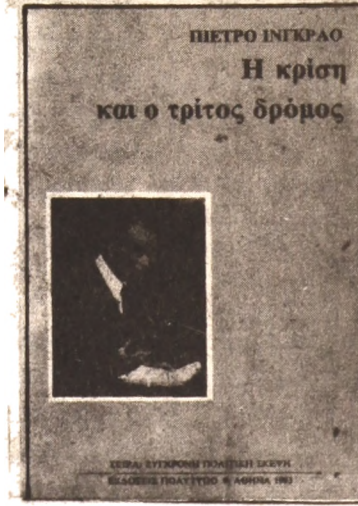
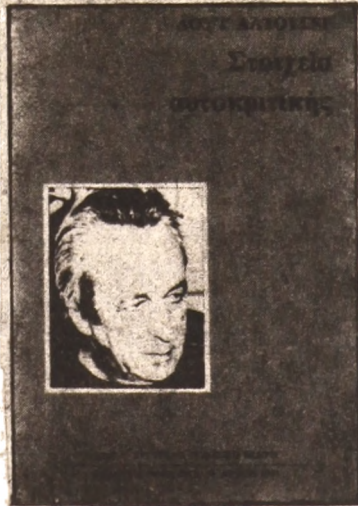
Τα πρόσωπα περιγράφονται ξονυχιστικά —όχι με τα επιφανειακά τους χαρακτηριστικά, με εκείνα του ψυχικού τους θύλου. Κι όμως αρνούνται τη συγκεκριμενοποίησή τους. Αιωρούνται ανάμεσα στο πλάτος συμβόλου και στον περιορισμό της ατομικής περίπτωσης. Χωρούν τη ζωντάνια που επιφέρει πάθος, την εκκεντρικότητα που δημιουργεί η ενδοστρέφεια, στριφνό που απορρέει από τη νύψη.

Η θεματολογική κλίμακα ξεκινά από το θάνατο για να φτάσει στην τρομοκρατική ενέργεια, ποσιάζεται τον εγωκεντρισμό του έρωτα και αντιμετωπίζει σύνδρομο του οπαδού. Συναισθήματα και ένστικτα. Προσαρσεις και εξαρτήσεις. Ενοχές, μωρίες, δικαιώσεις. Όλα σε αλύσεις που κυμαίνονται μεταξύ του πιθανού και του σχετικού. καταγραφές που οργιάζουν στη χρησιμοποίηση της σημαίνουσας λεπτομέρειας και της καιρικής παρατήρησης.

Η γραφή της Νένης Ευθυμιάδη υποβάλλει με τη σαρκαζική φλυαρία της, καθλώνει με διεισδυτική ικανότητά της, ξινιάζει με την αυθύπαρκτη υπόστασή της, επιβάλλεται με τη βίβλη ανατρεπτικότητά της. Κι όμως, είναι μια γραφή αθόρυβη.

Πιστεύω πως τούτο το βιβλίο δεν έχει κάποιο πρόγονο μέσα στη λογοτεχνία του τόπου μας. Θα με ξάφνιαζε αν αποκτούσε πύγωνα. Η σιγουριά —αλλά και δέσμευση— που δίνει η δημοσίευση απογόνων δεν θα ταίριαζε στην αυτοαμφισβητούμενη δεισιτολογία της ύπαρξής του. Ή, πως θα 'ταν η καλύτερη επιβίωσή του;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΟ

Τεχνικό προϊόν, αισθητικό αντικείμενο: Τωρινές και μελλούμενες μετατοπίσεις

του Δημοσθένη Αγραφιώτη

«Το τέλειο είναι προορισμένο να μην κατασκευάζεται. Έχουμε συνηθίσει μπροστά σε κάθε τέλειο αντικείμενο να μην θέτουμε ερωτήματα για τη διαδικασία παραγωγής του, αλλά να απολαμβάνουμε την παρουσία του σα να έχει ξεπηδήσει από τη γη μ' ένα μαγικό χτύπημα. Καθώς φαίνεται, βρισκόμαστε ακόμα κάτω από την επίδραση κάποιου παλιού μυθολογικού αισθήματος».

Η διατύπωση του Νίτσε¹ στο τέλος του προηγούμενου αιώνα μπροστά στη στυλπνή και άψογη συνυπόσταση αισθητικού αντικείμενου και τεχνικού προϊόντος, μπροστά στην ολοκληρωτική κυριαρχία του καλλιτεχνήματος πάνω στο κατασκευάσμα, ηχεί σαν ειδικό επιφώνημα σε σχέση με τις πληροφορίες που ήρθαν πρόσφατα από τις τεχνολογικά προηγμένες χώρες. Πιο συγκεκριμένα, τα ερευνητικά εργαστήρια των πολυεθνικών εταιρειών πληροφόρησης και πληροφορικής, χάρη στις υπάρχουσες και αναμενόμενες δυνατότητες της μικροηλεκτρονικής, πειραματίζονται και σχεδιάζουν σειρές τεχνολογικών συστημάτων που θα επιτρέπουν: α) την επικοινωνία με ηλεκτρονικό απόθεμα ακόνων κινητών και ακινήτων από το χώρο της κατοικίας· β) την παραγωγή εικόνων με τη χρήση τυποποιημένων προγραμμάτων· γ) (μετά το 1990 την παραγωγή ταινιών με την πολλαπλή εκμετάλλευση αποθέματος εικονιστικών στοιχείων χάρη στις υπερμνήμες της νέας γενιάς υπολογιστών και την επίτευξη χαμηλού κόστους χρήσης τους) (για παράδειγμα ταινίες κινηματογράφου με ηθοποιούς που έχουν πεθάνει, ταινίες χωρίς ηθοποιούς — μια και θα αρκεί ένα περιορισμένο σύνολο φωτογραφιών ή κινηματογραφικών τρισδιάστατων, ταινίες κινουμένων σχεδίων κτλ.)· δ) την ανάπτυξη τρόπων για την προσομοίωση καταστροφών, καταδύσεων και ετήσεων που να μην διαφέρουν σχεδόν καθόλου από τα πραγματικά «γεγονότα» για τις ανάγκες του στρατού, του ναυτικού και της αεροπορίας· ε) τέλος, την εκτέλεση ζωγραφικών ή γλυπτικών συνθεμάτων με τη χρήση των υπολογιστικών μηχανημάτων και ειδικών προγραμμάτων.

Αναζητούνται ήδη καλλιτέχνες που θα ήθελαν να χρησιμοποιήσουν το νέο οπλοστάσιο της «αριθμητικής ηλεκτρονικής». Διατυπώνονται θέσεις όπως «θα πραγματοποιηθεί το δυνατό», «η τεχνική θα ανοίγει δρόμους για την τέχνη», «η φαντασία, η φαντασίωση και η βιομηχανική εμπειρία θα συγχωνευθούν σε ένα ενιαίο (ιστορικά) συνδυασμό», «ο καλλιτέχνης απομένει να εφευρεθεί», «το κόστος της τεχνικής δυσχέρειας τέλειωσαν το μέλλον θα ανήκει στη φαιά ουσία και μόνο», «θα δημιουργηθεί ηλεκτρονικό πολιτιστικό μόρφωμα». Τα μαντάτα για το όχι τόσο μακρινό μέλλον αλλά και η εμπειρία από τη διαδοχή

των επιτευγμάτων ισκιογράμματος, φωτογράμματος, φωτογραφίας, κινηματογράφου, βίντεο, παροτρύνουν στην προσεκτική επανεξέταση, στον εντοπισμό προβλημάτων και στη διατύπωση ερωτημάτων για την ηλεκτρονική ή μη τύχη του δίπολου «τεχνικό προϊόν/αισθητικό αντικείμενο».

Αν τα προηγούμενα στοιχειοθετούν κάποια ανάγκη για τη διερεύνηση του δίπολου, ωστόσο δεν υποδεικνύουν και δεν προδιαγράφουν την υφή και τις συνέπειες της διχοτόμησης. Πρώτα πρώτα είναι απαραίτητο να διευκρινιστεί ότι ο διαχωρισμός δεν στοχεύει στην απομόνωση της έννοιας του «τεχνικού προϊόντος» και της έννοιας του «αισθητικού αντικείμενου», ούτε εμπνέεται από οντολογικές φιλοδοξίες. Επιχειρείται μόνο ο προσδιορισμός ορίων, ή ενδείξεων στη χρήση των λέξεων μακριά από τη σύντομη και αμφιλεγόμενη ηδονή των λογοκριτών και των διαχειριστών του νοήματος. Προτιμάται ο χαλαρός προσδιορισμός των λέξεων, μια και δεν προσφέρονται σταθερά σχήματα ανάλυσης και οριστικοί τρόποι προσέγγισης, που να οριοθετούν τα δύο στοιχεία του δίπολου και να αποκαλύπτουν με επάρκεια τις πολλαπλές αλληλοεξαρτήσεις τους. Βέβαια στο χρηματιστήριο των λόγων διατίθενται ορισμένες θεωρίες και δοξασίες που ισχυρίζονται ότι πλησιάζουν το προαναφερόμενο ζήτημα. Η προσφορά αυτή αντιμετωπίζεται με δύο κριτήρια. Το πρώτο: αποφεύγονται οι λόγοι που υπονοούν ότι στις δομές και τις προτάσεις τους κρυσταλλώνεται το αιώνιο περιεχόμενο των όρων «τεχνικό προϊόν» και «αισθητικό αντικείμενο». Το δεύτερο: μια υπερθεωρία δύσκολα θα καλύψει την γενεαλογία του παρελθόντος και του μέλλοντος της διχοτομίας γι' αυτό δεν επιχειρείται η επιστράτευση της.

Από ψυχολογική άποψη ο διαχωρισμός μπορεί να ανασύρει αλλοτινές ψυχικές καταστάσεις άμεσα ή έμμεσα συνδεδεμένες με τους διαχωρισμούς που υπήρξαν απαραίτητοι στις διάφορες φάσεις σχηματισμού και ανάπτυξης του υποκειμένου (διαχωρισμός του παιδιού από το περιβάλλον, διαχωρισμός και διάκριση των αυθαιρέτων σχημάτων της γλώσσας κτλ.). Στις πιθανές παλιές αγωνίες και ενοχές, στις παλιές ωδύνες, το εγχείρημα για ένα ακόμη διαχωρισμό ίσως προκαλέσει ορισμένες αντιστάσεις και απορίες. Αν γίνει δεκτό ότι οι σκληροί διαχωρισμοί αποτελούν

μηχανισμούς δόμησης και συγχρόνως αποδείξεις του αμείλικτου και της σκληρότητας των κοινωνικών και πολιτιστικών σταθερότυπων, τότε και ο προτεινόμενος διαχωρισμός θα 'ναι καλύτερα να αποτιμηθεί ως προς τις δυνατότητες που ανοίγει σ' αυτό το σχεδιασμό.

Τελικά εκείνο που επιχειρείται είναι η προκαταρκτική ψηλάφηση του ζητήματος μακριά από τη διευθέτηση αιτιών και αποτελεσμάτων και την παραγωγή «υποκειμένων» και «αντικειμένων». Επιζητείται, με αφορμή και ξεκίνημα την προαναφερόμενη διχοτομία, να επιμαρτυρηθούν ρήγματα, αναλογίες και διαφορές ανάμεσα στην πολιτιστική περιοχή της τεχνολογίας και σ' αυτή της τέχνης στο πλαίσιο των (μετα)βιομηχανικών κοινωνιών.

Το τεχνικό προϊόν στο πλαίσιο των συγχρόνων κοινωνιών παράγεται, διανέμεται και καταναλίσκεται με τη βοήθεια σύνθετων και πολύπλοκων τεχνολογιών τόσο στο επίπεδο μετασχηματισμού των υλικών (εργοστάσιο), όσο και στο επίπεδο της οργάνωσης (εταιρίες, θεσμοί) και χειρισμού των αναγκών (διαφήμιση, προώθηση). Η βελτίωση των συστημάτων πληροφόρησης και η χρήση προχωρημένων αυτοματισμών έχει επιτρέψει σχετική ευλυγισία στο σύστημα συσσώρευσης ώστε τα προϊόντα να διαφοροποιούνται και να προσαρμόζονται στις «ανάγκες» των χρηστών-καταναλωτών. Το τεχνικό προϊόν προϋποθέτει την ύπαρξη πολλαπλών και αλληλοσυμπληρούμενων τεχνολογιών που με τη σειρά τους εξαρτώνται από τη διεθνή διαιρέση εργασίας, πρώτων υλών, χρηματικού, νοητικού και επιστημονικού κεφαλαίου. Είναι κοινοτοπία να λεχθεί ότι στις προηγμένες τεχνολογικά χώρες παρατηρείται έντονη κινητοποίηση κεφαλαίων και νοητικών δυνάμεων, ενώ αντίθετα στις υπόλοιπες σχεδόν επιβάλλεται η κινητοποίηση πρώτων υλών και εργασίας. Έτσι οι βιομηχανικές χώρες καταγίνονται με την ανάπτυξη νέων διαδικασιών, νέων τεχνικών, νέων ορθολογισμών, με τον έλεγχο κυκλοφορίας κεφαλαίων, γνώσεων, ιδεών και πληροφοριών και κυρίως με την εφεύρεση νέων αναγκών.

Στις βιομηχανικές κοινωνίες η τεχνολογία δεν είναι μόνο ένα όργανο, αλλά, ως θεμελιακή κοινωνική επιλογή, προσφέρεται σαν τρόπος κοινωνικού ελέγχου ή σαν όπλο στη διάθεση της εξουσίας. Το τεχνικό προϊόν στις σύγχρονες κοινωνίες εμφανίζεται σαν αποτέλεσμα της φυσιολογικής τάξης των πραγμάτων χωρίς να αποκαλύπτει το όλο κοινωνικό πλέγμα που το στηρίζει και το νομιμοποιεί.

Σύμφωνα με την εμπειρία της σύγχρονης και νεωτερικής τέχνης (Contemporary and modern art) ένα αντικείμενο λειτουργεί αισθητικά όταν προκαλεί φορτίσεις και εντάσεις, όταν εξερευνά τα όρια του νοήματος, των αισθήσεων, των πολιτιστικών σταθερότυπων και δεδομένων, όταν προτείνει εκδοχή για την πραγματικότητα και αψηφάει προκατασκευασμένα νοητικά σχήματα. Το αισθητικό αντικείμενο εφήμερο ή μόνιμο, αποτέλεσμα ατομικής ή συλλογικής δράσης, ένα ή πολλαπλό, για να παραχθεί και να γίνει αποδεκτό προϋποθέτει ορισμένες συνθήκες σε διάφορα επίπεδα της κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής. Στην περίπτωση των βιομηχανι-

κών κοινωνιών η διαφοροποίηση κοινωνικών ομάδων συναγωνίζεται τη διαφοροποίηση των αισθητικών δυνατοτήτων — αρκεί να αναφερθούν οι διάφορες σχολές και τάσεις στη ζωγραφική μέχρι τα πολλαπλά προγράμματα τηλεόρασης από πολλαπλούς σταθμούς εκπομπής.

Η συνύπαρξη των δύο υποστάσεων σε κάθε κατασκευάσμα που κυκλοφορεί στο πλαίσιο των κοινωνιών της οργάνωσης και της κατανάλωσης θα απαιτούσε την πολλαπλή χαρτογράφηση υλικών διαδικασιών και κοινωνικών σχέσεων. Μια τέτοια απόπειρα θα επέτρεπε σίγουρα να προσδιοριστεί με σχετική ακρίβεια η συνύφανση του κόσμου της τέχνης και του κόσμου της τεχνολογίας². Εδώ επιχειρείται μόνο η επισήμανση της μετατόπισης — μοιραίας ή όχι — από τη μία υπόσταση στην άλλη και της τύχης του διαχωρισμού «τεχνικό προϊόν/αισθητικό αντικείμενο» και η παρουσίαση ορισμένων περιπτώσεων και επιπτώσεων, χωρίς διάθεση ιεραρχήσεων και τελικών κρίσεων.

Η ανάπτυξη των νέων συστημάτων διαμόρφωσης και μετάδοσης εικόνων χαμηλού κόστους, ώστε να αγοραστούν από μεγάλο μέρος του πληθυσμού ή πολλές κοινωνικές ομάδες θα ανατρέψει τη σχέση καλλιτέχνη και κοινού, εφόσον θεατές και παραγωγοί εικόνων θα εναλλάσσονται. Προβλέπεται να δημιουργηθεί πληροφοριακή, πληροφορική, και ηλεκτρονική υποδομή που θα είναι στη διάθεση αυτών που θα 'θελαν να επιχειρήσουν περιπέτεια με τους ήχους και τις εικόνες. Στους χώρους εργασίας, στις γειτονιές, στους δήμους θα εγκατασταθούν μηχανήματα λήψης και προβολής όπου οι εργαζόμενοι, οι πολίτες, οι όποιοι ενδιαφερόμενοι, θα είναι μέτοχοι, παραγωγοί, σκηνοθέτες, θεατές. Όχι βέβαια πως θα πάνε να υπάρχουν οι επαγγελματίες των εικόνων, αλλά μια τέτοια οργάνωση θα καλλιεργούσε συνθήκες για νέο τύπο σχέσεων ανάμεσα στο «κοινό» και το καλλιτεχνικό και εικονιστικό υλικό. Ίσως το πρόβλημα «γιατί δεν καταναλώνουμε εικόνες και ήχους» να μετατραπεί στο «γιατί δεν ανταλλάσσουμε ηλεκτρονικούς ήχους και εικόνες».

Η δημοκρατία των εικόνων και των μηνυμάτων έχει όμως δυο καίριες εξαρτήσεις: η πρώτη σχετίζεται με τη λογική και την πολυπλοκότητα των νέων μέσων — οι μηχανισμοί παραγωγής³ των συσκευών δεν θα 'χουν σημαντική ισχύ στο όλο κύκλωμα; η δεύτερη, αφορά στη λήψη των αποφάσεων για την εγκατάσταση ενός τέτοιου συστήματος θα απαιτούνται σημαντικοί πόροι, γεγονός που θα δημιουργήσει ανταγωνισμούς με άλλα σχέδια και θα εμπλέξει πολλά κέντρα αποφάσεων. Τίθεται δίκαια το ακόλουθο ερώτημα: το νέο σύστημα θα εξασφαλίσει αποδοτικότερο αισθητικό δυναμικό ή θα πρόκειται για πρωτόγνωρη αισθητική εμπειρία που να δικαιολογεί τα επιμέρους εγχειρήματα;

Ίσως ένα άλλο σημείο εμπλοκής αποβεί μοιραίο για τη θρυλούμενη εξέλιξη των καλλιτεχνημάτων: η όλη παραγωγή εικόνων και ήχων υπακούει στη γενικευμένη τάση της βραχυχρόνιας κατανάλωσης, του εφήμερου με την έννοια της μιας χρήσης και της απορριμματοποίησης, και στη λογική της τεχνολογικής καινοτομίας για την καινοτομία. Το

τέχνημα, εικόνες και ήχοι, συνθλίβεται από τη λογική παραγωγής και αναπαραγωγής του συστήματος συσσώρευσης καθώς λειτουργεί κυρίως σαν κέντρο κέρδους, και όχι σαν χώρος για πειραματισμό, αισθητικό και κοινωνικό.

Επικίνδυνη η όποια πρόβλεψη για το μέλλον, ωστόσο μερικά δείγματα από το σήμερα ενισχύουν πιθανά σενάρια. Για παράδειγμα, οι στατιστικές ισχυρίζονται ότι το «Ριχάρδο τον Τρίτο» — όπως παρουσιάστηκε από την αγγλική τηλεόραση και διανεμήθηκε στα τηλεοπτικά δίκτυα και άλλων χωρών — είδαν πολύ περισσότεροι θεατές από αυτούς που παρακολούθησαν το ίδιο έργο στο θέατρο από την εποχή του Σαίξπηρ. Αναμφίβολα οι στατιστικές επισημαίνουν αυτό το σημαντικό γεγονός δεν αναφέρεται όμως τι ακριβώς είδαν οι θεατές των τηλεοπτικών προγραμμάτων, σε τι διαφέρει η παρέλαση των καθοδικών εικόνων από μια θεατρική παράσταση τι σχέση έχουν αυτές οι εικόνες με το συνηθισμένο μίγμα κοινοτυπίας, φαντασίωσης, υπερπραγματικότητας και μεταφυσικής των απορριμμάτων της τηλεόρασης.

Η τηλεόραση, ο κινηματογράφος και το βίντεο καλλιεργούν την επιθυμία και τη φαντασίωση να βιωθεί μια άλλη ζωή παραμένοντας πάντα στο εδώ. Η πρόταση αυτή ενέχει στοιχεία αισθητικής υψής, αλλά σε περιορισμένο βαθμό, μια και δεν ριζοσπαστικοποιεί και δεν διερευνά τα όρια της «άλλης ζωής» και κυρίως τη συμβατικότητα του «εδώ». Τα μέσα που αξιοποιούν την κινητή εικόνα, φωτοχημική ή ηλεκτρονική, μεταθέτουν για λίγο το θεατή από το συγκεκριμένο παρόν για να τον επανατοποθετήσουν ακόμα πιο σίγουρα εκεί απ' όπου ξεκίνησε. Έτσι, ορισμένες ταινίες, ορισμένοι συνδυασμοί εικόνων και ήχων, λειτουργούν όχι σαν τεχνικά προϊόντα ή αισθητικά αντικείμενα, αλλά σαν τεχνάσματα ανώδυνων μετακινήσεων και στιγμιαίων φορτίσεων.

Ωστόσο η πολιτιστική εμπλοκή που δημιουργήθηκε με τα «μαζικά μέσα επικοινωνίας και απόλαυσης» όπως λέγονται και που φαίνεται ότι θα επιταθεί στο προσεχές ή το μακρινό μέλλον δεν είναι αξεπέραστη. Το παρελθόν έχει να δείξει καταστάσεις όπου οι περιορισμοί και οι άμεσες δυσχέρειες δεν εμπόδισαν την κυριαρχία του αισθητικού αντικείμενου και όχι του τεχνικού προϊόντος.

Η περίπτωση του Κέντζι Μιτσογκούτσι είναι ίσως η πιο χαρακτηριστική για να δείξει τη δυσκολία και την ευθραστότητα του διαχωρισμού τεχνικού προϊόντος και αισθητικού αντικείμενου. Στη δεκαετία του 1930 ο Μιτσογκούτσι γύριζε τις ταινίες του κάτω από τον ασφυκτικό και σχεδόν τρομοκρατικό έλεγχο των εταιριών παραγωγής. Ειδικευμένος σε θέματα με ιστορίες γυναικών, ήταν υποχρεωμένος να τελειώνει το γύρισμα σε δύο εβδομάδες, χωρίς να έχει τη δυνατότητα δοκιμών ή ουσιαστικών πειραματισμών στο γύρισμα. Παρόλα αυτά έδωσε μερικές εκπληκτικές ταινίες⁴. Θα 'ταν άδικο και άστοχο να αναζητηθεί σ' αυτές τις ταινίες που αρχίζουν και που τελειώνουν οι τεχνικο-οικονομικοί περιορισμοί και προκαθορισμοί. Εκείνο που προέχει, είναι να θαυμαστεί ο τρόπος ξεπερασματος αυτών των περιορισμών και προκαθορισμών. Θα υπάρξουν όμως καλλιτέχνες

σαν το Μιτσογκούτσι για να δαμάσουν ή να επαναπρογραμματίσουν τα παλιά και να ηλεκτρονικά συστήματα;

Η πορεία των βιομηχανικών κοινωνιών από τη μια μεριά εξαρτάται από την τεχνολογία και από την άλλη διαμορφώνει αιτήματα παραγωγής νέων τεχνολογικών συστημάτων. Η μέγα-διαδικασία της τεχνολογικής εξέλιξης δεν είναι δυνατόν να απομονωθεί από γενικότερο γίνεσθαι των «προγραμματισμένων κοινωνιών». Θα 'ταν τουλάχιστον πουτανικός φανατισμός ή πολιτιστική αφέλε να ζητηθεί το συνειδητό σταμάτημα αυτής της πολιτιστικής διεργασίας. Το πρόβλημα τίθεται με τους ακόλουθους όρους: τι προϊόντα, ποιες αισθητικές επιλογές, σε ποιο θεσμικό πλέγμα και ποια κοινωνική-πολιτιστική λογική προκαθορίζει τα (καλλι)τεχνικά του σήμερα και του αύριο;

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Από το βιβλίο του Νίτσε «Ανθρώπινο, υπερβέβηκα ανθρώπινο», κεφάλαιο 4. «Για την ψυχή των καλλιτεχνών και των συγγραφέων». (Γαλλική έκδοση: Nietzsche, Humain trop humain, Tome I, Denoel / Grasset, Paris, 1973).

2. Θα 'ταν δυνατόν να αναλυθεί η περίπτωση του κινηματογράφου που εμπλέκεται πολλαπλά στους κοινωνικούς μηχανισμούς και στηρίζεται στην τεχνολογία αλλά και οι πειραματισμοί όπως αυτοί του Duchamp ή των νεορεαλιστικών γλυπτών.

3. Πολυεθνικές πληροφόρησης, πληροφοριακής και τηλεπικοινωνιών.

4. «Η Ελεγεία της Ναβίβα», 1936, «Οι αδελφές Γκιόν», 1937.

Θέσεις

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ -- ΚΡΙΤΙΚΗ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

Γιάννης Μηλιός: Οι αριστερές θεωρίες για «εξάρτηση» και οι εξαρτήσεις του ελληνικού καπιταλισμού.

Ανέστης Ταρπάκος: Οι «εναλλακτικές πρακτικές» του ΚΚΕσσ. και οι προοπτικές του αριστερού λαϊκού κινήματος.

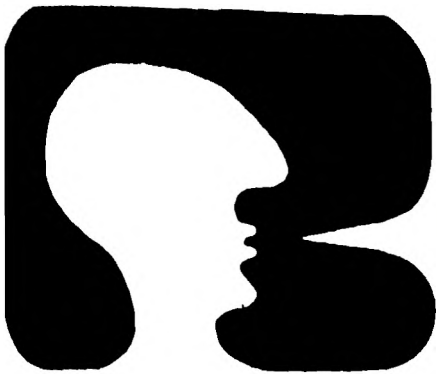
Γιάννης Μαυρής: Το πρόβλημα της μικροακτικής τάξης στην Ελλάδα.

Murat Avdın: Κυπριακό: πρόβλημα των λαών ή όχι της διπλωματίας.

Ηλίας Ιωακείμογλου: Κοινωνικοποίηση οικιακής εργασίας.

Τάσος Κυπριανίδης: Ορθολογισμός, Ανθρωπισμός, και Αιτιότητα στη Φυσική.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1984

● Ο Ηλίας Παπαδημητρακόπουλος μας γράφει από τη Νάουσα της Πάρου όπου παρρησιάζει:

BON - BON pour l'Orient

Φίλε κ. Διευθυντά,
αναφέρομαι στο άρθρο σας «Όταν το BON προφέρεται μπόν και σημαίνει βότανο» («Αντί» 12/10/84, σελ. 34), και σημειώνω τα εξής:
1. Δεν συμφωνώ με τη μίξη ενός (κάπως αλαφροϊσκιωτού) ντόπιου βοτάνου - πωλητή (έστω και με ημίψηλο και παπιγιόν και, πάντως, από τους τελευταίους γυρολόγους που απέμειναν), με την εξοργιστική σε διαφημιστικές καταχωρήσεις εταιρία της Ερμού 58. Άλλωστε ο εν θέματι βοτανολόγος της Καρδαμύλης, ποζάρει συνήθως ως ο του Ταυγέτου...

ΑΝΑ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ

• Διαθέτομεν
75 ειδών βότανα
δι' όλες τās παθήσεις

ΧΡΗΣΙΟΣ Ε. ΓΙΑΝΝΑΚΕΑΣ

Γενικός Ανεγνωρισμένος Βοτανολόγος
ΠΑΡΟΥ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

7 3247 - 7 3462 - 7 3463

2. Στις αρχές του τρέχοντος έτους απέστειλα στον ιατρικό σύλλογο Αθηνών επιστολή και απόκομμα της εφημερίδας «Η Καθημερινή»: οι σχετικές διαφημιστικές καταχωρήσεις της (ελβετικής) εταιρίας δεν συνιστούσαν απλώς αντιποίηση ιατρικού επαγγέλματος, αλλά (λόγω της γελοιοτήτος και φαιδρότητας των ισχυρισμών τους) εξέθεταν βάναυσα το υγειονομικό, τουλάχιστον, τμήμα τού πληθυσμού της χώρας.

Αντί μηνύσεων, ανασκευών προς τον Τύπο, ανακοινώσεων κτλ., έλαβα τελικώς μια κοινοποίηση κάποιου χλιαρού εγγράφου του ιατρικού συλλόγου προς το υπουργείο Υγείας, όπου (με άκρα γραφειοκρατική αντίληψη) εξετίθετο το γεγονός δια τα περαιτέρω! Περαιτέρω, εννοείται δεν υπήρξαν...

Ξαναείδα τις προάλλες τις ίδιες διαφημιστικές καταχωρήσεις, πιο γελοίες τώρα, πιο φαιδρές, πιο ασύστολες και πιο ύπουλες: αισίως οι εργασίες της εταιρίας είχαν φθάσει και στη Θεσσαλονίκη.

Απαξίωσα, φυσικά, να ενημερώσω και πάλι τους αρμόδιους ιατρικούς φορείς: είναι σάφές ότι τέτοια θέματα στερούνται δομικών οραματισμών, λαϊκίστικου ενδιαφέροντος και τα παρόμοια.

Ηλίας Χ. Παπαδημητρακόπουλος
ιατρός παθολόγος

ΤΕΛΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

● Στο άρθρο του Αλέξανδρου Ξύδη «Κυπριακό. Όρα μηδέν» (ΑΝΤΙ τχ. 269) απαντά ο Πλουτής Σέρβας.

Χρήσιμη θεωρώ μια απάντησή μου στο φίλο κ. Ξύδη. Σεβόμενος το χώρο του «Αντί» θα είμαι λακωνικός. Θα σταματήσω μόνο σ' ένα βασικό σημείο. Θα παρακάμψω τις δισταμένες απόψεις μας στα όσα αφορούν τις Πρωτοβουλίες του ντε Κουεγιάρ. Εξάλλου η κυπριακή πλευρά έδωσε ήδη θετική ομόφωνη απάντηση στα «σημεία εργασίας». Και, στις 10 Σεπτεμβρίου, η συζήτηση αρχίζει την πορεία της.

Θα επανέλθω μόνο στο ουσιαστικό σημείο που ο κ. Ξύδης το έχει καταγράψει ως «παρά φύσιν συμμαχία ΑΚΕΛ - Κληρίδης, την οποία ο κ. Σέρβας επιμένει να μη βλέπει».

Πραγματικά, όσο και να προσπαθώ δεν κατορθώνω να δω την «παρά φύσιν συμμαχία». Διότι, απλούστατα, δεν υπάρχει. Όμως ο κ. Ξύδης τη βλέπει. Τη βλέπει «να εκδηλώνεται πανηγυρικά στην εμμονή (ΑΚΕΛ - ΔΗΣΥ) να δεχτούμε αμέσως τα «σημεία εργασίας», εκβιάζοντας τον Πρόεδρο Κυπριανού με τις κομματικές πλειοψηφίες τους».

Παραμερίζω αυτό που στη συνέχεια ο κ. Ξύδης προσθέτει ότι «δύσκολα πιστεύω πως τα (δύο κόμματα) ακολουθούν σ' αυτό όλοι οι ψηφοφόροι τους». Διότι, δυστυχώς. Οι ψηφοφόροι —πιστεύει ή δεν πιστεύει, ο κ. Ξύδης— ακολουθούν πιστά τα κόμμάτα τους. Αυτό είναι μια πολύχρονη, πάγια κατάσταση, διαπιστωμένη με αλλεπάλληλες άδολες εκλογές. Και η παραγνώριση αυτού του γεγονότος είναι δυνατό να οδηγήσει σε ζημιογόνες εκτιμήσεις και ολέθρια ολισθήματα, με επίκεντρο την ανυποληψία προς τη λαϊκή θέληση.

Αλλά, ας περάσουμε στο ουσιαστικό, το χαρακτηριζόμενο ως «συμμαχία ΑΚΕΛ - Κληρίδης».

Το φαινόμενο της συνάντησης των δύο Κομμάτων (κατά τον περσινό και φετινό Αύγουστο) στο κοινό σημείο της αποδοχής των «δεικτών» και των «σημείων εργασίας» του ντε Κουεγιάρ είναι μέγιστο λάθος να εκτιμάται ως συμμαχία. Απλούστατα, είναι μια συνάντηση απόψεων που είχε εκκινήσει από δύο διαφορετικές αφετηρίες, με αντιτιθέμενα, κομματικά και ιδεολογικά, ελατήρια. Με συναντιλήψεις πότε τα δύο κόμματα δεν είχαν ξεκινήσει. Διότι η στρατηγική και οι προσανατολισμοί τους, εξωτερικοί και εσωτερικοί (όπου δεσπόζουν οι εξωτερικοί) ήταν πάντα διαμετρικά αντίθετοι και αντιστρατευόμενοι. Και διότι τις κομματικές τους επιδιώξεις τις έθεταν πάνω από τις απαιτήσεις του εθνικού σκοπού και καθήκοντος. Και ακόμη, διότι στο πα-

Ο Φρανσουά Τρυφώ, μαθητής του Αντρέ Μπαζέν, του Άλφρεντ Χίτσκοκ και του Ρομπέρτο Ροσσελίνι, έφυγε αφήνοντας πίσω του 25 ταινίες μικρού και μεγάλου μήκους. Στα 52 του χρόνια ο Τρυφώ αντιπροσώπευε την ήρεμη ματιά στον κόσμο και τα πράγματα, μια ματιά που σχεδόν πάντα κατέληγε στην ενατένιση του πάθους. Λάτρης του αμερικάνικου κινηματογράφου, αναδείχτηκε σ' έναν από τους κορυφαίους ευρωπαίους δημιουργούς. Στον Φρανσουά Τρυφώ θα αναφερθούμε εκτενέστερα στο επόμενο τεύχος του περιοδικού.

ρελθόν ποτέ δεν δοκίμασαν να προσέξουν στα ιστορικά διδάγματα, ότι δεν υπήρξε περίπτωση το εθνικό πρόβλημα σωστά να λυθεί με τις δυνάμεις ενός και μόνο κόμματος, όσο μεγάλο και ισχυρό και αν ήταν. Αυτό διδάσκει και η ομοτυχία του Μακάριου, που είχε παραγνωρίσει το ΑΚΕΛ.

Με την απόφαση της 31ης Αυγούστου παρατηρήθηκε, επιτέλους η απόκλιση των τεσσάρων κοινοβουλευτικών κομμάτων προς μια κοινή εθνική στρατηγική. Αν αυτή η απόκλιση, κάτω από το βάρος των κρίσιμων περιστάσεων, και των νόμων της διεξαγωγής του εθνικού αγώνα, μετατρέπεται σε πάγια κατάσταση και πορεία, τότε θα πρέπει να προσδοκούμε, όχι μια παρά φύσιν συμμαχία, αλλά μία φυσιολογική πανεθνική συμμαχία. Τότε θα μπορούμε να αναμένουμε και τη σωστή λύση του Κυπριακού.

Πλουτής Σέρβας

ΧΑΝΕΤΕ ΤΟ ΔΑΣΟΣ

● Δημοσιεύουμε στη συνέχεια ολόκληρο το γράμμα του αναγνώστη μας Δημήτρη Ράπτη από το Ρέθυμνο —όπως ο ίδιος το ζήτησε «ή ολόκληρο ή καθόλου». Αναφέρεται στο ΑΝΤΙ και τη στάση του απέναντι στο ΠΑΣΟΚ και την κυβέρνηση με αφορμή τη γνωστή ερώτηση του κ. Γ. Μπούτου στην Ευρωβουλή για τη συμφωνία με τη Λιβύη και τα πρόσφατα γεγονότα στα Εξάρχεια.

Να ποιες είναι οι απόψεις του αναγνώστη μας:

Φίλοι του ΑΝΤΙ,

Διαβάζω το περιοδικό μας α-νελλιπώς 272 15νθήμερα και ο-

πωσδήποτε αυτό δείχνει ότι το ΑΝΤΙ με ενδιαφέρει πολύ. Ας ακούσετε και σεις την κριτική ενός φίλου σας. Αν και κρίνω σε γενικές γραμμές θετική την προσφορά σας στην ενημέρωση και την Αλλαγή (με το να κρίνετε τα λάθη και τις παραλήψεις της σοσιαλιστικής κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ), είναι φορές που η «γκρίνια» σας σάς κάνει να βλέπετε το δέντρο και να χάνετε το δάσος. Ας πάρουμε για παράδειγμα το 272 τεύχος:

1. Παρατηρώ ότι δεν γράφετε κουβέντα —ούτε κιχ— για την επερώτηση Μπούτου (αλλά και την του Τζούνη) που φανερώνει σε όλο της το μεγαλείο την υποτελειακή (για να μην τη χαρακτηρίσω μειοδοτική) στάση της ΝΔ— στάση που γίνεται πλέον εναργής με την παρουσία του Μητσοτάκη στην ηγεσία της. Αλλά βέβαια μπορεί να μην προλάβετε. Θα περιμένω λοιπόν το 273 τεύχος σας να με διαψεύσετε πανηγυρικά σχολιάζοντάς το εκτενώς και —γιατί όχι;— δημοσιεύοντας συνεντεύξεις των αυτοτελών. Γιατί φοβάμαι ότι εσχάτως σας ταλανίζει η παρακάτω σκέψη: «μην πολυχτυπάμε τη Δεξιά για να μην «αναγκαστούν» οι δημοκρατικοί και ανένταχτοι αριστεροί ψηφοφόροι και ξαναψηφίσουν το μικροαστικό ΠΑΣΟΚ κάτω από την πίεση του διλήμματος: ΠΑΣΟΚ ή Δεξιά»

2. Αντίθετα γράφετε πολλά για την επιχείρηση —Εξάρχεια. Μάλιστα σε ανυπόγραφο πρόλογο σε κάποιο άρθρο (που σαν ανυπόγραφο καλύπτει βέβαια τη σύνταξη) γράφετε αυτολεξί: «... καταγραφή των εκδηλώσεων ενός ολοκληρωτικού κράτους».

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό αστεράκι».
- Μιά μικρή δαση μέσα στο τσιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο – Διδασκαλία και επίδραση από έμπειρο προσωπικό.

Γκόλφω Π. Εύθυμιου
Βαλασμώνος 4 και 'Ασκληπιοῦ τηλ. 6447830 – 3635419.

για αδέσμευτο διάλογο
για σφαιρική πληροφόρηση

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

το τεύχος 17 με θέματα
για την «αποτυχία» στις Πανελλαδικές
• τους Ηλ. Υπολογιστές • τη Νεολαία
• τα Ναρκωτικά • την Ξενόγλωσση
Εκπ/ση • την Προσχολική Αγωγή •
τη Φυσική Παιδεία • τον «αντι-309»
• την Κοινωνιολογία • τις σχέσεις
δασκάλου-μαθητή • κ.ά.

Τηλ. 88.23.762

Στην επαρχία ζητείστε τη Σ.Ε. από
το Πρακτορείο Αθηναϊκού Τύπου

ΡΑΟΥΛ ΒΑΝΕΓΚΕΝ
Βασικές κοινοτοπίες

•
NORMAN ΜΑΙΗΛΕΡ
Ο απεσταλμένος ενός
μανιακού

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ
ΤΥΠΟΣ

Ζωοδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΣΠΙΤΙΑ

Ένα λεύκωμα υποδειγματικής καλαισθησίας
με φωτογραφικά παραδείγματα και σχέδια των
παλιών λαϊκών αθηναϊκών σπιτιών.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

«ΠΟΛΥΤΥΠΟ». Δεινοκράτους 131 Αθήνα 15 121
Τηλ. 72.29.237

Οι παρατηρήσεις μου:

● Περνάτε ντούκου την κατοχή των Εξαρχειών από στοιχεία μάλλον αντικοινωνικά. Και εγώ βέβαια αρνούμαι να λύνονται τα προβλήματα αυτά (όπως και τα περισσότερα προβλήματα) με αστυνομικά μέτρα και μάλιστα με γκλομπς. Η άποψή μου είναι ότι αυτά τα προβλήματα τα λύνει το μαζικό κίνημα των κατοίκων της συνοικίας που απελευθερώνει τη συνοικία με τη δυναμική του. Και ότι δεν υπάρχει μαζικό συνοικιακό κίνημα στα Εξάρχεια είναι και ευθύνη της κυβέρνησης (αν και έχει δώσει το νόμο για τα συνοικιακά συμβούλια και τις λαϊκές συνελεύσεις) αλλά και των κομμάτων και των προοδευτικών ατόμων και περιοδικών.

Πάντως αυτή η κατοχή υπήρξε όπως επίσης υπήρξε και δυσαρέσκεια των κατοίκων. Περί αυτού δεν διαβάσαμε λέξη.

● Βλέπω ότι σας διαφεύγει το γεγονός ότι η νεολαία στις πόλεις (στις πόλεις και όχι στα χωριά όπου συμβαίνει το αντίθετο) κατακυλάει προς τη δεξιά και την ακροδεξιά. Τι γεννάει αυτή την τάση και τι την υποβοηθάει να αναπτυχθεί δεν γνωρίζω. Νομίζω μάλιστα ότι είναι χρέος σας σαν προοδευτικό περιοδικό να αναζητήσετε τα αίτια. Άραγε αυτός ο ψευδοαναρχισμός (γιατί φυσικά δεν είναι αναρχικοί αυτοί οι άνθρωποι), αυτή η λατρεία της ρόδας και της ταχύτητας, αυτή η χρήση και η εμπορία των ναρκωτικών δεν έχουν καμιά σχέση με την κατακύλα της νεολαίας προς τα δεξιά;

Πάλι τονίζω ότι δεν συμφωνώ με την αστυνομική επιχείρηση και την καταδικάζω.

● Δεν νομίζετε ότι με το να χαρακτηρίζετε το σημερινό κράτος ολοκληρωτικό παίζετε το παιχνίδι της δεξιάς («φασιστική η τηλεόραση» κραυγάζει ο Μητσοτάκης) και των αμερικάνων του Ρήγκαν που έχουν σαν σκοπό τους να ρίξουν το ΠΑΣΟΚ;

Δεν νομίζετε ότι αυτός ο χαρακτηρισμός (που δεν τον δώσατε όταν επί ΝΔ σκοτωνόταν ο Τσιρώνης, ο Σιδέρης, ο Κουμής, η Κανελλοπούλου και αρκετοί άλλοι που τους έφαγε η λήθη —και σωστά) δεν εξυπηρετεί ούτε την αλήθεια, ούτε την Αλλαγή αλλά ούτε την αξιοπιστία του περιοδικού;

Μήπως σας διαφεύγουν τα ονόματα των κρατών —σημερινών ή χτεσινών— που έχουν καταγγελλθεί σαν ολοκληρωτικά;

Φίλοι του ANTI αυτά τα 2 γεγονότα που γράψατε ή δεν γράψατε (ακόμη;) φανερώνουν ότι κάπου η σύνταξη αλλά και μερικοί συντάκτες του ANTI χάσανε ή χάνουν τον στόχο. Και στόχος του περιοδικού πρέπει να είναι η ανένδοτη αναζήτηση της αλήθειας, η ενημέρωση του κοινού, η Αλλαγή, ο σοσιαλισμός. Η κριτική σας στη σοσιαλιστική κυβέρ-

νηση πρέπει να έχει στόχο το προχώρημα και το βάθεμα της Αλλαγής. Αν η κριτική σας αν να βοηθάει την κυβέρνηση να διορθώσει τα λάθη της, αντί να δίνει όπλα στους δημοκράτες και αριστερούς να βοηθήσουν τη Αλλαγή και τη Δημοκρατία σπέρνει την αμφιβολία και τη ηττοπάθεια, αφήνει τη Δεξιά έξω από το στόχαστρο και, τότε προετοιμάζει (στο βαθμό που μπορεί) την επάνοδο της Δεξιάς. Μ' αυτό δεν θέλω να πω ότι το ANTI θα είναι υπεύθυνο για το π.σ.ω.γ. (που βέβαια δεν πρέπει να έρθει), αλλά δεν μπορεί να παίνεται ότι αντιστάθηκε σ' αυτό.

Ευχαριστι
Δημήτρης Ράπτη
Χημικό

Σ.Σ. Ας μας επιτρέψει ο αναγνώστης μας να σημειώσουμε σύντομα τα ακόλουθα:

1. Για την επερώτηση Μπούτι και τη συνέχεια της: Ήταν αδύνατο στο ANTI να προλάβει να κλύψει την υπόθεση γιατί ήταν στυπογραφείο. Ελπίζουμε ο αναγνώστης μας να βρει ορισμένα στοιχεία σ' αυτό το τεύχος και όχι μόνο για την επερώτηση Μπούτι.

2. Το ANTI διατύπωσε τόσο για τα γεγονότα στα Εξάρχεια, όσο και για τις, διαφορετικές, πεπτώσεις που αναφέρει ο αναγνώστης μας στο παρελθόν επί της συγκεκριμένες θέσεις και απ.ψεις. Σίγουρα διαφωνούμε με τη αναγνώστη μας για τον τρόπο αντιμετώπισης της κυβέρνησης, αλλά και την κριτική σ' αυτή και ΠΑΣΟΚ. Γιατί το «παιχνίδι της Δεξιάς» δεν το «παίζουν» όσοι σκούν κριτική και διατυπώνουν διαφορετικές απόψεις από τις κυβερνητικές, όπου, διαφωνού. Αλλά και γιατί η αμφιβολία για την «αλλαγή» δεν προέρχεται —όπως το τοποθετεί ο αναγνώστης μας από αυτή την πλευρά αλλά από το ίδιο το ΠΑΣΟΚ και την κυβέρνηση. Και ακόμη το γεγονός ότι ο κ. Μητσοτάκης χαρακτηρίζει την τηλεόραση «φασισκή» δεν σημαίνει ότι πρέπει σιωπούμε, ούτε ότι πρέπει να εκροτούμε την πολιτική της κυβέρνησης για να μην «δίνουμε ό.π. και επιχειρήματα» και Δεξιά. Ατίθεται πρέπει να προβάλλουμε, σαφήνεια και καθαρά την άποψή μας για τη λειτουργία της ό.π. π.χ. στην περίπτωση των Εξαχειών για τις παρεμβάσεις του κράτους κτλ.

Τέλος, πρέπει να παρατηρήσουμε με έκπληξη ότι παρόλο ταχύς αναγνώστης του ANTI, φ.νεται ότι δεν το διαβάσει επι.λώς. Είχαμε γράψει, και για τον Τσιρώνη, και το Σιδέρη και την Κανελλοπούλου. Πώς δεν πρόσεξε;

ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΕΥΣΗ

● Από τον αναγνώστη μας Π. Κωσταρίδη, πήραμε την παρακάτω επιστολή σχετικά με τη αστυνομική σε ποδοσφαιρικό αγώνα: Αγαπητό ANTI,

Την παραμονή του ποδοσφαιρικού αγώνα Πανιώνιου - Παναθηναϊκού, ο γενικός αστυνομικός διευθυντής κ. Μποσινάκης δηλώνει: «Η Νέα Σμύρνη θα είναι αύριο εκκλησία. Οι φιλάθλοι μόνο κεράκι θα μπορέσουν ν' ανάψουν... Θα γίνεται σωματική έρευνα σε «υπόπτους» φιλάθλους... με τό «κιχ» οι ταραξίες θα συλλαμβάνονται και θα υπάρχουν κλούβες τόσες όσες χρειάζονται για να παραπέμπονται στον Εισαγγελέα... Τέρμα τα αστεία. Τα γήπεδα θα γίνουν εκκλησίες».

Η επαλήθευση των παραπάνω δηλώσεων συνέβη με τον πιο απάισιο τρόπο. Στη θύρα 2 του γηπέδου, χωρητικότητας περίπου δύο-δύομισι χιλιάδων θεατών βρίσκονταν οι «ταραξίες» οπαδοί του Πανιωνίου, περίπου 100-150 άτομα κάτω από 20 χρονών που απλώς κουνούσαν σημαγιούλες και φώναζαν. Οι υπόλοιποι θεατές είμασταν «φιλήσυχοι» (με τα δικά τους μέτρα) φιλάθλοι, όχι «χούλιγκανς». Στο χώρο λοιπόν αυτό υπήρχαν, χωρίς υπερβολή, πάνω από 100 μυστικοί αστυνομικοί (;) συν καμιά εκατοστή φανεροί. Οι πρώτοι έδωσαν πραγματικό ρεσιτάλ. Με το παραμικρό που έλεγε ακόμα και στο διπλανό σου σε βούταγαν (κυριολεκτικά). Τόσα χρόνια στα γήπεδα πρώτη φορά συναντώ αυτή την κατάσταση, αυτό το όργιο χαφιεδισμού. Μπράβο λοιπόν στα νέα (;)... σοσιαλιστικά μέτρα καταστολής. Τα μακό μπλουζάκια, τα ξεβαμμένα τζην, τα λίγο αξύριστα αλλά χαμογελαστά ανέμελα πρόσωπα αποδίδουν εξίσου καλά με τα γκλομπς, τα κράνη και τις σφαίρες από καουτσούκ...

Π. Κωσταρίδης

ΑΠΟΡΙΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ

● Από τον Γ. Κονιόρδο φοιτητή στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης πήραμε την επιστολή που ακολουθεί:

Δεν ξέρω αν σας έτυχε κι εσάς να παρακολουθήσετε σε κάποιο σινεμά εκείνο το φιλμάκι με τον τίτλο «Deutsche Spiegel» πριν απ' την ταινία. Επειδή είμαι αρκετές φορές παθών και αρκετά περιέργος ρωτώ: Τι είναι τέλος πάντων αυτό το προπαγανδιστικό φιλμάκι που παρουσιάζεται απρόσκλητο πριν από κάθε προβολή;

Γιατί είμαστε υποχρεωμένοι να βλέπουμε το «θαύμα» της Δ. Γερμανίας, τα νοσοκομεία, τα επιδόματα, τη ζωή του τάδε μικροαστού που κατακτά τον επίγειο και ουράνιο παράδεισο; Γιατί θα πρέπει να μαθαίνουμε απ' αυτό το φιλμ την «τεράστια» διαφορά μεταξύ της Ανατολικής και Δυτι-

κής Γερμανίας στον τεχνολογικό - οικονομικό τομέα και να βλέπουμε έκπληκτα πρόσωπα Ανατολικογερμανών να στέκονται έκθαμβοι μπροστά στα Δυτικογερμανικά προϊόντα στην έκθεση π.χ. του Ανόβερου;

Γιατί να μαθαίνουμε τη ζωή και τα μυστικά του «σουπερ» ποδοσφαιριστάρ Ρουμενίγκε και να τον βλέπουμε σε αργή φάση πως πετυχαίνει γκολ;

Και βέβαια για την ανεργία, τους πυραύλους, τη χημική ρύπανση, τις αντιπυρηνικές διαδηλώσεις, τη βία και τόσα άλλα ουδείς λόγος. Βέβαια, θα μου πεις: «καθρέφτης είναι είδωλα δείχνει». Αλλά στο φινάλε βρε αδελφέ γιατί να λέει ότι η προβολή αρχίζει 8.30 και με τις διαφημίσεις τα «shortly» κι όλ' αυτά τα σχετικά να ξεκινά το έργο 9.15; Και στο μεταξύ τα νεύρα σου να σ' έχουν εγκαταλείψει.

Δεν θα 'ταν άσχημο νομίζω να πληροφορήσουμε με κάποιο σχετικό γραφτό τι είναι αυτό το πράγμα τέλος πάντων που θυμίζει καταστάσεις ολοκληρωτικών καθεστώτων; Δεν φτάνουν όλα τ' άλλα που μας αλλοτριώνουν χωρίς να παίρνουμε χαμπάρι, να ξεφύγουμε πάμε λίγο στο σινεμά και μας κυνηγά κι εκεί η πλύση και μάλιστα με τρόπο εξοργιστικό. Κάτι πρέπει να γίνει τέλος πάντων βρε παιδιά! Τι πληρώνουμε το 150άρι για να μας τараζονται τα νεύρα;

Ελπίζω να μάθω κάτι σχετικά, μέσα απ' το περιοδικό σας που δεν το εγκαταλείπω εδώ και χρόνια παρ' όλες τις κατά καιρούς... απιστίες του.

Ευχαριστώ για την υπομονή. Ένας (κατ' επανάληψη) παθών κινηματογραφόφιλος (π' ανάθεμά με).

Γιάννης Κονιόρδος

ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ

● Και δυο γράμματα για ενισχύσεις. Το πρώτο από την «Οικολογική Κίνηση Θεσσαλονίκης» και απευθύνεται στους φίλους της. Να η σύντομη επιστολή της:

Η Οικολογική Κίνηση γνωστή από τις κινητοποιήσεις της ενάντια στη διάνοιξη της Ανατολικής Περιφερειακής Οδού που καταστρέφει το δάσος του ΣΕΙΧ-ΣΟΥ είναι καταχρεωμένη.

Οι φίλοι λοιπόν ας μην περιμένουν να χρεοκοπήσει για να ενδιαφερθούν. Μπορείτε να καταθέσετε χρήματα (δυστυχώς) σε κάθε Υποκατάστημα της Εθνικής Τράπεζας στον ανοιχτό λογαριασμό: 223 / 765963 - 61

Οικολογική Κίνηση
Θεσσαλονίκης

Π. Μελά 19, τηλ. 231-008

● Ένα δεύτερο γράμμα από την Απολλωνία της Σίφνου. Το Κέντρο Νεότητας που έφτιαξαν οι νέοι εκεί, αντιμετωπίζει προβλήματα με τη συγκρότηση βιβλιοθήκης. Να τι μας γράφουν ζητώντας

Εκδόσεις ΠΟΛΥΤΕΧΝΟ

Κατερίνα Σαιν-Μαρτέν Λαμπράκηδες Ιστορία μιας γενιάς

Το ιστορικό χρονικό των Λαμπράκηδων, της νεολαιίστικης οργάνωσης, που σημάδεψε μια ολόκληρη γενιά, για πρώτη φορά αποτελεί αντικείμενο συστηματικής μελέτης.

Με πλούσιο όσο και σπάνιο φωτογραφικό υλικό και δυσεύρετα ντοκουμέντα η κοινωνιολόγος-ιστορικός Κατερίνα Σαιν-Μαρτέν περιγράφει την οργανωτική δομή, την πολιτική παρέμβαση και τις πολιτιστικές δραστηριότητες της «Νεολαίας Λαμπράκη».

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: Εκδόσεις «ΝΕΦΕΛΗ» • Μαυρομιχάλη 9 • τηλ. 36.07.744, 36.39.962
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία» • Τσιμισκή 78 • τηλ. 279.720

With a Pub

Ski!

ΑΝΟΙΓΕΙ ΕΑΝΑ

ΑΝΑΝΕΩΜΕΝΟ

Καλλιδρομίου + Ιουστινιανού 2
τηλ. 88.36.746

να ενισχύσουν οι αναγνώστες μας την προσπάθειά τους με βιβλία.

Εμείς μερικά νέα παιδιά του νησιού — με την αμέριστη συμπαράσταση νομαρχίας και δημοτικής αρχής — αλλά με καθαρά δική μας πρωτοβουλία καταφέραμε και δημιουργήσαμε κάτι. Το ονομάσαμε ψυχαγωγικό - μορφωτικό κέντρο Νεότητας. βρήκαμε την αίθουσα που θα συζητάμε τα προβλήματά μας, θα βλέπουμε τηλεόραση, θα ακούμε μουσική, θα παίζουμε σκάκι, θα εκθέσουμε τις δικές μας δημιουργίες κ.ά. Αλλά σκοντάψαμε στη βιβλιοθήκη. Μας λείπουν τα βιβλία για να τη φτιάξουμε Γι' αυτό ζητάμε τη βοήθειά σας. Μαζί δεχόμαστε οποιαδήποτε άποψη νομίζετε ότι θα μπορέσει να μας βοηθήσει. Η πείρα μας και η γνώση μας είναι λίγες, αλλά η ελπίδα μας μεγάλη.

Σας περιμένουμε εσάς που ίσως επισκεφτήτε το νησί μας να περάσετε από το κέντρο να συζητήσουμε, να μας πείτε τη γνώμη σας.

Μορφωτικό - Ψυχαγωγικό
Κέντρο Νεότητας
Απολλωνία — Σίφνος

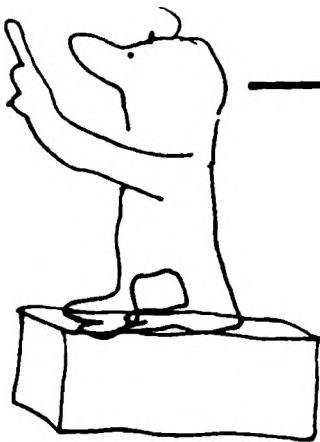
ΥΠΕΡ ΛΙΑΝΗ

● Από τον αναγνώστη μας Θανάση Κουφάλη πήραμε και δημοσιεύουμε την επιστολή που ακολουθεί. Θέλουμε να επισημάνουμε και πάλι με αφορμή την επιστολή που ακολουθεί, ότι δεν πρόκειται για θέμα κάποιων «στοιχείων», αλλά για θέμα αντίληψης, λειτουργίας και δεοντολογίας που διέπει μια πρακτική. Εκεί πιστεύουμε ότι βρίσκεται το θέμα και στα αποτελέσματα που έχει η εφαρμογή αυτής της αντίληψης στην όλη δημοσιογραφική λειτουργία.

Αγαπητό ANTI,

Σου γράφω για πρώτη φορά και θα ήθελα να δημοσιεύσεις αυτή τη σύντομη επιστολή μου, μια και για μια δεκαετία είμαι αναγνώστης σου. Διάβασα στο τεύχος 269 περί «σχολής Λιάνη», την επιστολή του κ. Λιάνη στο τεύχος 271, καθώς και το σχετικό απαντητικό σημείωμά σου.

Νομίζω πως έχεις άδικο, έστω

και αν η εν λόγω συνέντευξη του κ. Λιάνη με την κ. Βουγιουκλάκη είναι κακόγουστη. Μήπως και η συνέντευξή σου με τον κ. Ζίγδη σ' ένα παλιό τεύχος έλεγε τίποτα; Έπειτα γιατί —εφόσον είναι τέτοιος— υπήρξε ο κ. Λιάνης συνεργάτης σου και μάλιστα άμισθος;

Τέλος μια πρόκληση: για να πεισθώ για τον «λόγο χωρίς νόημα της σχολής Λιάνη» θέλω ένα εκτενές ρεπορτάζ. Δεν κατηγορούμε με αοριστολογίες αλλά με συγκεκριμένα στοιχεία, διαφορετικά θα πιστέψω, ότι οι κατηγορίες σου έχουν προσωπικά κίνητρα.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Θανάσης Κουφάλης

... ΔΕΝ ΕΙΜΑΣΤΕ ΚΑΘΟΛΟΥ

● Με αφορμή μια συγκέντρωση στη Νομική Σχολή ο αναγνώστης μας Σ. Θεοδώρου μας γράφει τα παρακάτω για την κατάσταση στη νεολαία, τις σημερινές τάσεις, την κρίση, αλλά και τις ευθύνες και τη στάση της Αριστεράς απέναντι στα σημερινά κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα.

Αγαπητό ANTI,

Πριν από λίγες μέρες παρευρέθηκα σε μία μικρή συγκέντρωση σε χώρο της ΝΟΜΙΚΗΣ που διοργάνωναν διάφορες οργανώσεις, με θέμα «τα ανθρώπινα δικαιώματα». Οι ομιλητές είπαν όμορφα πράγματα, οι παρεμβάσεις ήταν εύστοχες, ακούσαμε και ολίγη ελεύθερη ραδιοφωνία, και όλοι περάσαμε όμορφα και καλά, και εγώ έφυγα με μία πικρή γεύση στο στόμα. Κάπου αυτή η μικρή συνάντηση και συζήτηση χώλινε. Κάτι δεν ταιριάζει πια με τις διάφορες οργανώσεις και τη νεολαία. Κάποιος είπε πως

«είμαστε λίγοι, πολύ λίγοι». Λοιπόν δεν νομίζω πως είμαστε λίγοι. Νομίζω, πως δεν είμαστε καθόλου. Λες και όλοι αυτοί που πήγαν και άκουσαν, και μίλησαν, έκαναν κάποια αγγαρεία. Μερικοί πάντως δεν ήσαν εκεί, παρά την παρουσία τους, ούτως ή άλλως. Μερικοί άκουσαν αυτά που ήθελαν ν' ακούσουν. Άλλοι είπαν απλά αυτά που ήθελαν να πουν. Πολύ φοβούμαι πως ο καθένας αντιπροσώπευε τον εαυτό του και μόνο. Ίσως να κάνω και λάθος, αλλά, ο χώρος των ανένταχτων, ή και των φοιτητών, αυτή τη στιγμή ευρίσκεται γύρω στο μηδέν. Σαν να υπάρχει ένα κενό μεταξύ τους, ή ένας τοίχος που δεν μπορούν ή δεν θέλουν να τον διαβούν. Και αν αυτή η εντύπωσή μου αποδειχτεί σωστή, όλες αυτές οι συζητήσεις που γίνονται, για συνενώσεις, συσπειρώσεις, ενώσεις κτλ., είναι μάταιες, και καταντούν και ανεδαφικές στο τέλος. Δεν υπάρχει πια αυτή η επαφή μεταξύ μας, ο καθένας τραβά το δρόμο του, μη θέλοντας να ενοχληθεί, στα πολιτικά του πιστεύω, ή στις απόψεις του για τη ζωή.

Είναι άραγε η δυσπιστία για τα κόμματα και τις οργανώσεις, είναι γιατί ξέρουμε πια τι θ' ακούσουμε, και δεν μας ενδιαφέρει, είναι γιατί τα βαρεθήκαμε όλα αυτά, είναι όλα μαζί συν την αδιαφορία μιας νεολαίας που γαλουχείται, με την DISCO τα FAST, τα IN και OUT, τα ADIDAS και τις MOTO; Δεν ξέρω αλλά έχω την εντύπωση πως αυτή η μικρή συγκέντρωση ήταν ένας κρύος καφές, που τον παρήγγειλες τον ήπιες, τον πλήρωσες, και τέλειωσε. Νομίζω πως ο καθένας κοιτάζει τον εαυτόλη του, τις παρέες του, τους φίλους και γνωστούς του, και τίποτα παραπάνω. Μακάρι να μην βγω ψεύτης, αλλά πολύ φοβούμαι μία στροφή της νεολαίας προς τον συντηρητισμό, του τύπου της Αμερικής, της παραπέρα αστικοποίησής της, της αδιαφορίας της για τα θέματα, και τα προβλήματα που την αφορούν (Δες και τα ποσοστά της ΔΑΠ στις φοιτητικές εκλογές), και της αποπολιτικοποίησής της στο άμεσο μέλλον. Εδώ είναι τεράστια η ευθύνη της Αριστεράς στο σύνολό της, μιας αριστεράς που μετρά κεφάλια, εκεί κατάντησε, και θριαμβολογεί στα φεστιβάλ, για την απονέκρωσή της.

Δεν θέλω να βγάλω συμπεράσματα, τους φόβους μου μόνο εκφράζω, και εύχομαι να μην βγουν αληθινοί, γιατί τότε αλίμονό μας.

Ευχαριστώ
Σ. Θεοδώρου,

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 80
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΛΑΧΟΣ
Μιλτιάδου 23β
Χαλάνδρι
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ
- Καλλιτεχνική επιμέλεια:
ΜΠ. ΜΠΟΖΕΝΑ
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
«ΛΙΘΟΤΥΠ» Α.Ε.
Ιασίου 5 - Περιστερί
Τηλ. 57.22.201

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξάμ. 600 δρχ. - Ετήσια 1.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 4.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
Εξάμνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 13
Ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 28
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αφ. Ασία:
Εξάμνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 15
Ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 30
Αυστραλία - Ωκεανία:
Εξάμνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 20
Ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 40

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 80,
115 21 ΑΘΗΝΑ

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 50
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 80

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Atlantis

Τά πió φίνα πουκάμισα,
στίς πió χαμηλές τιμές θά τά βρείτε
στή βιοτεχνία μας

Ποιότητα καί καλό γούστο

ΠΑΡΑΣΙΟΥ 41-43 ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ
τηλ. 88.39.323

Μιλάμε την ίδια γλώσσα

Ξέρουμε ότι όταν ταξιδεύετε στο εξωτερικό για τουρισμό, για δουλειές, για σπουδές ή για οποιοδήποτε άλλο λόγο, ζητάτε κάτι περισσότερο από ένα απλό μέσο μεταφοράς.

Κι επειδή σκεφτόμαστε με τον ίδιο τρόπο σας προσφέρουμε όλα αυτά που θα κάνουν το ταξίδι σας πραγματικά αξέχαστο: Από πλήρως οργανωμένα ταξίδια με πληρωμή σε δραχμές, μέχρι την άνεση και την πολυτέλεια της 1ης ή διακεκριμένης θέσης με τα ιδιαίτερα γκισέ, τις ξεχωριστές αίθουσες αναμονής, τις ειδικές θέσεις και την ιδιαίτερη περιποίηση στο αεροπλάνο. Και πάντα, φυσικά, φιλική εξυπηρέτηση, απολαυστικό φαγητό στο οποίο η Ολυμπιακή έχει παράδοση, 97% ακρίβεια στις πτήσεις, εκτεταμένο δίκτυο πτήσεων με πολλές διασυνδέσεις και υπερσύγχρονα αεροσκάφη.

Ταξιδεύοντας με την Ολυμπιακή θα αισθανθείτε άνετα και θα νιώσετε πραγματικά σαν στο σπίτι σας. Γιατί καταλαβαίνουμε και φροντίζουμε να ικανοποιούμε όλες τις απαιτήσεις και τις ανάγκες σας. Και, πάνω απ' όλα, στην Ολυμπιακή μιλάμε την ίδια γλώσσα!

Για περισσότερες πληροφορίες
απευθυνθείτε στα γραφεία της
ΟΛΥΜΠΙΑΚΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ
ή στον ταξιδιωτικό σας πράκτορα

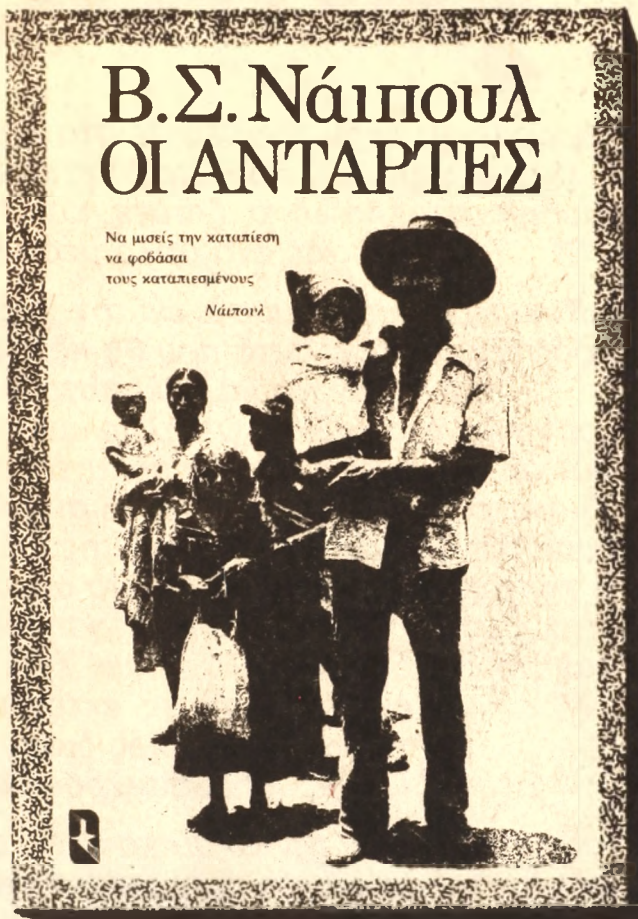
ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Γραφεία: ΑΘΗΝΑ: Λεωφ. Συγγρού 96, Τηλ. 9616.161, 9292.251 - 'Οθωνος 6, Τηλ. 9292.555
Μητροπόλεως 11, Τηλ. 9292.257 - ΟΜΟΝΟΙΑ: Κοτοπούλη 3 - ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΟΙ: Πύργος Αθηνών
ΠΕΙΡΑΙΑΣ: Ακτή Μισαούλη 27, Τηλ. 4520.968, 9292.797/8 - ΚΗΦΙΣΙΑ: Κηφισίας 267, Τηλ. 8016.119
ΓΛΥΦΑΔΑ: Αθηνών & Αθ. Διάκου - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Κομνηνών 1 & 3, Τηλ. 260.121/9 και σε όλες τις πόλεις της Ελλάδας.

Β.Σ. Νάιπουλ

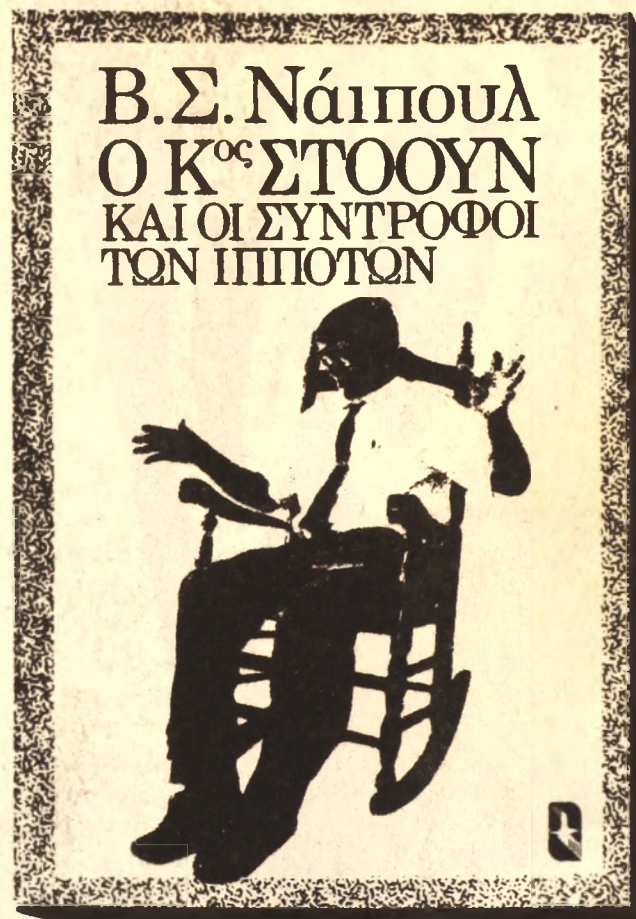
The master of the novel

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

«Ένα αφήγημα αδιάπτωτης μαγείας, *Οι Αντάρτες* είναι το αριστούργημα του ανθρώπου που τον κατατάσσουν ανάμεσα στους μεγαλύτερους σύγχρονους μυθιστοριογράφους».

Karl Miller

«Ο κύριος Στόουν και οι σύντροφοι των Ιπποτών είναι ένα πηγαίο μυθιστόρημα ένας επιδέξιος χειρισμός του σοβαρού του μακάβριου και του κωμικού».

V.S. Pritchett.

ΓΝΩΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΑΪΠΟΥΛ

«Ένας τέλειος συγγραφέας» - *Penelope Mortimer*

«Που θα είμασταν χωρίς τον Νάιπουλ;» - *John Davenport*

«Ένας λαμπρός τεχνίτης της αγγλικής γλώσσας». *Evelyn Waugh*

«Ο ένας και μοναδικός, ίσως σύγχρονος μυθιστοριογράφος που αναμφίβολα είναι προικισμένος με τα στοιχεία εκείνα που κάνουν το μεγάλο συγγραφέα». - *Dom Moraes*

«Ο καλύτερος συγγραφέας που έχει να επιδείξει η αγγλική γλώσσα από τούτη τη μεριά του Ατλαντικού». - *John Coleman.*

«Ο Β.Σ. Νάιπουλ στέκεται πιο ψηλά απ' όλους τους σύγχρονους μυθιστοριογράφους μας». - *Anthony Powell*

«Θεωρώ τον Νάιπουλ σαν τον καλύτερο ζώντα συγγραφέα της αγγλικής γλώσσας». - *Francis Wyndham*

«Και μόνο η αφθονία του ταλέντου του μας υποχρεώνει να πούμε ότι είναι δύσκολο να βρεθεί σήμερα συγγραφέας που ξεπερνά τον Νάιπουλ. Είναι ο συγγραφέας του κόσμου, αρχιτεχνίτης της γλώσσας και των λεπτών συλλήψεων, είναι η σαρδονική μας ευλογία». - *Irving Howe.*

Σε όλα τα βιβλιοπωλεία

Εκδόσεις Γλάρος

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • 106 77 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ. 36.18.457 - 36.19.167